

JEAN DAUBIER

ÇİN KÜLTÜR DEVİRİMİ TARİHİ

UMUT YAYINCILIK

JEAN DAUBIER

ÇİN KÜLTÜR DEVRİMİ TARİHİ

1965-1969

Türkçesi: Büşra Zarifoğlu

Kapak Düzeni: Umut Yayımcılık

**Özgün Adı: A History of the Chinese Cultural
Revolution**

1. Baskı: Komal Yayınları 1977

Dizgi: Umut Yayımcılık

Baskıya Hazırlık: Umut Yayımcılık

Baskı: Aydınlar Matbaacılık ve Ltd. Şti.

UMUT YAYIMCILIK VE BASIM SAN. LTD.ŞTİ

**Yönetim Yeri: Oğul Sokak, 16/2-3 Sultanahmet/
İSTANBUL**

Tel: 516 60 20- 516 25 38 Fax: 518 23 23

İÇİNDEKİLER

YAZAR HAKKINDA.....	5
ÖNSÖZ.....	7
GİRİŞ	
PROLETER KÜLTÜR DEVRİMİNİN ESASLARI.....	11
KASIM 1965- OCAK 1967:	
ÇATIŞMA AÇIĞA ÇIKIYOR	35
I. 10 Kasım 1965'den Merkez Komitesinin Bütün Üyelerinin Katıldığı Onbirinci Oturumun Yapıldığı 1966 Ağustosuna Kadar.....	37
II. 1 Ağustos 1966'daki Toplantıdan, 1 Ekim 1966'ya Kadar Süren Dönem	69
III. Ekim-Aralık 1966: Artık Geri Dönüş Yoktu.....	97
İKİNCİ BÖLÜM OCAK 1967- NİSAN 1967:	
MESELENİN ÖZÜ.....	121
I. Şanghay'da Ocak Devrimi.....	123
II. Şubat Karşı-Akımı	145
III. Mart ve Nisan 1967	175

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM NİSAN 1967- EYLÜL 1967:

BÜYÜK AYAKLANMA	181
I. Nisan-Haziran 1967	183
II. Temmuz-Ağustos 1967: Vuhan Olayı ve "Aşırı Uçtan" Gelen Saldırı	203
III. Son Engellerin de Üstesinden Gelinmesi	221

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 1 EKİM 1967-24 NİSAN:

TAYİN EDİCİ ZAFERDEN KESİN ZAFERE GEÇİŞ	239
I. Ekim 1967'den Şubat 1968: Hizipçiliğe Karşı Mücadele	241
II. Şubat 1968- Temmuz 1968: Sağcı Bir Akımın Yeniden Ortaya Çıkışı	249
SONUÇ	271

AMERİKAN BASIMINA SON SÖZ	277
---------------------------------	-----

EKLER

1. Teng To'nun Yeşan'daki Akşam Sohbetleri, Parti ve Sosyalizm Aleyhtarı İki Yüzlü Konuşmalardır	291
2. Onaltı Mayıs Tamimi	301
3. Onaltı Madde Kararı	309
4. Mao Zedung'un Kültür Devrimini Tahlil Edişİ	321
5. Dokuzuncu Parti Kongresinin Bildirisi	392

PROLETER KÜLTÜR DEVRİMİNİN KRONOLOJİSİ

335

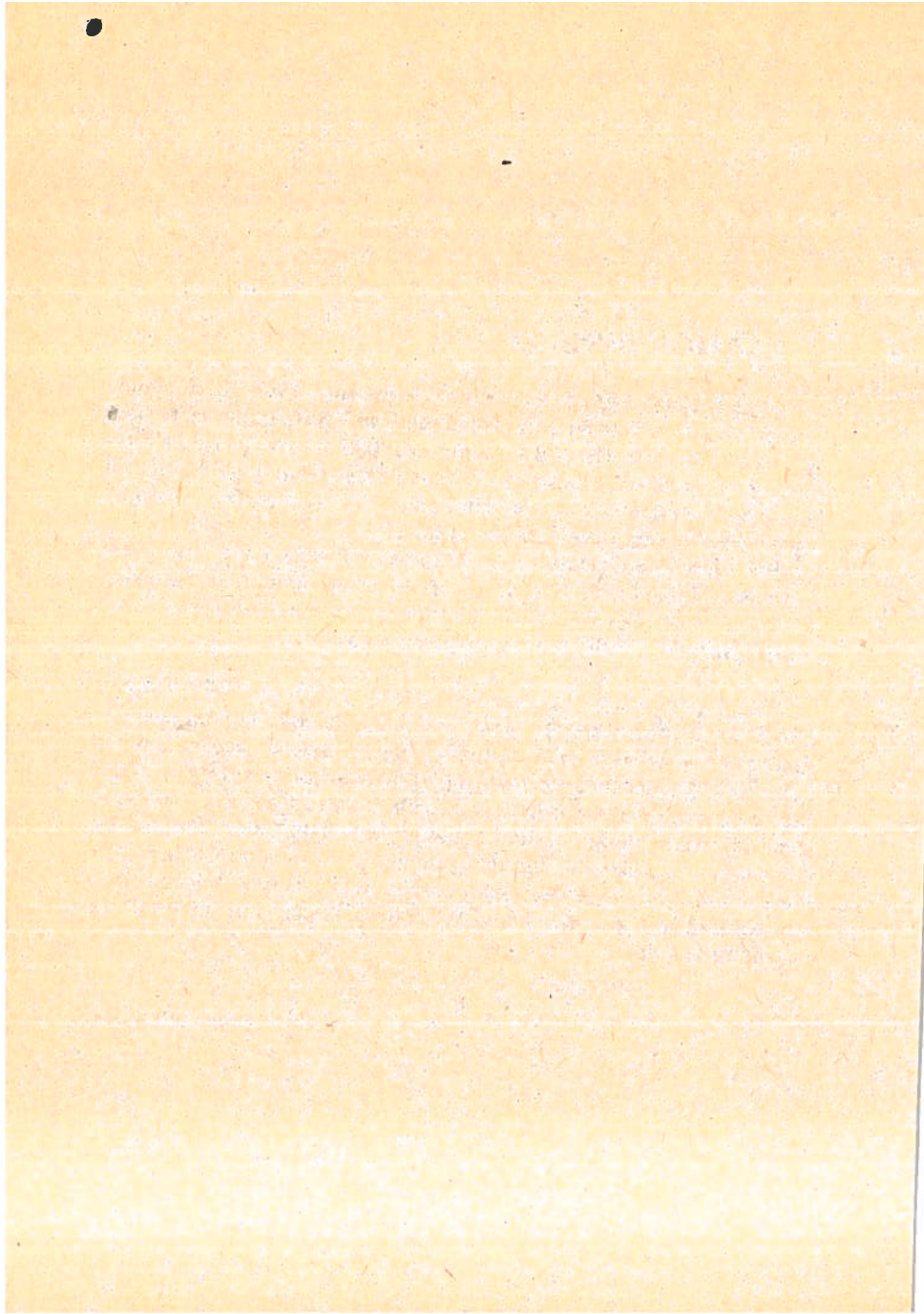
YAZAR HAKKINDA

Jean Daubier 1939'da Cezayir'de doğmuştur. 1966 Nisan ayında Çin Halk Cumhuriyeti'ne gitti ve burada hem öğretmenlik yaptı, hem de Peking Review Dergisinin Fransızca bölümünde çalıştı. Kültür Devrimi'ni izledi ve daha sonra da Kültür Devrimi'ne katıldı. 1968'de Fransaya döndü. Paris Üniversitesi'nde Kültür Devrimi sırasında Çin'in siyasi hayatı üzerine dersler verdi.

Bir Fransız vatandaşı olarak 1966'dan 1968'e kadar Çin Halk Cumhuriyeti'nde kalan Jean Daubier ilk önce öğretmenlik yapmış, daha sonra da Kültür Devrimi'ne katılmıştır. Bu kitap, olayların ve ardında yatan gerçeklerin ilk elden değerlendirilmesidir.

"Bu kitap, Kültür Devrimi'nin ardında yatan ideolojiyi ciddiye alan, Çin'i dıştan gözleyerek basit bir iktidar mücadelesi durumuna düşürmenin çok üstünde olan ilk ciddi kitaptır. İktidar çatışmalarını da içermesini ve Daubier'in bu çatışmaları dikkatle incelemesine rağmen, Kültür Devrimi'nin esas hedefleri, insanla, sosyalist değer ve ideallerle daha yakından ilgilidir. Daubier bütün önemli belgeleri okumuş ve kavramış— bu pek de kolay bir iş değildir— ve bunları Çin'in dıştan gözleyen bir kişi olarak değil, tam bir Çin muhtevasıyla vermiştir. Ayrıca Kültür Devrimi içindeki kişisel deneyi, kitaba ayrı bir boyut da kazandırmaktadır"

—John Gittingis—

ÖNSÖZ

Büyük Kültür Devrimi ile ilgili çıkan bütün kitaplar arasında Jean Daubier'in kitabı, bu tarihi olayın zikzакlarını ve dönemeçlerini, en doğru bir biçimde yansıtmaktadır. Olayları bizzat yaşayan Jean Dauubier şaşırtıcı denecek derecede karışık olan bu yılların değişik seyrini ve çok yönlü karakterini dile getirmiştir. Şu sırada Kültür Devrimini yönlendiren siyasetlerin genel akışını daha iyi kavramamıza rağmen, bu olaylar gerçekten şaşırtıcıdır ve ilerde de bu niteliği muhafaza edecektir.

Kültür Devrimini canlandırmanın başlıca zorluklarından biri, beklenmedik bir olay olmasıdır. Tarihte daha önceden böylesine bir olayla karşılaşılmamıştır. Bu özel niteliğinden dolayı hareket hakkında sonsuz tahminler yapılabilir, doğru gibi görünen fakat içinde birçok yanlış taşıyan sonuçlara da varılabilir. Bu nedenle Daubier'in de dediği gibi, kesinlik kazandığı sanılan ve Kültür Devriminin bir safhasının sonunu belirleyen birçok şeyin, tamamen hatırlardan silindiği ve 1971 Ekim ayında Yale Üniversitesi'ndeki derslerde sözünü ettiğim yıpranma sürecinin bir parçası olduğu açığa çıkıyordu.

Çünkü tarihin akışının hızlandığı şu dönemde Kültür Devrimi şimdiye kadar görülmemiş olan en çabuk, en hızlı bir süreçten geçiyordu ve Devrimin ilk günlerinde aşağılanan fakat daha sonraları tamamen yeniden eğitilen ve şimdi de söylendiğine göre itibar gören bir kadronun da demiş olduğu gibi Kültür Devriminde "bir gün yirmi yıla bedeldir." Bu nedenle hayat henüz sona ermemiştir çünkü Kültür Devriminde ortaya çıkan bazı siyasi şahsiyetler tekrar belirsiz bir duruma gelmişlerdir. Bu olağanüstü sürecin şahsiyetleri ya da yönleriyle ilgilenirken, bilinçli bir hareket olan "büyük ileri atılım"ın bu hızını her zaman hatırlamalıyız. Jean Daubier bu kitabı bir olaydan diğer olaya geçişteki hızı iyice kavrayarak yazmış olduğundan elinizdeki eser Çin tarihini incelemede çok büyük yararları olan bir eserdir. Büyük bir okuyucu kitlesinin ilgisini uyandıracağını sanıyorum.

Han Suyin

GİRİŞ

PROLETER KÜLTÜR DEVRİMİNİN ESASLARI

Ölü nesillerin geleneği, yaşayanların beyinlerine Alp dağı gibi çökmüştür.

-Karl Marx-

Çin Komünistleri Kültür Devrimi'nin sebeplerinin ve aldığı biçimlerin tam, ya da ayrıntılı bir tahlilini yapmamışlardır. Bu konu üzerine birçok makaleler ve yazılar yazılmıştır, fakat bütün bunlar dağınık ve kısım kısımdır; propaganda gereği, çeşitli ihtiyaç ve taleplerden ötürü yazıldıkları görülmektedir. Hatta bir bütün olarak alınsa dahi bütünlük teşkil eden bir teoriyi verememektedir. Şimdi yapılması gereken şey bir senteze varmak ve bir yorum getirebilmektir. Tabii ki bunu, konunun çok yönlü tabiatını bozmadan yapmak gerekir.

Her şeyden önce, kapitalizmden miras kalan bazı çarpıtmaların ve çelişmelerin (Çin'de hem kapitalizmden hem de feodalizmden kalıntılar var) sosyalist rejimde, iktidar için nasıl yeni bir sınıf mücadelesinin temelini oluşturduğunu göstermek istiyorum. Çin Kültür Devrimi bu durumun tipik bir örneğidir.

Teoride, burjuva kapitalizminin alaşağı edilmesini izleyen sosyalizm, bir geçiş rejimidir ve rolü, gelecekteki komünist rejime hazırlanmaktadır. Bu rejim eşitlikçi bir sosyal sistem olarak değerlendirilmektedir. Bu rejimde her kişi, ihtiyaçları oranında sosyal üründen bir pay alacak, sınıf kavramı ortadan kalkacak, ona paralel olarak da devlet olmayacaktır.

Fakat bu geçiş çok hızlı olmamaktadır ve Çin Komünistlerinin kendileri, bu safhanın tarihte uzun bir dönemi kapsamak zorunda olduğunu belirtmektedirler. Komünizmi getirecek olan sosyalizm aşamasında, çeşitli eşitsizliklerin ve sosyal çelişmelerin bulunması şaşılacak bir olgu değildir. Bu gerçek de, Çin Komünistleri tarafından böylece kabul edilmektedir.

Bu çelişmeler ve eşitsizlikler; zamanla kaynaklarını yitiren sosyal bir faktörden, iş bölümünden doğmaktadır. Yüz yıllardır, şehri köyden kopararak, sanayi kollarını ve meslekleri birbirinden ayırarak uzmanlaşmayı ve uzmanları, basmakalıp ve mekanik düşünceyi yaratarak, zamanımızda en yüksek noktasına erişen bu iş bölümü, insan toplumunda derin hizipleşmeler yaratmıştır. İnsanı kendisinden koparan bu olgu her türlü yabancılaşmanın sorumlusudur. Kafa emeği ile kol emeğinin ayrımı... İşte bu da, işbölümü olgusunun sorumlu bulunduğu basit, gelişmemiş fakat kaçınılmaz bir olaydır. Bizler bu olguya o kadar alışmışız ki, doğurduğu muazzam sonuçların etki derecesini artık ölçemiyoruz. Bu ayırım, bazı insanları, üretim metodlarını kavramaya ve incelemeye itmiştir. Diğerleri ise bu tür bir çalışmayı sürdürmüş fakat, çabaların entelektüel yönünden uzaklaşmışlardır. Bu hizipleşmeler, kapitalizm çerçevesinde, büyük endüstrinin gelişyle birlikte dev boyutlara erişti. Kapitalizm böylelikle, bilimi, bilim adamları ve teknisyenleriyle birlikte kendi hizmetine soktu, ve işten tamamen bağımsız bir üretici güç haline getirdi. Bir yandan kol emeğinin aşağılanması, diğer yandan da kafa emeğinin yarattığı ayrıcalıklar bunu izledi. İş bölümü böylelikle işçiler arasındaki eşitsizliğe yol açtı. Feodalizm ve kapitalizmin artlarında bıraktıkları etkiler sosyalist rejimlerde hâlâ sürmektedir. Bu etkiler bir çırpıda ortadan kaldırılamaz. Biz burada belirli tezahürlerin üzerinde kısaca duracağız.

Üniversite iş bölümü kalıntılarının hâlâ mevcut olduğu başlıca alanlardan birisidir. Gerçekten de üniversite bilim ile emek arasında kesin bir çizgi çizer. Bilgi sahibi kimseyi işçiden ayırır ve üretim zıt kutbuna yerleştirir. Tabiatıyla Sosyalist ülkeler her türlü mühendis ve teknisyene ihtiyaç duyduklarından, üniversitesiz yapamazlar. Fakat sosyalist bir ülkede, baştan sona bir değişimden geçmeden, üniversiteler, emeğin kutuplaşmasını önlemekte yetersiz kalacaklardır. Eğer değişmezlerse, bir önceki rejimden arta kalan kutuplaşmayı, yani bir yanda bilim adamlarıyla diğer yanda bilimden yoksun bulunan kitleler arasındaki zıtlığı, yeniden yaratacaklardır. Böylece, kapitalist üretim

biçimi ortadan kalkmış olmasına rağmen, üniversite gibi bir kuruluşun yaratacağı çelişmeler ve çarpıtmalar sürecektir.

Bu ayrım varolduğu sürece kafa emeğinin, alışkanlıkların da zorlamasıyla ayrıcalıklar taşıyacağı ve bu tür emeğin kol emeğine oranla daha asil bir uğraşı olduğu düşüncesinin ortadan kalkmayacağı gerçekten de büyük bir olasılıktır. Aydınlar yine, sadece birkaç kişinin yanaşabileceği erişilmez elit bir tabaka oluşturacaklardır. Öğrenim seçmeli öğrenim olarak kalacak, rekabet esasına dayanacak ve kolektifin yararına bir öğrenim olamaktan ziyade, kişisel ihtirislari körükleyecektir. Bu durumda rejim, proletaryayı el üstünde tutabilir ve işçilerin ülkenin sahipleri olduğunu ileri sürebilir. Fakat gerçek karar yetkisi, emekçilerin menfaatlerine taban tabana zıt düşecek olan bir yöneticiler ve teknisyenler tabakasının ellerine kaymış olacaktır.

Aynı olgu sanat ve edebiyat dünyasında da geçerlidir. Kapitalist ve feodal toplumlarda kültür bir ayrıcalıktır. Gerçekten de bugün büyük kapitalist ülkelerde kültür nüfusun belirli kesimleri için vardır ve hakim sınıflar bu durumu radikal bir şekilde değiştirmemektedirler. Yapısal ve ideolojik kısıtlamalar ya da engeller, kol emekçilerinin bu kültüre hiç bir şekilde yanaşmamasını sağlayacak biçimdedir. Bu nedenle kültürlü olmak demek, nüfusun büyük bir çoğunluğunun yararlanmadığı bir fırsattan yararlanmak demektir.

Dahası, halktan bir sanatçı yetiştiği zaman bile, ve bu sanatçı yoksul kalmaya devam etse bile, (bu durum pek o kadar görülmedik bir olay değildir), sanatçının eseri mülk sahibi sınıflara miras kalmaktadır. Maddi olarak, sadece mülk sahibi sınıflar eserleri satın alabilirler ya da eserdeki bilgi ancak üst sınıfların erişebileceği niteliktedir. Ya da bu eserler nadiren işçi sınıfına mensup olan ve mülk sahipleri sınıfların kültür dünyasına karışmış bulunan kimselere mal olmaktadır.

Bu nedenle sosyalist rejimler, bir önceki sistemede sınıf üstünlüğü anlayışı temeli üzerine kurulan bir kültür görünüşünü benimsemiş birçok aydını miras edinirler. Bu aydınlar yeni hükümet biçimini kabul etseler dahi -ki genellikle durum böyle olmamaktadır- alışkanlıkları ve psikolojileri emekçilerinkinden çok uzak olmaya devam edecektir. Bu nedenle onların uğraşlarının ve emellerinin işçilerin menfaatlerine ve meselelerine yabancı kalma tehlikesi mevcuttur. Çünkü hem ürettikleri şeyler, şu veya bu şekilde gizli niteliklere sahiptir, hem de anlatmak istedikleri ulaştırmak istedikleri mesajlar devrimci sosyalizmin muhtevassından çok değişik geleneksel değerler taşımaktadır. Bu bölünme, güçlü bir kemikleşme eğilimi gösterir. Bu kemikleşme çeşitli maddi

avantajların taviz olarak verilmesiyle örneğin daha yüksek maaş, daha iyi konut sağlanmasıyla mümkün olur. Böylelikle sosyalist ülkelerdeki sanatkârlar ve yazarlar genel olarak halkın yaşantısından çok daha uzak ve çok daha ayrıcalıklı bir yaşantıya sahip kişiler haline gelirler.

Fakat bu iş bölümünün en ağır sonuçları, yönetenle yönetilen arasındaki ilişkilerde görülmektedir. İktidardakiler ile, verilen görevi yapmakla yükümlü olanlar arasında açık bir fark vardır. Herhangi bir fark bir çelişmedir, ve bu çelişme diğer ülkelerde olduğu gibi sosyalist ülkelerde de mevcuttur.

Bu farkın kaynağı da iş bölümünde yatmaktadır. Eski toplumlarda emeğin üretkenliği düşüktü, ve çoğunlukla insanlar tabiatın koparabildikleri kadarını koparma işlemiyle meşguldüler. Fakat bu geniş çoğunluğun yanısıra, üretim çalışmalarından tamamen kopuk olan ve kolektifin meselelerini örgütleyen iş dağılımını yapan, siyasi meseleleri düzenleyen, adaleti, bilimi, sanatı vb. tanzim eden ufak bir grup da gelişti. Zamanla bu grup, sosyal grup üyeleri arasında emek ürünlerini tesbit etmekle sorumlu bulunduğundan bu ayrıcalığı kötüye kullanmaya başladı. İşçilerin sırtından geçinmeye, kaynaklarını ve mülkünü topluluk içindeki ihtiyaçlarının çok ötesinde kullanmaya başladı. Böylece sömürü doğdu ve toplum, birbirine düşman ya da karşıt sınıflara ayrıldı.

Sosyalist hükümet biçimleri, herkese emeğine göre ücret verme ilkesini uygulayarak sömürüyü bastırmayı başarabilmektedir. Fakat bu ilkenin en sıkı bir şekilde uygulanması bile, eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için yeterli değildir. Gerçekten de modern ekonomide kapitalistler çok değişmektedir, işte eşitlik olmasına ve sosyal üretimin eşit olarak dağıtılmasına rağmen, kişiler eşit olmayan ihtiyaçlara sahip olabilmekte ve böylelikle de aynı geliri aldıkları halde zenginlik dereceleri değişebilmektedir. Toplum kişiye ihtiyacına göre veremediği müddetçe bu toplum göreceli bir kıtlık içerisinde olacak ve bu nedenle de eşitsizlik (1) varolacaktır. Gayri safi milli hasılanın bölüşülmesi iş krizlerin kaynağını teşkil edecek ve kişiler birbirlerine karşı olmaya devam edeceklerdir. Toplum içindeki belirli gruplar, bütünden kendileri için daha fazla pay alabilmek için özel bir gayret sarfedeceklerdir. En iyi eğitim ya da öğrenime sahip olanlar, en kalifiye olanlar ve çalış-

(1) Eşitsizliğin olduğu bir toplum, mutlaka ayrıcalıkların olduğu bir toplum demek değildir. "Herkese emeğine göre" ilkesi katı bir biçimde uygulandığı takdirde, ayrıcalıklardan değil, fakat, kapasite ve ihtiyaç farklılıklarından kaynaklanan bir eşitsizlik olacaktır. Böyle bir durumda sosyal farklılıklar kaçınılmaz olarak az olacaktır. Bunun gerisini tahmin edebilmek için, bu ayrımın yapılması zorunludur.

ma kapasitesi birçoğundan fazla olanlar, işlerinin sağladığı imkanların ötesinde taleplerde bulunacaklar ve böylece ayrıcalıklara sahip olacaklardır. Sosyalist ülkelerde devletin ayakta tutulmasının bir sebebi de, gayri safi milli hasılayı çalışma esasına dayanarak uygun bir bölüşüm çerçevesinde tutabilme ihtiyacıdır.

Fakat devletin mevcudiyeti, başka bir eşitsizliği içinde barındırıyor, bu da yönetilenlerle yönetenler arasındaki eşitsizlik. İktidarda olanlar ayrıcalıklar yaratabilecek bir pozisyona sahiptirler ve kendilerini emeğe göre ücret ilkesinden ayrı tutabilirler. Bu eğilim Komünist Partinin bazı unsurlarında da mutlaka vardır ve bireyciliğin ve bencilliğin hakim vasıflar olarak kaldığı devlette de mevcuttur. Bu eğilim eğer gelişir ve büyürse, ona karşı verilecek mücadele yönetici ve siyasi mekanizma içerisinde olduğu için doğrudan devlet iktidarı meselesini içerecek olan, bir temel çelişkiyi teşkil edecektir.

Bu durum çerçevesinde, 1965 yılında Mao Zedung tarafından başlatılan *Büyük Proleter Kültür Devrim* tamamen mantıklı, Marksist bir atılımdır. Bir Marksist olarak Mao Zedung, insan toplumunun komünizme doğru ilerleyeceğine inanmaktadır. Fakat aynı zamanda bu nihai hedefe ulaşırken bir sosyalist hükümetin, böyle bir değişim için elverişli şartları yaratacak her türlü gayrete başvurması gerektiğini de savunmaktadır.

Birgün herkese ihtiyacını verebilme imkânını yartmak için birincil görev, tabii ki ülkenin üretim kapasitesini olabildiği kadar geliştirmektir. Fakat Mao'nun düşüncesine göre böyle bir girişim ancak toplumsal eşitsizlikler adım adım ortadan kaldırıldığı zaman meyvesini verebilir, çünkü eğer tersi olursa, eşitsizlikler artarsa sömürüye doğru bir geri dönüş olacak, bu da planlanan yapıya tamamen ters düşecek, ekonomik gelişimi önleyecek ve pazar anarşisi yaratacaktır.

Bu da, yüzyıllardır insanların alışkanlıklarının can alıcı bir parçası olan bireyci geleneklerin derin köklerine karşı, kişilerin mutluluğu kolektif olarak değil, şahıs olarak kavramalarına karşı yürütülecek bir mücadeleyi içermektedir. Bu ideolojik faktörler eşitsizliklerin büyümesi için güçlü bir etken teşkil etmektedirler. Bu eşitsizliklerle savaşmak, bütün gelenekleri ve düşünce tarzlarını yıkmayı, geçmişten kalan bütün kavrayış tutumlarını bertaraf etmeyi gerektirmektedir ve ayrıca bu etkinin çeşitli derecelerde somutlaşmaya en yakın olduğu yönetici, eğitsel ve kültürel üst yapının tüm olarak alaşağı edilmesi zorunludur.

"Kültür Devrimi" terimi bu nedenle en geniş anlamıyla tanımlan-

malıdır. Yani bir uygarlığı meydana getiren çeşitli unsurların hepsini içermelidir.

Böylece, Çin Proleter Kültür Devriminde etkin olan birkaç çizginin varlığı söz konusudur. Bunlardan biri, eğitimin yeniden biçimlendirilmesini, yani sadece kafa emeğini, kol emeğine karşı kayırmanın ortadan kaldırılmasını değil aynı zamanda aralarındaki en ufak farklılaşmayı dahi ortadan kaldırmayı amaçlayan bir eğitimidir. Öğrenimin başlıca hedefi, bu durumda, toplumun ihtiyacı olan yöneticileri bir an önce yetiştirmek değil, fizik ve moral bakımından hazırlanmış, hem işçi hem de aydın olan yeni bir insanı yaratmaktır. Öğretim metodlarının yeniden şekillendirilmesi bugün Çin'de yürürlüktedir. Üretim ve işe uyumlu olarak, somut ve yararlı olanın üzerinde durulmaktadır. Öğrenciler artık belirli bir sosyal tabakadan gelmektedirler. Çalışmanın ne demek olduğunu bilen işçiler ve köylüler içinden gelmekte ve nispeten kısa bir eğitim görmektedirler. Bu girişimler deneyseldir ve iki ana kavrayış üzerine dayanmaktadır. En iyi öğrenim, verilen işi uygulama yolundan geçer ve kitabı öğrenimden önce gelmelidir, ikincisi, öğrencilerin teşvik edilmesi, en seçkin olan tabakalara göre yapılmamalıdır, yani ne kadar çok bilgi sahibi olduklarına göre değil, siyasi ve ideolojik seviyelerine göre değerlendirilmelidirler. Esas önemli olan onların kolektif girişime bağlılık dereceleridir.

Edebiyat ve sanat dünyasında Kültür Devrimi her şeyin başında hâlâ burjuva düşüncesinin etkisinde olan aydınları sorumlu mevkilerden almış görünmektedir. Sonuç, eskiden varolan bazı ayrıcalıkların ortadan kaldırılması olmuştur ve birçoğu, işçilere hayata ve insanlara yeni bir açıdan bakmalarını sağlayacak olan bir çalışmaya girmişler, fabrikalarda ve halk komünlerinde çalışarak bağlarını kuvvetlendirmişlerdir. Çin basını okurlarına sürekli olarak, tamamen proleter ve devrimci değerlere sahip olan yeni bir sanat ve edebiyat yaratmanın ne kadar hayati bir görev olduğunu hatırlatmaktadır. En azından Pekin Operasının sahneye koyduğu operalar bu çabanın başarısının somut bir kanıtıdır.

Kültür Devriminin can alıcı noktası, yöneticilerle yönetilenler, iktidarda olanlarla halk arasındaki ilişkilerdir. Mao Zedung bu devrimin siyasi bir devrim olduğu üzerinde durur. Basın, Kültür Devriminin bütün gelişimi boyunca, bunun başlıca mesele olduğunu belirtmiştir. Tarihi olayların gelişiminin altında yatan da zaten meselenin bu yönüdür.

Sosyalist rejimlerde eşitsizliklerin süregelmesinin, toplumsal ürü-

nün dağılımı için mücadele ve belirli sosyal grupların kendilerine ayrıcalıklar temin etmek için inatçı bir çaba göstermesi yolunda bir eğilime sebep olduğunu daha öncede belirttik. Bu eğilim, yetkili mevkilerde olan kişiler arasında bir dereceye kadar kişisel yarar sağlama şansı yaratır. Gerçekten de bu kişilerin yetkisi, mevkilerinde bazı avantajları pekiştirmeye yarar. Böylece yetkili mevkilerde bulunan komünistlerin ufak bir fraksiyonunun bazı ayrıcalıklara sahip bir grup olarak ortaya çıkması sözkonusudur. Devrimci çizgiye sadık olan Parti önderleri eğer bu olguyu ortadan kaldırmazlarsa, adım adım gerçek bir elit tabakanın ortaya çıkması tehlikesi vardır. Bu ayrıcalıklı grup, emeğe göre bölüşüm gibi sosyalist kavramların ortadan kaldırılmasına çalışacak, böylece de eşitsizlikler, azalması gerekirken çoğalacak, yeni burjuvazi peydah olacaktır. Devlete gerek olmayan bir Komünist rejimin temellerini atmak yerine, giderek yöneticilerle yönetilenler arasındaki farklılıklar artacak ve bu farklılaşma kemikleşecektir. Bu olgunun önemi değişen zaman faktörüne bağlıdır. Kültür Devriminden önce bu, Çin'de fazla önemli bir mesele değildi. Buna karşılık SSCB'de II. Dünya Savaşı'ndan sonra gelişen eşitsizlikler oldukça belirgindi ve son 15 yıl içinde daha da belirginleşmiştir.

Bu olgunun sebebi, bazı Troçkistlerin dogmatik bir biçimde ilân ettikleri (2) gibi ülkenin yoksulluğu değildir. 1920'lerde SSCB'nin yoksul bir ülke olması ya da bugün Çin'in nisbeten yoksul bir ülke olması, ayrıcalıklı bir sosyal tabakanın oluşmasına sebep teşkil etmez. Tam tersine, kolektif bir çaba ile, yoksulluk eşitlikçilik için teşvik edici bir güçtür, yoksulluk ve eşitlik için mücadele uyumludur. Tam tersine eşitsizlik, bölücüdür ve en az ayrıcalıklı olan kademeleri de sonunda ortadan kaldırır.

Sözümona zengin olan ülkelerde sosyalizmin gelişi, toplumsal ürünün kişinin ihtiyacına göre değil de, emeğine göre bölünmesini belki de engellemezdi. Bu toplumlar nispeten kıtlık içinde olan toplumlar olarak kalabilirdi. Bu toplumların **gayri safi milli hasılasının**

(2) Troçki, kendi görüşlerini çok iyi yansıtan İhanete Uğramış Devrim (Revolution Betrayed) adlı kitabında açıkca böyle demektedir. Aşağıdaki Dördüncü Entemasyonal yayınlarından aktardığımız alıntı da aynı yöndedir: "İşçilerin hareketini engelleyen burjuva eğilimler, proleter devriminden sonra da ortaya çıkacaktır. Fakat devrimin olduğu toplum ne kadar yoksulsa bu kanun o kadar geçerli olacaktır. Bürokratik eğilimlerin aldığı şekiller dah şiddetli olacak ve sosyalizmin gelişmesi daha çok tehlikeye düşecektir." (S. 48) "Bürokratik yetkinin esası, tüketim maddelerinin kıtlılığıdır. Herkesin hesabına mücadele bu noktadan kaynaklanmaktadır." (S.96) "Sovyet Thermidor'unun anlamı, açıklığa kavuşuyor. Yoksulluk ve kitlelerin cehteti güçlü bir değnekle silahlanmış bir önderin korkutucu yöntemleri altında somutlaşmaktadır." (S.97)

yüksek oluşu mutlaka eşitliği getirmez, tam tersine ayrıcalıklar peşinde koşma eğilimini şiddetlendirir. Bu hangi bölüşüm standartlarının kullanıldığı meselesidir, ve bu, ekonomik bir unsur olmayıp tamamen ideolojik faktörlere, geleneğin ve alışkanlıkların insanların kafasına yerleştirdiği bireyci eğilimleri yenerek yerine kolektivizmin esasını koyacak olan sosyalist rejimin başarısına bağlıdır. Hergün sürekli mücadele gerektiren zor bir görevdir, ve bu mücadelenin sürekli yenilenmesi gerekir. Hiç şüphesiz ki bu, Mao'nun devrimi sonu gelmeyen bir savaş olarak görme teorisinin esasını meydana getirir. Bence, Mao'nun ve onu izleyenlerin, diğer bir grup parti önderlerine, özellikle o sırada devlet başkanı olan Liu Şao-şi'ye karşı açtıkları savaşın altında yatan gerçek de budur. Kültür Devrimi dünyada, özellikle bu mücadele ile tanınmıştır.

Komünist Partinin saflarını oluşturan kişiler diğer insanlardan farklı değillerdir ve insanlar Mao'nun Andre Malraux ya söylediği gibi bütün hayatları boyunca devrimi sürdürmek istemezler (3). İktidar ele geçirildikten sonra, iktidarı sürdürecektir olan Komünist önderler yeni ve sinisi bir sınavla karşı karşıya gelirler ki, başka şartlar altında çok başarılı bir önderlik yapmak için ne kadar mükemmel bir şekilde teçhiz edilmiş olsalarda bu yeni şartlar altında zor durumda kalabilirler. Gizliliğin gerektirdiği katılıklar, partizan hayatının zorlu talepleri, artık bir hatıradan başka bir şey değildir. Bazıları, konforun ve rahat bir hayatın tadını almışlardır. Yaratıcı olmayan tekdüzelikle nitelenen çalışma alışkanlıklarına sahip olmuşlar ve kendilerine karşı da vazifesine gidip gelen bir kişi halini almışlardır ve sorumlulukları altındaki kişilere karşı katı davranmaktadırlar. Maddi ayrıcalıklar ve ücret farklılıkları peşine düşmüşlerdir. Bazen de bu farklılıkları yaratmışlardır. Bu eğilimler kurumlaşmak üzeredir. İşçilerle Parti önderliğinin bu kesimi arasındaki sıkı bağ, sürekli diyalog, devrimin herkes için aynı tehlikeleri getirdiği ve herkesi aynı umutlarla birbirine bağladığı o kahramanlık zamanlarındaki eşitlik, zayıflamaya yüz tutmaktadır.

Bu aşamada da hâlâ bürokratism vardır; bu hastalık henüz genelleşmemiştir, buna rağmen oldukça tehlikelidir. Fakat bu gelişim sürdüğü müddetçe, kötü alışkanlıkların birikimi bazı önderleri yozlaştırabilir ve hatta devrime olan bağlılıklarına zarar verebilir. Zevkin tadı, bireyciliğin gelişmesi başka bir aşamaya yol açmaktadır. Devrimci rejim

(3) Bu mülakat "Mao ile Görüşmem" adı altında Le Figaro Litteraire yayınlanmıştır.

Bu komiteler, halktan, Parti kadrolarından ve askeri temsilcilerden eşit sayıda üyelerin oluşturduğu komitelerdir. Bkz. Beşinci Bölüm

min tam ortasında, diğerk kişileri araç ya da engel olarak gören, yeni yüksek memurlar türedir. Ve bunlar sorumluluklarını bencil amaçlarının hizmetine soktular. Böylece adamların gözünde, devrimci siyasetin gereği olan eşitlikçi sedalar ve militan fedakarlıklar, çekilmez bir hal almaktadır, bu durumda kendilerini kurtarabilmek için ellerinde geleni yaparlar.

Çinli Komünistlerin, Kültür Devrimini proletarya ile burjuvazi arasındaki mücadele olarak tesbit etmeleri birçok kişi için bir süpriz teşkil edebilir. Bazı kişiler, Komünist bir rejimde yirmi yıldan fazla bir süredir siyasi ve ekonomik yönetimden uzak tutulan burjuvaziye karşı, ikinci bir devrimin gerekli olduğu fikri karşısında şaşır kalabilirler. Eğer söz konusu, bugün eski biçiminin bir gölgesi olan geleneksel Çin burjuvazisi olsaydı, yukarıdaki cümle doğru bir cümle olmazdı. Fakat bu iddia, yeni burjuvaziyle ilgili olduğundan anlaşılabilir bir iddia oluyor. Bereket versin ki varolan eşitsizlikler elde edilmek istenilen bazı ayrıcalıkları temin etmiş ve bu ayrıcalıkları Mao'nun militan katılığına karşı gelen muhalif bir siyasi görüşün savunulmasını sağlamıştır.

Sosyalist rejimler proletaryanın diktatörlüğünü vaazeder ve uygularlar. Hiç bir muhalefete yer vermezler ya da ilke olarak varolan muhalefet batılıların anlayacağı biçimde bir hareket serbestliğine sahip değildir. Fakat sosyal çelişme varolduğu sürece, birbirine zıt siyasi akımların mevcudiyetini sürdüreceği açık bir gerçektir. Resmi Parti çizgisine karşı muhalefet kaçınılmazdır, fakat bu muhalefet faaliyetini el altından gizli metodlarla yürütmek zorundadır. Yaşayabilmesi ve faaliyet göstermesi için ona açık kalan tek yol Komünist Partisi içinde iktidar alanlarını sabırla el altında tutabilmektir. Fikirlerini ise siyasi ve ideolojik sadakat görünümü altında dikkatle yaymaya çalışırlar. Komünist Partilerin iktidarda olduğu bu toplumlarda, kurduğu sert rejim ve doküiner katılık, onun muhaliflerini çok daha tehlikeli bir duruma getirmektedir...

Sosyalist bir ülkede, siyasi hayat bir dizi özel faktörün neticesidir. Sözümleri ettiğimiz sebeplerden dolayı bir çelişmeler yığını görünümündedir. Parti yapısı içerisinde yoğunlaşmıştır. Şartların değişmesine orantılı olarak keskinleşir. Dışarıdan bu değişen muhalefetler eşit bir Marksist inanca sahip olan proleter devrimcileri arasında çelişme olarak görünebilir. Fakat gerçekte, *sınıf mücadelesinin yeni bir biçiminin*

ifadesidir. Komünist Partinin gözle görülen yüce yapısının altında ve Marksist ideolojinin görünürdeki kaynaşmışlığı ardında, bitmek tükenmek bilmeyen bir dizi gizli mücadele şiddetini sürdürmektedir.

Liu Şao-şin'in Mao Zedung'a karşı muhalefeti bu muhteva içinde değerlendirilmelidir. Bu mücadele ne iki kişi arasındaki bir kavga ne de basit bir doktrin anlaşmazlığıdır. Gerçekte, sosyal ve ideolojik faktörlerin rol oynadığı karmaşık sınıf çelişmelerinin bir bütünüdür ifadesidir, ve bu, maddi ayrıcalıkları, bürokratik eğilimleri ve Mao yanlısı siyasetleri benimseme konusunda uyumsuzlukları olan bir tabaka tarafından beslenir.

Bu da, bizim Kültür Devrimi sırasında Mao Zedung'un benimsediği taktiklerin, muhaliflerini görevlerinden almak, yönetim ve kol kuvvetiyle onların etkinliklerini yok etmeden daha karmaşık ve derin olduğunu anlamamızı kolaylaştırır. Mao Zedung muhaliflerine karşı mücadele ederken aynı zamanda onların siyasetlerinin ideolojik ve sosyal temelini de yıkmaya çalışmıştır.

Çin Kültür Devrimi'nin başlıca ve nihai hedefi insan ruhunu yeniden şekillendirmektir. Bunun ışığı altında parolalarının "bireycilikle mücadele edelim" olması doğaldır. Bu mesele, geleneksel olarak kişinin egoist kavrayışının yerine dünyada kolektif kavrayışın üstünlüğünü belirten bir meseledir.

İnsanların kavrayışını bu anlamda değiştirmeyi insanların dünyevi ve manevi alışkanlıklarında köklü yer tutan geleneğin, kişiyi kendi mutlululuğunu arayışına çeken bir akarsuyun kurutulması demektir. Aynı zamanda kişinin hırsını ve eşitsizliklerin artmasında büyük payı olan "kariyerizmi" baltalar.

Sosyalist rejim bilinçli olarak eşitsizlikleri ortadan kaldırmaya başlar başlamaz, mümkün olan en az sosyal farklılaşma için elinden geleni yapar. Bu meseleyi çok ince bir noktaya getirmektedir. Kişiler eskisi gibi maddi yönden gelişmek için bir teşvik görmemektedirler. Azınlık için sağlanmış olan ayrıcalıklar, artık çoğunluk için de sağlanmıştır. Bu nedenle Mao Zedung, maddi itici güçlerin yerini moral itici güçlerin aldığını söyler. Mao Zedung, bunu derken hem işçilerin hem de yetkili mevkilerde bulunan kişilerin devrimci bir inançla sosyalizm için çalışmalarını kastediyordu. Böylece fikirler tamamen değişiyor ve egoizm ortadan kaybolmaya başlıyordu. Kanımca bu, paraya ve maddi eşyaların kutsallaştırılmasına karşı açılan bir savaştı. Bazı Batılı yorumcuların ileri sürdüğü gibi kişinin kendisine karşı açılan bir savaş değildi. Tam tersine bu metod, insanoğluna olan büyük güveniminden

dolayı beni çok etkiledi, çünkü bu anlayış insanoğlunun kendini ideolojik zincirlerden koparabileceği yolundaki inancı dile getirmektedir.

Fikri tavırları değiştirmek, sosyal hayatta devrimci fikirleri yaymayı içerir. Kültür devrimi sırasında yayınlanan milyonlarca kopyasının her bir yana yayılmış olması bize bu tavırları değiştirmenin sadece Mao'nun eserlerini inceleyerek öğrenmekle olabileceğini düşündürmemelidir. Çin'de kitlelerin siyasilendirilmesi her şeyin başında çok karmaşık ve genellikle çok sert bir biçimde süren pratik bir mücadele ile başarıya ulaştırılmıştır. Mao'nun eserlerinin incelenmesi, mücadele sürecinde ortaya çıkan somut problemleri açıklığa kavuşturmada bir rehber olarak ele alınmıştır ve bu eserlerden öğrenilen şeylerin bir an önce uygulamaya konması gerekiyordu. Bu nedenle de eserlerin incelenmesi; bazı eserlerin sürekli olarak tekrarlanması esasına dayanan bir "beyin yıkama" değildi. Herşeyin başında devrimin bir süreç içinde öğrenilmesini içeriyordu.

Bütün bunların vardığı nokta gerçekte halkın, öğrenimi sanatı ve edebiyatı da kapsayan geleneğin etkisine tabi olan toplumdaki herşey üzerinde fikir yürütebilmesi ve herşeyi eleştirebilmek için seferber edilmesiydi. Halk, aynı zamanda devletin uygulamalarını da eleştirmek için yetiştirilmeliydi. Çünkü yöneticilerle yönetilenler arasındaki mesafe en hayati meselelerden biriydi. Yöneticilerle kitleleri birbirlerine daha da yaklaştırmak isteyen yetkili mevkilerdeki bazı kişiler eleştiri getiren yorumlara giriştiler. Bu iktidarın yapısını değiştirme gayretiydi. Bu yapının ilkeleri ilk defa Paris Komününde tesbit edilmişti, fakat daha sonra daha ince bir formül (4) "üçübirlik bileşiminin devrimci komitesi" formülü kullanıldı. Bu şekilde, halkın devlet meselelerinde daha çok söz hakkı oluyor ve halk rejimin demokratik ve devrimci yönünü destekleyebiliyordu.

Bu girişimin hedefi, yönetilenlerin yöneticileri eleştirme hakkının kurumlaşması ve doğrudan halk tarafından seçilen temsilcilerin bütünleştirilmesi ve yeni bir iktidarın biçimlendirilmesiydi.

Böyle bir girişim başlıbaşına bir devrimdir, çünkü kaçınılmaz olarak bir direnişe karşılaşır. Bu direnişin güçlü bir çaba ile üstesinden gelmek gerekmektedir. Bu direniş, eşitsizliklerden yararlanarak kendilerini ayrıcalıklı ya da nispeten ayrıcalıklı bir duruma getirmiş olan kişilerden gelir. Ayrıca hem Parti içinde hem de idari mekanizmada yetkili olan kişileri de içermesi bakımından, bu direniş daha da güçlü

(4) Bu komiteler, halktan. Parti kadrolarından ve askeri temsilcilerden eşit sayıda üyelerin oluşturduğu komitelerdir. Bkz. Beşinci Bölüm.

olur. Ülke dışında genellikle söylenenlerin tersine, bu kişiler Çin'de, hiç bir zaman bir azınlık durumunu aşmamışlardır, fakat buldukları pozisyon onlara oldukça etkin manevralar yapmak imkânı sağlıyordu. Parti mekanizmasının nisbeten iyi çalışmamasından yararlanabiliyor ve aynı zamanda bürokratik ve tutucu eğilimleri istedikleri şekilde kullanabiliyorlardı.

Parti yetkilileri ve komünist örgütün çeşitli birimlerinde muhaliflerin bulunması Mao'nun görevini daha karmaşık kıldı, çünkü bu muhalefet kendini sadece Marksist olarak değil aynı zamanda Mao yanlısı olarak da ilan ediyor, resmi Parti sloganlarını dilinden düşürmüyordu. Gerçek fikirlerini ise tamamen kendilerine saklıyorlardı. Yüksek rütbeli subayların klasik bir biçimde tasfiye edilmesi en belirgin kolların geriye çekilmesine yol açtı. Muhalefetin mahalli kollarının ve hiyerarşinin orta yerlerinde bulunan kolların yerlerini tespit etmek daha da güçleşiyordu. İdari soruşturmalar, muhalefetin seviyesini ayırdığı bütün bu şubeler içinde tesbit etmekte çaresizdi. Bu nedenle Mao Zedung, düşmanı önemli mevkilerden vazgeçme ve daha az avantajlı olan mevkilere dönmeye zorlamak amacıyla, kendine bir taktik seçti. Yakında açığa çıkmak üzere, yavaş fakat sürekli olarak "kemirici" niteliğini koruyan muhalefeti kırmaya çalıştı.

Yöneticilerle yönetilenler arasındaki mesafenin, iktidarı kaçınılmaz olarak siyasi temsilcilerin ve yakınlarının ellerine kaydırma tehlikesinden dolayı Mao, her seviyedeki yönetici kadroları kontrol altında tutmak amacıyla kitlelere bir çağrı yapma fikrine vardı. Tabii ki hangi yöneticilerin hâlâ kendilerinin güvenine layık olduğuna ve hangilerinin yeni ortaya çıkan tutucu memurlar gibi davrandığına karar verecek olan kitlelerdi; bu nitelikteki liderlerin gözle görünen harcamalarını tesbit edip ve bu harcamaların yapıldığı yerlerdeki yozlaşmaları ortaya çıkaracak olan da, yine kitlelerdi.

Kadroların bu hareket karşısında göstereceği tavır onların gerçek uygulamaları ortaya çıkaracaktı; hangilerinin kitlelerden kopmadığı kendilerini hâlâ kitlelerin hizmetinde gördüğü ve demokratik çalışma metodlarını kullanan sade bir hayat yaşayan kişiler olduklarını açıkça gösterecekti. Muhalefet mutlaka teşhir edilecekti ve muhalefetin mahkûm edilmesine karşı olan her tavır da, kendini dünyanın gözünde açığa çıkarmış olacaktı.

Gerçekten Kültür Devriminin ilk safhaları, hareketli çabalarla belirlenmiştir; eleştirilerini dile getirmelerini engellemek amacıyla halka çeşitli baskılar yapılmış, Kültür Devrimi pasif bir duruma itilmek is-

tenmiştir. Halkın kitle eleştirisine katılması artınca, muhalefet de taktiğini değiştirmiştir. Bu noktada muhalifler bölünmelerden yararlanmak için her türlü yola başvurmuşlar, kalleşçe oyunlara girerek suyu bulandırmaya ve Mao taraftarlarının birliğini bozmaya çalışmışlardır. Nihayet muhalifler bazı risklere girerek, Mao'nun siyasi programlarına karşı açıktan bir düşmanlığa başvurmuşlardır. Mao ise onları tarafsızlaştırma yoluna giderek bu durumdan yararlanmış ve bu kimseleri buldukları mevkiilerden tedricen uzaklaştırmıştır.

Kültür Devriminin başlangıç safhalarından geçerken bu noktaya kadar devrimi etkileyen dış olgulardan sözetmekten kaçındım. Bu noktada en önemli dış etkeni, Çin-Sovyet çatışmasını" (5) gözden geçirmek yararlı olacaktır.

Ayrılmanın kaynağını 1956'daki bir olayla belirleyebiliriz. 1956'da Kruşçev, Stalin dönemini mahkum eden ve Sovyet siyasetini yeni bir yola iten "gizli" fakat dünyaca meşhur raporunu sundu. Çin Komünist Partisi Stalin'in yerilmesini asla kabul etmedi ve Kruşçev'in bu tezlerine karşı beslediği düşmanlığı da hiç bir zaman gizlemedi.

Bildiğimiz gibi Çin-Sovyet anlaşmazlığı gittikçe keskinleşti, sosyalizmin nasıl inşa edileceği meselelerinden tutun da diğer komünist ülkelere karşı dış siyaset meselelerine kadar vardı, 1962 yılında son noktasına varan bu çatışma dünya kamuoyuna açıklandı. O günden bugüne gittikçe kötüleşen bu ilişki, sadece iki Komünist parti arasındaki ilişkileri değil iki devlet arasındaki ilişkileri de etkiledi.

Mao Zedung Stalin'in kullandığı metodların aynısını kullanmamış olmasına ve Stalin zamanında Çin, Stalin'in hatalarından dolayı sıkıntı çekmiş olmasına rağmen, Mao, Kruşçev'in Stalincilikten uzaklaşan programının Sovyetler Birliğinde uğursuz bir olay olduğunu gördü.

Batıda kamuoyunun yetersiz bilgilere sahip olan kesimleri söz konusu Kruşçev'in bu atılımını Sovyet rejiminin "liberalleştirilmesi" olarak gördüklerinden, söz konusu bu atılımı belli bir sempatiyle karşılarlar. Çin'de ise sözkonusu atılım çok daha değişik duygu ve yargıları beraberinde getirmektedir. Eğer Kültür Devriminin altında yatan nedenleri anlamak istiyorsak, bu noktayı açıklamak zorundayız.

Çinli Komünistler Kruşçev'in siyasetini, proletarya diktatörlüğü fikrinden ve diğer önemli Marksist tezlerden açıkça uzaklaşma ve dev-

(5) Bunun dışında iki önemli dış olgu dah vardı: Bunlardan biri, sınıf mücadelesinin dünya çapında yayılması ki bu durum Komünist Çin'i dünya devrimine karşı yeni ve daha büyük sorumluluklar yüklenmeye itiyordu; ikincisi ise, Rus önderlerinin önemini kaybeden rolü ile belirlenen komünist kampın evrimiydi.

rimin terkedilmesi olarak görüyorlardı. Mao taraftarlarının gözünde Kruşçev'in çabaları, kolektif ekonominin dağıtılmasıyla ve barış içinde bir arada yaşamayı ilan ederek proleter enternasyonalizmine ihanet etmekle ve dahası, Pekinin basının "Yeni Kutsal İttifak" olarak nitelendirildiği, dünya çapında statükoyu korumak ve devrimleri engellemek gayesini güden ABD ile işbirliği yapmasıyla sonuçlandı. Fakat Çinli Komünistlerin gözünde Kruşçevizm, ayrıca ve belki de özellikle, Komünist Partisi ile kitleler arasında birliği sağlayacak olan sıkı fakat nazik bağı koparmak, Sovyet rejiminde çalışanlarla yöneticiler arasında alabildiğine ayrıcalıklı bir kast yaratmaktı; Çinlilere göre Rus önderlerinin ılımlı ve uzlaşıcı dış politikaları, tamamen onların burjuva alışkanlıklarına geri dönme eğilimlerini ve bu nedenle iç siyasetlerine sıçramış bulunan yozlaşmayı gösteriyordu.

Sovyetler Birliği'nin bu son beş yıl içindeki felaket getiren evrimi, Mao Zedung'a göre bir alarm işaretiydi. Çin de aynı duruma düşebilir ve ciddi bir şekilde devrimden taviz verebilirdi.

Çinli önderlerin belirli bir kesimi içinde, orta sınıfa ait huzursuzluk getiren belirtiler yokmuydu, bunlar en azından Sovyet revizyonizmine benzer bir olgunun olasılığına işaret eden şeyler değiller miydi? Mao'nun önderliğinde en yüksek ücretle en düşük arasındaki fark hiçbir zaman büyük olmamıştı. Doğru, fakat bu meselenin sadece bir yanıydı. Gerçekten de Çin, Japonya'ya karşı savaş ve milli kurtuluş mücadelesi sırasındaki durumundan açık bir şekilde uzaklaşmıştı. O sıralarda tabii ki kadroların belirli bir maaşı yoktu, başlıca yiyecek maddeleri ve diğer önemli ihtiyaç maddeleri karşılanıyordu; yaşama şekilleri oldukça basitti ve hemen hemen kitlelerinkinden hiç farkı yoktu. Özel haklara sahip değildiler, tek ayrıcalıkları sürekli olarak Çin'in bir ucundan diğer ucuna giderek akla gelebilecek en zor şartlar altında, durumun gerektirdiği her an savaşmaktı.

Çin'in bağımsızlığından iki üç yıl sonra, kadroların durumu esas olarak aynıydı, sonraları yavaş yavaş bazı unsurlar kendilerine bazı maddi avantajlar sağlamayı başardılar. Çin'in Kurtuluş sonrası döneminde yüksek seviyedeki görevlilerin Sovyetler Birliği'nde son birkaç yılda olduğu gibi asla büyük ayrıcalıklara sahip olmadıkları doğrudur. Çin'de hiçbir zaman "beyaz perdeli dükkanlar" da olmadı. (6)

Çinli görevliler, devletin verdiği görev başka türlüünü gerektir-

(6) Doğu Avrupa'da "beyaz perdeli dükkanlar" terimi, yüksek seviyeli görevlilerin ve onların ailelerinin gittiği özel dükkanlar için kullanılır. Bu dükkanlarda en iyi kalitede çöngünlükla ithal edilmiş mallar bulunur, bu mallara genellikle açık pazarlarda rastlanmaz.

mediği müddetçe işe bisikletlerle ya da otobüslerle gidip gelirler ve yemeklerini işçi kantinlerinde yerlerdi. Günün iki saatinde, saat onda ve öğleden sonra dörtte verilen 15 dakikalık aralarda onları işçilerle ping-pong ya da basketbol oynarken görmek mümkündür. Buna rağmen bazı şeyler belirgindir bazıları ise değildir. 1951 yılında başlatılan bir ücret sistemi kurumlaştırıldı. 1955 ve 1956 yıllarında yapılan değişikliklerle geliştirildi; bu sistem içinde bir sürü ücret kategorisi vardı. Bazı görevliler için üstünlük ve değer daha yüksek ücret ve bazen de duruma göre, daha iyi bir ev idi. Mao Zedung'un muhalefetine rağmen, bazı yüksek görevlilerin çocukları için, özel okullar açıldı. Bütün bunlar piyeyi deve yapmaya yetebilirdi ama gerçekte en ayrıcalıklı görevliler bile maddi bakımdan işçilerden çok daha iyi bir durumda değillerdi. Ne varki, bu farklılıkların büyümesi ve yayılması eğilimi mevcuttu. Mao kadroların halka hizmet etmesi gerektiğini ve hiçbir özel hakka sahip olmamaları gerektiğini söylerken, Lui Şao-şi kitaplarının birinde hükümet üyeleri için "her türlü kolaylığın yaratılması"nı söylüyordu. Böylece görevlerini en iyi şartlar altında yürütebileceklerdi

Bazı yayınevlerinde kadrolar, normal görevleri dışında yabancı eserleri tercüme ettiklerinden ekstra ücret alıyorlardı. Bazı yazarlar ve gazeteciler ise Partiye bağlı olmayan çeşitli dergilere yazı yazarak ücretlerini yükseltebiliyorlardı. Film endüstrisinde bazı aktörlerin ve senaristlerin normalden daha yüksek ücret istedikleri ve çalışmalarının yaratıcı bir niteliğe sahip bulunmasından dolayı, her türlü konforu bulunan evlerde oturmak istedikleri olmuştur. Bazıları kusursuz apartman katları isteyip bunu elde etmelerine rağmen özel ihtiyaçlarını ileri sürerek, daha da fazlasını istediler.

Bunlar, Sovyetler Birliği'nde veya kapitalist ülkelerdeki "burjuvazinin" arasındaki müsriflik ve lüks düşkünlüğü ile karşılaştırılmaz bile, fakat yol açtı ve bazıları getireceği neticeleri bildikleri halde, hızla bu yolda ilerlemeye hazırıldılar.

Bu sınırlı fakat hissedilir sosyal farklılaşmalara ek olarak, sorumlulukların yerine getirilmesinin beraberinde psikolojik unsurlar da vardı. Rütbe ve sınıflandırma yapılırken, itibar kavramı da gözönünde bulunduruluyordu. Yetki sahibi olan bazı kişiler kendi yönetimleri altındaki kişileri hiç gözönünde bulundurmadan otoriter ve kibirli davranıyorlar fakat kendi üstelerindeki kişiler karşısında ise el etek öpüyorlardı. Giderek şartlar öyle geliyordu ki, iktidarı yürütenlerle halk arasındaki mesafe büyüyor ve Kruşçevliğin yolu açılıyordu.

1960 yılındaki Çin-Sovyet ayrılığında ve Kruşçev'in Sovyet uzmanlarını Çin'den çekmesinden sonra, Mao yanlısı rejim artık yardım için elini dış dünyaya uzatamaz oldu ve bu nedenle iki cephede birden savaşmak zorunda kaldı. Çin, ilerleyebilmek için sadece kendi güçlerine güvenmeliydi. Mao Zedung Çin halkını büyük nüfusunun muazzam çalışma kapasitesine güveniyordu. O sırada Çin'in nüfusu yedi yüz milyon kadardı. Bunun için heyecan ve militan bir arzu gerekiyordu. Mao, ülkesini kesintisiz devrim seviyesinde tutmak zorundaydı. Buna rağmen Parti sınırları içinde varolan yeni burjuva unsurlar, devrimden ziyade kendi özel ayrıcalıklarını ve avantajlarını düşünüyör ılımlılığa ve uzlaşmacılığa yöneliyorlardı. Bu da Mao taraftarı siyaset önünde gerçek bir engel meydana getiriyordu. Gösterilen çabaların her aşaması gerçekte, başlıca devrimci kampanyaların yarattığı heyecandan bıkıp usanan ve daha geleneksel metodların sözcülüğünü yapan yetki sahibi kişiler tarafından engelleniyordu. Daha 1958 yılında Büyük İleri Atılım, bazı bürokratik engellemelerin etkisi altında kalmıştı. Bu zamana kadar Mao, sürekli olarak kuvvetlenen muhalefeti sadece izlemekle yetinmişti.

1958 yılında halk milislerinin yeniden kurulması ve yeni askeri siyaset, Çin ordusunu aşağı yukarı klasik yollarla inşa edip, o zamana kadar varolan gerilla tipi orduya karşılık teknolojiye ve silahlanmaya ağırlık veren Savunma Bakanı Peng Teh-huay ile uyuşmazlığa yol açan bir zemin hazırladı. Fakat bu siyaseti izlemek Sovyetler Birliği'nden yoğun yardım almayı gerektiriyordu. Bunun için de Kruşçev ile iyi ilişkilere girilmeliydi. Bu noktada Mao sonuna kadar diretiyordu. 1959 yılında mesele bütün çıplaklığıyla ortaya çıktı. Peng Luşan'da Merkez Komitesinin belirleyici bir toplantısında görevinden uzaklaştırılmış yerini Lin Biao (7) getirilmişti. (Bu olay Kültür Devriminin başlangıcıyla yakından ilişkilidir.)

Fakat bu olay da, muhalefete bir son vermedi. Büyük İleri Atılım'daki çalkantılar, bunu izleyen güç yıllar, bir dizi doğal felaketlerle ve Sovyet uzmanlarının geri çekilmesiyle daha da güçleşti, bütün bunlar bazı Parti yöneticilerinin Mao Zedung'un o ana kadar izlediği siyasete karşı bazı kuşkular beslemelerine fırsat verdi. "Subjektivizm" ve aşırı acelecilik suçlamalarında bulunuldu. Demagoji bir kaldıraç ve devrimci bir "arzu" olarak kullanıldı. Halk komünleri Fourier tipi sosyalist topluluklara benzetildi. Ütopyacı sosyalizme dönüş söylentileri

(7) Lin, 1971 yılına kadar, silahlı kuvvetlerin başkanı ve Mao'nun "yakın silah arkadaşı" olarak kalacaktı.

çıktı. Söylentilerden üçü oldukça belirgindi. Çin Halk Cumhuriyeti'nin başbakanı olan Lia Şao-şi'nin sözleri, Çin Komünist Partisi Genel Sekreteri Deng Siao-ping'in sözleri ve Pekin valisi Peng Çen'in sözleri...

1962 yılında ortamı uygun bulan Peng Teh-huay eski görevine getirilmeyi talep etti. Partiyi hafif üstü kapalı bir şekilde eleştiren çeşitli edebi eserler yayınlanmaya başlandı. Kendi hesabına Liu Şao-şi, "İyi Bir Komünist Nasıl Olunur" adlı kitabının yeni baskısını yayınlayarak, ismini vermediği bazı "solculara" saldırılarda bulunuyor ve Parti içi barış çağırısı yapıyordu. Açıkça Mao Zedung'a yöneltilmiş bir sürü imâlâr da vardı. Bu, Çin'de bugün Kruşçev'in Stalin'i mahkum etmesine benzetilen siyasi kampanya için, kamuoyu oluşturulması demektir. Diğer bir cephede ise, Merkez Komitesi propaganda bürosu başkanı Lu Ting-yi, Büyük İleri Atılım sırasında alınan bazı tedbirleri ve özellikle de Mao Zedung'un, okullarda öğrencilerin zamanını akademik ve kol emeği çalışmaları olmak üzere ikiye bölme fikrini açık bir biçimde eleştiriyordu. Lu Ting-yi geçmişte de Çin'e Sovyet tipi öğretimi öneriyordu ve buna bağlı olarak 1960'dan sonra kol emeğinin azaltılmasını, buna karşılık öğrenimde teorik çalışmalara ağırlık verilmesini savunuyordu. Onun etkisiyle ilkokullarda klasiklerin incelenmesine ve kaligrafî çalışmalarına yeniden başlandı.

Dış ülkelerde zaman zaman ileri sürüldüğü gibi, Mao, o sıralarda iktidarı kaybetmiş miydi? Bu bence pek güvenilir bir görüş olmasa gerek. Hiç de böyle olmamıştır, çünkü bu zaman içinde, Çin Komünist Partisinin siyaseti içte ve dışta esas olarak aynı kalmıştır. Ayrıca, Merkez Komitesinin Onuncu Genişletilmiş Oturumunda, 1962 Eylülünde, Mao bu eğilimleri savunanları sağ sapma diye eleştirmeyi başarmıştır. Buna rağmen tam olarak açığa çıkmamış olan nedenlerden dolayı inatçılığını ve kuvvetini ispat etmiş olan bu muhalefet, ne tasfiye edilebilirdi ne de temizlenebildi ve Mao etrafı bu muhalif unsurlarla çevrili bir şekilde, yönetimini sürdürmeye devam etti.

Mao, muhalefetin büyümesinin, muhaliflerin çoğalma belirtilerininin 1961 sonlarında Kruşçev'in rejimine karşı açıkça başlattığı saldırıyla ilişkili olduğunu sezmişti. Mao, hiç şüphesiz ki lanet olası Kruşçevci revizyonizmin gölgesi altında yaşamış fakat itibarı ve canlılığı sayesinde bu akımı göğüsleyebilmişti. Fakat acaba, O öldükten sonra, Çin'de de Sovyetler Birliğinde olduğu gibi, yeni bir Kruşçev ortaya çıkar mıydı?

Mao Zedung'un tepkisi çok kısa bir zamanda ortaya çıkacaktı.

1963 yılında, Kültür Devrimine başlangıç teşkil edecek olan ve kıs-
men benzer ilkeler üzerine inşa edilmiş bulunan, Sosyalist Eğitim Ha-
reketi'ni başlatacaktı. Bu hareket, hem geleneklerin hem de bireycili-
ğin etkisiyle savaşmayı hedef alıyor ve ayrıca devrimci rejimin yozlaş-
ması yani revizyonistleşmesi olasılığını da azaltmayı amaçlıyordu.

Gerçekten de bazı tehlikeli belirtiler vardı. "Zor yıllar" olan 1959-
61 döneminde bazı sapmalar, suistimalleri ve zimmete geçirmeleri bil-
diren bazı raporlar ortaya çıktı. Bazı köylük bölgelerde ise, Parti gö-
revlilerinin bir kesiminin, teşvik ve yardımlarıyla, özel yatırımlara gi-
rişiliyordu.

1964 yılında köylük bölgelerde hazırlanan bazı sergiler, adaletsiz-
lik ya da kan davası olaylarını düzeltmek amacını güdüyor, diğerlerin-
de ise eski rejimdeki hayat dile getiriliyordu; amaç gençleri eğitmek
olduğu gibi, aynı zamanda her yaştaki vatandaşa meseleyle ilgili uygu-
lamalar kontrol edilmediği sürece, durumun değişebileceği tehlikesini
hatırlatmaktı. Aynı zamanda yöneticiler ve aydınlar, bu kapsamlı kam-
panyanın bir parçası olarak, köylük bölgelere gönderiliyorlardı. Köy-
lere gönderilmenin üç yönlü bir amacı vardı: Köylük bölgelerdeki
hayat üzerine raporlar hazırlamak, köylük bölgelerdeki hayatın somut
gerçekleriyle karşılaşarak görüşünü zenginleştirmek, siyasi ve moral
anlamda proleterleşmek için, kol emeği çalışmalarında yer almak.

Şehirlerdeki Parti gazetelerinde birçok teorik makale yayınlanma-
ya başlandı. Tekrar tekrar, her devrimci çabanın her karşı-devrimci ça-
banın olduğu gibi edebiyat ve sanat alanından geçtiği, önemle belirtil-
di. Bütün tartışmalar, sınıf kültürünün ve siyasetin sanat üzerindeki
önceliğinin ortaya serilmesi idi. Sanatta Pekin Operası diye bilinen dö-
nüşüm bu zamana rastlar. 1964 Haziran'ında, Çin'in başkentinde Yeni
Pekin Operası festivali yapıldı. Hemen bunun arkasından, Kore sava-
şından bir bölümü içeren, *Beyaz Kaplan Alayına Akın* gibi oyunlar, İç
Savaş sırasında Haynan adasını konu alan *Kızıl Kadınlar Müfrezesi*
adlı bale sahneye kondu.

Bütün ülkede baştan aşağı, insan boyundaki kilden heykellerle,
eski toplumun yaşantısı sergilendi. Böylece geçmişin acı hatıraları
yeni nesillere taşınmış oldu. Bunlardan biri *Kıra Toplama Avlusu* idi;
bunda köylülerin, ürünlerinin bir kısmını nasıl toprak ağasına vermek
zorunda oldukları ve toprak ağalarının köylüleri nasıl aşağılayıcı dav-
ranışlarda buldukları gösteriliyordu. Bu eserler geniş çapta yayın-
landı. Resimli olarak çoğaltıldı, filme çekildi, gezi broşürleri olarak
kullanıldı, ideolojik eğitimin büyük bir kısmını meydana getirerek sa-
natın halkın hizmetinde olduğunu gösteren bir örnek haline geldi.

Sosyalist Eğitim Hareketi, başlıca amacı köylük yörelerde (8) sosyalizmin temellerini sağlamlaştırma olan kapsamlı bir planın bir unsuru olarak görülebilir. Bu aynı zamanda "dört temizleme hareketinin" de hedefiydi; siyasi, ideolojik, ekonomik ve örgütsel alanlarda yürütülen bu hareket, Sosyalist Eğitim Hareketinin kopmaz bir parçasıydı ve esas olarak köylük alanlarda sürdürülüyordu. Hareketin amacı aynı zamanda maddi teşviklerin, eş dost kayırmanın gelişmesine ve kamu gelirlerinin hatalı kullanımına, karaborsacılığa karşı bir mücadele yürütmektir. Bütün bunlar son zamanlarda görece zengin köylülerin meydana gelmesine yol açmıştı. Yetkili bazı kişilerin, ahlaksızca ve başına buyruk hareketleri, açığa çıkarıldı. Bürokratik masraflar yasaklandı. Yetkililerin hiyerarşik kademelerinin artması, iktidarın halkın elinden kaydığını gösteriyordu. Bazı komünlerde bazı yetkili şahıslar en iyi çalışan üç köylünün derecelerini alıp üçe bölerek, elde ettikleri rakamları kendileri için bir çalışma çizelgesi haline getirmişlerdi.

Böylece yoksul köylü dernekleri ve kadın örgütleri de dahil olmak üzere kitle örgütleri yeniden canlandırıldı. Çu En-ıay 1 Ocak 1964'teki bir raporunda, Halk Kongresine, Sosyalist Eğitim Hareketinin esas amacının kitleleri seferber etmek olduğunu hatırlattı. Yetkililerin tavırını tepeden tırnağa kontrol edecek ve suistimaller olduğu zaman da bu olayları teşhir edecek ve mahkum edecek olan, halktı. Ordu ve Parti kadroları ekiplere bölünmüş ve uygulamaları kontrol etmeleri amacıyla, köy komünlerine yollanmışlardı. Buralarda halkı bir araya getirerek onların şikayetlerini dinleyip kaydetemeye ve halolmayan meseleleri çözmeye girişiyorlardı. Gerekli gördüklerinde yozlaşan ya da iyi bir devrimci olmayan kadroları, görevlerinden uzaklaştırıyorlardı. Aynı zamanda sınıf mücadelesi pratik anlamda sürmekteydi. Canlı ve tam bir eğitim sağlayabilmek için, Mao Zedung'un eserlerinin incelenmesi yolunda geniş çaplı bir hareket başlatılmıştı.

Zor geçen yıllarda bazı bölgelerde sınınanan moral güç, feodal kaynaklara sahip olan toplumun kültürel şartlanmasının bazı yönlerinin eleştirilmesiyle birlikte geliyordu. *Halkın Gazetesi* bir kağıt oyunu icad etmişti; bu oyun genç köylüler arasında yaygındı. Oyunun adı "ağa" idi, ilk çıkana yani kaybedene "ağa" ikinci çıkana zengin köylü ve sona kalana yoksul köylü deniyordu, yoksul köylü diğerlerine bop demek zorunda kalıyordu.

(8) Kültür Devrimi özellikle kent meselelerini çözümlenmeye yönelikti ve bunu başardı. 16 Maddelik Parti Kararının 13. maddesine bkz; Kültür Devriminin bu canalcı belgesi bu kitapta Ek 3 olarak yayınlanmıştır.

Sosyalist Eğitim Hareketi döneminde, o sıralarda hâlâ oldukça yagın olan batıl itikatlara karşı sürdürülen mücadelede hızlandırıldı, 1964 yılında, batıl itikatlarla ilişkili olan maddelerin ve malzemelerin satışı yasaklandı.

1964'de Sosyalist Eğitim Hareketi şehirlere de yayıldı. Edebiyat ve sanat meseleleriyle ilgili bazı önemli makaleler yayınlandı. Tu Fu ve Çeu Ho-Çeng gibi şairlerin eserleri saldırılara uğradı ve aynı zamanda yirminci yüzyılın başından bu yana edebiyat ve sinema konuları üzerine birçok makaleler yazıldı. Okullarda ve üniversitelerde ideolojik tartışmalara ve revizyonizme karşı mücadeleye daha da fazla zaman ayrıldı.

Fabrikalara denetim grupları yollandı. Şehirlerde yaşayan birçok kişi köy çalışmalarına gitti, bir yıla kadar varan sürelerle dört temizleme hareketine katıldılar. Bazı durumlarda, üretim birimlerinin üçte ikisi köylük bölgelere yollanırdı. Toplam olarak beş milyon kişi bu faaliyet içindeydi.

Bu büyük siyasi ve ideolojik kampanyanın Mao Zedung'a karşı olanların belirli bir direnişi ile karşılaşmış olması hiç de şaşılacak bir şey değildir. O dönemin iç mücadelelerini tam ve net olarak ayrıntılarıyla açıklayabilmek güçtür. Kitabımı yazarken Kültür Devrimindeki devrimci grupların kitaplarındaki bilgilerden yararlandım, fakat bu metinler nüans farklarını ve canlı ayrıntıları belirtmekten uzak nitelikte kitaplardır. Ayrıca bu metinler resmi metinler değildir ve ilke olarak sadece yazarların sorumluluğunu taşır. Bu gibi eksikliklerine rağmen bu kitaplar, ilgi çekici bilgiler vermektedirler: Özellikle Sosyalist Eğitim Hareketi sırasında ortaya çıkan çelişmelerin daha sonraları, Kültür Devrimi sırasındaki başlıca çelişmeler olduklarını göstermesi bakımından ilginçtirler.

1963 Mayıs'ında Mao Zedung, Sosyalist Eğitim Hareketini yönlendirmeyi amaçlayan on maddelik belgeyi yazdı. Bu belgede içiçe girmiş iki meseleyi vurguluyordu; bir yandan sınıf mücadelesi, diğer yanda yönelimleri sosyalizmle değil kapitalizmin geri dönüşüne olan, yetki sahibi bir avuç kişinin muhalefeti. Mao Zedung'a göre, bu yetkili kişilerin maskelerini düşürecek olan kitleleri, Partili gerçek devrimcilerin önderliğinde, seferber etmek gerekiyordu. Kültür Devrimi sırasında gelişimini göreceğimiz gibi, Mao Zedung'un ve kitlelerin somut meselelerle yüzyüze gelerek kendilerini eğitmeleri ve kendilerini sınıf mücadelesinin pratik meselelerinin içine atmalarıydı. Aynı zamanda

Parti örgütlerinde bir temizleme hareketi gerçekleştirilecek ve rejimin devrimci yönleri güçlendirilecekti.

Rejimin devrimci yönleri, Parti Merkez Komitesinin benimsediği tedbirler yoluyla değil, daha ziyade kitlelerin seferber edilmeleriyle güçlendirilecekti.

Mao Zedung'un görüşlerinde karakteristik olan yön buydu ve bu yön Kültür Devriminin başlangıcına ve evrimine damgasını vuracaktı.

Yayınlanmış olan metinlere göre, söz konusu yetkililerin tepkisi henüz başlamış bulunuyordu. Başlıca siyasi temsilcileri olan Liu Şao-şi Tayvan yöresinde Sosyalist Eğitim Hareketi'nin sorumluluğunu bizzat üstlendi. Liu Şao-şi'nin amacı, Çin'de o sırada yaygın olan bir metoda bağlı kalarak, söz konusu yörede tecrübe kazanmak, daha sonra da aynı şeyleri diğer bölgelerde uygulamaktı. Amacı, Sosyalist Eğitim Hareketi'ni geliştirmek değildi. Onun istediği, bu hareketin yönünü mümkün olan her yerede etkilemek ve oluşturulurken saptanmış bulunan ilkelerini saptırmaktı. Kültür Devrimi boyunca buna benzer olaylarla karşılaşacağız.

Gene bu metinlerde, Liu Şao-şi'nin karısı olan Vang Kuang-mey'in bizzat yönetimi altında görev yapan, Tayvan çalışma gruplarının, Mao'nun on maddesinin bazılarına uymadıkları, aslında kendilerine oldukça değişik hedefler çizdikleri yazılıdır. Çalışma grupları, komün köylülerinin tartışma ve araştırmalara katılmalarını özellikle engelliyorlardı. Kapalı kapılar ardında, yarı gizli toplantılar yapıyordu; bu toplantılarda Vang Kuang-mey takma bir isim altında, bizzat hazır bulunuyordu. Bu gizli grup toplantılarında, bazılarında daha önce karşı çıkılan veya görevlerinden alınmış bulunan, aşağı ve orta kademelerdeki birçok Parti kadrosu sorguya çekiliyordu. Böylece esas hedef akıllıca yok ediliyordu. Tayvan deneyi öğrenilir öğrenilmez başka yerlerde de uygulanmaya başlandı. İşte bu aşamada Mao Zedung işe karıştı. Köylük bölgelerdeki Sosyalist Eğitim Hareketi'nin meseleleri üzerine ikinci bir 23 maddelik belgeyi, taslak haline getirdi. Bunda da gene mücadelenin sınıfsal niteliği üzerinde durdu, köylülere harekete geçmeleri için çağrıda bulundu ve o günkü saldırıların hedefi olan kişilerin sadece küçük bir revizyonist azınlık olduğunu halka hatırlattı. Belgede Liu Şao-şi'nin metodları açıklanıyor ve bu metodlar, "görünüşte sol esasta sağ" olarak mahkum ediliyorlardı.

Kızıl Muhafızların ve çeşitli devrimci grupların makaleleri, en yüksek düzeydeki bu iki Parti önderinin, taban tabana zıt olan görüşlerini ve birbirlerinden radikal bir biçimde farklılık gösteren metodlarını

açıklığa kavuşturuyordu. Liu Şao-şi'nin kendi nüfuzunu kullanarak, Mao'nun siyasetini bazen açıktan açığa, bazende kapalı bir biçimde engellemeye veya yıkmaya çalıştığı oldukça doğru bir yargıdır.

1965 yılının sonunda, Kültür Devriminin arifesinde, bu iki Çin lideri arasındaki çatışma, az çok kapalı bir savaşa dönüştü.

Mao'ya göre, rejimin geleceği henüz sağlama bağlanmamıştı. Dış düşmanlara karşı uyanıklık da gerçekleştirilmemişti ve herşey Partinin gelecekteki tutacağı yola bağlıydı.

Mao Zedung ve muhalifleri arasındaki mücadele iyice açığa çıktı ve sürekli olarak birbirini izleyen saldırı ve karşı saldırılar şeklini aldı. Bu aşamadan sonra tayin edici bir karşılaşma kaçınılmazdı. Büyük Proleter Kültür Devrimi üzerindeki perde kalkıyordu.

Ek Not 1973

Nisan 1969'da toplanan Dokuzuncu Parti Kongresinden sonra, Cen Bo da (9) tasfiye edilmiş ve Lin Biao'nun siyasetlerinin bazı yönleri yeniden incelenmeye tabi tutulmuştu. Son iki yılda aşırı solculuğa karşı canlı bir politik ve ideolojik kampanya başlatılmıştı. Buna rağmen bunlardan hiç biri Kültür Devriminin kaynakları ve hedefleri konusunda yapılan yukardaki tahlillerin modası geçmiş olduğunu göstermez. Sanat ve eğitim alanlarında devrimci atılımlar hızla yükseliyordu. Buna karşılık özellikle çoğulculuğa belirli ölçüde yeniden izin verilen edebiyat alanında, ideolojik gerilimin azalmasıyla birlikte, "sol" aleyhtarı kampanyanın da ortaya çıktığı görülmektedir.

Aynı şekilde, parti kadroları arasında ayrıcalık bir sınıfın ortaya çıkmasını engelleme çabaları hâlâ sürüyordu. Fakat bu noktada Çinli liderlerin kadroların sistemli olarak kol emeğine katılmasının dışında somut bir siyasetinin olup olmadığını kestirmek zordur. Çok önemli olan kol emeğine katılma siyaseti, kadroları uzun süreler için 7 Mayıs Okullarına (10) yollamayı öngörüyordu. Burada genellikle iki yıl kalan kadrolar Marksizm-Leninizm üzerine yoğun kurslar görüyorlar ve aynı yoğunlukla da üretime katılıyorlardı.

Kadroların ücretlerinin azaltılması ve bazı maddi avantajlarının kı-

(9) Kültür Devrimi'nden Sorumlu Grubun danışmanı olarak yükselen Cen Bo-da, Mao'nun bir önceki sekreteriydi.

(10) Bu isim Başkan'ın "askeri eğitim, askeri tarım, askeri sanayi, askeri hizmetler" yoluyla eğitimi elıştırme programını özümlediği 1966 yılının bu tarihinden gelmektedir. Genel olarak bu, şehir halkının özellikle de profesyonel çalışan ve memurluk yapan halkın, köylük yörede köylü ve askerlerle bir arada çalışmaya gitmesiydi.

sılması ki bunlar hiçbir zaman çok olmamıştır, Kültür Devrimi sırasında net bir şekilde çözümlenmemiştir. Bu tür tedbirlerin uygulanmasının bir çeşit ekonomist sapmaya yolaçabileceği yolundaki fikirler yaygındı.

Süregelen bir diğer mesele de, kadrolarla kitleler arasındaki ilişki meselesiydi. Ve özellikle kadroların kitleler üzerindeki otoriter eğilimleri söz konusu ediliyordu. Kültür Devrimi sırasında ortaya çıkan açık bir şey de işçilerle öğrencilerin birçok kadroya karşı derin hoşnutsuzluklar duymasıydı, bu düşmanlık aşırı solcu hareketleri besledi. Birçok kadroyu silip süpürme eğilimi ve işçilerin, siyasi bazı hatalardan başka suçu olmayan kadroların görevde bulunmasına karşı büyük tepkiler göstermesi Mao'nun 1967 yılında, ciddi olarak nitelediği bir probleme yolaçtı. Gerçekten de bu alanda işler öylesine çığrından çıkmıştı ki, yetkililer "anarşi"den söz etmeye başladılar. Bu durum aşırı solun mahkum edilmesine yolaçtı.

Bugün Çin'de disiplin üzerinde önemle durulmaktadır. 1967'de kaybettikleri yetkilerin kadrolara geri verilmesi için büyük gayret sarfedilmektedir. Devrimci komiteler geri planda kalmak için artan bir gayret sarfettiler ve Kültür Devriminin en önemli amaçlarından biri olan kadroların tabandan denetiminin ne dereceye kadar yürütüldüğünü kestirebilmek güçtür. Buna rağmen basının, sürekli olarak kadrolara, sade bir hayat yaşamaları ve kitlelerle sıkı bağlar içinde bulunmalarını hatırlattığı açıkça görülmektedir. Bazı makaleler, kadroların kendilerini şu "dört hava"dan kurtarmaları gerekliliği üzerinde önemle durmaktadırlar; Bürokratik hava, soğuk hava, ukalaca hava ve içine kapanıklık havası. Kültür Devriminden çıkan dersler büyük ölçüde Çin halkına malolmuştur, fakat henüz kalıcı etkilerini değerlendirmek için vakit erkendir.

1972 Ekim ayının ikinci yarısında kadroların çocuklarını, işçilerin hayatını paylaştırmaya yollama hareketi başlatıldı. Bu da, kadroların içinde kalıtım ayrıcalıklarının yaratılmasını önleme gayretinin ortaya çıkmasından başka birşey değildi. Kasım 1966'daki Lien Tung (11) olayı, kalıtım teorisinin nasıl hatalı bir teori olduğunu göstermiştir

Nisan 1973, Paris.

((11) Bkz. Üçüncü Bölüm.

BİRİNCİ BÖLÜM

KASIM 1965'ten
OCAK 1967'ye:

ÇATIŞMA AÇIĞA ÇIKIYOR

Devrim tutkuyla dolu bir gösteridir.

-Mao Zedung-

I

10 KASIM 1965'DEN, MERKEZ KOMİTESİNİN BÜTÜN ÜYELERİNİN KATILDIĞI ONBİRİNCİ OTURUMUN YAPILDIĞI 1966 AĞUSTOSUNA KADAR SÜREN DÖNEM

1. İLK ÇATIŞMALAR

Vu Han ve Peng Çen'in Direnişine Karşı Yapılan Saldırıları:

Kültür Devriminin başlangıç aşamaları pek göze çarpmıyordu. 1966 Mayısına kadar bu durum, esas olarak Komünist Partisinin hiyerarşisi içinde bir mücadele ve yazar Vu Han'a yöneltilen saldırıların yarattığı tepkiler olarak kabul ediliyordu. Bu mücadelenin sonunda, rejimin bir grup önemli insanı, 1966 Nisanında tasfiye edildiler. Bu da, hatırı sayılır bir kaynaşmaya yol açtı. Kültür Devrimi aktif döneminin, bu olaylarla başladığını söyleyebiliriz.

Çin Komünist Partisi'nin resmi yayınları, Kültür Devriminin başlangıç tarihini 10 Kasım 1965 olarak verirler. Bu tarihte, Şanghay'da günlük olarak çıkan Ven Hui Pao Akşam Haberleri gazetesinde, "Hay Juy Dairenden Kovuldu" başlıklı oyuna şiddetle saldıran bir yazı yayınlandı. Eski bir tarih profesörü, partisiz aydınların önde gelen kişilerinden ve 1964 yılına kadar Pekin Belediye Başkan Vekili olan Vu Han tarafından 1961 yılında yazılan oyun, Suçov köylülerinin topraklarına el koyan adaletsiz Ming hanedanı memurlarından çektikleri ızdırabı anlatıyordu. Adalete düşkün bir memur olan Hay Juy, köylülerden yana çıkıyor ve köylülerin topraklarının geri verilmesi için imparatora

başvuruyordu. Bu çabalarından ötürü de daireden kovuluyordu. Oyun; otokrasinin yolsuzluklarını suçlayarak ve ağır şartlar altında Hay Juy'in sebatkar ruhunu yücelterek, açık bir şekilde komün sistemindeki köylülerin şartlarına, protestolara ve bunun sonucu olarak Peng Teh-huay'in 1959'da görevinden atılmasına dair imada bulunuyordu. İşin ilginç yanı şudur ki: Oyunun yazıldığı 1961 yılında, Peng de bir çok Parti üyesinin desteğiyle birlikte, itibarının iadesini talep etmekteydi.

Vu Han'a yapılan saldırılar, Mao Zedung'un bizzat teşvik ettiği bir hareketti.

Mao genç bir Şanghaylı gazeteci olan İl Komitesi propaganda bölümü üyesi bulunan Yao Ven-yua'dan, 10 Kasım'da "Hay Juy Dairenden Kovuldu" adlı "Yeni Oyun Üzerine" başlığı altında yayınlanan yazıyı, yazmasını istedi. (1)

Vu Han'a yapılan saldırı, Mao Zedung tarafından dikkatli bir şekilde çizilen itinalı bir savaş planının sadece ilk kısmını oluşturuyordu. Esas olarak Başkanın yapmak istediği, Çin toplumunun üst yapısında devrimci anlamda bir dönüşümü sağlamaktı. Bun yaparken, Parti içinde bazılarının sert bir muhalefeti ile karşılaşabileceğini biliyor ve bunu tamamen göğüslemeye hazırlanmış bulunuyordu. Bu bakımdan, edebiyat sanat alanlarını, saldırı başlangıcı için bilinçli olarak seçtiğini söylemek yanlış olmaz. 1965 ilkbaharı ile yaz aylarında, içlerinde Vu Han'a yapılan Kasım saldırısının en önemlisini teşkil ettiği, birçok işçi ve yazarı kapsayan geniş bir tartışma başlatıldı, Gerçekte, bu tartışma doktrinsel çelişkilerde çok hassas olan, entelektüel ölçüler içinde yapıldığı halde, devrimci mücadele başladı. Bu ölçüler içinde, ideolojik etkinliklerden üstü kapalı bir biçimde de olsa geniş ölçüde yararlanıldı. Bu da, anında karşılık verme eğiliminde olan devrime bir çağrı niteliğini taşıdı. Canlı tartışmalar, kolaylıkla edebi ve ideolojik sorunlara yol açtı.

Vu Han'ın oyunu, Peng Teh-huay'a bir kaside olduğu sürece, bu

(1) Sekiz yıl önce 1957'de Yao, Partinin çizgisini "sağdan" eleştirmesi yüzünden, Ven Huy Pao'ya yapılan saldırıda, Mao'nun sözcüsü gibi hareket etti. Yazı Halkın Günü'nde yayımlandı. Yao daha sonra, Kültür Devrimi'nden Sorumlu Grubun bir üyesi ve 1967'de kurulan Şanghay Devrim Komitesi'nin önderlerinden birisi oldu. Bugün kendisi Çin Komünist Partisi'nin üst kademelerdeki en önemli ve aynı zamanda en genç üyelelerinden birisidir. Vu Han'a karşı saldırıyı başlattıran kaderi, kendisini bir gecede şöhret sahibi yaptı. (Bilindiği gibi, Mao'nun ölümünden sonra tasfiye edilen Dörtler Grubu'na dahildir. çev.)

Çin'le ilgili bazı uzmanlar kendisinin Mao'nun üvey evladı olduğu kanısındadırlar. Belki de öyledir ama, ben Çin'de bulunduğum sırada bunu hiç duymadım.

oyuna yöneltilen her hangi bir saldırı, 1958'den beri var olan Çin Komünist Partisi içindeki köklü siyasi sorunların çözümlenmesine değil, bunların ortaya çıkmasına yarayabilirdi. Mao'nun muhalifleri kendilerini çok fazla rahatsız etmiş olan bu gerçeği çabuk farkettiler. Parti Merkez Komitesi tarafından 1959 yılında Luşan'da, 1962 yılında Onuncu Plenumda tartışılan belirli meseleler, yeniden ortaya çıkabilirdi. Çünkü daha ileri düzeyde yapılacak bir tartışma, bu meselelerin tatlılıkla üstesinden gelebileceğe benzemiyordu. 1962 yılında özellikle bunların eğilimleri "sağ" olarak eleştirildi. Ama kendilerine karşı bir cezalandırılmaya gidilmediği gibi, görevlerinden de atılmadılar. Bu dosyalar yeniden açıldığında bu kez şartların kendileri için eskisi kadar elverişli olamayabileceğini kavramış olmaları ihtimali vardır.

Bu nedenle, Vu Han'a yapılan saldırının merkezini oluşturduğu, edebiyatta dönüşüm tartışmalarını sınırlandırmak ve akademik bir tartışma haline getirmek için ellerinden geleni yaptılar. Pekin Belediye Başkanı ve Partinin Pekin Komitesi Sekreteri olan Peng Çen, bu manevranın odak noktasını oluşturuyordu.

Giriş bölümünde, Mao Zedung'un başlıca muhalifi olması nedeniyle, özellikle Liu Şao-şi'den söz etmiştim. Gerçekten de, daha sonraki olaylar, kendisinin Parti Başkanının başlıca muhalifi olduğunu fazlasıyla gösterdi. 1965 Kasım'ıyla 1966 Haziran'ı arasında yer alan, anlatmaya çalışacağım dönemde, Liu Şao-şi henüz ortalıkta görünmüyordu. Peng Çen'in başlıca muhalif rolünü benimsediği bu dönemde, kendisinin çok ihtiyatlı bir tepki gösterdiği görülüyordu. Bu sonuç, (Pekin Belediye Başkanının yakın işbirlikçisi Vu Han'ı başlıca hedef olarak seçen) Mao'nun saldırı taktiklerinde, tepki göstermesi için Liu Şao-şi'den ziyade Peng Çen'e tahriklerde bulunduğu gerçeğinden de çıkarılabilir. Hiç şüphe yok ki, ikisi ile ayrı hesaplaşmayı tercih etmişti (2)

Peng Çen, ilk yıllarda Mao'ya dolaylı olarak karşı çıkan, daha sonraları ise ona karşı gittikçe daha da cüretkâr ve açık bir tavır izleyenlerin arasında başı çekenlerden birisiydi. Peng, Yao Ven-yuan'ın "Hay Juy Dairenden Kovuldu" adlı oyunla ilgili suçlamasının, Vu Han'ın sözcülüğünü yaptığı ve kendisinin de en azından o an için onların bir kurbanı durumuna düştüğü insanlara karşı yürütülecek çok daha geniş bir saldırıya yalnızca başlangıç teşkil ettiğini, doğru bir şekilde değerlendirdi.

(2) Liu Şao-şi, sık sık Peng Çen'i desteklemekle suçlanmıştı. Kültür Devriminden önceki yıllarda ikisi de Mao'ya karşı çıktılar. 1966 yılının ilk aylarında, Liu inisiyatifi Peng'e bıraktı. Daha sonra da onu kaderine terk etti. Çinliler bu tarz bir manevrayı satrançla ilgili bir sözle ifade ederler. "Şahını kurtarmak için, piyonları feda et."

1966 yılında, Peng Çen, hâla Çin Komünist Partisi içinde önde gelen çok parlak bir kişiydi. Adı, Çin'in siyaset sahnesini yakından izleyen herkesçe bilinirdi. Parti hiyerarşisinde daima üst kademedede bulunuyor ve sık sık halkın içinde görülüyordu. Sık sık yurt dışına çıkarıldı. 1960'da Bükreşte, Kruşçev'i Mao'ya saldırmakla ve ABD ile uzlaşmakla suçlayan da kendisi idi. 1965'te Endenozya'ya gitti ve orada Rusya'yı şiddetle suçlayan, Mao'nun bayrağı altında bir dünya devrimi çağrısında bulunan uzun bir konuşma yaptı. 1966'dan önce, Çin'in dışında bulunan hiç bir kimse, Peng'in siyasetinin Mao'ya aykırı düşmüş olabileceğine ihtimal vermiyordu. Çok sayıda batılı gazeteci, Peng'in halka açık konuşmalarına dayanarak, kendisini koyu bir Mao yanlısı olarak kabul ediyordu. Elbetteki bu tür şeylere dayanılarak yapılan değerlendirmeler, çok yüzeyseldi. Çin'de yüksek rütbeli bir görevli, kamuoyuna bir açıklama yaptığında, kaçınılmaz olarak Parti çizgisini izlerdi. Aksini yaptığı takdirde, Parti disiplinine ihanetle suçlanırdı.

Parti liderlerinin görüşlerini açıkça belirttikleri, parti içi tartışmalarda, bu ayrılıklar halka yapılan açıklamalardan çok daha aşikar bir hal alırdı. Peng Çen gibi insanların muhalefeti, engelleme manevralarıyla, uygulamada hata yapılmasıyla, resmi politikanın hasıraltı edilmesi için el altundan çaba gösterilmesiyle, ifadesini bulurdu. Ama bu muhalefetin, halka açık bir şekilde ifade edileceğini beklemek safdillik olurdu.

10 Kasım'da makalenin Pekin yerine Şanghay'da yayınlanmış olmasından ötürü, Peng'in Vu Han ve diğerlerinin yanı sıra, kendisinin de özellikle hedef alındığına inanması için daha fazla neden vardı. Pekin Parti Komitesi Sekreteri olan ve başkentte büyük bir nüfuzu bulunan Peng'in saldırısını engellemek için ne yapabileceğinin Mao'yu ilgilendirmesi gibi aşikar bir nedenden ötürü, ilk atışlar Pekin'den ziyade eyalete yöneltildi.

Bu bakımdan Peng savunmaya geçmek için haklı nedenlere sahipti. Akımı yatıştırmaya baktı, aptalca bir şey olacağından, açıkça karşı çıkmak yerine Vu Han'a yapılan saldırının aleniyet kazanmasını asgariye düşürürken, aynı zamanda da gücü el verdiğince tartışmayı siyaset dışı tutup, tamamen akademik sınırlar içine haapsetmek de, kendisi için bir sorun teşkil ediyordu. Bu çabalar içinde, kendisi gibi politbüro üyesi olan ve aynı zamanda da propaganda bürosunun yöneticisi bulunan Lu Ting-yi'nin işbirliğini hesaba katabilirdi. Aynı zamanda kültür ve eğitim kurumlarından da sorumlu bulunan Lu Ting-yi, bu alanlarda sık sık Sovyet metodlarının şampiyonluğunu yaparak, özel-

likle Büyük İleri Atılımdan sonra, Mao'ya ters düşen bir tavrın içine girmişti. Onun da yakın geçmişin sıkı bir araştırmayla deşilmeyeceğini umut etmesi için, haklı nedenleri vardı.

Peng ve Lu Ting-yi çok sayıda çeşitli engelleme manevralarına başvurabilecek olanaklara sahiptiler. Bunlardan en önemlisi, Yao Ven-yuan'ın makalesinin geniş çapta yayınlanmasını engellemek için, etkinliklerini kullanmalarıydı. Çin'in siyasi hayatında, hem ulusal hem de mahalli birçok gazetede yayınlanan önemli makalelerin azami ölçüde etki yapmaları bir gelenektir. Fakat Yao Ven-yuan'ın makalesi sadece doğu Çin'deki gazete ve dergilerde yayınlandı. Lu Ting-yi, ülkenin diğer bölgelerindeki gazetelerin bunu basmamalarını sağladı.

Üç haftaya varmadan-daha sonra açıklandığına göre- Çu-En-lay'ın ısrarı ile, *Pekin Gazetesi* bu makaleyi yeniden yayınladı. Fakat gazetenin başyazarı makaleye bir önsöz yazdı ve içeriğin akademik olduğunu, Vu Han olayının siyasi olmaktan ziyade tarihi bir tartışma konusu olduğunu vurguladı.

İki hafta sonra Aralık'ın ortasında, Peng Çen'in çalışma arkadaşı ve Partinin Pekin İl Komitesi kültür yöneticisi olan Teng To, *Pekin Gazetesinde*; "Hay Juy Dairenden Kovuldu'dan itibaren Moral Değerlerin Mirası Sorunu" başlıklı bir yazı yayınladı. Bu makalede, tartışmanın sadece Vu Han'ın oyunu etrafında değil fakat genel olarak edebiyatla ilgili patlak verdiğini, siyasetle çok az ilgisi bulunduğunu ve tarihi bir araştırma ile ilgili bir çok sorunla sınırlandırılması gerektiğini göstermeye çalıştı. Teng To ve Vu Han yıllarca sadece Pekin Gazetesini değil, fakat *Cephe Hattı* dergisini de birlikte yönetmişlerdi ve her ikisi de Peng Çen'le yakın işbirliğinde bulunmuşlardı.

Peng Çen ve Lu Ting-yi Vu Han'a saldırıya birkaç makalenin yayınlanmasını yasakladılar, özellikle de Çi Pen-yu tarafından yazılan "Hay Juy Dairenden Kovuldu'nun Gerici Karakteri" başlıklı yazının yayınlanmasını engellediler.(3)

Vu Han Fırtınayı Atlar Gibi Oluyor- Peng Çen "Şubat Raporu'nu" yayınlıyor

Peng Çen ve Lu Ting-yi'nin Vu Han'a yapılan saldırının yayılmasına karşı çıkmaları pek de şaşırtıcı değildir. Anlaşılması zor olan şey; 1965 Aralık'ı ile 1966 Şubatı arasındaki bir iki aylık süre içinde, bu

(3) Parti Merkez Komitesi'nin teorik yayın organı Kızıl Bayrağın başyazarı oldu.

muhalefetin kolayca gelişme gösterebilmesidir. İnsan Peng ve Lu'nun görüşlerini kabul ettirebildiklerini sanabilirdi.

Kültür Devriminin açıklanamayan durumlarından birisi de budur. 27 Aralık, bir tartışma döneminin kotalanması olarak değerlendirilebilecek bir şekilde, Pekin ve Halk gazetelerinin her ikisinde birden, Vu Han'ın oyunundaki siyasi hataları ortaya koyan bir özeleştirici yayınlandı. Komünist Çin'deki siyasi geleneklere göre, bir insanın, özeleştirisinin resmi gazetelerde yayınlanması demek, onun pişmanlığının kabul edildiği, bundan böyle geçmişteki hatalarından ötürü suçlanamayacağı anlamına gelir.

Peng Çen, yayınladığı talimatlarda ve 1966 Ocağında yaptığı siyasi konuşmalarda, Vu Han'la ilgili olarak iki aylık bir sürenin içinde, bir sonuca varılabileceğini açıkladı. Kendisinin ima etmek istediği, ortaya çıkan durumun o kadar da ciddi olmadığı ve nispeten kısa bir zamanda çözümlenebileceği idi. Peng Çen, Vu Han'ı Pekin dışına gönderme sorumluluğunu üstlendi. Vu Han, "dört temizleme hareketi"ne katılmak üzere, bir köy komününe gönderildi. Gerçek bir tatil olmakla birlikte, aslında bundan da pek farklı bir şey değildi. Her şey, biraz huzur bulup, sıkıntılarından kurtulmasına izin verildiğini gösteriyordu. Şubat ayında, Peng Çen, yapılan araştırmaların, "Vu Han'la Peng Tebhuy'ın arasında bir bağlantı olmadığını ortaya koyduğunu" iddia etti.

Vu Han'ın piyesi ile ilgili tartışmalar, gördüğümüz gibi 1965'de başlayan, hatalı ve zararlı kabul edilen belli sayıda sanat ve edebiyat bildirilerini eleştirmeyi amaçlayan büyük bir hareketin, bir parçasıydı. Hareketin bizzat kendisi de, amacı burjuva ideolojisini ve geleneklerin kalıntılarını tahlil edip, değerlendirmek olan, gittikçe daha fazla büyüyen bir başka hareketin parçasıydı. Söz konusu terim, 1966 Nisanının başına kadar geniş çapta kullanılmamakla birlikte, halk daha şimdiden, "Kültür Devrimi"nden söz etmeye başlamıştı. Bununla birlikte, bu terim daha 1966'nın başlarında "Kültür Devriminden Sorumlu Beşler Grubu"nun ortaya çıkması ile beraber, çeşitli Parti organlarında kullanıldı.

Bu dönemi yakından izleyen birisi için, daha da şaşırtıcı olan şey Ocak ve Şubat ayları arasında Peng Çen'in sadece Vu Han'ın kusurlarını örtbas eden kimse olmadığı fakat aynı zamanda da "Beşler Grubu"nun başında bulunduğu idi. Mao Zedung'un emri ve arzusu üzerine başlayan Kültür Devrimi, neden o sırada, tabiatıyla kendisinin düşmanı olan birisinin yönetimi altına verildi? Gene hangi nedenle,

diğer üyelerinden Lu Ting-yi, Çu Yang (4) ve Vu Leng-si (5)'nin eğilimlerinin Pekin Belediye Başkanı'nınki ile göze çarpar bir şekilde aynı olduğu bu grupta üyelerden sadece sonuncusu Kang Çeng(6), Mao'nun sadık bir takipçisi olarak kabul ediliyordu?

Bu acap şartları açıklamak için, batılı bazı yorumcuların geliştirdikleri bir teoriye göre, Mao o sırada iktidarın kontrolünü elinden kaçırmıştı ki, bu tamamen bir hayal mahsülüdür. Tabiatıyla bir insan bu tür bir sorunu ancak, Çin'in siyasi hayatının bütün özelliklerini dikkatli bir şekilde hesaba katarak ve sürekli olarak Mao'nun geliştirdiği prensip ve metodlara başvurarak anlayabilir. Mao'ya göre, başta bulunan bir düşmana saldırmayıp, kendisinin ön plana çıkıp açık vermesini beklemek en iyisidir. Bundan sonra karşı saldırıda bulunmanın zamanı gelecekti. Mao, gerilla savaşının ilkelerini siyasi hayata uygulamaktadır. Peng'in gerçekten de hata yapıp, siyasetindeki revizyonist anlayışını ortaya koyacağını kabul ederek, belli bir yönetim sorumluluğunu üstlenmesine izin verdi. Başka bir ülkede bu tür bir açıklama kabul edilemez. Fakat Çin'deki siyasi pratiğin Batıdakinden ne kadar çok farklı olduğunu bilen bir kimse için, bu çok büyük bir sürpriz teşkil etmeyecektir.

Mao'nun açık onayı olmadan, Peng Çen'in Kültür Devriminin başında olması düşünülemezdi. Her belge, her resmi ve gayriresmi metin ortaya koymaktadır ki, Şanghay'daki 10 Kasım tarihli şaşırtıcı makale ile başlayan hareket, Mao Zedung'un eseridir. Merkez Komitesinin, Kültür Devriminin temelini hazırlayan önemli toplantılarının, Mao'nun katılıp aktif bir şekilde yönettiği oturumlarla birlikte, Eylül ve Ekim ayları arasında yapıldığını biliyoruz. Bu bakımdan, 1966'nın ilk iki ayı içinde kendi teşvikiyle başlayan bu hareket pek kendisinin kontrolünden çıkmışa benzememektedir. Biliyoruz ki, aynı yılın Nisan ayında da sağlam bir şekilde görevinin başındaydı. Mao'nun, Pekin Belediye Başkanı'nın yürekten nefret ettiği şeylerin yerine getirilmesine öncülük etmek gibi, çözümlenemez bir çelişki içinde olduğunu bilmesinden ötürü, Peng Çen Beşler Grubunda görevlendirildi. Devam ettikçe benzer birçok durumda, Mao'nun sözünü sakınmayan muhaliflerinin, belli zamanlarda O'nun politikasını örgütlemek veya yerine getirmek göre-

(4) Merkez Komitesi propaganda bölümü direktör vekili ve Lu Ting-yi'nin yakın çalışma arkadaşı.

(5) Vu Leng-si, Yeni Çin Haber Ajansı'nın yöneticisiydi.

(6) Komintern'in eski bir görevlisi olan Kang, Japonya'ya karşı savaşta Mao'ya katıldı. Kültür Devriminin başında, Kang Politbüro'nun yedek üyesiydi. 1966 yılında ise asli üye oldu ve Daimi Komiteye seçildi.

viyle karşı karşıya kaldıklarını göreceğiz. Liu Şao-şi ve Tao Çu ilk akla gelen isimlerdir. (7) Mao'nun siyasetlerinin uygulandığı her durum, bu ikisinin düşüşlerinin başlangıcı olmuştur.

Peng Çen, Beşler Grubu içindeki göze çarpan durumu sayesinde, Kang Şeng'in muhtemel muhalefetine rağmen, Şubat ayında, Kültür Devriminin ilerdeki gelişmelerine yol gösterme amacını güden, yazılı bir belge olan; "Kültür Devriminden Sorumlu Beşler Grubunun Günümüzdeki Akademik Tartışmalar Üzerine Kısa Raporu" başlıklı yazıyı hazırladı. Bu metin, çeşitli tartışmaların, özellikle Vu Han'ın piyesi ile ilgili olanların akademik yanının vurgulanmasına vesile oldu ve Peng'in daha sonra açıkça eleştirilecek olan tavsiyelerini ihtiva etti. (8) Bu belge, Parti örgütleri içinde geniş çapta yayıldı.

Peng Çen'in direnişinin kırılışı

Bu raporla Peng Çen, çok büyük bir hata işlemiş oldu. Gerçekten de Kültür Devrimini dar bir şekilde kavradığını oldukça ayrıntılı bir taslak halinde ortaya koyduğu bir belgeyi kaleme almış oluyordu. Bu yazılı belge kendisine karşı kullanılabilirdi. Mao Zedung'un, 1966 yılının Ocak ve Şubat aylarında Peng'in dizginlerini serbest bıraktığı sırada kafasında olan hesap da işte buydu.

Mao, Mart'tan itibaren son aylarda geride bıraktığı yedeklerini ortaya çıkarmaya başladı ve Pekin Belediye Başkanı'nın faaliyetini engellemek üzere harekete geçti. Şubat Raporu Mao'nun saldırılarına hedef teşkil etti. Parti Başkanının isteği üzerine, Peng Çen'in eleştiri konusu yapıldığı ve muhtemelen hariçten yüksek dereceli memurların da katıldığı, bir sekreterlik toplantısı yapıldı. Mao bu sırada, birçok kadroyu çağırıp, Peng Çen ve Lu Ting-yi'den duyduğu hoşnutsuzluğu açıkladı. Vu Han'a saldıran çeşitli makalelerin sansür edilmesini ve bu makalelerin yazarı olan Çi Pen-yu'nun Peng Çen tarafından rahatsız edilmesini kınadı.

Mao aynı zamanda, bu tür manevraları desteklemesi bakımından, Merkez Komitesinin propaganda bölümüne de açıkça saldırdı. Bu önemli anda, "Cehennemın Kralını devirmeli, küçük şeytanları serbest bırakmalı" (9) şeklinde Çin'de bugün meşhur olan ve ilgili örgütlerde derin yankılar uyandıran sloganı attı. Açıkça ima etmekte olduğu şey,

(7) İkinci Bölüme bkz.

(8) Bkz. ek 2. "16 Mayıs Tamimi"

(9) Bir Çin deyiminin kabaca çevirisi.

propaganda bölümünü "Cehennemın Kralı" kadrolar ve bunlara dayanan kollar (küçük şeytanlar) tarafından eleştiriye tabi tutulması gerektiği idi. Bu metod Mao'nun Parti'nin herhangi bir kolundaki çalışmayı düzeltmek için uygulanmasını savunduğu metodun aynısı idi; daha üst kademelerin eleştirisini orta ve aşağı kademelerin eleştirisine bırakmak. Bu tehdit tatbik safhasına kondu ve Şubat Raporunun iptal edilmesiyle tamamlandı. Daha fazla üyenin bulunduğu bundan sonraki Merkez Komitesi toplantısında, Peng Çen, Mao Zedung'un siyasetleri-ne karşı gelmekle suçlandı.

Bu arada, Peng Çen'in işbirliği yaptığı diğer önemli kişiler de ima edildiler; daha önce sözünü ettiğimiz propaganda bölümü başkanı Lu Ting-yi, Kurmay Başkanı ve Savunma Bakan vekili Lo Juy-çing ve Merkez Komitesi Sekreterliği mensubu Yang Şang-kun. Çin'de çoğu kez olduğu gibi, mesele dışı vurulmadı. Bu dört kişi görevlerinden alındılar ama, o sırada kovulmalarına ilişkin bir karar yayınlanmadı. Yazarının veya savunuculuğunu yapan arkadaşlarının isminden söz etmeksizin, Parti basını Şubat Raporu'ndaki tezlere saldıran yazılar yayınladı. Ancak bir yıl sonra bunların isimleri açıklandı. Bütün bu dönem boyunca, teorileri, fikirleri, eleştiri konusu yapıldı. Fakat bu, en azından resmi planda isim içermiyordu.

Bu sıralarda, 1966 Nisan'ının ortasında, halen şimşekleri üzerlerine çekmemeye bakan, Peng Çen'in arkadaşlarının yönetiminde bulunan *Pekin Gazetesi*, *acele ile Yenşan'da Akşam Sohbetleri ve Üç Köylü Ailesinden Notlar* (10) adlı iki seri yazıyla ilgili, özeleştiriler makaleleri yayınlamaya başladı. Bu sütunlar uzun yıllar, Peng Çen'in bütün arkadaşlarının, Vu Han, Teng To, Liao Mo-şa ve Parti Komitesinin yüksek dereceden yetkili mevki sahiplerinin yazılarına tanık olmuştu. Bütün bu yıllar, Parti içinde, Mao'nun liderliğine karşı oldukça önemli bir muhalefet rolünü oynamışlardı. Bu özeleştiriler, Mao ve taraftarlarının Kültür Devrimini teorik safhadan eylem safhasına geçirmeye karar verdiklerini bilmelerinden ötürü, patlamak üzere olan fırtanaya karşı kendilerini emniyete alma amacını güdüyordu.

1966 Nisanı'nın başından itibaren, Peng Çen tarafından bugüne kadar yayılan siyasete karşı, ideolojik bir saldırı başlatıldı. Bu kampanya, "Silahlı Kuvvetlerde Sanat ve Edebiyat Çalışması Üzerine Düzenlenen Forum'un Özeti" başlıklı yazıya dayandırıldı. Metin,

(10) Bkz. Ek 1. "Teng To'nun Yenşan'daki Akşam Sohbetleri, Parti ve Sosyalizm aleyh-tarı iki yüzü konuşmalardır."

Mao'nun karısı olan Chiang Çing'in (11) önderliği altında yapılan toplantıda alınan kararları özetliyordu.

Metinde, Vu Han olayından doğrudan doğruya söz etmeden, siyasi yanın akademik yönden önde geldiği vurgulandı. Edebiyat ve sanat alanında, bir "Kara Çizgi"nin ısrarla sürdürülmesinin, son onyedi yılda bu sanatların gerçek anlamda proleterleşmesini engellediğine işaret edildi. Bu sinsi burjuva etkilerine karşı savaşmanın ve uzlaşmaz bir biçimde mücadele etmek için yol göstericiliğin gerekliliğine de işaret edildi. Peng Çen'in tezlerinin tersine, edebiyat ve sanat alanındaki yaratıcılıkta, siyasi yönün üzerinde önemle duruluyordu. 1966 ilkbaharında geniş çapta dağıtılan (12), içindeki ana görüşlerden yararlanılarak, bütün ülkede bir seri makalenin kaynağını teşkil eden bu özet, yöneticisi Lu Ting-yi'nin "Cehennem Kralı" kovulmuş olduğu propaganda bölümüne hizmet etti.

2. KÜLTÜR DEVRİMİNİN HIZLANIŞI

Üç Köylü Ailesinden Notlar Üzerine

Nisan sonu ve Mayıs ayları, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin yeni bir safhasını da beraberlerinde getirdiler. Bu noktadan itibaren, sessizlik bir kenara atıldı ve 1965 yılından itibaren gelişimini gösteren hızlı bir ritimle, propaganda bölümünün elindeki her türlü silahla, Büyük Proleter Kültür Devrimi tantanalı bir şekilde ilan edildi. Hızı arttıkça amaç ve boyutları da büyüdü.

18 Nisan'da *Kurtuluş Ordusu Gazetesi*'nde "Mao Zedung düşüncesinin Büyük Kızıl Bayrağını Yüksekte Tatalım ve Büyük Sosyalist Kültür Devrimine Aktif Bir Şekilde Katılalım" başlıklı bir başmakale yayınlandı. Özetle ki çizgiyi aynen takip eden bu başmakalede, 1949'daki Kurtuluş'tan beri, hayati kabul edilen ve icabında sosyalist rejimi yozlaştırabilecek olan sanat ve edebiyat alanında yumuşamaksızın şiddetli bir sınıf mücadelesinin başlatılmış olduğu hatırlatıldı. 8 Mayıs'ta isim vererek Vu Han, Teng To ve Liao Mo-şa'yı eleştiren çe-

(11) Mao'nun üçüncü karısı olan Chiang Çing eskiden artistdi. 1933'de gizlice Partiye girdi ve 1938'de tehlikeli bir şekilde Yen'an'a gitti. Burada Mao ile karşılaştı. Yakın zamanlara kadar çok sınırlı bir siyasi rolü vardı. Fakat Kültür Devrimi sırasında, kültür alanında aniden büyük bir güç sahibi oldu. 1966'da "Merkez Komitesi Kültür Grubu'nun birinci Başkan Yardımcısı" olduğu ilan edildi. 9. Parti Kongresinde Politbüro'nun asli üyesi oldu. (Mao'nun ölümünden sonra tasfiye edilen "Dörtlü Gruba" dahildir.-çev.)

(12) Özet, Peking Review'un 2 Haziran 1967 tarihli, 23. sayısında yayınlandı.

şitli makaleler yayınlandı. 10 Mayıs'ta, şimdiden meşhur olmuş bulunan Yao Ven-yuan, Şanghay'da bu üç gazeteciye saldıran başka bir makale yayınladı. 11 Mayıs günü, Kızıl Bayrak'ta, "Pekin Gazetesinin ve Cephe Hattının Burjuva Konumu Üzerine" başlıklı bir yazı yayınlandı. Yazarı bir ay önce Peng Çen'in Pekin basınının sayfalarından yazılarını kaldırttığı, Çi Pen-yu idi.

Yao Ven-yuan'ın ikinci makalesi bu dönemin en önemli makalesidir. Başlığı, "Üç Köylü Ailesinden Notlar Üzerine" ve alt başlığı da, "Yenşan'da Akşam Sohbetleri ve Üç Köylü Ailesinden Notlar Üzerine'nin Gerici Karakteri" olan makale, uzun bir süre Partinin devrimci çizgisine ve Mao Zedung'a karşı çıkmış olmakla suçlanan, Vu Han, Teng To ve Liao Mo-şa hakkında uzun bir suçlama niteliğindedir. Makale, kendilerinde devrimci uyanıklığın eksik olduğunu kabul eden ve burjuva ideolojisinin etkisini itiraf eden, *Pekin Cephe Hattı* gazetelerinin, 16 Nisanda yayınladıkları özeleştirici makalelerine saldırmakla işe başlıyordu. Yao Ven-yuan, kendi görüşünce, bu özeleştirelerin bizat sahte eleştiriler olduğunu ortaya koydu.

Yao Ven-yuan'ın öz olarak demek istediği; bu şahısların sorumluluklarını asgariye düşürdükleri ve halkı devrimci berraklık ve anlayışlarının olabileceğinden daha az olduğuna kandırmaya çalıştıklarıydı. Gerçekte ise, düşünerek, bilinçli ve sistemli bir şekilde hareket etmişlerdi.

Makalede, hem Teng To'nun hem de Liao Mo-şa'nın, Vu Han'ın "Hay Juy Dairenden Kovuldu" adlı piyesini savundukları ve bunun da 1959'da yapılan Luşan toplantısını ve orada alınan kararları yeniden itham etmenin bir yolu olduğu belirtildi. Makaleye göre, ülkenin geçirdiği üç "zor yıl" olan 1959-1961 arası dönem bahane edilerek, Sovyetler Birliği'nin liderleri tarafından yayılan revizyonist düşünce ile işbirliği içinde, olan bu üç kişi, yaptıkları suçlamaların altında, Parti tarafından çizilen çizgiden farklı bir çizgi izlemeyi seçmişlerdi. Sinsi ve üstü kapalı imalarda bulunarak ve gazetecilik gibi bir görevin avantajlarından yararlanarak; sosyalizmin inşasında kitle hareketlerini reddederek, siyasetin önceliğini ihmal ederek, uzmanlara, teknokrasiye dayanarak ve benzeri uygulamalarla açıkça revizyonist bir yönelimi olan gerici bir siyaseti savunmuşlardı. Bundan başka, Sovyet liderleri ile olan ideolojik çatışmanın şiddetlendiği bir sırada, özellikle "Nasıl Dost Edinmeli ve Konukları Nasıl Ağdırlamalı" başlıklı makale ile SSCB ile ilişkilerin korunmasını açıkça savunmuşlardır.

16 Mayıs Tamimi (13) (Genelge)

Yayınlanan bir dizi makale, Peng Çen'le ittifak kuranların grubuna (Çin'de Mao Zedung'un çizgisine karşı olan Kara Çizginin destekleyicilerine Kara Çete deniliyordu) yapılan saldırılar üzerinde şiddetle duruyordu. Bundan böyle, bu ana kadar esas olarak bir Parti meselesi olan bu çekişme, geniş çapta halka duyurulmaya başlandı. Gene de verilen bilgiler, sınırlıydı ve dikkatli bir üslup kullanılıyordu. Gerçekten de basın henüz Peng Çen, Lu Ting-yi, Lu Juy-çing ve Yang Şangkun'un isimleri ile ilan edilen "kara çizgi" arasında bir bağlantı kurmamıştı.

Gerçekten de sadece ikinci kademedeki unsurlar olan, Vu Han, Teng To ve Liao Mo-şa'nın adları verildi. Bu durum Komünist Çin'de olağan bir şeydir; daha üst düzeyde bulunan bir insanın durumu daha büyük bir sorun yaratır ve bunun çözülmesi de daha fazla zaman alır. Özellikle Liu Şao-şi olayında olduğu gibi, bu durum Kültür Devriminde tekrar tekrar ortaya çıkmıştır.

Bununla beraber, Parti örgütleri içinde, suçlamalar çok daha açık bir şekilde ifade ediliyor ve ülke içinde yayınlanan belgelerde Peng Çen "burjuvazinin temsilcisi" olarak adlandırılıyordu. Bu, Merkez Komitesinin 16 Mayıs 1966 tarihli Tamiminde açık bir şekilde ifade edilmişti. Sadece Parti içinde dolaştırılan bu metnin, o zaman Mao Zedung tarafından yazıldığı düşünülüyordu. Beşler Grubu adına Peng Çen tarafından hazırlanan Şubat Raporunun iptal edildiğini açıklıyor ve on noktadan Raporu çürütmekle işe başlıyordu. İyiye tasarlanmış bir teorik temele dayanan bu metin, sıradan siyasi metinlere nazaran çok açık bir dille yazılmıştı ve Kültür Devriminin esas yönünü ortaya koyuyordu.

Tamim, (genelge) Peng Çen'in raporunu, tartışılan sorunları tahrif etmekle ve Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin amaçlarını bulandırmakla suçluyordu. Edebiyat ve sanatta devrimci dönüşümün taslak çalışmaları içinde ele alınan Vu Han'ın piyesine yöneltilen saldırılar "Hay Juy Dairenden Kovuldu" adlı oyundaki esas siyasi sorunları örtbas eden, resmi bir tartışma haline dönüştürülmüştü. Burjuvazinin Parti ve sosyalizm aleyhtarı (14) temsilcileri olarak suçlanan Vu Han ve benzerlerine- ki bunlar sayıca hayli çoktular- karşısaldırıda bulunmanın, mücadelenin esas noktasını teşkil ettiği, Tamimde açıkça ifade

(13) Bkz. Ek. 2.

(14) Bkz. Ek 2.

edildi. Gene Tamimde ayrıca, önemli bir husus olarak, belli sayıda bu tür unsurun, halen bizzat Merkez Komitesinde, çeşitli eyalet ve il kademelerinde olmak üzere Partide faaliyet gösterdikleri belirtildi.

Tamimde devamla, Peng Çen'in siyasi tartışmaları bastırmak ve tamamen akademik bir düzeye indirmek istediği de anlatılıyordu. Bundan başka, konuşma özgürlüğü adı altında, "burjuvazinin bu temsilcilerine" yapılan saldırılara her türlü cevabı verme, hatta karşı saldırıda bulunma imkanının sağlanması isteniyordu. Metinde, içinde bulunduğumuz mücadele, sınıf mücadelesi olduğundan herhangi bir uzlaşma söz konusu değildir, Peng Çen "Herkes gerçeğin karşısında eşittir" diyerek gerici bir doğruculukla ortaya çıkıyor, deniliyor ve şöyle karşılık veriliyordu: "Onlarla (burjuvazinin temsilcileriyle) aramızdaki ilişki eşit olamaz. Tersine bu, bir diğerini baskısı altında tutan bir sınıfla, baskı altında tutulan sınıfın, ilişkisidir ki; bu da, proletaryanın burjuvazi üzerindeki diktatörlüğü demektir". Nihayet 9'uncu maddede şu ilginç açıklamada bulunuluyordu: Parti Komitelerinin büyük bir çoğunluğunun, önder rollerini belli belirsiz anladıkları sırada, mücadelenin, henüz başlamadığı ima edilmektedir. Şimdi Peng Çen, mücadelenin "yönetim altında", "basiretli", "tedbirli" ve "ilgili önder kademelerin onayı ile" yürütülmesini salık vermiyor mu? Tamim'de şu sonuca varılıyordu: "bütün bunlar, proletarya soluna kısıtlamalar getirmeye, elini kolunu bağlamak için tabu ve emirler getirmeye ve Proleter Kültür Devrimi'nin yoluna her türden engeller çıkarmaya yaramaktadır".

Bu belgenin sonunda, Kültür Devrimi farklı bir boyut kazandı ve Tamime de büyük bir tarihi önem kazandı. Edebiyat ve sanat alanlarının, daha devrimci bir yön kazandığını anlamak pek o kadar zor değildi. Partinin hiç olmazsa belli bir kesimi içinde oldukça canlı bir muhalefet, bu grubun önce açığa çıkarılmasını sonra da tasfiye edilmesini hareketin amaçları arasına kattı.

Proletarya için, Partinin yönetiminde ve uygulamasında, kendi kavram ve metotlarının önde geldiğini tekrar ortaya koymak da gerekiyordu. 16 Mayıs Tamiminin, Partiye hükümete, orduya ve farklı kültürel alanlara sızan burjuva temsilcilerinin, revizyonist ve karşıdevrimciler topluluğunu oluşturduğunu ileri sürerek, son bulmasının da nedeni budur. Tamimde, gerçek anlamını tam olarak daha ileri bir tarihte kazanacak olan şu cümle yer alıyordu: "Bazılarını tesbit ettik, bazılarını ise henüz tesbit edemedik. Bazılarına hâlâ güven duyulmakta ve örneğin Kruşçev gibi yanımıza sokulmakta olan bazı şahıslara, halef muamelesi yapılmaktadır."

Bu Tamim'in Parti içinde dolaştırılması, Kültür Devrimi üzerine yeni bir ışık yaktı.

Nisan ayında yayınlanan ve 16 Mayıs Tamimi gibi, "Kara Çete" mensuplarına çatan bir dizi makale, kitlelere bir çağrı mahiyetinde idi ve Parti kollarını sorunlar hakkında kendilerine bilgi vermeye ve tartışmalara katılmaya davet ediyordu. Amaçları, Mao'nun siyasetini engellemeye niyetlenen belli yetkililerin manevralarını boşa çıkarmak için, gerektiğinde Parti dışı güçleri de hareket geçirmektir. İşyerlerinde ve okullarda, revizyonist faaliyetlerin belirtilerini daha iyi farkedebilmeleri için, kitleleri daha da uyanık kılmaya çaba gösterdiler. Böylelikle, revizyonistlerin varlığından sorumlu bulunan Parti yetkilileri de açığa çıkarılmış olacaktı.

Birçok yerde hareketin aldığı yön buydu. Özellikle, bir insanın fikirlerini herkese açıklayabildiği ve yetkili mevkiideki kişileri açık açık eleştirebildiği geleneksel duvar gazeteleri olan dazubao'lar her tarafa yayıldı.

İlk Marksist-Leninist Duvar Gazetesi

25 Mayıs 1966 günü, bu duvar gazete'lerinden biri, Pekin Üniversitesi'ne asıldı. (15) Muazzam bir yankı uyandırdı. Duvar gazetesinin altında, 1968 ilkbaharında yaralanmazdan önce, Pekin Devrimci Komitesinin liderlerinden biri olan Nieh Yuan-zu'nun da (16) aralarında bulunduğu, yedi kişinin imzası vardı. Duvar gazetesinde, Pekin il yönetiminin üniversite işlerinden sorumlu iki üyesine ve üniversite başkanı Lu Ping'e şiddetle saldırılıyordu. Üst düzeyde Parti üyesi olan bu üç kişi de, Peng Çen'in çalışma arkadaşlarıydılar. Duvar gazetesini imzalayan yedi kişi, adı verilen üç kişi tarafından üniversitede Kültür Devrimi hareketine getirilen çeşitli kısıtlamaları sıraladılar ve özellikle de bu üç kişinin hareketin siyasi yanını asgariye indirip, harekete tamamen akademik bir görünüm kazandırdıklarını belirttiler. Duvar gazetesini asmalarına izin verilmeyişi ve "liderliği" zorlayıp ona, "doğru" bir yön verme gerekliliğinden ötürü, yaptıkları sürekli başvuruların reddedildiği de gene bu duvar gazetesine yazıldı. Bu duvar gazetesinde bu tür manevralar teşhir edildi ve kısıtlanmamış tartışmalar için toplantı yapma hakkının azami ölçüde kullanılması için, kitlelerin alabildiğine seferber edilmesinin şart olduğu belirtildi. İktidardaki sos-

(15) Bkz. Peking Review, sayı 37, 12 Eylül 1966.

(16) 2. Bölüme bakınız.

yalizm ve Parti siyaseti aleyhtarlarının, revizyonist tertiplerine karşı, cesaretle savaşmanın gerekliliği de söylendi.

Yüksek mevkiilerdeki insanları da eleştirebilme hakkını isteyen talepleriyle birlikte, karar ve cesaretle örnek bir devrimci tavır gösteren bu duvar gazetesinin, Mao Zedung tarafından duyulduğu ve Mao'nun bu metnin radyoda yayınlanmasını, 1 Haziran günü de gazetelerde basılmasını istediği, geniş çapta yayıldı. Böylelikle, burjuva çizgisi izlediğinden şüphe edilen, Parti yetkililerine karşı ayaklanma, yukarıdan da teşvik gördü ve ulusal düzeyde izlenecek bir örnek teşkil etti. Bu olaylar tartışmasız bir şekilde Kültür Devriminde bir dönüm noktası olmuştur. Eleştiri daha üst düzeyde sürdürülmeye başlandı. Çin üniversiteleri coşmuş bir haldeydi ve her karış duvar parçasını birbiriyle çelişen duvar gazeteleri kaplıyordu. Bu yedi kişinin imzalı oldukları duvar gazetesi, "*ilk Marksist-Leninist duvar gazetesi*" olarak tanımlandı.

Pekin İl Komitesinin Yeniden Örgütlenmesi

Çin Komünist Partisi Merkez Komitesi, 3 Haziran günü Pekin İl Komitesi'nin değişikliğe uğraması gibi önemli bir tedbiri açıkladı. Adı verilmeden ve görevden alındığı açıklanmadan, Peng Çen görevinden alındı yani atamalarda bulunuldu. Li Sueh-feng İl Komitesinin Birinci Sekreteri, (17) Vu Teh de (18), sekreter yardımcısı olarak tayin edildiler.

Alınan diğer kararlar da bu sırada açıklık kazandı. "*Pekin Akşam Haberleri ve Pekin*" gazeteleri yeniden örgütlenirildiler, yazı işleri kadrosu yeniden takviye edildi. "*Cephe Hattı*" gazetesinin yayını, geçici olarak ertelendi ve kadro yenilenmesine gidildi. Böylece Teng To grubu ile Pekin İl yetkilileri arasında ilgi, alınan karar vasıtasıyla ortaya çıktı. Aynı zamanda, Pekin Üniversitesi Başkanı Lu Ping'in kovulduğu ve bir çalışma grubunun buraya, Kültür Devrimini yönetmek üzere gönderildiği açıklandı. Bu son kararın son derece ters bir şey olduğu sonunda kanıtlandı.

Haziranın başından beri, Pekin Üniversitesi bir karışıklık içindeydi. Başkent'in batısındaki üniversite, eski imparatoriçe Zu Si'nin Yazlık

(17) Merkez Komitesi'nin Kuzey Çin Bürosu'nun birinci Sekreteri Li Suen-feng, sıkça eleştiriye uğradığı düşüş döneminden sonra, yeniden yetkili mevkie getirildi ve Hopye Devrimci Komitesi'nin Başkanı oldu. Buna rağmen, 1971'deki Lin Biao olayından sonra, tekrar gözden düştü.

(18) Kirin eyaleti Parti Komitesi'nin Birinci Sekreteri.

Saray'ndan pek uzak olmayan bir alandıydı. Bu sırada verilen dersler, felsefe, edebiyat, tarih, lisan... olmak üzere daha ziyade edebi idi. Bu konularda gelenek, fikirlerin olduğu gibi ele alınmasıydı ki, o sırada öğrenciler de siyasi bakımdan yönlendirilmiş bulunuyorlardı. 1960'dan beri Üniversitede bir huzursuzluk havası seziliyordu. Lu Ting-yi, Büyük İleri Atılım döneminden sonra, (o sırada merkez Komitesinin Pedagoji Komisyonu Başkanıydı) Mao'nun, akademik alanlarda siyasetin öncelik taşıdığına dair ilkelerine sırt çevirmişti. Çok daha geleneksel formüllere doğru bir geri dönüş söz konusuydu. Birçok öğrenci, yalnızca kitaplara dayanan klasik çalışmalar olduğundan, bunları eleştiriyor ve itiraz ediyorlardı. Duvar gazetesinin altına imzalarını atan yedi kişi, kuru bir kavda çakan bir kıvılcım gibiydiler. Dalga dalga hücumlar birbirini izledi; günler, duvar gazeteleri çıkarmakla, bildiriler basmakla, toplantılarla ve sonsuz tartışmalarla geçti. Herşey hızlı bir sinema şeridi gibi gelip geçti.

Zaman zaman profesörleri tarafından da desteklenen öğrenciler, hemen hemen hergün toplantılar düzenleyerek, eski başkanlarına saldırdılar ve onu mahkum ettiler. Başkan, yalnızca kitlelerin seferber edilmesine karşı çıkmakla ve Proleter Kültür Devrimini bastırmaya çalışmakla değil, fakat belirli öğretim metodlarını savunmakla da suçlandı.

Mevcut Eğitime Karşı Çıkılıyor

Öğretim metodlarının ve okutulan derslerin yeniden gözden geçirilmesi, en önemli konu haline geldi. Okullarda, eski burjuva sisteminkinden pek de daha farklı ve iyi olmayan öğretim metodlarına karşı bir çok ses yükseldi.

Birkaç hafta önce 12 Nisanda, Sinan'da siyasetin ön plana çıkartılması gerektiğinin önemle belirtildiği bir öğretim kadroları konferansı yapılmıştı. O güne kadar sokaklarda ve okullarda uygulanan program, sınav sistemi ve öğretim metodları ile ilgili çeşitli eleştirilerde bulunuldu. Öğrenciler, mevcut öğretimin gerçekle pek az ilgili bulunduğunu, kendilerinin halkın gerçek yaşantısı ile , bilimsel pratik ile, siyasetle veya üretim faaliyetleri ile ciddi bir ilişkilerin bulunmadığını açıkladılar ve yüz üstü bırakılan eziyet gören işçi ve köylü çocuklarının haberinin bile olmadığı birçok avantaja burjuva çocuklarının sahip olduğunu iddia ettiler. Uygulanan sistemi daha da suçlayarak, bireyci rekabeti ve burjuva tarzı tercihleri teşvik ettiğini, köleciliğe ve kariyeriz-

me imkan tanıdığını, gerçekte halkın hizmetkârı olmak yerine, "yeni bilim adamları" tipini oluşturmaya baktığını söylediler. Kısacası onların nazarında mevcut eğitim, geçmişin izleri ile doluydu ve baştan aşağı değişmesi gerekiyordu.

Merkez Komitesine yazılan ve basında yayınlanan bir mektupta, birçok lise öğrencisi, kol ve kafa emekçisi, işçi ve köylü, şehir ile köy arasındaki farkı arttıran, başka bir deyişle bu farkları azaltıp, gerçek bir komünist toplumun yolunu açması gereken sosyalist eğitimin tam tersini yerine getiren bu sitemin değişmesini istediler.

Pekin'deki diğer lise öğrencileri de bir mektupta, öğrenci arkadaşlarının söylediklerini tekrarlayarak, eğitim sistemini, siyaseti teknokratların hesabına ikinci plana itmekle ve böylece son tahlilde, kapitalizmin geri getirilmesini teşvik etmekle suçladılar. Halkla ve proleter bilinciyle yakın bağları bulunan, yeni tip bir aydının oluşturulmasının, sosyalizm için gerekliliğini hatırlatarak; "Bizim yıkığımız sadece bir sınavlar sistemi değil fakat aynı zamanda, binlerce yıldır Çin halkının sırtına binmiş bulunan bir kültür boyunduruğudur. Bu, aydın aristokrasisinin ve toplumdaki yüksek tabakanın doğduğu yerdir ve modern revizyonizme bir sıçrama tahtası teşkil etmektedir" diye açıklamada bulundular.

Okullar ve üniversiteler, hiç olmazsa bu dönemin ilk başlarında, Kültür Devriminin ileri karakolları haline geldiler. Diğer, kültür alanlarında olduğu kadar, öğrenciler arasında da, hareket, kendisine sağlam taraftarlar buldu. Devrimci hareketin başlangıcında, öğrenci ve aydınların önemli rollerinin tarihte pek çok örneği vardır. Çin'de de oldukça yakın zamana ait bir örnek vardır: 1919'un Dört Mayıs Hareketinde, aydınlar, ülkeyi otuz yılda değiştirecek olan devrimde, kendilerini öncü durumunda bulmuşlardır.

13 Haziran'da Merkez Komitesi ve Hükümetin almış oldukları karara göre, sınavların ertelendiği ve okullarda kayıtların bir sömestr geriye atıldığı öğrenildi.

Okul ve üniversitelerde dersler tatil edildi. Bununla birlikte, lise öğrencileri, üniversite öğrencileri ve öğretim üyeleri, her gün, sık sık da her gece sınıflara gittiler ve eğitim, siyaset ve bu iki konu arasındaki esas ilişki üzerine saatlerce süren sonsuz tartışmalar da bulundular. Gerçekten de bu tartışmaların temelinde, Parti önderleri, eğitimde tam bir dönüşümü sağlamaya çalışıyorlardı. Geçmişte okulların fonksiyonu ve eski yönetimin yürütülüş tarzı ile ilgili olarak derinlemesine araştırmalarda bulunuldu. Okullarda ve üniversitelerde broşür ve bildi-

riler birbiri ardına dağıtıldı. Sınıf duvarları gibi dış duvarlar da, tamamen çeşitli renklerde yazılmış büyük harfli sloganları ihtiva eden duvar gazeteleriyle kaplıydı. Rengarenk bir yorgan gibi, yanyana sıralanan, üst üste konan, duvar gazetelerinin; el yazması afişlerin; oluşturduğu karakteristik fon, daha sonraki aylarda, okullardaki bütün şehir ve kasabaların sokaklarına taşacak ve duvarları, yaya kaldırımlarını çok yönlü, karmakarışık bir edebiyat sergisi haline getirecekti.

1966 yazında, Kültür Devrimi içinde bir durum ortaya çıktı. İşin sonuna kadar olağan üstü olan hiç bir şey yoktu, ve bunu Çin'in dışındaki insanlardan hiç kimse de fark etmemişti. Buna rağmen, gene de Mao Zedung'un hesabına hatırı sayılır bir başarıydı. İlk fakat önemli bir muhalefet hizbini iktidardan tasfiye etmeyi başarmakla kalmadı, fakat kitlelerin katılması ilkesine dayanarak, bir ulusal ideolojik hareketi de yükseltmeyi sağladı. Halktan sadece, genç aydınlar harekete geçtiler. Fakat bu her devrim için normal bir durumdur. Bununla ilgili olarak, Çindeki öğrenci muhalefetine değişik bir yöne sahip olmakla birlikte, çeşitli kapitalist ülkelerdekinden farklı olmadığını kaydetmek ilginç olacaktır. Çinde de temel bilimler öğrencilerinin en ateşli öğrenciler olduğunu kaydetmek doğru bir tesbittir.

3. ÇALIŞMA GRUPLARI OLAYI

"Elli Gün"

10 Haziran 1966 ile, Temmuz sonu arasında önemli bir olay oldu. 1965 yılının sonbaharı ve 1965-66 kışından sonra, (özel olarak birisine çamur atılmadan) Vu Han'ın oyununa yapılan saldırının dikkat çektiği, 1966 ilkbaharında Kültür Devriminin hızlandığı görüldü. Peng Çen ve Lu Ting-yi hizbinin tasfiye edilmesinden sonra, sadece Parti cihazının temizlenmesiyle ilgilenmeyen Mao Zedung ve partizanları, halkı da bir bütün olarak ayaklandırmak üzere harekete geçtiler. Mao'nun stratejisi, şu basit gerçekle açıklanabilir: Halkın çıkarları bunu gerektiriyordu ve Mao kitlelerin kendisini izleyip, destekleyeceğinden emindi. Muazzam prestijinin bilincinde olan Parti Başkanı, bu desteğin belli kesimlerdeki muhalefetin belini kırabilecek olan son derece değerli bir silahı oluşturduğuna inanıyordu. Fakat daha önce de belirttiğim gibi, bu onun biricik gayesi değildi: O, kozların ortaya atılmasında, ideolojik eğitim ve mücadele ile ilgili pratik sorunların karı-

şımı içerisinde, halkın geniş çapta siyasi bakımdan bilinçlendirilmesini de istiyordu.

Nieh Yuan-zu ve O'nun öğrenci arkadaşlarının duvar gazetesinin, basın ve radyo yoluyla halka duyurulması, bütün Çin'de görüşlerin yoğun bir biçimde ifade edilmesine neden oldu. Çeşitli yerlerde insanlar, bu tür afişler hazırlamaya ve bunları tartışmalar için hareket noktası olarak kullanmaya başladılar. Duvarları kaplayan bu büyük noktafi afişler, sulandırılmış Hint mürekkebinin kullanılmasıyla, fırçalarla hazırlanıyordu. Büyük dikdörtgen ve renkli kağıtlar üzerinde genellikle göz alıcı bir şekilde sunuluyorlardı. Başlık ve ara başlıklar değişik bir biçimde idi ve harfler göz alıcıydı.

Bunları hazırlayan kimseler, saldırıya hedef olan kişileri, grafiklerle hicvetmeye çalışıyorlardı. Özellikle adi olarak kabul edilen bir insanın sürünme durumunun canlandırılması, titrek harflerle ima ediliyordu. Yüksek, sağlam mevkiilerde olup, hataları birbiri üzerine yığılmış bürokratlar için, yukarıdan aşağıya harfler kullanılıyordu. Çin yazısı bu gibi durumlarda muazzam işe yarıyordu. Herhangi bir insan, bir duvar gazetesini kaleme alabilir ve herkes duvar gazetesini okuyabilirdi. Kültür Devrimi boyunca, kağıt ve mürekkep, fabrikalara, okullara bedava olarak sağlandı ve aynı şekilde öğrenci ve işçilere de karşılıksız olarak verildi. Bu, herkesin görüşlerini ifade edebilmesi, görüşlerini formüleştirebilmesi ve hoşlanmadığı herhangi bir şeyle mücadele edebilmesi için, etkin bir metoddu. Bu metod, halkı özellikle de edebi heyecanı yüksek olan gençleri, kitle çapında siyasi bakımdan bilinçlendirmeye yardım etti.

20 Haziran tarihli Halk Gazetesi, baş makalesinde bu meseleyi şöyle değerlendiriyordu: "Kitleleri sonuna kadar seferber edelim! Büyük Mao Zedung düşüncesinin sancağı altında, duvar gazetelerini hazırlamalarını sağlayalım, Büyük Proleter Kültür Devrimini sonuna kadar götürelim" Bununla birlikte hâlâ güç bela ilerleyen bu hareket, Haziran ayının başıyla Ağustos ayının başı arasında, engellemelerle karşılaştı. Gerçekten de, 1966 yılının Mayıs ve Temmuz ayları arasında, tam bir değişime tanık olmuştuk: Gittikçe çoşan şiddetli tartışmalar, bürokratik ve baskıcı bir tepkiye yol açmıştı.

Haziran ayından itibaren bir çok insan, bürokratik, yeterince devrimci olmayan hatta karşı-devrimci idare tarzına sahip olduğu kabul edilen, belirli Parti yetkililerini eleştirmeye başladılar. Çoğu kez, Parti veya Komünist Gençlik Birliği üyesi olsun olmasın bir sürü genç sık sık, şu veya bu yetkilili özel bir durumla ilgili olarak kınadıkları, dav-

ranışının nedenlerini sordukları veya sadece günlük çalışma tarzlarını suçladıkları canlı afişler hazırlıyorlardı.

Bu tür bir uygulamanın, Komünist hareketin tarihinde hiç örneği yok değildi. Lenin hayatının son yıllarında, rejimin kemikleşmiş bürokrasinin eline geçmesi tehlikesi üzerinde son derece önemle durmuş , Marksist terminolojide "tasfiye kampanyası" denilen şeyi teşvik etme yoluna başvurmuş. Bu, herhangi bir aşırılığı ortaya çıkartıp, sonra da düzeltmek için, Partiye hakim olanların, Partili olmayan insanlar tarafından eleştirilmeleri demektir. Çin Kültür Devrimi de esas olarak aynı ilkeye dayanıyordu. Bütün Çin'de, irili ufaklı tüm şehir ve kasabalarda olmasından ve hep birden meydana gelmesinden ötürü, aradaki fark, sadece hareketin boyutlarında yatmaktadır.

Bundan başka, amacın bütün Parti üyelerini eleştirmek değil, sadece devrimci yoldan sapan yetkilileri eleştiriye tabi tutmak olduğunu hatırlamalıyız. Bu hususta Çinlilerin kelime hazinesi son derece yeterliydi: Söz konusu olan insanlar sadece "kapitalist yolu benimseyen yetkililerdi" ve bunlar "kapitalist yolun izleyicileri" anlamına gelen "so zepay" terimiyle ifade ediliyorlardı.

Her hangi bir tasfiye kampanyasının örgütlendirilmesi, daima gelişimine hükmeden ve kendi tabiatının özünde bulunan engellere takılmıştır. Parti yetkilileri bazen bir hareketi, o hareketin kurbanı olmamak için, teşvik etme durumunda kalmışlardır. Bu nedenle, içlerinden en kötü ihtimali görenlerin bu girişime lafta bağlı kalmaları veya uygun bir kurban bulmaya çalışmaları anlaşılabilir bir şeydir. Bu eğilim Kültür Devrimi sırasında ortaya çıkmıştır. Söz konusu insanların yetkili Parti üleriyle sınırlı olmaları, bu durumu daha da iyi anlaşılabilir bir hale getirmektedir. Kendilerini tehdit altında hissedenler, kritik durumdaki hareketin örgütlenme ve gelişimini geniş ölçüde etkileyebilecek durumdaydılar. Böylelikle bazıları, kendilerinin ve yardımcılarının hatalarını kolaylıkla geçiştirebilmekteydiler. Kültür Devrimi gerçekte bu tür bir manevra, tabiatıyla devrimci hareketi yavaşlatma ve gerçek hedeflerinden saptırma eğilimini gösteren, geniş çaplı bir manevra halinde iken, Çin'de "çalışma grupları" denilen özel grupların çeşitli bölgelere gönderilmesi bu sırada olmuştur. Bu grupların doğuşunu ve nasıl çalıştıklarını hızla bir biri ardına göreceğiz.

Çalışma Gruplarının Doğuşu

3 Haziran 1966 tarihli resmi tebliğde, Pekin İl Komitesi'nin önderliğinin yeniden örgütlendirildiği ilan edildi ve yeni Parti komitesinin

Kültür Devrimi'nin önderliğini ele aldığı belirtildi. Gene aynı belgede, son derece ajite olmuş bir durumda bulunan Pekin Üniversitesine, ilk defa olarak bir çalışma grubunun gönderildiği açıklandı.

Bunu izleyen gühlerde, benzer çalışma gruplarının bütün başkentte farklı kuruluşlara ve çeşitli çalışma alanlarına gönderilmeleri, sıradan bir şey haline geldi. Bu örnek, Çin'in çeşitli şehirlerindeki yetkililer tarafından hararetle taklit edildi ve örgütlenen çalışma grupları, çeşitli mahalli kuruluşlara gönderildiler.

Çalışma grupları eskiden, 1964 yılında, Sosyalist Eğitim Hareketi sırasında oluşturulmuştu. Hâlâ faal olan bazıları yeni görevlerini üstlendiler, diğer yerlerde de yeni gruplar kuruldu. Genellikle bu gruplar, orta kademedен sorumluluk sahibi olan, Parti üyesi bulunan ve hem verdikleri güven, hem de kendi alanlarındaki sorumlulukları bakımından değerli kişiler olup, mahalli yetkililer tarafından görevlendirilen yirmi insandan oluşuyordu. Bazı yerlerde, bu grupların personeli, bazen yüksek kademedен bir memur olan bir danışmanın varlığıyla zenginleştiriliyordu. Eski Başbakan Yardımcısı ve Bakan Ho Lung (19) ve eski Endüstri Bakanı Po I-po, Liu Şao-şi'nin karısı olan Vang Kuang-mey ile birlikte, Zinghua Üniversitesindeki durumda böyle bir rol oynamışlardı. Bu grupların mensupları hemen hemen her zaman, gönderildikleri kuruluşların yabancıydılar. Bazı şehirlerde, yeterli kadro sıkıntısı çekildiğinde, başka eyaletlerden insan getirildiği zamanlar da oluyordu. Böylece, özellikle gönderildikleri kuruluşa değil, aynı zamanda da gönderildikleri eyaletin kendisine de yabancı oluyorlardı. Görevlerinin süresi elli gün olarak kabul ediliyordu. Kültür Devrimi'nin mahalli önderliği kendisini çok tartışmalı bir şekilde ortaya koyuyordu.

Mao Zedung'un İlkeleri

Burada, Mao Zedung'un düşüncelerinin devletin ve yönetici Komünist Partisinin resmi doktrini olduğunu hatırlamak gerekir. Şurası açıktır ki, çalışma grupları, revizyonizme karşı ve karşı-devrimcilerin bastırılmasıyla ilgili mücadelede, Mao Zedung'un ilkelerini örnek alarak hareket etme durumundaydılar. Bu iki fikir, Mao'nun hayatındaki çeşitli dönemlerde yazdığı makalelere konu teşkil etmiştir. Bunun içinde en önemli olanı, Rus Komünist Partisi'ne karşı polemikğin yürü-

(19) 1955'de Halk Kurtuluş Ordusu'na mareşal olarak atandı. Ho Lung aynı zamanda da Beden Eğitimi Bakanıydı.

üldüğü, 1957 ile 1964 yılları arasındır. Mao'nun tezlerine göre, herhangi bir sosyalist rejimde ve bizzat Partinin içinde, görüşleri ve siyasi faaliyetleri Marksizmin ilkelerinden sapan liderler vardır. Bunlar bilinçli veya bilinçsiz olarak, kapitalizmin geri getirilmesi için çalışmaktadırlar. Kişi, sosyalizmi yıkmaya azmetmiş bilinçli düşmanlar olarak kabul edilen bu So ze-paylarla-yani kapitalist yolun izleyicileri ile-hatalarını kabul eden, telafi edebilen veya Çinlilerin deyişi ile "yeniden eğitilmiş" olan kadrolar arasında, bir ayırım yapılmalıdır. Mao'nun görüşüne göre bu kadrolar, halk içindeki çelişkileri meydana getirirler, bu bakımdan da uzlaşmaz bir çelişki teşkil etmezler. Mao bunun genel bir sapmadan uzak olduğunu, Parti ve rejimin, esas olarak devrimci ve sağlıklı olduğunu da önemle belirtmiştir. Mao, revizyonistlerin çok ufak bir azınlığı oluşturduklarını, kadroların ve kitlelerin % 95'inin gerçekten devrimci olduklarını sık sık belirtmiştir. Eğer bir insan, olayların birbiri ardına gelişimini tam olarak anlamak istiyorsa, böyle bir ayırım kaçınılmazdır.

Çalışma gruplarının eski Pekin İl Komitesi liderlerine, Belediye Başkanı Peng Çen'in hizbine, "Kara Çete"ye ve "Kara Çizgi" diye tanımlanan siyasetin manifestosuna karşı yürütülen eleştiri hareketinin başına geçmesi öngörüldü. Bütün bir elli gün boyunca, çalışma grupları bu anlayış içinde, Mao Zedung'un ilkelerine göre, hareket eder gözüktüler. Çeşitli okul ve sınıflarda, birçok fabrikada, bu grupların; Kara Çete tarafından alınan belirli tedbirlerin, sadece kültürel ve pedagojik meselelerle değil fakat, ekonomik meselelerde de zehirli ve zararlı karakterini açıklayacakları, ve aynı zamanda da bunların mahalli tepkilerini tahlil edip, tartışacakları öngörüldü. Birçok eyalet şehrinde de benzeri bir çizgi izlendi. Diğer çalışma grupları da aynı görevi yüklendiler. Bunların diğer bir görevleri de; araştırıp, kara çizgiyi yayan Peng Çen-Lu Ting-yi hizibiyle ittifak kuran yetkilileri, bulup ortaya çıkarmaktı. Sadece kötü alışkanlıklar edinen ve baştan savma bir çalışma metoduna sahip olanların tekrardan daha militan ve devrimci kılınmak üzere yeniden eğitilmesi söz konusuydu. Eğer çalışma grupları Mao Zedung düşüncesinin yukarıda belirtilen ilkelerine uygun olarak hareket etmeselerdi, görevlerinin ilk kısmı yalnızca bir avuç insanı kucaklayacak ve görevlerinin ikinci kısmıyla ilgili olan daha fazla sayıda insan da, haftalar ilerledikçe giderek azalacaktır.

Çalışma Gruplarının Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'in Yönetimi Altında Yaptıkları İşler

Mao Zedung, haziranın başından temmuzun ortasına kadar, elli günlüğüne Pekin'den ayrılmıştı. Halk Cumhuriyeti'nin Başkanı Liu Şao-şi ve Merkez Komitesi genel sekreteri Deng Siao-ping, bu geçici dönemde Merkez Komitesinin işlerini yönettiler. Şahsen, Pekin'de faaliyet gösteren çalışma gruplarının sorumluluğunu üstlendiler ve bunların eyaletlerdeki faaliyetlerini yakından izlediler.

Bu gruplara verdikleri yön, yukarda özetlediğimiz siyasi yoldan ayrıldı. Bu arada şunu da hemen ilave edeyim ki, o dönemdeki genel karışıklık içinde, bu çelişki çok açık bir şekilde ortaya çıkmadı. Çalışma gruplarının hedefleri revizyonist düşüncelere sahip olduğundan, şüphelenilen aydınlardı. Bunların sayıları birden şaşırtıcı bir şekilde artmış bulunuyordu. Öte yandan kültür alanlarında, özellikle de üniversitelerde, çalışma kadroları, sanki Parti örgütleri revizyonizmden derin bir şekilde etkilenmişler ve büyük sayılar halinde Peng Çen hizbine katılmışlar gibi hareket ediyorlardı. Bu, onları, bu örgütlerdeki çok sayıda yetkili insanı kovmaya ve bölümleri bazen de bütün hücreleri kapsayan radikal temizlik hareketlerine girişmeye sevketti. Zinghua üniversitesinde Liu Şao-şi'nin karısı Vang Kuang-mey yönetimi altındaki çalışma grubunun faaliyetleri, bu tavrın tipik bir örneği olarak sık sık belirtildi. Vang Kuang-mey çeşitli vesilelerle, Parti örgütlerinin tümünün geniş bir şekilde, "kara çizgisinin izleyicileri ile işbirliği olduğunu" belirtti. (20)

Genel olarak muhafızların beklediği, odalarını terketmelerine izin verilmemesi anlamına gelen kısıtlayıcı gözetim altında bulundurulana ve saldırıların hedefini teşkil eden insanlardan, insafsızcasına özeleştirilerek talep edildi. Sadece yüksek kademedeki Parti görevlilerinin bir azınlığına değil, fakat orta ve alt kademedeki kadrolarla, tabandaki militanların da büyük bir çoğunluğuna karşı mücadele vermelerinden ötürü, çalışma gruplarının seçtikleri yöntem daha sonraları şiddetle eleştirildi. Çin'in siyasi argosunda, çalışma gruplarının başkanları buna, "soğanın bütün kabuklarını birbiri ardına soyamak" dediler. Dahası, baskı ve eziyetler, Çin'de yetkili kişilere karşıt olarak bilinen

(20) Başkentteki başka bir üniversitede, çalışma gruplarının nasıl faaliyet gösterdikleri hakkında, Victor Nee ve Don Layman'ın makalelerinden de oldukça açık bir fikir sahibi olunabilir: Pekin Üniversitesi'nde Kültür Devrimi. Monthly Review. Cilt 21, S. 3. Temmuz-Ağustos 1969. S. 42. William Hinton'un Yüz Gün Savaşı: Zinghua Üniversitesi'nde Kültür Devrimi adlı kitabına da bakın: Koral Yayınları, İstanbul, 1977.

kitleler"in bir parçasını teşkil eden, partisiz insanlara, öğretmenlere, öğrenci ve işçilere kadar sıçratıldı.

Gerçekte ise bu özel görevliler, heyecanın zirvede olduğu Mayıs ve Haziran ayının ilk günleri arasında çalışma alanlarına gönderilmişlerdi. Bu gruplardan bazılarının çok çirkin olarak kabul ettikleri davranışlarının son haftalardaki şiddetli olaylar sonucu hızla açığa çıkmış olmasından ötürü, çok sayıda öğrenci ve işçinin militanca çıkışı hızla yükselmekteydi. Zinghua Üniversitesi'nde, çalışma gruplarına karşı olan bu muhalefetin, ihtiyatlı bir şekilde, Mao'nun eski sekreteri Çen Bo-da ve Mao Zedung'un karısı Çiang Çing tarafından desteklendiği ortaya çıktı.

Çalışma grupları karşı-saldırıya geçtiler. Bunu yaparken de, bu insanları hatalı bir şekilde Parti aleyhtarı "Kara Çete" grubuna dahil olmakla suçlamada tereddüt göstermediler. Çalışma gruplarına karşı olan bu muhalefet gruplarını suçlarken, kullandıkları sloganlardan birisi de şuydu: "Sağ eğilimlerini örtbas etmek için, sol laflar ediyorlar." Daha sonraları, bu grupların, bir dizi toplantıda, bizzat Liü Şao-şi'den devam emrini aldıkları açıklandı. Bunun üzerine çalışma grupları, insanların afişlerde düşüncelerini serbestçe ifade edebilmelerini kısıtlayan, çeşitli tebliğler yayınladılar. Bu tebliğlerden birisi, üniversitenin içinde olup bitenlerin dışarıda açıklanmasını yasaklıyordu. Bu, sonuçları, Kültür Devrimi'nin yayılmasına karşı düşmanca bir tutum ve kitlelerin seferber edilmesini engelleme çabası olarak kınandı.

Kültür Devrimi'nin bu döneminde çalışma gruplarının faaliyet gösterdikleri yerlerde, çoğu kez geceleri de devam etmek üzere sürekli toplantıların düzenlenmesi bir adet halini aldı. Bütün öğrenci toplulukları, daire ve fabrikalardaki işçiler, biraraya gelerek, bombardımana tutulan birçok insana yöneltilen ideolojik veya siyasi suçlamaları öğreniyorlardı. Hareketin yol gösterici ilkesinin, kitlelerin kadroları tartıp eleştirmelerini sağlamak olmasına rağmen, bu şartlar altında kitlelerin harekete katılmalarının sadece bir formalite haline geldiğini belirtmeliyiz.

Direniş

Çalışma gruplarının, metod ve faaliyetlerinin düşmanca bir karşılığı körüklemesinden itibaren, bir çok yerde mücadeleler patlak verdi. Belirli yerlerde öğrenciler ve işçiler sık sık, çalışma gruplarından yana veya, çalışma gruplarına karşı olanlar diye ikiye ayrıldılar.

Çelişkiler çeşitli biçimler aldı. Çalışma gruplarına karşı olanlar, bu gruplardan yana olanların karşı çıkacakları veya üzerlerine başka kağıtlar yapıştıracakları, afişler hazırlayıp astılar ve bu afişlerde çalışma gruplarından yana olanları suçladılar. Öğrenciler dersleri olmadığından bütün gün; işçiler ise, sabahleyin çalışmadan önce veya öğlen tatillerinde bir araya gelip bu afişleri, duvar gazetelerini okuyacaklardı. Bu gibi hallerde beklenenin dışında bir durum ortaya çıktı. Kavgalar patlak verdi. İnsanlar birbirlerine hareket etmeye başladılar. Bazı, birbirini itip,kakma durumları ortaya çıktı. Çalışma gruplarının liderleri, faaliyetlerini eleştirenleri karşı-devrimci diye lekeleyip, cezalandırmaya baktılar. Okul ve fabrikalardaki bir çok toplantı, bağrışıp çağrışma toplantıları haline geldi. Çalışma gruplarıysa muhaliflerine karşı çoğu kez daha ciddi girişimlerde bulundular. Çeşitli eza ve cefaya maruz kalacakları bir yurt odasına hapsedip, başlarına bir muhafız koydular. Bunlardan bazıları , Zinghua Üniversitesi'nde olduğu gibi zaman zaman açlık grevine gittiler. Biz eğer bu kuruluşun adını diğerlerinden daha sık andıysak, bunun nedeni çalışma gruplarına olan muhalefetin burada, diğer yerlerdekinden daha güçlü olmasıdır.

Muhalefetteki işçi ve öğrenciler, çalışma gruplarının metoduna karşı kolektif bir mücadele yürütebilme çabasıyla, amaç ve faaliyetlerini gizlemek zorunda kalarak ,nispeten daha küçük gruplar halinde biraraya geldiler. Lise ve üniversitelerdeki bu direniş merkezleri, dünyanın çok kısa bir zamanda, Kızıl Muhafızlar diye adını duyacağı örgütlenmenin birer nüvesi halindeydiler. Bunların afişlerine karşılık vermek, toplantılarda konuşmalarını engellemek, hakaret ve iftirada bulunmak ve maddi-manevi baskılarda bulunmak üzere, karşı-gruplar da oluşturuldu.

Çin'de "elli gün" diye bilinen dönem boyunca, çalışma gruplarının sürekli bir muhalefetle karşılaşmasıyla, son derece karmaşık bir durum ortaya çıktı. Daha sonraları Parti bu muhalefetten büyük bir övgüyle söz etti. Kendi deneyimine dayanarak ve tek bir tanığın kendi yargısının sınırlılığını hatırlatarak, okullarda, fabrikalardakinden daha güçlü olan bu muhalefetin aslında çok büyük olmadığını söylemeliyim. Çalışma gruplarıyla anlaşamayan ve bunların faaliyetlerine karşı direnmek isteyenler, zor bir durumdaydılar. Gerçekten de, bu tür bir şey hakkında hiç bir tecrübesi bulunmayan birçok insanın nazarında çalışma grupları, il yetkililerinin oluşturduğu bir şeydi, resmi bir konumları vardı ve bu bakımdan da kendilerine itaat edilmesi gerekiyordu. Ülkenin bazı yüksek yetkililerinin de bunların arkasında olması gibi açık

bir gerçek de, bu duygunun güçlenmesine yol açıyordu. Pratik düzeyde, çalışma gruplarının, sonucu Mayıs ayına damgasını vuran anti-bürokratik mücadelenin dondurulması ve bunun yerini Başbakan Yardımcısı, Bakan, Pekin Devrimci Komitesi Başkanı Sieh-Fu-çih'in on ay sonra yaptığı bir konuşmasında, o sırada başkentteki Kültür Devriminin neredeyse çökme noktasında olduğunu açıklamasını da gösterdiği gibi, çok güçlü bir baskı ve yıldırma dalgasının almasıydı.

Mao Zedung'un Dönüşü

Şurasını hatırlatmalıyız ki, sadece Mao Zedung değil fakat kendinden yana olan birçok yüksek kademedeki insan da, ortalıkta gözükmüyorlardı. 25 Temmuz'da Halkın Günlüğü gazetesinin birinci sayfasında; solda Mao ve birkaç Parti görevlisini yüzerken gösteren, sağda ise bir bornoz içinde genç ve sağlıklı bir görünümle Mao'nun görüldüğü bütün sayfayı kaplayan bir fotoğrafla birlikte "Başkan Mao Zedung Sevinçle Yangze'de yüzerken" diye bir baş haber yayınlandı. Yetmişüç yaşındaki Mao'nun Yangze Irmağında yaklaşık olarak on mil yüzmesi gibi şaşırtıcı bir haber Batıda alay ve inançsızlıkla karşılandı. Batılı gazetecilerin kavrayamadıkları şey, bu olayın siyasi anlamıydı. Herkesin Mao'nun bu yaptığından çıkardığı şey kendisini önder ve devrimci faaliyetlerinin ilham kaynağı olarak gören, fakat yeteneği, mücadeleye önderlik etmeyi sürdürebileceği konusunda kuşkuları bulunan kişileri harekete geçirip, yüreklendirmek amacıyla, Mao'nun bozulan sağlığı ve sen yıllarda da bu durumun devam etmekte olduğu şeklindeki malum dedikoduları gidermek için, siyasi bir taktik olduğu idi. Daha da açıkçası dikkatlerin birkaç hafta süreyle Mao'nun üzerine çekilmesiyle (21) o güne kadar nispeten ihitiatlı hareket eden propaganda mekanizması, kitabın sonuç bölümünde de görülebileceği gibi, Liu Şao-şi'ye ve çalışma gruplarına karşı geniş çaplı bir karşı-saldırının ilk işaretini vermiş oluyordu.

Başkan 16 Temmuz günü Vuhan'da, Yangze ırmağında yüzmüştü. Ertesi gün, yani 17 Temmuz günü, Mao, yazarlar konferansı için birkaç Afrikalı ve Asyalıyı kabul ettiği başkent Pekin'e dönmüş bulunuyordu.

(21) 1965'in sonundan beri Mao halk içinde görülüyordu. 26 Kasım'da yabancı ziyaretçiler için düzenlenen bir seri resmi kabule katılmıştı. Taşraya geri çekilmesi sırasında, bir Arnavutluk heyetini kabul ettiği 1966 Mayıs'ına kadar, ulusal basında adı geçmedi. Bundan sonraki haber, başkente döndükten bir hafta sonra, Yangze'deki yüzmesi ile ilgiliydi.

Mao'nun karşısına çıkan meseleler hiç de az değildi. Amerikalılar Hanoy ve Hayfong'u bombalamış ve böylelikle de Vietnam Savaşını Çin sınırlarına kadar taşımışlardı. Uluslararası durum, dramatik bir şekilde, kötüye gidiyordu.

Çin'in başkentinde ise, biraz önce özetlediğimiz gibi, Kültür Devrimi bir kriz içerisindeydi. Mao her şeyi hesaba katarak, Pekin'e döndükten sonra zaman kaybetmeden, çalışma gruplarının amaç ve metodlarını gözden geçirdi ve 1 Ağustos günü, bütün çalışma grupları yaptıkları işleri durdururlar ve buldukları yerleri terk ettiler. 17 Temmuzla, 1 Ağustos arasında, Mao'nun Pekin'e döndüğü sırada, tam olarak ne olup bitti? Bu dönemde herhangi bir karar açıklaması yapılmadığından, olağanüstü bir durum ortaya çıkmadığından ve Parti basınında da Yangze olayının dışında fevkalade bir haber yer almadığından, bunu tam olarak bilebilmek zordur. Bununla beraber, bu söz konusu iki haftalık sürede, Parti liderlerinin, "elli günlük" sürede yer alan Kültür Devrimine ilişkin sorunları tartışmakla vakit geçirdikleri düşünülebilir. Aynı zamanda, yaklaşmakta olan hayati bir olayla ilgili, yoğun hazırlıkta bulunulduğunu tahmin etmek de yanlış olmaz. 1-12 Ağustos tarihleri arasında Merkez Komitesi toplantısı yapılacaktı. Bu toplantı, Kültür Devriminin tarihinde büyük bir önem taşımaktadır.

Mao Zedung'a Karşı Olan Muhalefetin Gerçek Gücü Neydi?

Yukarıda anlatmış bulunduğum olayların tanığı bir kişi olarak, bu iki aylık süre içinde, Pekin'in siyasi atmosferindeki ani değişiklik, dikkatimi çekmişti. Gençliğin dinanizmini ve kendiliğindenciliğini gösteren ilk gürültülü dönem, son derece bürokratik tarzda yürütülen azami ölçüde bir suçlama ve baskı uygulamasına yol açtı. Çalışma gruplarının faaliyeti açık bir şekilde, Mao Zedung'un ilke ve stratejilerinden uzaklaşmıştı. Kültür Devriminin gerçek hedefleri açık bir şekilde tanımlandığında, bunu anlamak mümkündür. Mao için bu, kendisinin politikası ile uyuşmayan yüksek kademe görevlilerinin hizbine karşı, kitlelerin ve kendine sadık bulunan Parti üyelerinin birleşik gücünden yararlanma sorunuydu. İnsanı hayrete düşüren şey, "elli gün" gibi nispeten uzun bir dönemde, böylesine büyük bir muhalefet akımının başkentte devam edebilmesiydi. Çalışma gruplarına görüşlerini benimsetenler-ki, Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'in de yardım ve teşviki söz konusuydu- Partinin orta ve alt kademelerine mensup olanlar ve öğrenciler, işçiler gibi, gençler arasında en fazla sesi çıkanlar olmak üzere, ol-

dukça geniş bir halk kesiminden oluşuyordu. Daha sonra ağır basan şartlar altında, özel grupların azledilmesini insan, korkmaları için her türlü nedenin mevcut olduğu bir hareketi alt üst etmek isteyen belirli liderlerin bir manevrası olarak açıklayabilir. Çin'in siyaset dilinde buna "bir avuç insanı kurtarmak için, çok sayıda insanı feda etmek" denir. Gerçekten de çalışma grupları Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'in politikalarının yayılması demektir.

Gene bu durumda, Batının belirli yorumcuları, bunu Mao'nun siyasi kontrolü tamamen kaybedip, sığınma niyetiyle taşraya çekilmesinin açık bir belirtisi olarak gördüler. Bence meseleyi başka türlü açıklamak gerekir.

Kültür Devriminin ilk yıllarında Parti Başkanına karşı olan muhalefetin artmış olduğu kuşkusuzdur. Nitekim bununla ilgili bir çok örnek vermiş bulunuyoruz. Fakat şurasıda bir gerçektir ki; Mao, Partiyi hâlâ kendi görüşlerine göre yönetebiliyordu. Aksi takdirde, 1964'ün Sosyalist Eğitim Hareketini ve 1966'nın, Kültür Devrimini nasıl açıklayabiliriz? Görüşlerini halen kabul ettirememiş bulunan muhalefetin, 1966'da hatırı sayılır bir güç oluşturduğunu düşünmek yerinde olur.

Mao'ya karşı olan muhalefetin gerçek gücünü değerlendirip, tesbit edebilmede güvenebileceğimiz şaşmaz gerçeklere sahip değiliz. Elimizde, o zamanki durumun belirli özelliklerini görmemizi sağlayan son derece ilginç bilgiler ihtiva eden bir metin vardır. Söz konusu bu metin bizzat Mao tarafından hazırlanmıştır. Mao, 1967'de yaptığı ve daha sonra afişler halinde yayınlanan ve Pekin sokaklarında geniş çapta dağıtılan bir konuşmasında, 1966 Ağustos'unda, yani az önce sözünü etmiş olduğumuz olayların, hemen ardından MK üyelerinin ancak küçük bir azınlığının kendisinin görüşlerine tamamen bağlı olduğuna işaret etti. Bu, kendisi ile anlaşamayanların tümünün, Mao ile bir çatışmaya girmeye karar vermiş olmaları anlamına gelmez. Mao bundan başka, bu muhalefet bloku ile karşı karşıya gelmemek için önceden tedbir almış bulunuyordu. Kültür Devriminin bundan sonraki aşamalarında, hatalarına rağmen bazı yüksek kademedeki görevlilerin, görevlerine iade edilmeleri politikasına sık sık başvurulduğunu göreceğiz. Nisbeten kesin bir şekilde, hem Liu Şao-şi'nin hem de Deng Siao-ping'in Mao'nun politikasına kararlı bir şekilde karşı çıkan ve bir uzlaşma eğilimi göstermeyen, katı muhalefetçilerin temsilcileri olduklarını söyleyebiliriz.

Bu kişiler sayıca az olabilirler. Fakat hem Hükümet hem de Parti içinde yüksek mevkilerde bulunmaları nedeniyle, şurası açıktır ki,

büyük bir direnme gücüne sahip bulunuyorlardı. Bu hususu geçerken, şurasını da belirtmeliyiz ki, bunlardan bazıları belirli eyaletlerin yönetimlerinin başında bulunuyorlardı. Bu, daha sonra Kültür Devriminin gelişimi sırasında ortaya çıkacak olan, ileriye doğru gidiş ve geriye dönüş hareketini açıklamamıza yardım eder. Göze çarpan bu olgular, Mao'ya karşı olan güçler tarafından başlatılan ve teşvik gören, çalışma gruplarının hem Pekin hem de diğer şehirlerde nasıl etkin bir şekilde faaliyet gösterebildiklerinin açıklanmasına yardımcı olmaktadır.

Mao, Mao'ya Karşı

Bu noktada, bu muhalefetin sınırlarını belirlemeye çalışmak zorundayım. Bunu yapabilmek için de, Kültür Devriminin bundan sonraki gelişiminde birinci dereceden önemli bir faktörü belirtmemiz gerekiyor. Çin'deki sosyal rejimin özelliklerini hesaba katmak gerekir. Çin'in çağdaş siyasi yaşantısının özelliği, *Mao'ya karşı çıkanların dahi ona karşı olduklarını kabul etmemeleridir*. Tam tersine, hedeflerini saptırmaya ve özünü değiştirmeye daima hazır bulunarak, onun slogan ve şiarlarını tekrarlayıp, ismine atıfta bulunurlar. Çin'lilerin "kızıl bayrağa karşı kızıl bayrak sallamak" dedikleri işte budur. Böylelikle, çalışma gruplarından yana olanlar da, bu gruplara karşı çıkanlar da kendilerini Mao'nun partizanları ve Peng Çen'in "Kara Çete"sinin düşmanları olarak ilan etmişlerdir.

Aynı kişiyi ve doktrini temsil ettiklerini iddia etmelerine rağmen, birbirlerine karşı olan grupların çoğu kez şiddetli bir şekilde karşı karşıya gelmeleriyle, Kültür Devrimi boyunca da aynı şeyin bir başka biçimde tekrar edildiğini göreceğiz" (22) *İlk bakışta şaşkıncu gibi görünürse de, bildiğimiz kadarıyla 1966 ile 1969 yılları arasında Mao'ya karşı Peng Çen veya Liu Şao-şi'nin yanında açıkça yer alan bir kimse nin bulunduğu dair bir örnek yoktur.*

Bu durum, herhangi bir siyasi muhalefetin dozunu açık bir şekilde sınırlandırmaktadır. Başkan'ın faaliyet ve etkisine karşı mücadele eden, bunların biçimini bozan ve çelişkiye düşenler bulunacaktır. Ama bunlar asla açık bir şekilde yapılmayacaktır. Herhangi bir yüzleştirme sonunda, muhaliflerden hiç biri ne Mao'nun doktrininden sapmış ola-

(22) İki eğilimin, aynı doktrin ve kişi ile ilgili olduklarını iddia etmelerinde acıip bir şey yoktur. Stalin ve Troçki'nin, Lenin'in adına mücadele etmeleri gibi, Lenin ve Kautski de birbirleriyle Marks'ın adına mücadele etmişlerdir. Burada olağan olmayan şey, birbirlerine karşı olan farklı siyasi grupların, hayatta olduğu bir sırada Mao'nun adına hareket etmeleridir.

caklar, ne de rejime karşı herhangi bir girişimde bulunulmuş olacaktır. Böyle durumlarda, ayrılıkları ve muhalefet çizgisini tam olarak belirleyebilmek için, çok dikkatli ve usta bir tahlil gerekmektedir. Çalışma grupları olayı ilk örneği teşkil etmektedir.

Başka bir açıklama da, Mao'nun itibarının, Çin'in siyasi hayatında özel bir faktör sayılacak kadar, istisnai olması gerçeğinde yatmaktadır. Mao'nun gücünü sert ve zorba bir şekilde kullandığını düşünmek için hiç bir neden yoktur. Tersine, bir karara varmadan önce çalışma arkadaşlarına kılı kırk yararcasına danıştığını ve daha sonra da bunun ortaklaşa alınmış bir karar olduğunu söylemeye itina ettiğini gösteren, sayısız kanıt vardır. Bir kenara çekilip meselenin dışında kalmayı yeğlediği ve hatta görüşlerini başkalarına kabul ettirmek için bir çaba göstermediği durumlar da vardır. Bu kişisel itibar bugün Çin'de ulusal birlik, devlet ve devrim gibi soyut kavramı insanlara maaletfik gibi önemli bir siyasi gayeye hizmet etmektedir. Mutlak bir otorite yerine, manevi bir ağırlık getirmektedir. Ülke ciddi, karmaşık ve bir türlü halledilmeyen bir sorunla karşılaştığında, Başkan'ın kanaati hayati bir önem kazanmaktadır. Başkan Mao'nun bugün Çin'de gördüğü itibar ve hürmeti anlayabilmek için insanın, 1949'dan önce hemen hemen her Çinlinin kaderi olan yoksulluk belasını, bunun yanı sıra köleliği ve dayanılmayacak derecede utanç verici durumları hatırlaması gerekir. Gerçek şudur ki, Mao'nun rejimi Çinlileri kölelikten kurtarmıştır ve bizzat bu gerçek, bazen saflık derecesine varan ve ülkenin siyasi yaşantısının bir sembolü olan hürmetin anlamını açıklamaktadır.

Bu durum, bazı yorumcuları Mao'yu Stalin ile karşılaştırmaya itmiştir. Çinlilerin siyasetinin bu yönünün doğurduğu sonuçlara işaret etmek istenir. Gerçekten de böyle hissettiklerinden ve kendilerine bunu hatırlatacak olan propaganda mekanizmasının varlığından ötürü, Komünist Partisi üyeleri gibi, kitlelerin de yaptıkları işi Başkanlarının kişiliği, doktrini ve çalışmasıyla birleştirme alışkanlığına sahip olduğu bir rejimde, bir insanın Mao'ya karşı olduğunu söylemesinin siyasi bakımından bir yararı yoktur. Bu bakımdan kendisine karşı olanlar bunu dolaylı yoldan yaparlar. İyi bir Mao yanlısı görünümü altında, bu gibiler, muhalefetlerini gizli kapaklı bir savaş şeklinde yürütürler.

Mao'nun Kültür Devrimi sırasında başardığı şey, gizli muhalefeti, yalanlarını ve sahte görünümünü belli bir ölçüde bir kenara atmak zorunda bırakması ve onu daha kolay baş edebilecek hale getirmenin şartlarını yaratmasıdır. Çeşitli ve çelişik inisiyatiflerin gelişebileceği ve Kültür Devrimi sırasında kendisinin başlatmış bulunduğu yeni poli-

tikanın şartlarını oluşturdu. Normal zamanlarda, Komünist Partisinin üyeleri ve halk, Parti Merkezinin çizdiği siyasi çizginin içinde kalan bir alanda, serbestçe faaliyet gösterebilirler. Çin Komünistlerinin önemli bir siyaseti uygulamaya başlamazdan önce kitlelere danışmak gibi iyi bir anlayışları vardır. Ama uygulanacak olan siyasete bir kere karar verildi mi, her fert yüksek kademedeki yetkililerin talimatlarına göre yöneltilir. Fakat Parti genel olarak üyelerinden ve halktan talep ettiği disiplini gevşettiğinde, özgürlük alanı da bununla ilgili olarak genişler. Eğer üst kademenin kararlarını tartışma olanağı sağlanırsa, inisiyatif alanı daha da genişler. Kültür Devrimi bu ilkelere göre gerçekleşmiştir. Gerçek anlamda bütün güçlerin ortaya sergilenmesi olarak yapılan şey Mao'nun rejimine meydan okumadan, çoğu birbiriyle çarpışan çeşitli akım ve eğilimlerin dizginlerini başı boş bırakmaktadır.

Bunu sağlamak için, Merkez Komitesi, Politbüro ve bunlardan oluşan Kültür Devriminden Sorumlu Grup Askeri Komisyon v.s. gibi özel organların yapması gereken şey, belki de gerekli olan tek şey, bu organların detaylı talimatlar vermeyi hiç olmazsa belirli bir süre durdurup geri çekilmeleri, Komünist Partisinin orta ve üst kademeleri tarafından alınan kararların onaylayıp, onaylamamaktan kaçınmaları idi. Kültür Devrimi sırasında, özellikle de çalışma grupları olayı sırasında, bir çok kereler olan buydu. Siyasi bakımdan ve faaliyet açısından, kısıtlanmış olmasına rağmen halkı birleşip, Kültür Devrimi için çalışmaya teşvik eden, radyo ve basın yoluyla yürütülen yoğun propaganda vasıtasıyla merkezîyetçilik, ideolojik bakımdan gücünü korumuş bulunuyordu. Güvenilebilecek eksiksiz talimatlara sahip olma imkanından mahrum bulunan ve temel ideolojik metinleri kavrama zorunda bulunan her insandan, sosyal ve siyasal eğilimlerini derinlemesine açığa çıkartacak bir şekilde insan tavrının ortaya koyabileceği bir çok yoldan şartlara yaratıcı bir şekilde tepki göstermesi beklendi.

Merkezîy "çiliğin kısıtlanması, çalışma gruplarının gönderilmesinin, merkezin ürünü olmayıp buna, belirli il yönetimleri, bazı durumlarda da Tarım, Endüstri ve Dış ilişkiler Bakanlığı gibi bakanlıklar (23) vasıtasıyla mahalli olarak karar verilmiş olunmasını açıklayabilmektedir.

"Elli gün"lük sürede, Başkanın bilinçli olarak sahneden çekildiği

(23) Bununla birlikte Liu ve Deng, Politbüro ve Parti Sekreterliği'ndeki mevkiielerinden yararlanarak Çalışma grupları hakkındaki belirli raporları sanki Merkez Komitesince yayınlanmış gibi piyasaya sürüyorlardı.

inancındayım. Mao'nun dış ülkelerde bir muamma olarak değerlendirilen bu yokluğu, merkezi gúcün azalması ve bunun getireceği sonuçların göze alınması anlamına geliyordu. Çalışma gruplarını uygun gördükleri biçimde idare etme olanağı Mao'nun muhaliflerine verilmiş bulunuyordu. Burada gördüğümüz durum, 1966 Ocak ve Şubat ayları arasında Peng Çen'in Kültür Devriminin başında bulunduğu sırada yaratılan durumla kabaca bir benzerlik göstermektedir.

Bu taktik, muhafazakar unsurlarla, daha dinamik bir karakter gösterenler arasındaki temel farkı kendiliğinden ortaya koymakla birlikte, hareketli bir devrimci dinamizm yaratmaya da yaradı. Öne atılmakla ve eski grubun önderliğini üstlenmekle Liu Şao-şi ve Deng Siao-Ping, kitlelere karşı duydukları düşmanlığı açığa vurmuş oldular.

II.

**1 AĞUSTOS 1966'DAKİ TOPLANTIDAN,
1 EKİM 1966'YA KADAR SÜREN DÖNEM**

1. ÇİN KOMÜNİST PARTİSİNİN, 1-12 AĞUSTOS 1966 TARİHLERİ ARASINDA YAPILAN MERKEZ KOMİTESİ II. PLENUMU

Çalışma Gruplarının Faaliyetlerinin Mahkum Edilmesi

Siyasi ve yapısal olarak yürütülen merkezi kontrolün, güçlü, kesin bir önderlik ve yönetimi, muntazaman sağlaması, Kültür Devriminin değişmeyen yanıdır. Çalışma grupları, olayı, muhalefetin normal sınırları aşmış olduğu dönemlerde, merkezi kontrolün azalmasına örnek teşkil etmektedir. O sıralarda, muhalefet kitlelerin, özgürlüğün geniş sınırlarından yararlanmasını, engellemede kullanılmıştı. Çalışma grupları olayında yapılan şey, Mayıs ve Haziran ayları arasında öğrencilerin patlak veren çöşku ve insiyatifini daha başındayken bastırma çabasıydı. Öğrencilerin bu baskıya direnmeleri, farklı eğilimlerin birbiriyle çatışmalarına yol açtı.

Merkez Komitesinin Ağustos başındaki toplantısı, birbiriyle çatışan çeşitli akım ve karşı-akımların tahliline, çalışma gruplarının faaliyetlerinin mahkum edilmesine ve Kültür Devriminin gelecekteki gelişim ve evrimine ilişkin olarak, eskisinden daha açık seçik bir önderliği sağlanmasına imkan tanıyacaktı. Resmi Çin basını, bu toplantının Mao Zedung'un başkanlığı altında yapılacağını ve daha sonra kendisi tarafından yazılan çeşitli belgelerin yayımlanacağını tekrar tekrar belirtti.

Tutanak ve görüşmelerin özetinin yayınlanmamış olmasından bu toplantıda ne olup bittiği hakkında da nispeten az bilgi sahibiyiz. Toplantıya kimlerin katıldığı bile, toplantının üzerinden bir haftalık süre geçmeden açıklanmadı. Bununla beraber bu toplantının önemi, benimsenen iki belgenin okunmasıyla birlikte derhal açıklığa kavuştu.

Belgelerden birisi, "Çin Komünist Partisinin Sekizinci Merkez Komitesinin Bütün Üyelerinin Katılmasıyla Yapılan Onbirinci Genişletilmiş Oturumumuzun Resmi Tebliği" idi. Nispeten ve özellikle çarpıcı bir stilde yazılmış bulunan resmi tebliğ, üç kısımdan oluşuyordu.

Birinci kısım, ülkenin iç koşulları ile ilgili idi. Çeşitli alanlarda kaydedilen gelişmeleri ve Çin'deki ekonomik büyümeyi anlatıyordu. Fakat aynı zamanda, ideolojik meselelere olağanüstü yer ayrılmıştı. Devrimci ahlak ve düşüncede çok daha güçlü ve etkin bir dönüşüm şeklinde kaydedilen ilerlemeler hatırlatılıyor ve "kitle çizgisinin devrimci geleneğini" sürdürmenin, geliştirmenin gerekliliği vurgulanıyordu. Bu konuların yer aldığı bölümün her kelimesinde enerji ve amaç fışkırıyordu, bazı bölümleri, orduya çağrı veya öğüt niteliğindedi:

"Kitlelere güvenin, onlara dayanın, kitleleri cesaretle uyandırın ve inisiyatiflerine saygı gösterin."

"Devrim yapmada ve devrimi iyi bir şekilde gerçekleştirmede cesur olun"

"Karışıklıktan korkmayın"

"Burjuva saflarında yer almaya, sağcıların korunmasına, sola yapılan saldırılara ve Büyük Kültür Devrimi'nin bastırılmasına karşı çıkın"

Son maddede çalışma gruplarının ve ister bürokratik bir tepkiyle olsun isterse bilinçli olsun, Mao'nun siyasetine karşı çıkanların ve o güne kadar, kitlelerin seferber edilmesini engelleyenlerin faaliyetlerinin durdurulması ve kınanması açıkça amaçlanıyordu.

Her şeyin hesaba katıldığı birinci bölümde, halkın Kültür Devrimi'nin direği olduğu hatırlatılıyordu: Proletarya diktatörlüğünün sağlamaştırılması, Parti ve devletin önderliğini revizyonistlerin ele geçirmesinin ve kapitalizmin geri dönüşünün engellenmesi, proleter enter-nasyonalizmine olan bağlılığın yenilenmesi ve ülkenin tedricen komünizme geçiş şartlarının yaratılması.

İkinci bölüm, uluslararası durumla ilgili idi. Çin'in dış politikasının temelini teşkil eden bu hususla ilgili karmaşık konulardan söz ediliyordu.

Üçüncü bölümün yazılış şekli ilk iki bölümden daha da güçlüydü. Başlığı, "Mao Zedung Düşüncesinin Yüce Bayrağını Yükseklerde Tutalım" şeklinde olan bölüm, "O Marksizim-Leninizmi devraldı, savundu ve büyük bir deha ile geliştirdi" diyerek Mao Zedung'un Marksizm-Leninizme olan katkılarının altını çiziyordu. Kültür Devrimi davasında yararlanmak üzere, bütün Parti ve ulus tarafından Yoldaş Mao

Zedung'un eserleri üzerine yoğun bir çalışmanın yapılması çağrısında bulunuyordu.

1965'den bu yana Başkanı övmek çok yaygın bir hal almıştı. Fakat genel olarak kişisel değil, doktrine ilişkin övgülerde bulunuyordu. Yüksek görevlilerin, Mao'nun düşüncelerini değil, fakat şahsını da anlatmakla kalmayıp, önemle durmaları ilk defa oluyordu. İlk dönemlerde bu tür yazıların olmadığını, en son metinde ise bu tür ifadelerin sürekli var olduğunu değerlendirerek, Onbirinci Genişletilmiş Oturumda Mao'nun Merkez Komitesindeki kişisel mevkiinin tartışmasız bir şekilde güçlendiği ve isimlerinden söz edilmemiş olmasa bile, Liu Şao-si ve Deng Siao-ping'in kinandıkları sonucuna varabiliriz.

Onaltı Maddelik Karar

Onbirinci Plenumda yayınlanan ikinci bir önemli belge de, "onaltı maddelik karar (1)" diye bilinen "Çin Komünist Partisi Merkez Komitesinin Kültür Devrimi İle İlgili Kararı" başlığını taşıyan yazı idi. Bu metinde çalışma gruplarının faaliyetleri daha da açık bir şekilde kınanıyordu. Bundan başka, hareketi o ana kadar ayrıntılarıyla anlatan bu metin durumu değerlendiren ve ilerdeki gelişimi için, ilke ve siyasetini ortaya koyan, Kültür Devriminin programlı temel bir "buyruğu" gibi idi.

Kültür Devrimi'nin bundan sonraki gelişimini anlamak için, kararın nispeten detaylı bir tahlilini yapmak gerekiyordu.

İlk madde, Kültür Devrimi'nin hedeflerini yeniden açık bir şekilde ortaya koyuyordu. Bu mesele çalışma grupları tarafından oldukça karmaşılaştırılmıştı. Burjuva ideolojisini yaymaya devam eden, belirli akademik ve kültürel yetkililer gibi, kapitalist yolu izleyen -So ze-pay-yetkili kişiler hedef alınmışlardı. Gerçekte bu madde, işçiler, öğrenciler, orta ve alt kademedeki Parti yetkilileri gibi üst tabakalara dahil olmayan insanların hedef alındığı hareketi tersine çevirdi.

İkinci maddede, bazı devrimcilerin hatalar yapıp, zaafılar gösterebilecekleri, vurgulanıyordu. "*Onların genel devrimci yönleri başından beri doğrudur.*" (Bu noktanın önemle üzerinde duruldu) Belge, Kültür Devrimi'nin gençlerin geleceği üzerindeki önemini tekrardan belirtiyordu. "Yol kırıcılar" diye adlandırılan gençler Mayıs ayında tartışmalarda ve büyük harflerle yazılan afişlerde devrimci ruhlarını gösteriyorlar ve kendilerini aşın solcu ya da karşı-devrimci olarak aşağıla-

(1) Bkz. Ek: 3.

yanları mahkum ediyorlardı. İkinci madde ayrıca, kapitalist yolu seçenlerin direnişlerinin hâlâ "kuvvetle ve inatla" sürdüğünü açık yüreklilikle kabul ediyor ve Partinin önderliğinde kitlelerin seferber edilmesinin, bu engelleri aşmada her zamankinden daha gerekli olduğunu belirtiyordu.

Üçüncü madde, Kültür Devrimi'nin sonuçlarının, Parti önderlerinin, "kitleleri cesaretle ayaklandırma" yolundaki başarısıyla belirleneceğini açıkladı. (Önemle üzerinde duruldu.)

Dördüncü madde, kendilerini kurtuluşa götürmenin kitlelerin kendi ellerinde olduğunu tesbit etti, ve "onların yerine herhangi birşey yapma metodunun kullanılmamasını" belirtti. Kitlelere güvenilmelidir: "Onlara güvenin ve onların inisiyatifine saygı gösterin. Korkularınızı ortadan kaldırın. Karışıklıklardan çekinmeyin".

Beşinci madde, kitlelere ve birçok sayıda kadroya yöneltilen saldırıları mahkum ediyor; sağcılara ve revizyonistlere karşı "kadroların % 95'inden fazlasının kitlelerin de % 95'inden fazlasının" birliği yolundaki stratejik ilkenin önemini yeniden doğruluyordu. Aynı zamanda kitleleri, Parti aleyhtarı sağcılarla, Partiyi ve sosyalizmi destekleyen fakat hatalı bir söz söylemiş ya da yapmış olan kimseleri, birbirlerinden dikkatli bir şekilde ayırdetmeye çağırıyordu.

Altıncı Madde, kitleler arasında varolan sağlıklı ve normal çelişkilerle "bizlerle düşman arasındaki" sağlıksız ve normal olmayan çelişkileri ayredebilmenin gerekliliği üzerinde yeniden duruyordu. Bu madde ayrıca, bu mücadeledeki uygun metodun, şiddet değil akıl yürütme yoluyla gerçekleşeceğine işaret ediyordu. Bu tavır, hareketin ilk safhalarında öğrencilerin öğretmenlerine ve eski burjuvalara karşı giriştiği şiddet hareketlerinin mahkum edilmesiydi. Fakat aynı zamanda, son zamanlardaki "elli gün" sırasında çalışma gruplarının, devrimci solun bazı kişilerinin bazı Parti aleyhtarı unsurlarla ilişkide oldukları konusunda halkı ikna ettiklerini ve sonuç olarak bu devrimci solculara karşı girişilen şiddet hareketlerini de mahkum ediyordu. Altıncı madde ayrıca kitlelerin değişik fikirlere sahip olmasının normal olduğunu ve "bazen azınlığın doğruyu savunduğu" gözönünde bulundurularak, azınlıktaki kişilere çoğunluğun fikirlerinin zorla kabul ettirilmesi gerektiği önemle belirtiliyordu. Çalışma grupları ve Liu'nun çizgisi hatırlandığında bu noktanın önemi açıkça görülmektedir. Çünkü o sırada durum tam da böyle olmuştu.

Yedinci madde şu mesele üzerinde durmakla oldukça isabetli bir iş yapmaktadır: "Bazı okullar, birlikler ve çalışma gruplarında sorum-

lu bulunan bazı kişiler, kitlelerin, kendilerini eleştiren bazı büyük harfli afişleri asmalarına karşı saldırılar düzenlemişlerdir. " Şöyle devam ediyor: "Bu kişiler şu sloganları atacak kadar ileri gitmişlerdir: Birliklerin veya çalışma gruplarının önderliğine karşı gelmek, Parti Merkez Komitesine karşı gelmek, Parti ve sosyalizme karşı gelmek, karşıdevrimcilik demektir". Bu çalışma gruplarının çizgisini açıkça mahkum etmek demektir. "Hareket içinde çıkan meselelerden dolayı Üniversite, kolej, orta dereceli okullar ve ilkokullardaki öğrencilere karşı hiçbir tedbir alınmamalıdır, " ancak "açıktan açığa suç teşkil eden cinayet, kasten yangın çıkarma, zehirleme, devlet sırlarının sabote edilmesi ya da çalınması gibi durumlarda, kanunların gereği uygulanmalıdır. " Bu demek ki, yukarda özel olarak belirtilenlerin dışında yaratılacak olan her türlü huzursuzluk hoş görülecek ve böyle huzursuzlukların olasılığı oldukça fazla olduğundan, birbirini izleyen kargaşalıkların bazen çok yoğun olduğunu anlayabilmek kolay olacaktır.

Sekizinci madde kadroların dört kategoriden oluştuğunu kaydediyordu: Büyük çoğunluğu meydana getiren birinci ve ikinci kademeler "iyi" ve "nispeten iyi" olanlardan meydana geliyordu, üçüncü kademeden olanlar önemli hatalar yapmış fakat Parti aleyhtarı ya da anti-sosyalist kişiler olmamış kadrolardı, dördüncü ve son kademe ise ufak bir grup meydana getiren parti aleyhtarı ve anti-sosyalist sağcılardan oluşuyordu. Bu sınıflandırma çok önemliydi çünkü bütün kadrolara uygulanmalıydı; çeşitli Parti kollarında kimin bu sınıflandırmaya sokulacağına uzun tartışmalara yol açtığı ilerde göreceğiz.

İşte Merkez Komitesinin Kararının göze çarpan maddeleri bunlardı. Bu kararın yayınlaması, hareketin başlangıç safhasındaki yönün tamamen değiştirildiğini belirleyen bir şeydir: Bu tamamen yeni bir safhanın başlangıcıdır.

Bu safhanın başlamasıyla kitlelerin bütünüyle tam olarak seferber edilmesi ilkesi başarıya ulaşmış bir olgudur ve daha da ileriye doğru teşvik edilecektir. Gerektiği gibi çözümlenmesi gereken mesele ise, bu belgenin de açıkça belirlediği gibi, Kültür Devriminin gerçek hedeflerine ulaşmadığıydı.

Her iki belgede de Liu Şao-şi'nin veya Deng Siao-ping'in isimlerinden söz edilmiyordu. Ama resmi Parti yayınları onların Mao Zedung'a muhalefet ettiklerini belirtip, lafı kestirip atmıyordu. Yeni çıkmaya başlayan Kızıl Muhafızların yayını ve büyük harfli afişler, bu iki önder hakkındaki suskunluklarıyla göze çarpıyorlardı. Çin'in siyasi

uygulamalarını ve geleneklerini tanıyan herkes bu aşamada meselenin ne demek olduğunu, bu iki önderin hatalarının niteliğinin açıkça belirlenmediğini ve görevlerinden alınmaları, gözden çıkarılmalarını gerektiren parti aleyhtarı önderler kademesine henüz sokulmadıklarını görebilir.

2- MERKEZ KOMİTESİ ONBİRİNCİ PLENUMUNUN SONUÇLARI

Kızıl Muhafızların Ortaya Çıkışı

Merkez Komitesinin Onbirinci Genişletilmiş Oturumunun önde gelen sonuçlarından biri Kızıl Muhafızların ortaya çıkışıyla ilgiliydi. Bu, lise ve üniversite öğrencilerinden ve öğretmenlerinden meydana gelen bir kitle örgütüydü. Tabii ki, birden bire doğmamıştı. Açıkça belirtmiş olduğumuz gibi bu örgütün varlığı okullardaki ve üniversitelerdeki ayaklanmanın başlangıç dönemine rastlar. O sıralarda bazı öğrenciler ve öğretmenler elele vererek, faaliyetlerinin ağırlık noktasını, burjuva eğitim metodlarını ve bu metodları uygulayanları eleştirmek üzerine yoğunlaştırma amacını güden çeşitli boyutlarda hücreler oluşturmuşlardı. Çalışma gruplarının bu dönemi sırasında bu devrimci hücreler genellikle yarı-gizli bir şekilde çalışıyorlardı. Çünkü bazı hücumların hedefi haline gelmişlerdi. Temmuz ayının ortasında Pekin'e dönen Mao Zedung, büyük bir olasılıkla bu gruplarla bağ kurabilmede hayli güçlük çekmiştir. Mao Zedung, bu grupları, varlıklarını sürdürmeleri yolunda teşvik etmiştir. Onbirinci Plenumun resmi bildirisi, her ne durumda olursa olsun, Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'in (2) savunduğu çizgiye bir son veren toplantıda temsilcilerinin hazır bulunduğu- na işaret ediyordu.

12 Ağustos'tan hemen sonra bu gruplar, sadece Pekin'de değil, bütün Çin'de örgütlendiler. Ülke içindeki bütün eğitim kuruluşlarında varlıklarını gösterdiler.

Kültür Devrimi öncesi eğitim metodlarında tespit edilen başlıca kusur, bu eğitim metodlarının işçi ve köylü kökenli öğrencilerin yararına olmadığıydı. Hepimizin bildiği nedenlerden dolayı bu öğrenciler, entelektüel ve pratik yönleri olmayan ailelerinden pek yardım göremi-

(2) Resmi yayınlar 'hazır bulunuyordu' terimini orada sadece gözlemci olarak bulduklarını, seçme hakkına sahip olmadıklarını kastederek kullanıyor.

yorlardı. Buna karşılık eski burjuva kuşağının çocukları geleneksel metodlardan biraz değişik olan öğretimi, kolaylıkla kavrayabiliyorlardı. Bu durum, sadece üniversitelerdeki öğrencilerin bu sınıftan olanlarının diğerlerine oranla daha fazla olduklarını değil ayrıca, bazı eğitim kuruluşlarının önderlerinin en azından tavır olarak işçi ve köylü çocuklarına karşı düşmanca olduğu ve ayırım gözettiği durumların suçlanmıyordu. Sadece işçi ve köylü çocuklarının Kızıl Muhafızlara katılmaları kabul ediliyordu. Böylece tam tersi, kurumlaşmış oluyor, bu sefer de tersine bir ayırım (3) gözetiliyordu.

Bazen "küçük generaller" diye isimlendirilen bu genç kız ve erkekler kısa zamanda okullarda ve sokaklarda büyük sayılarda boy göstermeye başladılar. Kolları üzerindeki kırmızı bantla oldukça dikkati çekiyorlardı, bu bantın üzerinde büyük harflerle Hong Vei Bing (Kızıl Muhafız) yazılıydı. Bunun yanısıra küçük harflerle bağlı buldukları müfreze ve okulun adı geçiyordu.

Mitinglerde yürüyüş yaptıklarında kollarındaki bu desen büyük kırmızı bayraklar üzerinde de bulunuyordu. Çoğunlukla haki giyorlardı. Fakat genel bir kaide yoktu. Kızıl Muhafızların bazıları mavi ya da gri pamuklu elbise giyiniyorlardı. Çin'de haki giymek için asker olmak şart olmadığına göre, onların ayırdedici işaretleri kollarındaki kırmızı bantlardı. Yaşları oniki ile otuz arasında değişiyordu, oniki ile onyediy yaşları arasındaki liseli öğrenciler çoğunluğu meydana getiriyorlardı. Bazı dairelerde ve fabrikalarda benzeri gruplar vardı, fakat bunlar oldukça azdı ve esas olarak çirak okullarında görülüyordu. Birimler şeklinde örgütlenmişlerdi, birkaç birim müfrezeyi oluşturuyordu; eyalet ve belediye düzeyinde ilerici karargahlar kurmuşlardı. Kızıl Muhafızlar terimi okuyucuya, askeri ya da yarı-askeri bir örgütten sözcüğümüz izlenimini vermemelidir, yarım yamalak bilgiye sahip olan bazı gazeteciler hemen böyle bir sonuca varmış olabilirler. Bu gruplar önderlerini serbest bir biçimde seçiyorlardı ve önderler kendilerini seçenler tarafından her an görevlerinden geri alınabilirlerdi. Kızıl Muhafızların askeri bir disiplini ya da askeri bir örgütlenme anlayışı yoktu. Tam tersine bu nitelikler eksikti, gençlikleri ve tecrübesizliklerini gözönünde bulundurunca buna şaşmamak gerekir. Dahası, Kızıl Muhafızlara hiçbir zaman silah taşıma yetkisi verilmediğini unutmamak gerekir.

(3) Tabii bazı istisnalar vardı, devrimci bakış açısına ve siyasi uyanıklığa sahip kişiler, işçi ve köylü kökenli olmasalar dahi kabul ediliyorlardı.

Kızıl Muhafızların Rolü

Kızıl Muhafızların faaliyetlerinin iki amacı vardı: Biri psikolojik diğeri ise siyasi idi. Her iki amacı da, esas olarak Kültür Devrimine katılan halkı sayıca arttırmaya yönelikti.

Ağustos 1966'da Kültür Devrimi eşit olmayan bir gelişim durumundaydı. Okullarda ve üniversitelerde büyük bir şevk ve heyecanlı tartışmalar yaratmıştı, fakat fabrikalarda ve dairelerde ve hatta her şeyin üstünde Pekinde ve ayrıca eylemlerin en çok olduğu Kanton ve Şanghay'da belli ölçülerde daha az hissediliyordu. Sonuç olarak, durum değiştirilmeliydi.

Gerekli olan şey, proletarya ve burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesinin sona ermekten çok uzak olduğuna dikkati çekmek ve açık seçik kanıtlarla bu gerçeği halkın fikrine iyice sokmaktır.

Bu hava yaratıldığında bütün halkı harekete katmak çok daha kolay olacaktı. Bu nedenle hiç beklemezsizin ve hızla Parti propaganda mekanizmasının bütün gücü, okullardan çıkar çıkmaz şehire sökün eden Pekin'li Kızıl Muhafızlar üzerine çevrilmeliydi. İlk girişimlerden biri sokakların, dükkanların Çin İmparatorluğundan alınan ya da esinlenen isimlerini değiştirmekti ve Yazlık Sarayın bütün kasvetli karanlık tahta sütunlarını baştan aşağı beyaza boyamaktı. Çarpıcı bir örnek olmasına rağmen bu ilk girişimin amacı, sosyalist rejimin hüküm sürdüğü hayatta hâlâ varolan feodal etkilere dikkati çekmekti. Bu hareketler Batılı basında abartılarak Kızıl Muhafızlara "fanatik put kırıcılar" adı verilmesine yol açtı. Gerçekte vahşet ve yıkıcılık Çin'de çok ender görülen birşeydi, ayrıca bu, Kültür Devriminin ilk günlerinden itibaren yetkililerin müzeleri ve büyük yapıları kapatarak tedbir alınmasına da bağlanabilir. (4)

Kızıl Muhafızların ikinci hareketi, eski kapitalistler ve gayri menkul sahipleri arasında aramalar yapmak oldu. Buralarda bu kişilerin saklamış oldukları altın, mücevher, afyon, pipolar ve eski mülklerin-

(4) Kızıl Muhafızların kitapları yaktığı rapor edilmiştir fakat ben şahsen böyle bir manzaraya tanık olmadım. Buna rağmen bazı aşırı hareketler vardı. Pekin'in bir kesiminde Kızıl Muhafızlar taştan yapılmış aslanları kırdılar. Başka bir yerde ise kabartma bir heykeli tahrip ettiler. Kültür Devrimi'nin önderleri bu hareketleri kesinlikle mahkûm ediyorlardı. Fakat bu tavır hiçbir zaman genelleştirilmedi. Bir Batılı gazetenin yazdığı gibi "kılıç ve ateş"le eski Çin hazinelerinin tahrip edilmesi yolunda bir yazılı belgede yoktu. Yazar Lao Şe'nin (Lau Shaw) ölümü henüz açığa çıkmamış olan şartlarda meydana gelmişti, fakat bu hareketi Kızıl Muhafızlara maletmek ya da onları bu olaydan sorumlu tutmak bir spekülasyon olur. Çünkü böyle bir suçlamayı doğrulayacak bir belge yoktur.

den kalıntılar buldular. Çinliler bunu radyoda da yayınladılar ve saklanan malzemenin sergilenmesi, burjuvazinin hâlâ varolduğunun ve pusuda beklediğinin somut bir kanıtı oldu. Kızıl Muhafızların bu hareketleri bazen gereksiz şiddet hareketlerine de dönüştü, tabii bu tür hareketler Batılı basının çizdiği tabloyla hiç de hoş olmayan bir manzara yaratıyordu. Fakat gerçekte bu tablo olduğundan çok fazla çarpıtılmıştı.

Komünist önderler gazete ve dergilerdeki makaleleri, filmleri, çeşitli radyo programlarını kullanarak, Çin halkını, başkentin sokaklarında sık sık rastlanan bu gençlerin, tutuculuk kokan her fikre saldırılarda bulunmalarından övgüyle sözediyordu. Böylelikle halk, Kızıl Muhafızların hareketinin ikinci aşamasına hazırlanmış oldu. Birinci aşamanın birkaç hafta sürmesine karşılık, bu yeni aşama hemen başlayıp birkaç ay devam etti.

Bu yeni aşamanın amacı daha karmaşıktı: Kültür Devriminin meselesini bütün Çin toplumuna taşımak. Meşaleyi taşımak görevini yüklenmiş olan genç öğrenciler ve lise öğrencileri, profesyonel ya da diğer yeknesak faaliyetler içine dalmamışlardı, inisiyatifleri ve eleştiri dolu bakış açıları da bürokratik ağa tarafından uyuşturulmamıştı. Büyüklüklerden daha az kısıtlı bir durumdaydılar ve disipline saygı göstermeye pek eğilimli değillerdi. Gerçekten de tecrübesizdiler fakat bunun da olumlu bir yanı vardı, idealleri bazı hayal kırıklıkları ya da hastalıklar tarafından törpülenmemişti. Bu nitelikleriyle, onlar iç tartışmaların eksikliği nedeniyle, devrimci damarların tıkanması tehdidi altında gibi gözükene toplum için, ideal bir itici güç teşkil ediyorlardı. Halkın tartışmasını öğrenmesi, Kızıl Muhafızların etkisi ile olmuştur. Mao ve onu izleyenlerin ustaca başardıkları şey, hızlı gelişimini bozmadan stratejileri içerisinde bu kuvvetten nasıl yararlanacaklarını hesap etmek oldu. Ve aynı zamanda sürekli olarak hedeflerini, verimsiz tartışmalar yönünde değil, devrimci idealin muhafaza edilmesi ve güçlendirilmesi yönünde teşvik ettiler.

Kızıl Muhafızlar hedefi, o sıralarda ideallerini, arzularını ve hareketin az bir gelişme gösterdiği bölgelerde eleştiri bakış açısını uygulamak ve "kapitalist yolcuların", sağcıların ve Peng Çeng'in "kara çete" kesiminin açığa çıkartılması ve eleştirilmesini teşvik etmekte.

Bu da Kızıl Muhafızların her yerde bulunmaları gerektiğini ortaya koyar. Başlı çeken şehirlerden bir diğeri olan Şanghay'da; Çin'in Kanton ve diğer belli başlı şehirleri gibi kendine düşen payını aldı. Kızıl Muhafızlar gerçekte de çok sayıda olan köylük yörelere de gitmek

zorundaydılar, buralarda devrimci hareketin derin kökleri yoktu. 8 Ağustos Kararının üçüncü maddesi "bazı birimlerde sorumlu olan kişilerin bu büyük mücadeleye önderlik etme görevini doğru dürüst kavrayamadıklarını" ve "bunların önderliğinin doğru ve etkili bir önderlik olmadığını" önemle belirtiyordu.

Bu nedenle Komünist Partinin önderliği, tecrübe alışverişi ("çuan lien") yapabilmeleri için, Çin'i enine boyuna dolaşmada Kızıl Muhafızları teşvik etti. Birçok Kızıl Muhafızın Pekin'e gelme imkanını sağlayabilmek için özel tedbirler alındı, Kızıl Muhafızlar başkentteki devrimcilerin verdiği örneklerden bizzat görerek yaralanabilecek ve bu olumlu bilgilerini kendi bölgelerine ve şehirlerine aktarabileceklerdi. Aynı sırada Pekin'li Kızıl Muhafızlar da, kendi tecrübelerini her yerde anlattılar ve her bölgenin yerli halkını kara çizginin izleyicisi olabilecek kişileri atabilme amacıyla bölgedeki Parti kadrolarını dikkatle değerlendirmeleri yolunda teşvik ettiler. Ayrıca yerli halkı, büyük harfli afişleri tam anlamıyla kullanmaya ve bazı önderlerin ortaya çıkabilecek gütlennmeye sevk ettiler. Son olarak da Parti talimatlarını ve Parti kararını, "Onaltı Madde"yi mümkün olan en geniş bir biçimde yaydılar. Gerçekten de mesele, milyonlarca halkı tam anlamıyla seferber edebilmektir ve çeşitli yerlerde pek gerçek olmayan haberler sık sık, fakat yavaş yavaş yada zayıf bir biçimde dolaşıp duruyordu. Bazı durumlarda ihtiyar ve nispeten yaşlı kişiler okumasını yazmasını bilmiyorlardı yada çok az bir okuma yazma tecrübeleri vardı. Dahası, zaman zaman Partinin bazı kadroları başkentten gelen haberleri yaymada ayaklarını sürüye sürüye iş görüyorlardı. Bu nedenlerle sözlü propaganda çok gerekliydi. Sözlü propaganda için yola çıkanların ulaşımı parasız yapılıyor, bazıları ise Çin Komünist Ordusu'nun geleneğini yenileyerek, yola yayan çıkıyorlardı.

Bazı Kızıl Muhafızlar çok uzak yerlere kadar gidiyorlardı. Birkaç müfreze 600 mili aşan uzun yürüyüşlere giriştiler, fabrikalarda ve kömünlerde duraklıyorlardı. Kol emeğine katkıda bulundular ve Mao'nun sözlerini içeren broşürler dağıttılar, bazen bu yazıları ceplerindeki hüviyetler büyüklüğünde hazırlanmış şeyler üzerine yazıyorlardı. Gittikleri her yerde Mao'nun küçük kızıl kitabının kopyalarını dağıttılar (o döneme kadar bu kitapçıklar sadece ordu içerisinde dağıtılıyordu). Bu da onların üzerlerindeki giysilerin bir parçası haline geldi ve aynı zamanda tarihin de bir parçası oldu.

Merkez Komitesinin Onbirinci Plenumu, Mao Zedung'un eserleri-

nin yoğun miktarlarda yeniden basılmasına karar verdikten sonra, meşhur küçük kızıl kitabın da basılmasını kararlaştırdı. Kültür devrimi sırasındaki mitinglerde Çinlilerin gelişigüzel ve geniş çapta dağıttığı bu alıntılar Halk Kurtuluş Ordusu askerleri için 1964 yılında biraraya toplanmıştı. Bu kitapçık bazı meseleler üzerinde Mao'nun temel görüşlerini özet olarak sunuyordu: Sınıf mücadelesi, Komünist Parti, savaş ve barış, sanat ve edebiyat, halkla ordu arasındaki ilişkiler vb. Ağustos 1966'dan itibaren yüzmilyonlarca küçük kızıl kitap basıldı, Çinli kitlelere, Marksizmin başlıca unsurlarını tanıtmaya bakımından, oldukça akılcı bir işti.

Pekin'deki ziyaretçi Kızıl Muhafızlar, askerlerin iyi bir biçimde denetlediği şekilde ağırlanıyordu, onlara ev, yiyecek veriliyordu. Ve dört ay süreyle gezebilmelerini sağlayacak şekilde donatılmışlardı. Geçici olarak bu şehre gelen bir milyon kadar insan ne yiyecek stokunda ne de ulaşım sisteminde bir aksaklığa yol açmamıştı. Şehir sokaklarında yeni bir görünüm göze çarpıyordu. Uzun kuşaklı tüniklerle Moğol tipi giyinmiş, çizmeli gençler, Sinkiang'dan gelen, parlak eyalet kostümleri giymiş olan Uygurlarla yan yana sokaklarda dolaşıyorlardı. Çin'de yüzyıllardır çeşitli göçlerin uğrak yeri haline gelmiş olan Batı kesiminden gelen Kızıl Muhafızlar arasında, mahalli tiplerin yanısıra etnik olarak Türklere yakın olan mavi gözlü sarışın gençler göze çarpıyordu. Biraz Tibetli olanlar da vardı, bunların yüzleri dağ rüzgarıyla bronzlaşmıştı, çok renkli paltolarına sarınmış olan bu gençler, Perulu kızıl derililer gibi geniş kenarlı şapkalar giyiyorlardı. Dükkan ve otobüsler, bahçeler, lokantalar, çeşitli aksan ve lehçelerle çınıyordu. Bütün Çin müthiş ve çok yönlü çeşitliliği ile Pekin'e dolmuştu.

Mao Zedung Kızıl Muhafızlarla Görüşüyor

Kızıl Muhafızların eyaletlerden gelişi başkent sokaklarına meraklı seyircilerin doluşmasına yol açtı. Her on beş günde bir, bir milyondan fazla kişinin katıldığı büyük yürüyüşler Tien-an-Men meydanında örgütleniyor, burada yüksek rütbeli Parti üyeleri Kızıl Muhafızların faaliyetlerini yönlendirmek amacıyla önemli konuşmalar yapıyorlardı.

Bu büyük yürüyüşlerden birincisi 18 Ağustos 1966'da yapıldı, bu yürüyüş sırasında Mao Zedung bir Kızıl Muhafıza kırmızı kol bandı taktı, böylelikle halkın gözleri önünde hareketi desteklediğini açıkça belirtmiş oldu. Bu toplantı, onu izleyecek olan diğerleri gibi oldukça

ilginç bir manzaraydı, bu bir kitle toplantısı olmakla beraber eşi görülmemiş bir şevkle sürdürülen bir çeşit gençlik yürüyüşüydü.

Parti yayınının bu toplantı ile ilgili raporları bizlere başlıca ipuçlarını vermektedir. Bu atılım, Savunma Bakanının ve oradan da Mao Zedung'un yakın silah arkadaşı ve halefi olan Merkez Komitesi Başkan Yardımcısı Lin Biao'nun oynadıkları rolün önemini arttırdığını doğruluyordu. Sosyalist ülkelerin siyasi geleneklerini bilen bir kimse, bir halk mitingini ya da yürüyüşünü haber veren resmi yayın raporlarının o miting ya da yürüyüşte hazır bulunan şahısların gelişigüzel bir biçimde değil tersine hiyerarşik olarak rütbelerine göre ismen sıralandığını bilir. İşte 19 Ağustos raporlarında Liu Şao-şi'nin ve Deng Siao-ping'in yedinci ve onbirinci olarak sıralanmaları ilginçti, çünkü önceki durumlarında ikinci ve altıncı olarak sıralanıyorlardı ki bu yeni durum yarıyarıya rütbelerinin alınması anlamına geliyordu. Aynı listede Mao'nun Yenana'daki sekreteri Çen Bo-da'nın rütbesinin değiştiği, yirmüçüncülükten beşinciliğe gelerek doğrudan Merkez Komitesine karşı sorumlu bulunan, Kültür Devriminden Sorumlu Grubun başına getirilmesi de kayda değer bir değişiklikti. Sadece birkaç haftadır varolan ve hakkında fazla birşey bilinmeyen bu grup bundan sonraki olaylarda başlıca rolü oyanayacak olan gruptu. Grubu oluşturan üyelerin sadece Merkez Komitesi üyelerinden değil aynı zamanda Partinin mahalli kadrolarından da oluştuğunu hatırd tutmak gerekir. Kolay olması için bu gruptan KDSG diye söz edeceğim.

Bu arada hiyerarşik olarak yükselen başka biri de Kang Şeng'di. Başkan Mao'dan sonra altıncı duruma yükseldi ve KDSG'un danışmanı oldu. Kang Şeng özellikle Yenanda uzun zamandır Mao Zedung'a yakındı, ve diğer ülkelerin komünist partileriyle olan ilişkilerden sorumluydu. Rütbesi oldukça yükselen bir başka kişi de, doksanbeşinci sıradan Politbüro'da dördüncü duruma yükselen Tao Çu idi. Tao Çu 1949 yılından beri Güney Çin'de önder nitelikte bir Parti sekreteriydi.

Oldukça önemli olan ayrıntılar bir yana resmi yayınlar hâlâ Halk Cumhuriyetinin Başkanı olan Liu Şao-şi ve hâlâ Merkez Komitesi Sekreteri olan Deng Sio-ping hakkında sessiz kalıyordu. Onaltı Madde Kararında belirtilenlerin dışında geçmişteki faaliyetlerine, çalışma grupları meselesine ya da herhangi birinin elıştırılmesi meselesine değinilmiyordu. Diğer yandan basın, hafiften, "Kara Çete"ye saldırıyordu ve bu çetenin tertiplemediği kötü olayları enine boyuna anlatıyor ve kapitalist yola gönüllü olan önderlerin Par-

tiden atılmasını öngörüyordu. Böylelikle daha başkalarının varolduğu ima ediliyor fakat bunların isimleri verilmediği gibi çalışma alanları da belirtilmiyordu. Bu sırada kitleler tarafından eleştirilecek olan önderler, bu nedenle kitlelerin gözünde Kara Çete'nin üyeleri olarak kalacaklardı.

18 Ağustos sabahı Mao ve Kızıl Muhafızlar arasında geçen ilk toplantıda, iki konuşma oldu, biri Lin Biao'ya diğeri ise Çu En-lay'a aitti. Mao bu toplantıda kendisi konuşmadığı gibi bunu izleyen toplantılarda (5) da konuşmadı. Savunma Bakanı Kızıl Muhafızların faaliyetlerini, kendisinin ve Merkez Komitesinin desteklediğini dile getirdi. Bir kere daha ince ayrıntılara girmeden kapitalist yolu izleyen önderlerin Partiden atılmasının, "monarşistlere" karşı savaşılmmasının ve kitlelerin seferber edilmesinin gerektiğini açıkladı. Onaltı maddelik Parti Kararının canlı bir şekilde izlenmesinin şart olduğunu söyledi ve konuşmasının sonunda Kültür Devriminin uzun bir süre devam edeceğini; ve karmaşık ve çeşitli aşamalardan geçeceği kanısında olduğunu belirtti. "Elli gün" süresince Romanya ve Arnavutluk'a diplomatik geziler yapan Başbakan Çu En-lay da aşağı yukarı aynı konular üzerinde daha kısa bir konuşma yaptı.

Her cephede kitlelerin seferber edilmesi teşvik edildi ve hareket, aşama aşama gelişti.

Kültür Devriminin Yayılması

Mahalli Parti kadrolarının ve başkentin merkez organlarının faaliyetleri hakkında şerbestçe fikirlerini belirtmeleri için, halka çağrıda bulunuldu, bu çağrının iki amacı vardı: Birincisi herhangi bir bürokratik suistimali ortaya çıkarmak ve ikincisi, Parti çizgisine karşı gelenleri teşhir etmek. Partinin mahalli örgütleri eleştirileri kabul etmek, bu eleştirileri özi mlemek ve eleştiride bir hata varsa bulup ortaya çıkarmak, aynı zamanda bu hatalardan özel olarak sorumlu bulunan önder-

(5) Mao Zedung yıllardır halk önünde konuşmamıştı. Uzun zamandır radyo konuşması da yapmamıştı. Bunun, birbirini tamamlayan iki nedeni olabilir, fakat bu iki neden de tatminkar değildir. Biri Çin devletinin yöneticisi olarak, gündelik iç çatışmalara mesafeli durmak zorunda olmasıydı, çünkü böyle meselelere eğilmektense gelişmeye serbesti tanımayı seçmişti. Kendini uzak tutuşu bilinçli bir hareketti ve birbiriyle çelişen kesimlerin karşılaşmalarına izin verdi. Bunların hepsinin de Mao adına yola çıkmasına aldırmadı. Diğer nedenin ise Mao'nun şivesi olduğu öne sürülüyordu. Çünkü ülkede varolan çeşitli dialektler oldukça zorluklara yol açıyordu ve Mao'nun anlaşılmasını güçleştiriyordu.

leri suçlamak ve onları ya görevlerinden almak, yada tavırlarını düzeltmelerini hatırlatmak zorundaydılar.

Kitle hareketi bir çeşit "dedektör" gibiydi; halkın hangi kadrolara güven duyduğunu hangilerine ise karşı çıktığını yakından izlemek, bulup çıkartmak gerekiyordu. Sosyalist Eğitim Hareketi'nin ve çalışma gruplarının deneylerinden sonra, Mao Zedung, Parti safları içindeki muhalefetin, bu girişimi kontrol altında tutabilmek ve Parti safları dışındaki unsurların Parti'yi eleştirmelerini sınırlamak için ellerinden geleni yapacaklarını adı gibi biliyordu. Kaşarlanmış bürokrasinin ve kırtasiyeciliğin de aynı yönde faaliyet göstereceğinden hiç şüphesi yoktu. Fakat kitle hareketi bu tutucu çabaları her gördüğü yerde ortaya serebilirdi. Zaten Parti önderliğinin de umduğu buydu. Bunlar ortaya çıkınca da gerçek muhalefeti bu basit bürokratik suistimallerden ayırdetmek için, bir gayret göstermek gerekiyordu.

Halkı uyandırıp siyasi faaliyete katılması için harekete geçirmek her zaman zordur. Sadece hedeflerin açıkça belirlenmesi yeterli değildir. Halka kılavuzluk edecek ve halkı şeklelendirecek önderler de gereklidir. Bu genelleştirilmiş olgu, Parti mekanizmasının ağırlığıyla ve bu girişime muhalif olan halk unsurları arasındaki varlığıyla, Çin'de daha karmaşık bir hal aldı. Lise ve üniversite gençliğinin hizmeti üzerinde durarak onları ülke çapında devrimci gezilere yollama yolunda alınan kararın amacı, birbirini izleyen zorlukların üstesinden gelmektir. Parti, kendiliğindenci ve çelişkili bir ruha sahip olan gençliğin, diğerlerini harekete geçireceğinden emindi ve hesap doğru çıktı.

Pekin'e yaptıkları ziyaretten dönen Kızıl Muhafızlar, yavaş yavaş her eyalette örgütlenmeye başladılar. Son derece aktif ve etkin olduklarını etrafa gösterdiler, büyük harf afişleri çok iyi bir biçimde kullanıyor, mahalli halkı başkentteki olaylardan haberdar ediyorlardı ve herkesi, Onaltı Maddelik Parti Kararı ışığında, kabul edilemeyecek tavırlara sahip olan bazı mahalli kadroları denetlemeye zorluyorlardı. Eyalet yollarında hoparlör yerleştirilmiş kamyonlar üzerinde Kızıl Muhafızların kent sokakları boyunca akıp gittikleri görülebilirdi. Her gittikleri yerde bazı kadrolara yöneltilen eleştirileri açığa çıkarıyorlardı. Buketler halinde el kitapçıkları ve küçük broşürler dağıtılıyordu, bunlarda, halkın kendi eyaletlerinde ve başka yerlerde ve özellikle de Pekin'de karşılaştıkları meseleler ayrıntılı bir şekilde verilmekteydi.

Kızıl Muhafızlar her gittikleri yerde bütün halkla ve özellikle başrolü oynayacak olan işçilerle sıkı bağlar kurabilmek için çok büyük çaba harcıyorlardı. Kızıl Muhafızların ayrılışlarından sonra, Peng

Çeng ve Lu Ting-yi önderliğindeki "Kara Çete" ile ilişkisi olabileceği düşünülen Parti'nin bazı il ve eyalet önderlerinin eleştirilmesi hareketine halktan her geçen gün daha fazla kişi katılıyordu. Ağır ağır, bir gün dahi bu hareketten söz etmeden durmayan basın da yardımıyla, hareket kök saldı ve halk, kendi kendini seferber etmeye başladı. Kızıl Muhafızları kendilerine örnek alan kitle örgütleri, dairelerde ve fabrikalarda birer birer kendilerini göstermeye başladılar.

Kültür Devrimi Fabrikalara Ulaşıyor

İşçileri, Kızıl Muhafızları örnek almaları ve kadrolarını dikkatle izleyip değerlendirmeleri yolunda teşvik eden merkezi yetkililer, üretim engellenmesi riskini de üzerlerine almış bulunuyorlardı. Ülkede sınıflar bu durumdayken, fabrikaların işlemlerini durdurmak tabii ki imkansız bir şeydi. Kızıl Muhafızların fabrikalara ilk gelişleri gerçekten de üretimi bozdu; çünkü herhangi bir saatte gelebiliyor, doğrudan çalışmaya kesimlerine giriyor yerinden gözlem ve uyarılarda bulunuyor ve gerektiğinde mitingler, toplantılar düzenleniyorlardı.

İşçilerden oluşan bu ilk gruplar örgütlenmeye başlayınca büyük harfli afişlerle eleştirmeye ve değerlendirmeye de giriştiler. Normal işin akışını az çok bozan tartışma toplantıları düzenlediler. Buna karşı çıkmak amacıyla sık sık rastlanan bir söz durmadan tekrarlanıyordu: Kitlelerin toplanma ve tartışma özgürlüğü, işlerini gözdari etmelerine yol açmamalıdır. Bu fikir dikkate alındı ve Onaltı Madde Kararının onördüncü maddesinden bu durumu önceden görmüş olan bir söz sloganlaştırıldı: "Devrime dört elle sarıl ve üretimi ilerlet" 15 Eylül 1966'da Kızıl Muhafızların bir yürüyüşü sırasında Çu En-lay'ın tekrarladığı fikir de buydu.

Bu aşamayla birlikte Kültür Devrimi'nin önderleri, faaliyetlerini ve örgütlenmelerini yönlendirmek amacıyla Kızıl Muhafızlara ve henüz yeni doğan işçi gruplarına belli zamanlarda aralıklı olarak tavsiyelerde bulunuyorlardı.

Birinci tavsiyesi bütün fabrikalarda, Sosyalist Eğitim Hareketi'nin tamamlayıcı bir parçası olan "dört temizleme hareketi" sırasında alınan tedbirlere tamamiyle uymalarıydı. Bu tedbirler, malın ve araçların iyi muhafaza edilmesine, üretim grupları örgütleyip bunları vardiyalar şekline sokmaya, satışların ve stokların gerektiği gibi yapılmasına yönelikti.

İkincisi çalıştığın yerde devrimi gerçekleştirme. Kızıl Muhafız-

lar işçi olmadıklarına göre, devrimci faaliyetlerini fabrika dışında sürdürmeliydiler. İşçiler ve kızıl Muhafızlar, iş saatleri dışında ve fabrikalardan uzakta, siyasi bağlarını kuralıydılar.

İkincisine bağlı olan üçüncü tavsiye, kişinin kendi çalıştığına dışındaki üretim alanlarına gitmekten kaçınmasıydı, ayrıca kendi fabrikasının idari bölümlerine uygun bir şekilde siyasi gruplar örgütlenmeliydi. Başka bir deyişle bir mağazada çalışan işçiler eleştirilerini kendi mağazalarına yöneltmeliler, meselelerini tam olarak bilmeyecekleri komşu mağazalara eleştiri yöneltmemeliydiler. Ama mesele daha yüksek rütbeli yetkilileri değerlendirmeye gelince, bu işe bütün işçilerin katılması gerekiyordu.

Kitle örgütlerinin gelişmelerine paralel olarak izleyecekleri yapı şöyleydi: Atelye seviyesinde müfrezeler olarak, fabrika seviyesinde alay olarak ve eyalet seviyesinde karargah olarak örgütlenmek... Esas olarak aynı yapı devlet dairelerinde ve üniversitelerinde de uygulanıyordu: Bölüm seviyesinde müfrezeler halinde, üniversite seviyesinde alaylar olarak, devlet dairelerinde ise, herhangi bir dairede müfrezeler, departmanlar seviyesinde ise alay olarak örgütlenme, Çinlilerin askeri terminoloji kullanma eğilimlerinin sadece öğrenci çevrelerine has bir şey olmadığı genel olarak kullanıldığı böylece anlaşılmalıdır.

Kızıl Muhafızlar örneğini halktan ve birliklerden daha fazla kişi izledikçe ve ulusal basın ve yayın onların kitlelere yönelttikleri seferberlik çağrılarını durmadan tekrar ettikçe, bu örgütlerin sayısı arttı; daha büyük birlikler içinde birleştiler ve hatırı sayılır bir yapı kazandılar.

Kollarında taşıdıkları kırmızı bantlar üzerinde bağlı buldukları alayların isimleri yazılıysa da, sadece lise ve üniversite öğrencilerine verilen "Kızıl Muhafız" adını gerçekten muhafızlar anlamında görmemiz gerektiğini hatırlamalıyız. Kitle örgütlerine katılan işçiler ve devlet memurlarının sıfatı, "isyancı" ya da "proleter devrimci" idi. Bu açıdan, Çinlilerin kullandığı kelimeler çok açık seçik ve kesindir ve "Kızıl Muhafız" terimi Kültür Devrimi'ne katılan herkese hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanamaz.

Bu örgütlerin özellikle ideolojik cephede çiçek gibi açmaları fazla zaman almadı. Çünkü bu grupların oluşturulması konusunda hiçbir kısıtlama bulunmuyordu. Sonuç olarak atelyeleri, daireleri, bölümleri aracılığıyla Kültür Devrimine şu ya da bu şekilde katkıda bulunmayan hemen hemen hiçbir Çin vatandaşı kalmamıştı. Kızıl Muhafızlara gelince seçtikleri önderlerini her an görevinden alabiliyorlardı. Büyük

harfli afişler yapmak için gerekli olan kağıt ve mürekkep bütün iş yerlerine parasız veriliyordu. Çeşitli sektörlerin ve devlet dairelerinin hizmetinde olan motosiklet, araba ya da kamyon gibi araçlar tamamen "isyancılar"ın hizmetine sunulmuştu. Broşürlerin yayınlanması, hoparlörlerin temini ve mitinglerin düzenlenmesine ait olan bütün masraflar çeşitli mahalli devlet daireleri ve fabrikalar tarafından ödeniyordu. Parti siyasetlerinin ve kadroların tavırlarının her seviyede değerlendirilmesi imkanı, hem maddi hem de örgütsel açıdan gerçekleştirilmişti.

İşçiler-Öğrenciler, Aynı Mücadelede

Şurası açıktır ki, Onaltı Madde Kararının yayınlanması ve çalışma gruplarının mahkum edilmesi, muhalefetin faaliyetlerine bir son vermedi. Muhalefetin şimdi dikkatini çevirdiği yön, işçilerin hareketi ile öğrencilerin hareketinin gücünü engellemektir, bu faaliyetlerini özellikle Kültür Devriminin şu ya da bu nedenle yavaş ilerlediği bölgelere kaydırıyorlardı.

Mao'nun görüşüne göre, öğrencilerin faaliyetleri kendi içlerinde belirleyici olmazdı. Bir başlangıcın uyanıklığına sahip olan öğrenciler, yardımcı güç rolü oynayabilirlerdi fakat ancak işçi sınıfı, kendi siyasetlerini yürürlüğe sokmak için harekete geçtiğinde, iktidar dengesini değiştirebilir ve muhalefeti devrimci şiddetle yerle bir edebilirdi. En azından Mao'nun tuttuğu yakın bu yol olduğundan emin olabiliriz. Batı'dan Çin Komünizmi ile ilgili şatafatlı spekülasyonlarda Başkan Mao'nun başlıca meselesinin, köylülüğün siyasi rolü olduğunu ileri sürmektedirler. Mao'nun, Kültür Devrimi aşamasından birkaç ay sonra Temmuz 1967'de söylediği şu sözler tartıştığımız konulara ışık getirmektedir:

Devrimci aydınlar ve genç öğrenciler, bilince ulaşan ilk kişilerdir, bilinç ise devrimci gelişimin kanunları ile uyum içindedir...Hareketin gelişmesi, işçilerin ve köylülerin esas güç olduğunu göstermiştir. Askerler ise sadece üniforma giymiş işçiler ve köylülerdir... Ancak geniş işçi ve köylü kitleleri ayaklandığında burjuva olan her şey tam olarak ezilmiştir; bu sırada devrimci aydınlar ve genç öğrenciler geri plana düşmüşlerdir.

İşçilerin tayin edici rolü seferber olmalarını mutlaka gerektiriyordu. Bu nedenle Kızıl Muhafızlar işçilerle fabrikalarda bağ kurabilmek için ellerinden geleni yaptılar ve bu çabaları işçilerin, Kızıl Muhafızların örgütlerine benzer kitle örgütleri kurmalarıyla sonuçlandı. Bu işçi

ve öğrenci örgütleri, şehir ve eyalet seviyesinde ortak önderlik merkezlerini oluşturarak, başlıca rolü oynayacaklardı.

Bu oluşumun belli bir süre devam ettiğini belirtmekte yarar vardı, bazı yerlerde ise işçiler ve Kızıl Muhafızlar arasındaki ilişkiler bazı sürtüşmeleri de içinde barındırıyordu. Mao'nun Merkez Komitesindeki muhaliflerinin hepsi de yüksek rütbeli eyalet yöneticileriydi. Peng Çeng-Lu Ting'yi kesimiyle uzlaşan veya onlarla birleşenlerin dışındakiler daha kalabalıklıtlar ve hala görevlerinin başında bulunuyorlardı. Eyaletlerde ya da şehirlerde, öğrencileri fabrikalardan uzaklaştırmak için hırsla manevralarını sürdürüyorlardı. (6)

Pekin sokaklarının duvarlarında sıralanmış büyük harfli afişleri okuyarak ve Kızıl Muhafızların bu dönemdeki sayısız maceralarını dinleyerek, birçok yerdeki Parti önderlerinin hareketin yolu üzerine nasıl engeller çıkardıklarını öğreniriz.

Bazı eyalet yöneticilerinin, aydınların işçilerle ilişki kurmada çektikleri zorlukları fırsat bilmesi oldukça kolay bir uğraşıydı. Geleneklerde ve zihniyetlerde farklılıklar vardı: Örneğin öğrenciler soyut teorilere eğilim duyarlardı, bunun tersine işçiler pratik zekaya ve belli ölçüde sezgiye dayanırlardı, bu gibi farklılıkların bazen anlaşmazlıklara ve duyguların kırılmasına yol açtığı olurdu. Dahası da var. Kızıl Muhafızların bazen elleri ağır oluyordu. Ufak tefek anlaşmazlıklar bazen şeytanca ve gizli metodlarla alevlendiriliyor ve gerçek düşmanlıklar haline gelebiliyordu. Kızıl muhafızların ülkeyi dolaşırken mahalli halkla görüşmeye çalışıp fikir alışverişi yapmak yerine tamamen ilgisiz yerlerde konaklamaları sürtüşmelere neden oldu ve giderek eleştiriler başladı. Çok bilgi sahibi olmadıklarından bazı hatalar yaptılar. Bazı kaşarlanmış bürokratlar, işçileri ve köylüleri Kızıl Muhafızların üzerine saldırmaları için kışkırtılar. Mahalli halka, Partinin, Kurtuluş'tan bu yana neler getirdiğini hatırlatarak ve inşa edilen mahalleleri ve fabrikaları sıralayarak ve yaşama seviyelerinin nasıl yükseldiğini belirterek, kendilerine yapılacak olan her saldırının bütün bu gelişmelere yapılacak saldırılar olduğunu belirttiler. Çalışma gruplarının metodlarını izleyerek Kızıl Muhafızları karşı-devrimciler olarak tanıttılar.

Halkın bir kesimini böylece aldatarak, Kızıl Muhafızların eleştiriri

(6) Çin'deki durumun iki yıl sonra Fransa'da meydana gelecek durumla nasıl benzeştiği gerçekten şaşırtıyordu insanı. 1968 Mayısında Fransız Komünist Sendikaları öğrencileri işçilerden uzak tutmak için ellerinden geleni artlarına koymadılar. Fransa'da meydana gelen olayların, Fransızların Çin'i örnek almak gibi bir meseleleri olmadığı halde, bu kadar birbirine benzemesi oldukça ilgi çekicidir. Gerçekten de Kültür Devrimi o sıralarda Fransa'da hiç de doğru dürüst bilinmiyordu.

yapmaya teşvik ettikleri bu kesime el attılar. Kitlelerin seferberliğini durdurabilmenin imkansız birşey olduğunu gören muhalefet, bu aşamadan sonra hareketi bölme yoluyla etkilerini sınırlamaya çalıştı.

15 Eylül'de Lin Biao, Tien-an-Men Meydanındaki kürsüden konuşurken bu olaylara değindi ve uyarılarda bulundu:

Şimdi bazı kişiler Başkan Mao'nun talimatlarına ve Onaltı Madde Kararı'na karşı geliyorlar. İşçi ve köylü kitlelerin Parti'ye ve Başkan Mao'ya karşı besledikleri gerçek sınıf duygularını suistimal ederek, işçi ve köylü kitleleriyle, devrimci öğrenciler arasında düşmanlık yaratmaya çalışıyorlar; işçileri ve köylüleri öğrencilere karşı mücadeleye kışkırtıyorlar. Hiçbir şart altında onların bizi aldatmalarına izin veremeliyiz! (7).

Bundan sonra Partinin merkez organları çağrılarını ve uyarılarını arttırdılar: So ze-pay bir azınlıktan meydana gelmektedir fakat, iyi niyetli kişileri aldatıp onların kafasını bulandırabilir. Bu nedenle halk daima tetikte durmak zorundadır ve her öneriyi ciddi bir şekilde ölçüp biçmeden kendisini hiç bir yöne kaptırmamalıdır. Değişik fikirlerin varolması tabii bir şeydir; tam tersine farklılıklar olmalıdır. Hatırda tutulması gereken önemli nokta, bu farklı görüşlerden meydana gelen meseleleri çözümlenektir. Herşeyden önce farklı görüşler tartışmalar yoluyla çözümlenmelidir, şiddet yoluyla değil, çünkü Başkan Mao'nun da belirttiği gibi içteki anlaşmazlıklar, düşmanla olan anlaşmazlıkların çözümlendiği gibi çözümlenmemelidir.

Basın, Onaltı Maddelik Parti Kararı'nı hatırlatarak şöyle yazıyordu: "Normal ve tam bir münazara sırasında kitleler, neyin doğru olduğunu kavrayarak, yanlış olanı düzelterek ve giderek ittifakı sağlayacaktır." Böyle iddialar çok iyimser olarak görülebilir; en azından Kültür Devrimi'nin ilk iki yılında gösterilen şevki sağladıklarını inkar etmek doğru olmaz. Bu tür iddialar, Mao'nun herkesin kitlelere güvenmesi gerektiğini belirten inancından doğmaktadır. Mao'ya göre, çeşitli görüşlerin karşılaşması sadece kaçınılmaz olan bir şey değildir, aynı zamanda arzu edilen yararlı bir şeydir de. Bu tür karşılaşmalardan doğacak olan muhtemel huzursuzluklara gelince de Mao riski göğüslemeye hazır ve isteklidir. Çünkü devrim "bir ziyafet değildir" Parti Başkanı, Kültür Devrimi'ne KDSG'un tamamıyla önderlik etmesinin, Partinin devrimci kadroların faaliyetlerinin ve gençliğin dinazminin mücadeleyi rotasında tutabilecek güçte olduğundan oldukça emin gözükmektedir. Anlaşmazlıklar, çelişmeler, tartışmalar hatta çatışmalar veya

(7) Bkz. Peking Review, sayı 39, 23 Eylül 1966.

komplolar, devrimin kopmaz parçalarıdır ve kara kara düşünecek birşey yoktur. Buna rağmen, Onaltı Maddeye değinen basın, halkın yanlış üzerinde doğrunun zaferini sağlamasının barışçı yollarla olması gerektiği üzerinde durmaktadır. Basın, birbirlerine muhalif olan grupların, gerçek düşmanların hakettikleri isimleri birbirlerine takmalarına izin vermemelerini, buna karşılık Parti Kararı doğrultusunda birbirlerini tavırlarının önemini kavratmalarını söylemektedir.

Huzursuzluklar Meselesi

Bu aşamada Kültür Devrimine damgasını vuran hoşnutsuzluklarla ilgili birkaç söz söylenmelidir. Örneğin sözünü etmiş olduğumuz aşama sırasında henüz başlangıç safhasında olan huzursuzluklar ve çatışmalar olmuştur, fakat bunlar genel durumun sadece küçük bir yönünü oluşturmaktadır. Bunlardan en önemlisi hareketin bütün Çin çapında halka yayılmasıdır ve özellikle Kızıl Muhafızların fabrikalarda işçilerle bağ kurdukları zaman meydana gelmiş olmasıdır. Bu, dönemin amaçladığı başlıca şeydi ve başarıya da ulaştı.

Çin'de önderler bu şartlar altında bazı huzursuzlukların ve şiddet hareketlerinin normal olduğunu düşünüyorlardı. On beş yıl önce Mao Zedung şöyle yazmıştı: "Bizimki gibi büyük bir ülkede, insan bir avuç kişinin sebep olduğu huzursuzluklardan şikayetçi olmamalıdır". Kültür Devrimi sırasında Mao birkaç resmi Parti yayınlarında yayınlanmamış olan açıklamalarda bulundu: "Patırtılardan korkmamalıyız. Ne kadar büyük olursa olsun o kadar iyidir. (8)

Şurası açık ki, Çin'in bu kadar büyük bir ülke olması karışıklıkların etkisini azaltmamıştı, halbuki karışıklıklar genellikle mahalli nitelikte kalıyordu. Çin'de genel huzursuzluklar olması pratik bakımdan imkansızdır. Mao Temmuz 1967 Bildirisinde şöyle devam ediyordu:

"Geçtiğimiz son yılda gelişen, ihtilal niteliğindeki değişiklikler doğal olarak her yerde büyük bir kargaşa yaratmıştır. Bir yerde meydana gelen kargaşa ile diğer bir yerdeki kargaşa arasında hiçbir ilgi yoktur. Şiddet yoluyla mücadele bile iyi birşeydir çünkü, çelişkiler açığa çıktıkça daha kolaylıkla çözümlenir."

Bu gibi fikirlerin kavranması, Kültür Devrimi sırasında Çin'de meydana gelen ayaklanmalara tamamen yeni bir ışık tutmaktadır. Ya-

(8)Bkz. Ek 4, "Mao Zedung'un Kültür Devrimini Tahlili".

bancı gazeteler bu fikirleri, Mao Zedung'un siyasetlerini uygularken karşılaştıkları güçlüklerin belirtileri olarak görüyorlardı ki bu görüş bir ölçüye kadar doğrudu. Gerçekten de, bütün güçlükler, resmi çizgiye karşı çıkanlar sayesinde doğuyordu. Fakat bu huzursuzlukların sadece hoşgörülle karşılanmadıkları ayrıca arzu edildiği ve en azından hareketin başlangıç devrelerinde bunun böyle olduğu unutuluyordu. Bazı Çin aleyhtarı kalemlerin ülkede meydana gelen olayları yorumlarken sinsice bir haz duymaları- bunu söylerken özel olarak Sovyet yorumcularını kastediyorum- ancak meselenin bu yanını kesinlikle bilmemeleleriyle izah edilebilir.

Halkın kitle halinde katkısı olmadan herhangi bir devrimi düşünebilmek imkansızdır. Çin Kültür Devrimi de bu kuraldan ayrı tutulamaz. Ve hiçbir kitle hareketi sadece devletin emirlerinin katı bir şekilde belirlenen sınırlar içinde uygulanmasıyla gerçekleşemez. Çünkü Kültür Devriminin gerçekleşebilmesi için Çin devleti kendi inisiyatifleriyle halkın yaşantısı üzerindeki kontrolünü kısıtlamaya zorlandı. Proletarya diktatörlülüğünün yön değiştirmeye başladığı bir rejimde, belirli ölçülerde halk demokrasisi tam olarak uygulanmalıydı. Bu nedenle merkezi kontrolün azaltılması ilkesiyle, polis, ordu ve bu kontrolü denetleyen hükümet, Kültür Devrimi sırasında müdahalesini kısıtlamak zorundaydı; sadece açığa çıkmış olan farklılıkları hoşgörülle karşılamakla yetinmeyip halkın kendi meselelerini çözümlemesine de izin verilmeliydi. Onaltı Madde Kararı bu olasılığı önceden görmüştü ve açıkça meseleyi şöyle koydu: "Herşeyin önüne cesareti çıkartalım" ve "huzursuzluklardan korkmayalım". Aslında bu huzursuzluklar, halkın ve özellikle devrimi görmemiş olan gençliğin mücadele sırasında kendilerini eğitmeleri bakımından gereklidi.

Burada yine Onaltı Madde Kararı, mücadelenin izleyeceği evrimi açıkça tespit ediyordu: "Direnişin kuvvetli olması bakımından, bu mücadelede dönüşler hatta tekrarlanan dönüşler olacaktır. Bunun zararı yoktur. Proletaryayı ve diğer çalışan halkı ve özellikle gençliği olgunlaştırır, onlara dersler verir ve deneyler kazandırır ve devrimci yolun düzgün değil zikzaklı bir yol olduğunu anlamalarına yardımcı olur." Buna rağmen Mao'nun şiddete aldırmadığını ya da her zaman şiddet hareketlerini aktif olarak teşvik etmediğini düşünmek büyük bir abartma olur. Bir müddet sonra 1967 baharında ve yaz aylarında bütün Çin önderleri bu kargaşalık ile çok yakından ilgileneceklerdi. Bu açıdan daha önceki görüşleri oldukça ümitli görülebilirdi.

Yeni Duraklamalar, Yeni mücadeleler

1966 yılında Ağustos başından Ekim ayına kadar bu dönemde Kültür Devrimi bütün Çin'i kapsayacak ölçüde yayıldı fakat boyutlarının arttığını gösteren bir işaret yoktu.

Özellikle sözünü etmeye değer birşey varsa o da, canalıcı sorunlara yol açan çalışma grupları olayının sessiz sedasız geçirilmesi idi. Onaltı Madde bu gruplara ilişkin sözlerin ve Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'in aşağı rütbelere indirilmelerinin dışında, meselenin ancak tartışıldığına dair ufak tefek işaretler vardı. Fakat Onbirinci Plenumun meseleyi tartışma konusu yaptığından hiçbir şüphe yoktur. Fakat bir sonuca varılamadığı görülüyor. Merkez Komitesi genel sekreterliği ya da hükümet başkanlığı düzeyinde açık bir eleştiri olmamıştır. Çalışma grupları ortadan kaldırılmış ve daha sonra da bu konuda bir söz işitilmemiştir. Tabii ki bu durumda insan olayın kapandığını sanabilir.

Mao Zedung ve taraftarları Kültür Devriminin boyutlarını daha fazla büyütmek istemiyor görünüyordular. Acaba muhalefet onların daha ileriye gitmelerini engelleyecek derecede güçlü müydü hâlâ? Bunun böyle olduğu pek kesin gözüküyor. Daha ziyade Mao taraftarları önceden hazırlanmış ilerici planlarla uyum halinde ilerlemeyi ve yeni silahlarını patlatırken, beklemeyi tercih ediyorlardı. Yaz aylarında Mao ve taraftarları, çabalarını, bir ölçüye kadar sağladıkları başarıyla kitlelerin seferber edilmesini hızlandırmaya harcıyorlardı. Kızıl Muhafızları ateşleyici bir güç olarak kullandılar ve bunu yaparken herşey hakkında soru sorma alışkanlığını bütün Çin'e yaydılar ve kitle örgütlerinin yaratılmasına önayak oldular. Böylece onları bir sonraki safhaya geçirecek olan mekanizmayı kurmuşlardı. Bu arada hedefler bir ölçüye kadar üstü kapalı kaldı. Eski alışkanlıklara karşı mücadele etmek, "kara çizgi"nin yeni tezahürlerini açığa çıkarmak gibi kısa vadeli hedefler ise ilan ediliyordu. Geri dönüp baktığımızda, Kızıl Muhafızlar'ın yaz döneminde yarattıkları izlenimin, dışarda kazandığı bütün ilgiye karşılık, önemli fakat tam olarak açığa çıkmamış olan bir olay olduğunu görürüz. Herkeste savaştan ziyade savaş hazırlıklarının görüldüğü izlenimi vardı. Mao Zedung birliklerini seferber ediyordu. Bunlar kötü günlerde savaşacak olan silahlı bir kurtarıcı görevini üstlenecekti.

Merkez Komitesi içinde bu durum azçok geçici dengesiz bir duruma yol açtı. Mao taraftarları çalışma gruplarının faaliyetine bir son vermişlerdi ve Kızıl Muhafızların yaratılmasıyla kitle hareketini iler-

letmişlerdi. Oldukça az bir zarar olmuştu ve muhalefet gerçek ve etkili darbelerle maruz kalmamıştı. Özellikle Liu ve Deng bazı rütbeleri düşürülmesine rağmen nispeten önemli mevkilerde bulunuyorlardı.

İlke olarak, yıkıcı nitelikte olmadığı görüldüğü halde herkes, "Kara Çete"ye karşı saldırıya geçilmesi konusunda aynı görüşteydi, fakat her kesim yeni bir karşılama için hazırlanıyordu. Gördüğümüz gibi muhalefet hareketsiz olmaktan çok uzaktı. Mao Zedung'un Onbirinci Plenum kapanışında Onaltı Maddeye ilişkin olarak şöyle söylediği rapor edilmektedir: "Kararda yazılı olan herşeyin bütün Parti komiteleri tarafından otomatik olarak uygulanacağını sanmamak gerekir!"

Gerçekte, kitlelerin seferberliğinin hızla ilerlediği bölgelerde ve "elli gün" sırasında devrimcilerin saldırıya uğradığı yerlerde genel görünümde bazı ufak tefek değişiklikler vardı. Sekiz Ağustos Kararı isteksizlikle karşılandı.

Tao Çu, Zamanın Adamı

Pekin'de çalışma gruplarının ayrılmasından sonra "gizli ajanların" şehre gelişini gözledik. Az sayıda olan bu kişiler, okullarda, üniversitelerde ve fabrikalarda Kültür Devrimi çerçevesi içinde siyasi faaliyetlerin yürütülmesinden teorik bakımlardan sorumluydular. Harekete önderlik eden KDSG ve diğer örgütlerle bağ kurmuşlardı ve özellikle o sıralarda yıldızı oldukça parlayan bir kişiyle, Tao Çu ile ilişki içindeydiler.

Tao Çu Çin Komünist Partisinin eski bir kadrosuydu. 1927 yılından beri Parti üyesiydi. 1949 yılından sonra Güney Çin'de önde gelen Parti sekreterlerindendi. Oldukça uzun boyluydu, keskin hatları vardı. Başında bir miktar gri saçı olan Tao Çu daha genç göstermesine rağmen altmış yaşlarını bulmuştu. Onbirinci Plenumdan sonra, gördüğümüz gibi orta kademelerden, birden bire Çu En-lay'dan sonraki dördüncü sıraya fırladı, Liu ve Deng ondan sonra geliyorlardı.

Yabancı gözlemciler Tao Çu'yu, Mao'nun kendisine olan güveniyle teşvik görecektir renk değiştirmiş bir Mao taraftarı olarak görüyorlardı. Bu nedenle daha önceleri alt kademelerde bulunması pek anlaşılabilir bir şey değildi. Gerçekten de Çin'de dış görünüşler aldattıcıdır. İnsan bu kuralı hiçbir zaman gerektiği kadar ifade edemez ve bütün izlenimler esas olarak dış görünüşlere dayanır.

KDSG'un danışmanı olarak Tao kısa zamanda bu birimin en etkin üyesi olarak ortaya çıktı. KDSG'un diğer bütün üyeleri ondan daha alt

kademedeydiler. ve bütün pratik amaçlar için örgütün başlıca adamı oldu. ismen başkan olan Çen Bo-da'nın önüne geçti. Onbirinci Genel Oturumun benimsediği orta çizginin kabul ettirilmesinde, uygulanmasında esas rolü oyanayan Tao idi: Kültür Devrimi bu orta çizgiyle esas saldırı noktasını Peng Çeng-Liu Ting-yi kesimine yöneltiyor ve Liu Şao-şi ile Deng Siao-ping'i bir kenara bırakıyordu. Onbirinci Plenum sırasında Tao Çu bu siyasette büyük başarı sağladı. Mao Zedung düşmanlarını korumanın bir başka yolunun da bu olduğunun bilincindeydi, aşılacak bir engel daha kalıyordu. Bu engeli de, tamamlanmış olarak kabul edebileceğimiz gizli bir taktikle aştı. Tao Çu'nun, karşı-devrimci yönünü açıkça sergileyerek uyguladığı ve geliştirdiği bu yöneline akıllıca göz yumdu.

Böylece Tao Çu'nun önderliğiyle "Kara Çete"ye karşı hareket gelişti ve Pekin Kızıl Muhafızların çeşitli temsilcilerine bu konuda birçok açıklamalarda bulundu. Üniversitelere gizli ajanlar yollamak onun fikriydi ve bu ajanları tam olarak güven beslediği kişiler içerisinden özenle seçti. Bunların başlıcası, bir Merkez Komitesi üyesi olan ve Vuhan'da önemli bir Parti önderi olarak görev yapan Vang Jen-çung idi.

Vang Jen-çung gizli ajanların faaliyetlerini denetledi ve meşhur Zinghua Üniversitesini doğrudan kendi yönetimi altına aldı. Peng Çen ve Lu Ting-yi meselesinin dışında, bu gizli ajanlar hedeften sapma hareketinin eleştirilmesini engellemekte oldukça etkindiler. Uygulamada bu doğrudan ya da dolaylı olarak, "elli gün" ün yeniden incelenmesini bastırmak anlamına geliyordu. Zinghua Üniversitesine gelince çalışma gruplarının faaliyetleri hakkında birçok huzursuzluk olan bu yerde bu tür baskılar uygulayabilmek oldukça güçtü, burada, Vang Jen-çung el altından birçok metoda başvurarak Liu Şao-şi ve karısı Vang Kuang-mey'in alabildiğine eleştirilmesini engelledi. Çalışma gruplarının kurbanlarının baskı altına alınacak bir halleri olmadığından, Liu ve eşini onların saldırılarına karşı korumak oldukça güçleşti. Diğer bölgelerde çalışma gruplarının kurbanları yeniden eğitilmelerini talep ettiler, gizli ajanlar onlara aynı şekilde karşı çıktılar çünkü "elli gün"ün dosyalarını yeniden açmak istemiyorlardı.

Bütün bunlardan meşhur "Kara Belgeler" münakaşası doğdu. Çin'de ciddi siyasi hatalar yapan ya da karşı-devrimci suçlar işleyen vatandaşlar hakkında ideolojik dosyalar vardır ve bu dosyalar mahalli Parti Komitelerinin karargahlarında saklanır. Çalışma grupları tarafından hücumu uğrayan kişiler çalışma gruplarının kendileri hakkında

düzenlediği dosyaların imha edilmesini talep ettiler. Bu kişiler hakkındaki dosyaların çoğu ciddi karşı-devrimci faaliyetler iddiasıyla doluydu. Böyle dosyaları olan kişiler bunların yakılmasını istediler çünkü onları saklamak devrimcilere karşı olabilecek bürokratik ve polis baskılarıyla karşılaşmak için birebirdi. Talepleri kabul edilmedi çünkü Tao Çu'nun taktiği Liu Şao-şi'yi utandıracak bir şey yapmamaktı. Dosyalar sıkı bir şekilde mühürlendiler ve "kara belgeler" bu dosyaların içerdiği konuların bir parçası olarak kaldı. Böylelikle "elligün"ün yarattığı gerilim daha da uzamış oldu; en çok anlaşmazlıklar yaratan unsurlar ki bunların faaliyetleri çalışma grupları tarafından kısıtlanmıştı, yavaş yavaş Tao Çu'nun gizli ajanlarına da karşı çıkmaya başladılar. Temmuzda olduğu gibi bu direnişleri onlara, "Parti aleyhtarı", "anti-sosyalist" etiketlerini kazandırdı.

Tao Çu'nun siyasetinin bir yönü de, gizli ajanlar tarafından mahalli olarak kabul ettirilmeye çalışan Kültür Devrimi Komiteleri kurmaya yardımcı olma faaliyetleriydi. Onaltı Madde Kararı'nın dokuzuncu maddesi, okullarda, merkezi ve mahalli idari yerlerde ve fabrikalarda bu tür komitelerin yaratılması için yapılan bir çağrıydı. Teorik olarak Parti Komünlerinde olduğu gibi genel seçim sistemiyle kurulacaktı, seçim, tartışmalar ve karşılıklı değerlendirmeler sonucu yapılacak, daha sonra da seçilen üyeler yetersiz ve de başarısız çıktıklarında görevlerinden geri alınıp yerlerine başkaları atanacaktı.

Gerçekte, mevcut şartlar altında, o sırada Tao Çu tarafından işlenmekte olan, Mao'ya karşı muhalefet kuvvetle devam etti, çalışma gruplarının benimsedikleri siyaset ve taktikler hâlâ yürürlükteydi, bazı zamanlar yeni faaliyete girmiş olan gizli ajanlar bu yöntemleri kullanıyorlardı, bazen de muhalefetin hâlâ elinde bulundurduğu Parti mekânizmasının bu kesimleri tarafından kullanılıyordu. Mahalli komitelerin oluşturulması bu yollarla etkilendi.

Bazı kilit noktalarda, özellikle hareketli tartışmaların olduğu Pekin Üniversitelerinde ve çalışma gruplarına karşı muhalefetin güçlü olduğu yerlerde, Onaltı Madde gereği kitlelerin müdahalesi hâlâ engellenmiş durumdaydı. Dolaylı ve doğrudan manevralarla muhalefetin etkisi altında bulunan gizli ajanlar ve Parti komiteleri, bazı okulları bizzat ziyaret eden, ve Tao Çu'nun şahsi müdahalelerinin de yardımıyla, Haziran ve Temmuz aylarında Liu Şao-şi'ye hiç durmadan karşı çıkan bu öncü unsurları komite önderliklerinden uzak tutmayı başardı. Esas olarak bu komiteler ya uzlaşmadan yana olan kişilerle ya da bir yandan "elli gün"ün kurbanlarının dosyalarını yeniden gözden geçirmeyi

reddeden, diğer yandan da hareketi sadece Peng eng ve Lu Ting-yi'nin "Kara ete"sine karşı yönelten, açıktan açığa tutucu kişilerle doldurulmuştı.

Daha Sonraları bazı Kızıl Muhafız yayınları Tao u'yu ve onun gizli ajanlarını, devrimci alışverişi engellemekle, yani öğrencileri serbestçe ve alabildiğine eyaletlerde dolaştırmamakla suçladı. Bu noktada daha ileri bir yorumda bulunabilmek için elimizde çok az bir bilgi var. Sadece şunu söyleyebiliriz ki, eğer gerçekten öğrenci hareketinin kökünü kurutmak istedilerse, şurası açıktır ki bu işi pek başaramadılar.

III.

EKİM-ARALIK 1966

ARTIK GERİ DÖNÜŞ YOKTU

1. KIZIL BAYRAK SAYI: 13

Kararın Geri Dönüşü Yoktu

3 Ekim 1966 tarihli Kızıl Bayrak'ta çıkan bir makaleyi okurken birçok Çinli, Kültür Devriminin yeni bir yol izlemek durumunda olduğunu anladı. Şimdiye kadar sadece, çalışma gruplarının birdenbire geri gönderildiği Haziran ve Temmuz aylarındaki acıip olay olmuştu ve onlar birden bire acı hatıralarını geride bırakarak uzaklaştıktan sonra dikkatler tekrar "Kara Çete" üzerine çevrildi ve geleneklere ve burjuvaziye karşı mücadeleye devam edildi. Daha sonra gürültülü patırtılı sürekli gelip giden Kızıl Muhafızlar ortaya çıktı. Artık çalışma gruplarından hiç söz edilmiyordu, buna rağmen üniversitelerde hâlâ mevcut olmaları birçok mesele çıkmasına yolaçtı. Çalışma gruplarının provokasyonuyla çıkan polemikler ve çatışmalar ki bunların hâlâ devam ettiği söylenir, bunu açıkça göstermektedir. Ve artık Liu Şao-şi'nin ve Deng Siao-ping'in isimlerinin Başkan Mao ile birlikte bulunmamasına ve fotoğraflarının Başkan Mao'nun yanısıra çıkmamasına ne demeli? Çalışma grupları sırasında ciddi hatalar işlediklerini buna sebep olarak gösterenler çok aceleci davranıyorlar. Bu iki şeyin birbirleriyle ilgili olması mümkün değil mi?

Ulusal bayramdan hemen sonra yayınlanan 13 numaralı 1966 tarihli *Kızıl Bayrak* durumu daha ayrıntılı bir biçimde açıklıyordu. Ulusal bayram bu yıl tanklar üzerine yerleştirilmiş çiçeklerin ya da sanat sergilerinin birbirini izlemesiyle değil iki milyon Kızıl Muhafızın ve "isyancıların" resmi geçidiyle hatırlanır.

Fabrikalarda, okullarda, dairelerde, kısacası heryerde bu makale kolektif bir şekilde okunmaya başlandı. Böylece hâlâ bazı yerlerde devrimcilere karşı baskıların devam ettiği açıkça görüldü ve hatalı bir

şekilde suçlanan bazı kişiler doğru bir şekilde yeniden eğitilmemişlerdi. Hâlâ bazı önderler şeytanca yollara başvurarak öğrencileri birbirine düşürmeye çalışıyorlardı.

Kızıl Bayrak'taki başmakalenin okuyucuları ve dinleyicileri, ilk defa olarak yeni terimlerin ortaya çıktığını gördüler. "Parti içindeki iki çizgi arasında mücadele"den daha önce söz edilmişti. Kültür Devriminin başlangıcından bu yana Parti içinde Mao'nun çizgisine karşı bazı önderler tarafından yürütülen tam bir karşı-devrimci akımın var olduğu belirtilmek isteniyordu.

Kurtuluştan bu yana birçok siyasi savaşlar deneyinden geçen Çinliler 1952 yılındaki Kao Kang (1) olayını ve 1957'de sağcılara karşı girişilen kampanyayı hatırlıyorlardı, yine buna benzer bir mücadelenin içinde olduklarını biliyorlardı, fakat bu mücadelenin daha öncekileri solda sıfır bırakacağı hiçbirinin aklına gelmiyordu doğrusu. Buna rağmen Çinliler "hata yapmış olanlar bu tavırlarında ısrar ederlerse, böylece bu hataları daha da derinleştirirlerse, çelişmeler düşmanca çelişmeler haline gelebilir" gibi sözleri okuduklarında, bu güne kadar halkın gözünde açığa çıkarılmayan bazı yüksek rütbeli kişiler için zor günlerin yaklaştığını kavrayabiliyorlardı.

Pekinli vatandaşlar, bazı yol kavşaklarında Mao'nun iki ay önce Onbirinci Plenumdan evvel yazmış olduğu metnin büyük afişlerini görünce bu düşünceleri pekiştirdi. Afişte esas olarak, çalışma gruplarının aktif olduğu "elli gün" sırasında "bazı önderler" in gerici bir rol oynadıkları ve Kültür Devrimini boğmaya çalıştıkları yazılıyordu. "Olaylara karşı dikkatli olduk, siyahla beyazı birbirine karıştırdılar... devrimcileri baskı altında tuttular... beyaz terör uyguladılar", diye yazılıyordu afişler (2) Bunlar ciddi suçlamalardı ve hiç şüphesiz, önemli olayların yakın olduğunun habercisiydi.

Peng Çen, Lu Ting-yi ve onlarla işbirliği yapanlar Mayıs ayında görevlerinden uzaklaştırılmışlardı ve o zamandan bu yana siyasi bir rol oynayacak durumdan çıkmışlardı. Mao'nun özel olarak belirtmeden kastettiği isimler kimlerdi? Cevap şu olacaktı: Liu Şao-şi ve Deng siao-Ping.

Daha sonraki günlerde Pekin Üniversitesi Pieta'da ve Zinghua

(1) Kao Kang 1954'deki Parti temizleme hareketinde hedef teşkil etmişti bölücülükle suçlanıyordu. Utanç içinde intihar etti.

(2) Bkz. Peking Review. No 33, 11 Ağustos 1967. Parti Başkanı makalesini şöyle isimlendirmişti, "Karagahları bombalayın."

niversitesindeki afişlerle bu iki kişiye karşı ismen saldırıya geçildiğine dair dedikodular bütün Pekin'e yayıldı.

Diğer afişler ise, Pekin belediyesinin yeni başkanı olan ve daha önce çalışma gruplarının gönderilmesiyle ilgili olarak sözünü ettiğimiz Li Sue-feng'e karşı şiddetli saldırılar içeriyordu, bunlar da şehrin merkezindeki yollar üzerinde görülmeye başlandı.

Bu noktadan sonra olaylar yoğun ve hızlı bir biçimde sürüp gitti. Ekim ayının sonlarında, Liu Şao-şi'nin 23 Ekim günü Merkez Komitesi önünde özeleştirisi yaptığını bildiren yeni afişler şehre yayıldı. Söylediklerinden bazı parçalar afişler üzerine yazılmıştı. Afişlerde bu özeleştirisinin tatmin edici olmadığı ve meseleleri çözülmediği de yazılıydı.

3 Kasım günü Tien-an-Men Meydanında Kızıl Muhafızlarla Lin Biao, Parti içinde iki çizgi arasındaki mücadelenin varlığını açıkça belirtti. Giderek çatışmanın niteliği ve Kültür Devriminin içeriği açıklığa kavuşmaya başlıyordu.

Hükümetin en yüksek kademelerinde siyaset mücadelesi sürüyordu ve Peng Çen kesiminin uzaklaştırılması bu mücadeleden daha da önemli olanı, Mao ile bazı yüksek rütbeli parti önderlerini birbirlerine düşürme çabasıydı. Bu önderlerin mevkileri o zamana kadar Peng Çen'in durumundan çok daha sağlam görünüyordu.

Çin'de Siyasi Alışkanlıklar ve Siyasi Çatışmaların Düzeltilmesiyle İlgili Birkaç Özellik

Çalışma grupları meselesinden ve Onbirinci Plenumdan sonra Mao Zedung, muhaliflerinin siyasi yönelişlerini belirleyerek ve Parti hiyerarşisi içinde yerlerini düşürerek onlara karşı önemli bir adım atmış oldu. Buna rağmen, Komünist Çin'de, Parti mekanizmasındaki bir muhalifin hemen düşman ilan edilmesi, Partiden atılması ve bütün görevlerinden alınması çok az rastlanan bir olaydır. Örneğin hâlâ Sovyetler Birliğinde de durum böyledir. Çin'de bu tür kişiler bedenen tasfiye edilmekle tehdit edilmezler.

Muhalefet genellikle kendini şu durumda bulur: Basın ve resmi Parti organları onlar hakkında kesin bir yargıya varmamaya hatta isimlerini bile vermemeye özellikle dikkat ederler; açığa çıkmış olanlara takılan etiketler de onlar için kullanılmaz. Buna rağmen, görüşünü ya da tavrını, bağlı bulunduğu Parti organının üyeleri önünde açıklaması talep edilir, Liu Şao-şi'nin durumunda da, herhalde bu, ya genişletilmiş

Parti Sekreterliği ya da Politbüro toplantısı şeklinde olmuştur. Bunların dışında ismen de suçlanabilir fakat sadece resmi olmayan yollarla, örneğin afişlerle olduğu gibi. Kültür Devrimi sırasında Parti önderlerini eleştiren ve onlara saldırılarda bulunan birçok afişin sorumlusu sadece onları yazanlar olarak kalmıştır ve Partinin merkez organlarını resmen bu afişlere arka çıkmaktan çok uzak bir tavır içinde olduğunu göreceğiz.

Böylece oldukça uzun bir dönemin sonunda, bir muhalifle ilgili olarak resmi yönden harekete geçilmişti. Eğer durumunu değiştirdiğine karar verilirse o zaman sokaklardaki afişlerde yazılmış olan herşey "unutulur". Yok eğer tam tersine hatalarında direktmeye kararlıysa o zaman sorumluluklarından alınır ve hatta Parti'den atılır; işte ancak o zaman resmi Parti yayınlarında ismi ortaya çıkar ve Parti düşmanı olarak ilan edilir.

Bu sistem muhaliflere karşı daima kademeli bir saldırı olduğunu gösteriyor. Liu Şao-şi'nin durumu buna somut bir örnektir. Onbirinci Plenumda, çalışma gruplarının hatalarından, devrimcilere karşı saldırılardan söz ediliyordu fakat Liu'dan hiç söz edilmiyordu. Buna rağmen hiyerarşik açıdan yapılan resmi sıralamada alt kademelere düşmüştü, bu onun tehlikeli bir durumda olduğunu gösteriyordu. Ekim'de Mao'dan alıntılar yapan afişler daha keskinleşti, burjuvaziden, gerici eğilimlerden söz ediliyordu fakat yine de Liu ismen anılmıyordu. Aynı dönemde basında Liu'yu ismen belirtmeden burjuvaziye ve gericiliğe dair kinayeler yapılıyor ve henüz düşmanca olmayan çelişkilerin düşmanca olabileceğinden söz ediliyordu.

Nihayet yeni bir adım: Öğrencilerin, devlet başkanına isim verecek afişlerle saldırıya geçmesi teşvik edildi ve bu yönde hareket etmeleri emredildi. Bütün bunlar Batılıların gözünde son derece karmaşık olabilir. Fakat Çinliler bu gelişimin her aşamasını tam olarak kavrayabiliyorlardı ve her olayda buna hakettiği önemi veriyorlardı.

Bu sistem sıkıcı olabilir fakat hiç de saçma değildi. Muhalefette olan herkese kapılar ardına kadar açık bırakılıyordu. Bu dönem içinde bir hasmın fikirlerinden vazgeçip hareketlerini düzeltmesi hayli zaman alıyordu. Eğer düzelirse, muhalefet dalgası durdurulabiliyor ve sorumluluklarını muhafaza etmesine izin veriliyordu.

Eleştirinin karşılığı özeleştiriyi ya da kendi kendini değerlendirmektir; işte Liu Şao-şi 1966 Ekim ayında kendini böyle bir özeleştiriyeye tabi tuttu. Bireyciliğin çok yüksek olduğu Batılı toplumlarda özeleştiriyi kötü gözle bakılan birşeydi. Bireyciliğin kötü birşey olarak değerlendirilmesi

dirildiği Çin'de ise özeleştirici çok yaygındır ve kimse kafasını bununla fazla meşgul etmez.

Özeleştirici, suçlamalarla karşılaşan bir kişinin diğerlerine genellikle çalışma arkadaşlarına karşı kendi durumunu anlattığı bir dengeleme hareketidir. Dıştan gelen eleştirileri kabul edip iddiaları değerlendirmek belirli bir zaman alır ve eğer eleştiriler haklıysa onları benimsemek için belirli tedbirler alınır. Bu nedenle, eleştirici-özeleştirici toplantıları oldukça yaygındır.

Siyasi bir muhalif söz konusu olduğunda, özeleştirinin daha nazik bir amacı vardır. Birçok fikrin başarıyla özümlenmesini gerektirir. Özeleştirici ne kadar çok olursa muhalefet o kadar azalır ve etkisi silinir. Çünkü belli bir siyasi inanca sadık kalanların, önderler vazgeçtiği anda bir fikre bağlı kalma şansları da azdır. Fakat her iki durumda da özeleştirici esas olarak aynı ilkedен hareket eder.

Bu bir cezalandırma değildir. Mao'nun ileri sürdüğü şu formüle dayanmaktadır: "Hastayı kurtarmak için hastalığı tedavi et." Özeleştirici baskı altına alma meselesi değil yeniden eğitime meselesidir. Eleştirilen kişinin fikirlerine ve ruhuna dokunulmamalıdır, ancak böylelikle hatalarının ideolojik köküne varılabilir, bu ise genellikle bir bireycilik sorunudur. Yani özeleştirici, değer yargılarının değiştirilmesini getirir ve kendisine karşı kazandığı zaferle kişi devrimin doğru yolunu yeniden keşfedebilir.

Doğrusunu söylemek gerekirse, böyle bir özeleştirici sadece yapılması gerektiği için yapılan birşey olamaz, aynı zamanda fiziki bir gerilim sonucu, içini dökmek olarak da görülemez. Bu konuda Mao şöyle der: "Dikkatimizi, karşı-devrimcilikle ya da hatalar yapmakla suçlanana çevirelim. Saldırının hedefi sınırlandırılmalıdır. Yardım etmeli ve eğitmeliyiz, doğru olan ispatlara, soruşturmalara ve incelemelere ağırlık vermeliyiz. Zor yoluyla kişiye içini döktürmek ya da sırlarını açığa vurmasını istemek kesinlikle izin verilemeyecek birşeydir. Hata işlemiş olanlar bizim yardımımızı almalı ve kendilerini yeniden eğitmelidirler."

Gerçekten de bu tavır; kişinin kendi muhaliflerini hapse attırmak ya da sürgüne göndermek ihtiyaçlarını ortadan kaldırır, çünkü bu tip tedbirlerden daha büyük nefretler ve kinler doğar. İnsan, Sovyetler Birliğinin ya da bazı Doğu Avrupa ülkelerinin bu tip hatalardan arınmak için özeleştirici yöntemini neden önceden göremediğine yanıyor. Çünkü bugün bütün Avrupa Komünist Hareketinin vicdanında bu tür hatalar bütün ağırlığıyla mevcudiyetini sürdürüyor.

Şekilci olmamak için, uzlaşma üzerinde etkin olmak amacıyla özeleştiriler çelişmenin köküne tam anlamıyla dokunmalıdır. Çin'de siyasi bakımdan karşı gelmekle suçlanan bir kişinin özeleştirii yapmayı reddetmesi çok ender bir şeydir, ve bütün özeleştiriler otomatik olarak kabul edilmez. Kültür Devrimi sırasında, Liu Şao-şi'nin özeleştirisi kabul edilmemişti. Bu olay bizi bıraktığımız yere, olayları izlemeye getiriyor.

Başlıca Dönüm Noktası

Kültür Devrimi için, 1966 yılındaki yenilgi, kargaşalıkların ve anlaşmazlıkların oldukça arttığı bir dönemdir. Burjuva gerici çizgisine karşı başlatılan yeni saldırı bazı sonuçları beraberinde getirdi, yolaştığı katı muhalefet bunlardan biriydi. Gerçekten de, muhalefet hem kendisini korumak için hem de bir karşı-saldırıyı başlatmak için güçlerini topladı.

Görünmeyen, seçilemeyen ve kendini açığa vurmaya reddeden muhalefetten söz etmiş bulunuyoruz. Peng Çen kesiminin tasfiyesi bu muhalefete biraz açıklık getirdi, fakat etkisi yine de çok zayıf oldu. Çalışma grupları bu muhalefetin kimlerden oluştuğunu ve ne olduğunu, Onbirinci Plenum onları mahkum etmeden önce açığa çıkarmıştı. Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'e karşı saldırıya geçilmişti, fakat onlara karşı herhangi bir talimat çıkmamıştı ve hâlâ görevlerini muhafaza ediyorlardı. Hareketin hedefleri henüz sınırlıydı. Resmi olarak sadece Peng Çen'in "kara" kesimi hücum altındaydı. Fakat hareketin böyle sınırlı kalacağını hiçbir şey garanti altına alamazdı. Liu-Deng dosyası her an yeniden açılabilirdi ve bu tehdit Mao aleyhtarı olanların başında Demoklesin kılıcı gibi sallanıyordu.

Ağustos Oturumu sırasında bazı kişiler, bu meselenin daha fazla patırtı gürültü olmadan çözümlenmesini ümit ediyorlardı. Fakat onların bu arzusu boşa çıktı ve orta yol siyaseti benimsendi.

Tao Çu şahsen Peng Çen'in teşhir edilmesiyle saldırının sınırlanmasını istiyordu. Onun, KDŞG'un önderi olarak yerini muhafaza etmesi, orta yol siyasetinin izlenmesini sağladı. Ona göre, Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping "yeni meselelerle karşılaşmış eski devrimcilerdi" Onların durumunda çözümlenmesi gereken bir "vicdan meselesiydi". Mücadelenin yeni şartlarını yanlış anlamışlardı: Bu mücadele için kendilerini iyi hazırlayamamışlardı. Tao Çu meseleyi küçümsüyordu ve bütün yaz ayları boyunca onun bulunduğu mevki, duruma galip gelmediğini düşündürebilir.

Fakat muhalefet için durum her geçen gün kötüleşiyordu. Kızıl Muhafızlar artık bürokratizmi mahkum eden ve kadrolara saldıran büyük harf afişler yazma alışkanlığını iyice edinmişlerdi. O andan itibaren bu tür işler okul ve üniversitelere mahsus işler değildi artık, çok yayılmıştı ve özellikle de fabrikalarda yaygındı. Bu oldukça neşeli durumla ve halkın kullandığı alışılmamış metodlarla karşı karşıya gelen muhalefete, sinirlenmeye başladı. Mao ve taraftarları onlara karşı yeni bir saldırının hazırlıkları içinde değil miydi?

Zinghua Üniverstes'i'nde öfkeli gençlerin her zamanki gibi gizli ajanlara ve Kültür Devriminin yeni kurulan komitelerine saldırmakla yetinmeyip daha da ileri giderek Liu Şao-şi ve karısına isimlerini vererek hücumla geçtikleri ve onları hain ilan ettikleri dedikoduları çıkmamış mıydı?

*Kızıl Bayrak'*ın 3 Ekim tarihli başmakalesi bu konuda daha sessiz kalmış sayılmazdı. Her cephede meseleler daha da ciddileşiyordu, çünkü artık saldırılar sadece Peng Çen kesimini hedef almakla kalmıyor, aynı zamanda Liu ve Deng'i de hedef alıyordu. Bu iki öndere düşmanlık dolu afişler şehir duvarlarında boy gösterirken KDSG, ki o zamanlar hâlâ Tao Çu çizgisini izliyordu, onları durdurmak için hiçbir tedbir almıyordu. Bu durum da, söz konusu muhalifleri derin derin düşündürüyordu. Oyunun son ve en önemli anları gelip çatmıştı ve muhalefet Tao Çu'nun uzlaşıcı orta yol siyasetinin bir kenara atıldığını bilmeksizin yeni bir atılımla savaşılmaya hazırlanıyordu.

Muhalefetin silahları

Bu muhalefet içinde Merkez Komitesinin bazı üyeleri ve onların etkisi altında bulunan bazı mahalli önderler bulunuyordu. Orta kademedeki kadroların üst kademedeki kadroların kararlarına karşı çıkma alışkanlıkları oldukça yaygınlaşmıştı, tabii bu durum da üst seviyedeki kadroların esas özelliğini ortadan kaldırıyordu, yani Parti makinasının başlıca kesimleri içinde manevra yapabilecek iktidar sorumlulukları elden gidiyordu. Artık kitlelerin seferberliğini önleyebilmek sadece akıllıca yazılmış talimatları yayınlamakla olabilecek bir şey değildi, fakat bu seferberlik ve kitle örgütlenmeleri döneminde çeşitli somut meselelerle ilgili çok karmaşık ve değişik görüşler vardı. Herkes Mao Zedung'u sözde ve fiilde tek önder olarak gördüğünden, belirli bir başarıyla entrikacı hareketlere girişmek söz konusu olabilirdi.

Halk arasında belirli bir anlaşmazlık mevcuttu. Kültür Devriminin

Çin'in her yerinde aynı hızda ve yaygınlıkta gelişmediğini gördük. Kızıl Muhafızların yaz aylarındaki faaliyetlerinden sonra, hareket bütün ülkeye yayıldı, fakat tartışmaların ve münazaraların olduğu iş alanlarında, fabrikalarda ve devlet dairelerinde personel genellikle ikiye ayrılıyordu.

Her toplumda tutucular, ilericiler ve her ikisinin ortasında yer alan insanlar vardır. Bazıları diğerlerine oranla daha çabuk uyanır ve daha doğal bir şekilde başkaldırmaya yatkındır; diğerleri ise tekdüze bir yaşam içine daha rahatlıkla hapsolür kalırlar ve pasif eğilimler gösterirler. Çin'deki fabrikalarda, daha iyi ücret alan daha çok haklara sahip bulunanlar, daha az ücret alan sıradan işçilere oranla eylemci sayılmazlardı. Bu durum daha derin ayrılıklar yaratıyordu. Dahası, çalışma grupları, arkalarında bölünmüş ve çelişkili ortamlar bırakarak çeşitli okullardan ve fabrikalardan çekilmişlerdi.

Bütün bunların sonucu, her işkolunun, burjuva-gerici çizgisi ile proleter devrimci çizgisinin ne oldukları konusunda kendilerine özgü görüşleri vardı.

Herkes, burjuva-gerici çizgisine karşı çıkıyor ve proleter devrimci çizgiyi destekliyordu, fakat bu , ayrılıkları gidermek için yeterli birşey değildi ve bu durum kısa zamanda nasırlaşmış bir mesele olarak ortaya çıktı. Kitlelerin Parti kadroları hakkında yargıları bir çatışma ve çelişme geleneği yarattı ve Kültür Devriminin son dönemlerine kadar da böyle kaldı. Çalışma grupları sırasında kadroların kendilerini çok rahatsız bir durumda bulduklarını hatırlayalım. Çalışma gruplarının saldırı hedefleri onlardı ve böylelikle kurbanlar da onlardı. Daha sonraları da solun bastırılmasında rol oynamışlardı. Hangi kesimden olursa olsun kişinin bu kadrolara, bu son yıllardaki olaylardan dolayı kuvvetli duygularla bakmamaları söz konusu olabilir mi?

Bu durum da, kadrolara saldıran ya da onları savunan çeşitli kitle örgütlerinin ortaya çıkmasıyla sonuçlandı ve bununla birlikte aralarında kızgın tartışmalar da olmaya başladı. Kültür Devriminin birçok aşaması boyunca şöyle bir siyasi formül görüyoruz: A kesimi X'e saldırıyor ve Y'yi savunuyor; B kesimi X'i savunuyor ve Y'ye saldırıyor vs.

Her kitle örgütünde insanoğlunun çok çeşitli yapılarını, yansıtan değişik tavırlar görülmüyordu; katı ya da uzlaşmacı, bazıları açıkça tutucu; bazıları dinamik, yolun başını çeken fakat aynı zamanda da kafası bulanık... Mao Zedung'a karşı gelen Parti önderleri bu çözümlenememiş şartlar altında kendilerini gösterdiler, böylece de kolaylıkla manevra yapma fırsatı buldular. Kısa zamanda her tutucu eğilimden nasıl

yararlanacaklarını öğrendiler, bu yolla açık ya da gizli doğrudan ya da dolaylı her devrimci eğilime karşı çıktılar. Heryerde tabii olarak varolan kadrolar hakkındaki değişik yargılardan yararlanarak, sınırlı bir başarıyla dahi olsa hücumların esas ağırlığını kadroların, onların yardımcılarının, ve alt kademelerde sorumlulukları olan meslekdaşlarının üzerinden saptırmaya giriştiler. Sonuç eğilimlerin birbirine karışması oldu. Parti önderliğinde görülen ve birbiriyle çelişen eğilimler, okullarda ve fabrikalarda kızgın itilaflara yol açıyordu. Mao'nun muhalifleri, kendilerini öncülerin saldırılarından korumak için durumdan yararlandılar; aynı zamanda çelişkilerin yarattığı ateşi körükleyerek onları şiddetli çatışmalara dönüştürmek için ellerinden gelen çabayı sarfettiler, böylece kitleleri bölünmüş durumda muhafaza edebilecek ve doğuşlarını engelleyemedikleri yeni yeni kitle örgütlerinin gelişip büyümelerini engellemiş olacaktı.

2. MUHALEFETİN KARŞI SALDIRISI

Tao Çu'nun Rolü

Pekin'de bu bölünme süreci oldukça keskindi. Daha önce Ağustos ayında, başkentte Kızıl Muhafızların örgütlerinin faaliyetlerini denetlemek için iki genel karargah kurulmuştu. Yaz aylarında bu merkezlerde de anlaşmazlıklar başladı. Çalışma grupları sırasında uygulanan çizginin tam bir eleştirisi ve tahlili mi yapılmalıdır, yoksa bu mesele Temmuz ayındaki esaslara dönmesi gereken özellikle de Peng Çen'e karşı hareketin belirli bir dönemine ait bir sapma olarak mı ele alınmalıdır? Saldırı durumuna dönmesi gereken çalışma grupları olayı nasıl değerlendirilmişti, bu sıralarda hatalı tavırlar benimseyen Parti önderleri nasıl ele alınmalıdır? Kendileri için bir açık kapı bırakılmasından yararlanarak Onaltı Madde ışığında tavırlarını düzelttiklerinde onlara karşı yöneltilen eleştiriler otomatik olarak azalacaktı. Fakat eğer hatalarında ısrar ederlerse bundan doğacak sonuçlar çok daha ciddi olacaktır. Aslında Onaltı Maddenin gereği gibi uygulanmadığı kısa zamanda ortaya çıktı ve Kültür Devriminin gelişmesine rağmen muhalefet hala güçlüydü. Kültür Devriminin komiteleri bazen çekingen davrandılarsa da eleştiri hareketini geliştirmeye hazır ve istekli bulunan devrimci gençler hiç eksik olmadı. Kısa bir süre içinde iki Kızıl Muhafız karargahın tutucu olduğunu tespit ettiler. Kızıl Muhafızlar arasındaki tutucu ve devrimci unsurlar içindeki muhalefet, Komünist Parti önderliğinin

kendi içindeki benzer akımları yansıtıyordu. Onbirinci Plenumda önderler arasında iki eğilim karşı karşıya geldi, bir grup Liu Şao-şi'ye karşı saldırı hareketini izlemek istiyordu, diğer bir grup ise onu koruma yanlısıydı. Sonuçta Tao Çu'nun uyguladığı orta yol taktiği benimsendi. Ağustos ve Eylül aylarında Tao Çu Kültür Devriminden resmen sorumlu bulunuyordu. Belki de kendisi tetikte bulunmak zorundaydı çünkü kendisinden sonra gelen iki kişi Peng Çen ve Liu Şao-şi daha sonra görevlerinden alınmışlar ve teşhir edilmişlerdi.

Bu iki ay içinde Tao Çu, Kültür Devriminin gelişimini belirli bir etki altında bulundurabilecek pozisyondaydı. Propaganda bürosu başkanlığına Lu Ting-yi'yi yeniden getirerek kilit bir noktayı elde tutmuş oluyordu ve Kültür Devriminden Sorumlu Grubun danışmanı olarak kendisi sık sık liseli ve Üniversiteli öğrencilerle görüşüp konuşma imkanına sahipti. İki Kızıl Muhafız karargahına tutucu bir eğilim kazandıran da oydu. Ağustos ve Eylül aylarında üniversitelerde Liu ve Deng'e hücum etmekten kaçınılması ya da çalışma grupları meselesini yeniden açmaya yanaşılması onun akıl öğretmesi ile olmuştur.

Kızıl Muhafızların Üçüncü Karargahları

Eylül ayının başında Kızıl Muhafız grupları ve özellikle de Zinghua Üniversitesi'nden ve Havacılık ve Jeoloji Enstitüleri'nden olanlar ve iki Kızıl Muhafız karargahı üzerindeki yasaklamalardan ve devrimci ateşin eksikliğinden bıkip usandıklarından bir üçüncü karargahı kurdular. Daha en başından bu üçüncü karargahlar Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'e karşı saldırıya giriştiler ve "elli gün" sırasında çalışma gruplarının izlediği çizgiyi eleştirme hareketine başladılar. Mao Zedung'un belki de Cen Bo-da'yı aracı yaparak, Kızıl Muhafızların Üçüncü Karargahlarının kurulmasında el altından etkin olduğu düşünülebilir. Bu merkezin çekirdeği, Haziran ve Temmuz aylarında Çen Bo-da'nın teşvik ettiği çalışma gruplarının çabalarına karşı çıkan öğrencilerden oluşmaktaydı. Cen Bo-da bu dönemden sonra sadece yeniden eğitilmeyi talep etmekle kalmadı, ayrıca çalışma gruplarının yeniden denenmesini de istedi. Bu durumda giderek Tao Çu'nun gizli ajanlarına karşı çıkacaklardı. 3 Ekim'de Liu ve Deng'in temsil ettikleri burjuva-gerici hattına karşı saldırı başlatıldığı sırada Tao Çu'nun siyasetleri reddedilmiş oldu ve ona karşı olanlar hızla kolları sıvadılar.

Mao yanlısı çizginin yeni saldırısı yenilenen direnişle karşı karşıya geldi. Bu direniş yakında şiddete dönüşecekti. Ekim ayının sonun-

da ve Kasım'ın başında Kızıl Muhafızların bazı üyeleri Üçüncü karar-gahlarla aralarındaki farklılıkları büyüterek neredeyse bir çarpışmanın eşliğine geldiler, Tao Çu bu duruma arka çıktı hatta destekledi. Bu za-mana kadar Tao Çu bir ılımlı rolü oynamayı başarmıştı fakat Ekim ayının başlarında durum değişti. Halk, onun başlangıçtaki bu ılımlı tavrını unutsun diye ve Mao taraftarlarından heran gelebilecek saldırı-ları önlemek amacıyla, bu sefer de bağnaz aşırı solcu bir tavrın içine girdi. Yabancı gözlemcileri aldatan, işte bu çok "katı çizgi" imajı idi.

Üniversetileri ziyaret ettiği veya öğrencileri onunla görüşmeye geldiği sırada tamamen devrimci bir heyecana bürünürdü. Bu dönem-de herkes Liu, Deng aleyhtarı bir çizgiyi benimsediğinden, o da kendi-ni onları mahkum etmek ve kınamak zorunda hissetti., fakat bu işi öyle bir biçimde yaptı ki sanki Liu ve Deng birer sıradan Mao aleyhtarı idiler. Aslında yaptığı, Liu'nun çalışma gruplarıyla ilgili taktikleri-ni uygulamak ve bir avuç insanı korumak için bütün bir halka saldır-maktı. Belirtmek istediği şey kapitalist yolu izleyenlerin sayısız oldu-ğu ve her yere yayıldıklarıydı. Bu nedenle Tao Çu'ya göre bu önderle-re doğrudan doğruya bir saldırı yapılmamalıydı, mevkilerinin yüksek olması bu durumu değiştirmemeliydi. O'nun, "Mao ve Lin Biao dışın-da her önder eleştiriye açıktır" dediği bilinir. Bu da Cen Bo-da ve Çiang Çing'e karşı saldırılara yol açtı. Bu saldırı Liu Şao-şi'yi destek-leyenlerin ya da şu veya bu nedenle tutucu bir çizgi izleyenlerin önder-liğinde yürütülüyordu. Aynı saldırının başlıca hedeflerinden biri de Kızıl Muhafızların Üçüncü Karargahıydı.

Ve bir kere daha, sadece Parti önderliğinin bir kısmının değil, Çin halkının bir kesimini de içine alan bu akım kendini Mao yanlısı, dev-rimci ve proleter olarak adlandırıyor. Kültür Devrimi ilerledikçe, Mao adına Mao'ya karşı savaşan kişi ve kesimler her zamankinden daha da fazlalaştı. Olay Mao'nun ideallerini koruyup rejimin devrimci niteliklerini kuvvetlendirmek isteyenlerin yarattığı akımla, Çin toplu-munda ayrıcalıklı ya da nispeten ayrıcalıklı kesimlerin yarattığı akım arasındaki mücadeleydi.

Lien Tung

1966 sonbaharı birbirine zıt bu iki başlıca akımın varlığını olduk-ça açığa çıkardı. Öğrenciler ve işçiler arasında bu durumun belirtileri açıkça görülüyordu.

Ekim ayında Pekin'in merkezinde, Yiu ve Deng'e saldıran afişle-

melerle işe başlayan Mao yanlısı akımın yeni saldırısı Kızıl Muhafızların Üçüncü Karargahını vurucu güç olarak kullanıyordu. 25 Eylülde Çu En-lay bu grubun önderleriyle görüştü ve onlara hedef gösterdi.

Ekim ayı içinde Pekin sokaklarında yeni tip afişlemeler boy gösterdi. Bu afişler matbaada basılmış afişlerdi ve üzerlerinde yaralı kişilerin büyütülmüş fotoğrafları vardı. Bazılarının başı sargılıydı, bazıları hastahanedeydi, yaraları gözüküyordu. Yeni afişler bazı örgütleri Onaltı Maddenin barışçı tartışmayı öngören maddesine uymamakla suçluyordu ve çeşitli şiddet hareketlerinden sorumlu tutuyordu. Ve genellikle bu eylemlerinden dolayı suçlanan kişiler kendi afişlerini asarak kendilerini suçlayanları aynı şiddet eylemlerinden dolayı suçlarlar ya da onları bir saldırının tırmanışından sorumlu tutarlardı. Her örgüt afişlerini büyük harf yazılarla doldurup birbirlerine "revizyonist" veya "Mao aleyhtarı" dediğine göre, birçok yabancı gazetecinin kendi kafalarınca Mao taraftarlarının içinde buldukları zor durumun belirtileri olarak değerlendirmeleri anlaşılabilir bir şeydir. Eğer bu afişler kelimesi kelimesine kabul edilse o zaman insan, saldırıların karşı devrimci olduğuna ve saldırı karşısında bulunanların da Mao'nun taraftarları olduğuna kanaat getirir.

Bütün bunların arasında Merkez Komitesin'ce imzalanan afişler, Pekin sokaklarında barışçı mücadele çağrılarında bulunuyor, halka, kavga etmemesi, çocuk kaçırmaması ya da kişiler hakkında illegal araştırmalar yapmaması konusunda uyarılarda bulunuyorlardı. Kasım ayının gelişiyi ve de kışın bastırmasıyla Kültür Devrimi en amansız safhasına girdi. Merkez Komitesi'nin uyarılarına rağmen şiddet hareketlerinin devam ettiğinden şikayet ediliyordu.

Kasım ayının ikinci yarısında Pekin'deki Havacılık Enstitüsü öğrencileri arasında şiddet olayları meydana geldi. Üçüncü Karargaha bağlı olan Kızıl Muhafızlarla birinci ve ikinci Karargahlardan olanlar arasında da sık sık olaylar çıkıyordu.

Kızıl Muhafızların üyeleri sadece işçi ve köylü çocuklarından değil Partili kadroların çocuklarından da meydana geliyordu. Bunlardan bazıları özel okullara kayıtlıydılar, bu okullar partili kadroların çocukları için özel olarak yaptırılmıştı; inşaatları daha iyi, malzemesi daha çok ve kadrosu sıradan okullarinkinden daha iyiydi. Kurtarılmış bölgeler zamanından beri varolan bu okullar, Lu Ting-yi ve Liu Şao-şi tarafından komünistlerden oluşan ayrıcalıklı bir sınıf yaratmak için kurulmuştu. Bugün bu okullar altilmiştir fakat Kültür Devrimi'nin başında bu okullar mevcuttu ve bu okullara devam eden öğrenciler

kendilerinin sosyal ve siyasal konumlarını belirleyen şu sloganla Kültür Devrimine katılıyorlardı: "Devrimci bir babadan değerli bir çocuk, gerici bir babadan pespaye bir çocuk!"(3) Başka bir deyişle devrimci önderlerin çocukları olarak kendilerini doğuştan devrimci sanıyorlardı. Bu akılalmaz varsayım, "soyaçekim" kavramını yeniden ortaya atmaya kadar vardı ve sosyalist bir toplumda feodal, burjuva fikirlerin hâlâ yaşadığını ve etkin olabildiğini açıkça gösterdi.

Bu Kızıl Muhafızlar, Birleşik Eylem Komitesini (Çince, Lienhe Hstingtung Weiyuanhui) kendilerine siper alarak Pekin'deki kuvvetlerle birleştiler. Birleşik Eylem Komitesi Kızıl Muhafızların Üçüncü Karargahına karşı bir saldırıyı hemen başlattı. Üçüncü Karargahın üyelerinin burjuvazinin ve toprak ağalarının çocukları oldukları ve gerici oldukları konusunda ikna olmuş ya da saflarına sızmış olan kişiler tarafından etkilenmişlerdi. Bu nedenle öç alma duygusuyla peşlerine düşmüşlerdi.

Birleşik Eylem Komitesinin faaliyetleri sonucu kaç kişinin kurban edildiğini kestirebilmek zordur. Bazı cinayetler bilinmektedir, bereket versin ki bunlar azdır ve cinayetler birbiri ardından işlenmemiştir. Fakat bazı vahşet hareketlerinin, şiddetli tecavüzlerin, çocuk kaçırmaların ve kanunsuz hapse atmaların sayısı oldukça yüksektir.

Doğrudan Merkez Komitesine bağlı olan KDSG Cen Bo-da ve Çiang Çing önderliğinde Üçüncü Karargahın yardımına koşmada gecikmediler. Fakat bu hareket Lien Tung'un KDSG'ü vuracağı hedefler arasına sokmasını engelleyemedi. Ve her zamanki gibi tutucu Lien Tung, Mao Zedung adına muhaliflerine karşı saldırıya geçti! Lien Tung esas olarak KDSG'ü Onaltı Maddeye uymamakla ve kitlelerin seferberliğine karşı çıkmakla suçluyordu. Yine böylece Kültür Devriminde sağın, kendi eksikliklerinden dolayı solu suçladığı bir olayla karşı karşıya kalıyoruz.

Özellikle Ormancılık Okullarında KDSG'un tasfiye edilmesi çağrısında bulunan sloganlar görülmeye başlandı. Bazı sloganlar 3 Ekim

(3) Bununla ilgili olarak Pekin üniversitesi'nden Tan Li-fu adlı bir öğrenciden sözetmeliyiz. Tan Li-fu yüksek halk mahkemesinde vekaleten görev yapan bir devlet başsavcısının oğluydu. 20 Ağustos 1966'da soyaçekim teorisini allayıp pullayan bir metin yayınladı ve bunu geniş çapta dağıttı. Birleşik Eylem Komitesi'nin önderlerinden biriydi. Kültür Devrimi sırasında 'soyaçekim teorisi' ile 'Tan teorisi' eş anlam taşıyor. Troçkist tarihçi P. Broué, canla başla Mao'ya karşı çıkan bir solcu ararken nihayet aradığı adamı bulduğuna kani oldu. (Bk. La Verite, No 551, Mart 1971, s. 81) Bu isabetsiz bir seçimdi. Tan Li-fu, Troçkistlerin her yerde yerin dibine batırdıkları bürokrasinin tam bir örneği ve savunucusuydu.

tarihinden itibaren hatalı bir yönelimin kökleştiğini ileri sürüyorlardı. 3 Ekim'de *Kızıl Bayrak*'taki makalenin Liu Şao-şi'ye karşı yeni bir mücadelenin başlatılmasını belirttiğini hatırladığımızda tespit edilen bu tarih bizi şaşırtmamalıdır.

Bu nedenle, aldatici sloganların ve saçma sapan ideolojik adlandırmaların ardında Kızıl Muhafızların bu grubunun, Mao Zedung'la ilgili olarak Ekim ayından bu yana uygulanmakta olan yeni siyaseti değiştirme yolunda köklü bir siyaset uygulamakta olduklarını görürüz. Bu durumda, Lien Tung'un Mao'nun kendisine (4) doğrudan saldırıya geçmeden- ki böyle birşey Çin'de söz konusu olamaz- Lin Biao'ya ismen saldırdığı ve ona "casus" dediği Aralık ayında daha berrak bir şekilde ortaya çıkmıştır. (5)

Belgelerin doğrudan çekilen fotoğrafları daha sonra, Lien Tung'un yüksek rütbeli devlet memurlarından büyük miktarlarda para aldığını iyice açığa çıkarmıştır. Bu örgütün kendi hizmetine verilen önemli mali kaynakları olduğu kesindir. Üyeleri genellikle motorlu taşıtlarla çok seyahat ederler. Motorlu taşıtlar çok masraflıdır ve Çin'de bunun kolay kolay üstesinden gelinemez. Sokaklarda büyük gruplar halinde yürürler ve üzerinde siyah büyük harflerle Hong Vei Bing yazan kırmızı ipek kollukları vardı; bu nitelikleriyle göze çarparlardı. Bayrakların (6) üzerinde de Hong Vei Bing yazılıydı. Demir-örsü ve bisiklet zincir kullanmakta uzman olan bu kişiler, vahşice gece akınları düzenlemede kötü bir itibar kazandılar. Başkentteki birçok uyanık yurttaş onların geceleri şu veya bu okula giderek bu okulun öğrencilerine saldırdıklarını gözlediler.

Kızıl İşçi Ordusu

Bu sırada kitle örgütleri işçi sınıfı arasında dev adımlarla gelişti. Bütün engellemelere rağmen Kızıl Muhafızlar örneğinin, işçilerin arasında nasıl yayıldığını ve işçilerin Kültür Devrimine katılmasını nasıl sağladığını gördük. Fakat bu "işçi sınıfı" kendi içinde birleşik olmak-

(4) Hâlâ Pekin Üniversitesinde bazı öğrenciler, açıkça, Mao'nun, Marks, Engels Lenin ve Stalin gibi teorisyenlerle bir tutulamayacağını savunan makaleler yazmaktadırlar.

(5) Moskova radyosu bu afişleri öğrenir öğrenmez büyük tantana yaptı. Fakat Rusların söylemeyi unuttukları birşey vardı o da, Lien Tung'un Lin Biao'yu yeni bir "Kruşçev" olarak suçlamasıydı! Bu da, Mao'nun muhaliflerinin Mao yanlısı ideolojik çerçeveden kurtulamadıklarının açık bir ispatıdır.

(6) Bütün Kızıl Muhafızlar üzerinde "Kızıl Muhafız" yazılı kırmızı kolluklar takıyorlardı, ama harfler genellikle sarı ya da beyazdı.

tan uzaktı: Aralarında bazı değişik akımların bulunduğu çeşitli tabakalardan oluşuyordu. Bu durum bütün dünyadaki işçi sınıfı için aynıdır ve Çin'de de durum değişik değildir.

1966 sonbaharında gerici burjuvazinin karşı saldırısı bazı işçi örgütleri arasında biraz destek buldu. Böylece Ekim ayında Kızıl İşçi Ordusu diye bilinen bir örgüt oluştu (bu özellikle 1 No'lu Metalurji Fabrikası işçileri arasında yaygındı.) Bu örgüt de, KDSG'a ve Kızıl Muhafızların Üçüncü Karargahına saldırıya geçtiler. Bu örgüt hakkında az bir bilgiye sahibiz. Fakat esas olarak Po I-Po'nun Maliye Bakanlığı sırasında kurumlaştırılan bonolardan ve maddi teşvik unsurlarından yararlanan sanayii işçileri arasında ortaya çıktığını düşünebiliriz. Ayrıca bazı yüksek rütbeli önderlerin (eskiden Liu Şao-şi Sovyetlerdeki benzerlerinin çizgisinde bazı Çin birlikleri kurmaya çalışmıştı ve hala orada yakın arkadaşları vardır) ya bu örgüte mensup oldukları ya da onu destekledikleri görülüyor. Mao'nun bazen "köylülerin adamı" olarak adlandırılmasına karşın, Liu'nun "işçilerin adamı" olarak sağladığı talihsiz ve yersiz itibar bu nedenle ortaya çıkmıştır. Bu yargılar sağlam olmayan belgelere dayanmaktadır fakat, çok tekrarlandığı için gerçeklik damgasını da üzerinde taşır, Batıda ise bazen kesin doğrular olarak değerlendirilir. Gerçekten Mao köylüler arasında olduğu kadar işçiler arasında da ağırlık ve otorite sahibiydi.

3. TEPKİ- TAO ÇU'NUN SON SİYASETİ

Makale No. 15

1966'nın Kasım ayı, aralıklı şiddet hareketlerinin belirlediği bir gerginlik ayıdır. Aralık ayının gelişiyle, her zamanki gibi geri planda duran ve çeşitli akımların birkaç hafta için gelişmelerine izin veren Parti organları, yeniden ortaya çıkarak kendilerini kabul ettirdiler.

Pekin'deki bütün kitle örgütlerinin temsilcilerine hitaben yaptığı bir konuşmada Çu En-lay, Lien Tung'a karşı açık bir misillemede bulunarak şunu açıkladı: "Başkan Mao ve Başbakan yardımcısı Lin Biao Kültür Devriminden Sorumlu Gruba karşı tam bir güven beslemektedirler." 13 Aralıkta Kızıl Bayrak'ın 15'inci sayısında çok önemli bir makale çıktı: "Yeni Zaferler Kazanalım" (7) bu makalede gerici burjuva çizginin ezilmesi amacıyla bir karşı saldırı çağrısı yapıyordu. Mer-

(7) Bkz. Peking Review, sayı 51, 6 Aralık, 1966.

kezi yetkililer onların faaliyetlerini mahkum ettiler. Tutucu örgütlerin üyeleri de kitleler halinde hak ettiklerini buldular. Polis, tam bir temizlik hareketine girişmeden onları silahsızlandırmaya çalıştı.

16 ve 17 Aralık günlerinde, son haftalarda sayıca oldukça artmış bulunan Üçüncü Karargahın Kızıl Muhafızları Pekin'deki İşçi ve Köylü Stadyumunda iki yürüyüş düzenleyerek, Liu Şao-şi'nin çizgisine karşı çıktılar ve bu çizgiyi mahkum ettiler. İlk toplantıda Çen Boda, Çiang Çing ve Kang Şeng, ikinci toplantıda ise Çu En lay bütün KDSG'un üyeleriyle birlikte hazır bulunmuşlardı. 100 bin kişinin stadumu doldurduğu bu yürüyüşlerde Lien Tung'un faaliyetleri mahkum edildi ve ayrıca Üçüncü Karargaha saldırıya geçen diğer gerici akımlar da teşhir edildi. Üçüncü Karargah bütün engellemelerin üstesinden geldi. 17 Aralık günü önemli bir kişiye karşı saldırıya geçti. Bu kişi, gizli ajanların faaliyetlerini denetlemekle sorumlu bulunan Vang Jen-çung'du. Vang'ın gizli ajanları Zinghua Üniversitesinde Kültür Devriminin "itici güç"lerindendi. Vang Jen-çung, Tao Çu ile yakın işbirliği içindeydi. Bu sırada Tao Çu muhakkak ki kendisini kritik bir durumda görmekteydi.

Üçüncü Karargaha karşı girişilen saldırı Tao Çu'nun şu sloganı siper alınarak yürütülmüştü: "Mao ve Lin dışında herkes eleştiriye açıktır." Mao'ya karşı çıkanlar belirli şartlara dayanarak çeşitli taktikler kullanırlar. Tutucular doğrudan ya da dolaylı olarak duruma göre baskı tedbirlerine başvururlar; genellikle değişik maskeler altında gizlenen fakat aynı kişilerden oluşan "radikaller" hedefleri büyütürler ve her cephede bulanıklık yaratarak izledikleri yolu gizlerler. Tao Çu, Liu Şao-şi meselesinin pek de vahim olmadığı yolunda yaptığı birkaç konuşma ile birinci yolu; Kızıl Bayrak'ın 13. sayısında ilan edilen saldırının anlamını bulandırırken ise ikinci yola başvurdu. 17 Aralık günü sağ kolu olan Vang Jen-çung'a karşı yöneltilen suçlamayı kısa bir zaman sonra Tao Çu'nun kendisine karşı yöneltilen suçlama izledi. Bu sırada onun özeleştirisini yaptığı, belirten afişler asıldı. Tao Çu'nun özeleştirisini kabul edilmemişti. İki hafta kadar sonra, bir *dazubao* kampanyası ile başkentte şimdiye kadar görülmemiş bir biçimde Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'e karşı bir suçlama hareketine girişildi, kısa bir süre sonra Tao Çu aynı hedefin bir parçası haline geldi. Aylarca Çin şehirlerinin sokakları "Kahrolsun Liu-Deng-Tao" çığlıklarıyla inledi.

İşte yabancı gözlemcilerin Tao Çu'nun rolü konusunda değerlendirmelerinde hataya düşmeleri bu döneme rastlar, O'nun halka açıklama-

nan sözlerinden "sağlam çizgi" siyasetinin savunucusu olduğu sonucuna vardıklarından, afişlerle suçlanmaya başladığında Tao Çu'nun, aleyhtarı karşı saldırının bir kurbanı olduğu kanaatine vardılar.

Yeni Durum

Karlı aralık boyunca Pekin'in kavşağına yerleştirilen hoparlörler, Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'e karşı yöneltilen suçlamaları ilan ediyordu. Duvarlar onları mahkum eden afişler ve karikatürlerle dolup taşıyordu; Kızıl Muhafızların gazetesinin yayınlanan binlerce nüshası da aynı şeyi yapıyordu. Buna rağmen resmi yayınlar tamamen gerici-burjuva çizgisine karşı yöneltilen yazılarla dolu olmakla birlikte, bir keresinde bile onların adlarını vermemişti, radyo yayını da böyle hareket ediyordu. 11 Kasım'da ve yeniden 26 Kasım'da son iki Kızıl Muhafız yürüyüşü sırasında Tien-an Men kürsüsünde ortaya çıktılar. Kaderleri henüz resmen tayin edilmemişti. Onlar düşman mıydılar? Yoksa hata yapmış, fakat korunabilecek ve yeniden eğitilebilecek yoldaşlar mıydı? Çelişmeler çözümlenebilir miydi yoksa çözümlenemez miydi? Resmen bu soruların ortaya atılması mevkiilerinin aşağılandığının bir kanıtıydı. Onlara karşı yöneltilen saldırılar artmıştı ve bu durumda bütün Çin, onların "şüpheli unsurlar" sınıfına dahil olduğunu biliyordu.

Şahsi durumları ne olacaktı? Bunu kesin olarak bilmek imkansızdır. Bildiğimiz şey onların 27 Kasım tarihinden itibaren hiçbir resmi görevde ortaya çıkmamış olmalarıdır. Mevkiilerini kaybeden fakat haklarında kesin bir kararın verilmediği diğer Çinli önderler gibi onların da göz hapsi altında bulunduruldukları ve eleştiri ve özeleştirme toplantılarına rapor vermenin dışında bütün faaliyetlerinden alıkonuldukları bir olasılıktır. O sıralarda Çin'de bulunan bizler, yeni atanan elçilerin itimatnamelerini eskiden devletin başkanı olan Liu Şao-şi'ye değil, fakat Sung Çing-ling'e (8) verdiklerini gazetelerden okuduğumuzu hatırlıyoruz.

O zaman yukarda anlattığımız şartlar altında, ellerinden bütün siyasi yetkileri alınan ve hatta herhangi bir şekilde devlet işlerine katkısı bulunması ihtimali olmayan bu kişilerin daha sonra meydana gelen olaylardan sorumlu tutulmaları ve suçlama kampanyasının daha da yoğunlaşması nasıl açıklanabilir? Bu mantıksız bir iş gibi görülebilir

(8) Sun Yat-Sen'in dul eşi ve Halk Cumhuriyeti'nin Başkan Yardımcısı.

fakat aslında çok basit bir şekilde açıklayabiliriz; bu kişiler siyasi mevkiilerinden uzaklaştırılmalarına rağmen savundukları siyasetler hükmünü sürdürdü ve bayrağı başkalarına devrettiler. İki çizgi arasındaki mücadelede daha sonra oluşan değişikliklerin Liu ve Deng ile şu ya da bu şekilde bir ilgisi yoktu, fakat Çin'de ve dünyanın diğer her yerinde bir siyasi fikir ya da kavram muhakkak bir kişiye atfedilmektedir. Eğer Mao, siyasi iktidarın, devrimci çizgisinin, Marksist ideolojisinin simgesi ise o zaman Liu Şao-şi de gericilik ve revizyonist akımla özdeşleşmektedir.

*Kızıl Bayrak'*ın 13 Aralık tarihli başmakalesi, hareketin tam bir manzarasını çiziyor ve yeni bir aşamaya işaret ediyordu. Devrimci akım geliştisede, burjuva-gerici akımın savunucularının ve kapitalist yolu tutmuş olan önderlerin silahsızlandırılmadığını işaret ediyordu. Onlar, gerçek devrimci çizginin savaş çılgınlıklarını çarpıtarak bulanıklık yarattılar ve halkın bazı kesimlerini, sinsice proleter devrimcilerinin aleyhine çevirdiler. "Devrimci kitleler burjuva gerici çizgisine kesin olarak karşı oldukları içindir ki," diye yazıyordu başmakale "gizli duygular besleyen bazı kişiler 'burjuva gerici çizgisine karşı çıkalım' sloganını kötüye kullanarak halkı aldatmak ve halkın kafasını bulandırmak istiyorlar... devrimci sola saldırmak için çengel attıkları bazı kişileri örgütlemeye devam ediyorlar". (9) Bu başmakale, bazı işçilerin ve köylülerin devrimci Kızıl Muhafızlara saldırmaya kışkırtıldığından söz ediyordu. Ayrıca, gerici çizginin sadece çalışma gruplarının yollandığı bölgelerde değil, diğer bölgelerde de uygulandığını yazıyordu. Parti komiteleri tavrılarını çalışma gruplarına dayandırarak gerçek devrimcilere karşı baskı uygulamışlardı. Bu tavrın olduğu yerlerde önderler, bu nedenle kendilerine karşı yapılan suçlamalara, cevap olarak bölgede hiçbir çalışma grubu bulunmadığından, böyle bir meselenin de olamayacağını savunarak karşılık verdiler. Bazı önderlerin, halka ve devrimcilere karşı çıkarken uyguladığı metod, kendilerine yöneltilen suçlamaların proletaryanın temsilcilerine karşı yöneltilen suçlamalar olduğunu ileri sürerek, kendilerini temize çıkarmak oldu. Eğer bu söylediğimiz şaşırtıcı görünüyorsa şu olayı hatırlatalım: Mao'nun kendi Dazubao'su olan "**Karargahları Bombalayalım**"ın Ekim'de yayınlanmasından buyana, genellikle burjuva olarak değerlendirilen Liu-Deng karargahlarının yıkılması ve Mao'nun proleter karargahlarının korunması konusunda anlaşıyorlardı. Aralarında Tao

(9) Bkz. Peking Review, sayı 51, 16 Aralık, 1966.

Çu'nun da olduğu bazı önderler, kendilerinin proletaryanın karargahına mensup olduklarını iddia ederek savunmaya geçtiler. "Bu", diye işaret ediyordu Kızıl Bayrak'ın başmakalesi, "burjuva gerici çizgisinin çok tipik bir tezahürüdür"

Lien Tung'a ve aralarında Tao Çu'nun da bulunduğu denetleyicilere değinen başmakale, şöyle devam ediyordu: "Şu sırada, Parti içinde bugün yetki sahibi olan ve kapitalist yolu tutan bir avuç kişinin en büyük özelliği saman altından su yürütmeleri, kendilerinin çengel attığı öğrenci ve işçi kitle örgütlerini dalavere yoluyla idare etmeleri, huzursuzluğa yol açmaları, bölünmeler yaratmaları, şiddet ve baskı yoluyla çatışmalara sebep olmaları ve hatta devrimci kitlelere karşı çeşitli illegal yollara başvurmalarıdır". Başmakale bir kez daha şiddet hareketinden kaçınılmasının gerekliliği üzerinde duruyordu. Kazanılan birçok başarıdan dolayı halkı kutluyor ve proleter devrimcilerine hayat dolu bir çağrıyla son buluyordu. "Daha iyi işler yapın... yeni zaferler kazanın ve başkan Mao'nun önümüze serdiği yüce tarihi görevi yerine getirin".

EK NOT 1973

Son yıllarda Çin'in dış dünyaya açılmasıyla ve birçok yabancı gazetecinin ve çeşitli yabancı delegelerin ülkeyi ziyaretiyle, bu ülke hakkında daha çok bilgi sahibi olduk. Böylelikle en azından, Kültür Devrimi hakkında eskisinden berrak bir görüşümüz oldu. Bu değişiklik sonucu, Kültür Devriminin anlamını ve etkisini daha mükemmel olarak inceleme olanağı doğdu. Oysaki ben bu kitabı yazdığımda birçok olay henüz açıklığa kavuşmamıştı ve çoğu yorumlar tartışmaya açıktı.

İkinci Bölümde, Kızıl Muhafızların yarattığı vahşetin çok yaygın olduğu iddiasına karşı çıktım. Bu iddia Batıda çok yaygındı. O zamandan beri Jacques Guillermaz, son eserinde bu vahşetin ayrıntılı bir listesini vermektedir. Sürekli tekrarlama rağmen şunu söylemeliyim ki, bu kitapta gördüklerimi ve doğru bildiklerimi rapor ediyorum. Tabii ki, bizzat tanık olmadığım bazı şeyleri fazladan yazmış olabilirim. Buna rağmen, bu fazlalıkların, Kültür Devrimini planlayan ve geliştirenlerin niyetlerinin bir parçası olduğu sonucuna varmak saçma olur.

Aynı bölümde Kızıl Muhafızların, eski burjuvazinin binalarını aradıklarını, ve buralarda silahlar ve eski eşyalar bulduklarını belirtmiştim. Karşı- devrimcilerin ve eski toprak ağalarının, kitleler tarafın-

dan sıkı denetim altında bulundurulduklarını ve sıkı polis kontrolüne tabi tutulduklarını söylemem gerekirdi. Kızıl Muhafızlar, mahalli polis karakollarından isim ve adresleri aldıktan sonra, bu kişilerin işyerlerini ve evlerini aramışlardır.

Aynı bölümdeki, Çin önderlerine ilişkin pasaj da açıklığa kavuşturulmalıdır. Bugün dünya kamoyuna, Lin Biao'nun 13 Eylül 1971 Moğolistan'da uçak kazasında öldüğü duyurulmuştur. 1972 yılının Temmuz ayında Pekin'den gelen haberlere göre, Lin'in Mao'yu öldürtme komposunu hazırladıktan sonra Rusya'ya kaçmakta olduğu bildirilmiştir. Çin hiyerarşisinin üst seviyesindeki çatışmalarla ilgili hikayeler genellikle bulanıktır ve kesin olmaktan uzaktır; çoğu kez Taypeh kaynaklı olduklarından, kuşku yaratmaktadırlar. Buna rağmen bizim bildiğimiz., Lin'in 1970 yılının Sonbaharında, Parti ve Ordu arasındaki ilişkilerin çözülmesiyle ilgili çatışmaların ve dış politika konusundaki ayrılıkların sonucu olarak alaşağı edildiğidir.

Herşeye rağmen yakın gözlemlerimde Lin'in Kültür Devrimi'ndeki rolü hakkında vardığım değerlendirmelerde değiştirebileceğim pek az şey vardır. Gerçek şudur ki, özellikle aynı dönemde Çu En-lay'ın oynadığı rolle kıyaslandığında, Lin ikinci dereceden bir rol oynar durumda görüldüğünden, ortalıkta pek sık gözükmezdi. 1969 yılına kadar ordunun kazandığı itibarın bir kısmının, O'nun önderliği sayesinde olduğu şüphe götürmez. Fakat buna rağmen, ideolojik çalışmanın ve devrimci teorilerin muhtevasını düşürerek, meseleleri olduğundan daha da basitleştiren bir tavır aldı ve mizahi aşırılıklara kaçtı. Bu tavrı kaçınılmaz olarak kendiliğindenci ve aşırı solcu görüşleri de beraberinde getiriyordu.

Büyük bir ihtimalle, Lin ve Çu, Kültür Devrimi sırasında birbirlerine karşıydılar. Bugün Mao'nun, Liu Şao-şi'yi yenmek için bir kısmını Lin'in ve bir kısmını da Çu'nun temsil ettiği güçlerin koalisyonuna başvurduğunu biliyoruz. Fakat bu sarsılmaz bir koalisyon değildi. Uzun bir süre Mao arabuluculuk yaparak birbirleriyle çelişkili olan akımlar arasında nazik bir dengeyi sağladı. Daha sonra şartlar, Mao'yu birçok durumda gerçekleştirilmesi kuşkusuz zor olan tercihlerde bulunmaya itti. Lin ve Çu'nun, Tien-an-Men'de Kızıl Muhafızları karşılamak için yaptıkları konuşmadaki farklılıklar iki insan arasında örtbas edilen çelişkileri sezdirmeye yetecek bir tondaydı. Mao'nun böyle durumlardaki suskunluğu onun arabuluculuk rolünü tamamen benimsemiş olduğunu göstermektedir.

Liu'nun karşı-devrimci faaliyetleriyle aynı küçültücü derecede bir

tutulan Deng Siao Ping'e gelince, bugün O'nun, bu suçlamalardan be-
raat ettiğini biliyoruz; 1970 yılında Çu, Edgar Snow'a böyle söylemiş-
ti. Mao'nun özel isteğiyle Deng, Parti üyesi olarak kaldı ve yeniden
hükümette önemli bir mevkii kazandı.(*)

Birinci bölümde Tao Çu ile ilgili olarak söylediğim herşey tama-
men doğrulanmaktadır. Buna rağmen Tao Çu olayı özellikle karmaşık
bir olaydır, bunun ayrıntılarına girmek burada gerekli değil, tam ola-
rak açıklamak istersek Çin Komünist Partisi'nin arşivlerine başvurmak
gerecektir ki, bugün bu sözkonusu değildir. Fakat onun, "Mao ve
Lin dışındaki herkes alaşağı edilebilir" sloganı karşısında kimse kulak-
larını tıkamamıştır. Bunu söylemek yeterli. Gerçekten de, bazı Parti
komitelerinin Onaltı Madde Kararına karşı çıkmaları bütün otoriteye
karşı gelmeleriyle sonuçlanmıştır. Pirlерinin gözünde Tao Çu böylelik-
le Parti aleyhtarı çizgiyi başlatan kişidir. Bu çizgi daha sonra birçok
Parti komitesinin çöküşüne yolaçmıştır. Bütün bunlar daha sonraki
olaylarda ve özellikle de Şubat ve Mart aylarında kendisini hissettir-
mektedir.

"Çin'deki Siyasi Alışkanlıklarla İlgili Birkaç Özellik" ve 3. Bö-
lümde yer alan "Siyasi Muhaliflerin Eğitilmesi" kısımlarındaki yorum-
ların daha da açılması gerektiğini söylemeliyim.

Çin'de son idam olaylarının 18 yılda çok az ve aralıklarla olduğu
bir gerçektir, 1967 yılının Ekim ayında cinayet işleyen, Tayvan için
casusluk yapan ve çocukların ırzına geçen bazı kişiler idam edilmiştir.

Özeleştirme meselesine gelince, Çin'de yaşamış olduğum için ve
özeleştirme yapmış olan birçok kişiyle konuşmuş olduğum için özeleştir-
rinin uzun ve zorlu bir deney olduğunu biliyorum. Ve bu özeleştirile-
rin Batıda ve özellikle Amerika'da "beyin yıkama" olarak piyasaya sü-
rüldüğünü de biliyorum. Bu mesele Kültür Devrimi'yle sınırlı değildir
ve bu konuya ilgi duyanlara Edgar Snow'un "Bugünün Kızıl Çin'i" adlı
kitabının dördüncü bölümünü tavsiye ederim. (10)

(*) Deng Siao-ping 1976'da "kapalist yolcu" olmakla suçlanıp tekrar görevinden alın-
dı.- Ed.

(10) Random House, New York, 1970.

İKİNCİ BÖLÜM

OCAK 1967'den
NİSAN 1967'ye

MESELENİN ÖZÜ

I

ŞANGHAY'DA OCAK DEVRİMİ

1. ÇELİŞMELERİN KESKİNLEŞMESİ

Ağırlık Merkezinin Kayması

Birbirine paralel iki çizgi içinde gelişen Kültür Devriminin bir yandan edebi-artistik yönden siyasi gerçekliğe, diğer yandan ise Parti mekanizmasından üniversite ve fabrikalara doğru geliştiğini gördük.

10 Kasım 1965 (1) tarihinde doğan Kültür Devrimi, 3 Ekim 1966 (2) tarihinde, Liu Şao-şi hizbine karşı açıktan açığa başlatılan savaşla esas amacını ortaya koydu. Kızıl muhafızların faaliyetleriyle hazırlanan bu yeni aşama, ancak bu zamana kadar tam olarak harekete geçirilmemiş olan işçi sınıfının meydana getirdiği sosyal gücün yardımıyla başarılı bir sonuca götürülebilirdi.

1966 yılı sonbaharı boyunca Çin işçi sınıfının oynadığı rol hem boyut hem de kararlılık açısından bir gelişme gösterdi. Çin işçi sınıfının rolü geliştikçe başlangıçta büyük önem taşıyan öğrencilerin rolü giderek azaldı. Devrimci hareketin ağırlık merkezinin, ülkenin entelektüel ve idari merkezi olan Pekin'den, Heylungkiang (eski Mançurya) ve Şanghay endüstri bölgelerine kaymasına tanık olmamızın nedeni işte budur.

Özellikle bu andan itibaren Şanghay, Kültür Devrimine öncülük eden merkez olacaktır. 1966 Kasım ayından sonra Şanghay'da meydana gelen olaylar Kültür Devriminin eyaletlerde izlediği gelişim yolunun oldukça benzeri bir gelişim göstermiştir. Birçok bölgenin Şanghay'da

(1) Yao Ven-Yuan'ın "Hay Juy Daireden Kovuldu" adlı Yeni Tarihî Oyun Üzerine" başlıklı makalesinin yayımlandığı tarih.

(2) Kızıl Bayrak'ın 13. sayısındaki başınakalenin yayımlandığı tarih.

meydana gelen gelişmelere benzer olayları yaşamış olmasına rağmen, özel mahalli şartlarla ilgili olarak bu gelişmelerin çözümlenmesi için gereken zamanın değişik olduğunu hatırd tutmak gerekir.

Şanghay'daki devrimci durum 1967 yılının başlarında hızla süreklilik kazandı. Bu, halkın nispeten yüksek bir siyasi uyanıklığa sahip olmasındandır. Aynı şey, Heylungkiang, Şensi ve Kveyçov için de doğrudur.

Buna rağmen diğer bölgelerde ve özellikle de ülkenin güneyinde ve ortasında Kültür Devriminin evrimi epeyce yavaş olmuştur.

Şanghay'da 1966 Yaz Aylarındaki Olaylar

Şanghay'ı herkesin dikkatini çeken bir şehir haline getiren olaylar, eğer Kasım ayında meydana geldiyse, özellikle güçlü işçi örgütlerinin Liu Şao-şin'in çizgisini izleyen Belediye Başkanını ve onun sağ kolu durumundaki adamını suçladıkları bu sırada, bu türden bir yüzleşmeye yol açan olaylara hızla bir göz atmak gerekir.

Kültür Devriminin Vu Han'a saldırısı ile girişilen ilk temizlik hareketinden sorumlu bulunan Parti Şanghay İl Komitesi, böylece hatırı sayılır bir itibar kazanmıştı. Şanghay tamamen Mao taraflısı bir kale haline gelmişti ve 1949 yılından bu yana sağlanan başarılar sonucu şehrin zengin bir sanayi merkezi oluşu, şehrin önderlerini bölgede son derece popüler kılmıştı. İl Komitesinin iki üyesi 10 Kasım'da patlak veren olaylardan özellikle sorumlu bulunuyordu: Yao Ven-yuan ve Çang Çun-çiao(3).

1966, yazının başında bu iki kişi KDSG'a katılmak üzere Pekin'den çağrıldılar. Doğu Çin Bürosu Parti Komitesi birinci sekreteri olan Çen Pey-sien ve Şanghay Belediye Başkanı Zao Ti-çiu, Çin'in merkezi doğu yöresinin bu büyük liman bölgesinde başlıca önderler haline geldiler. Uyguladıkları siyasi çizgi giderek kafalarda soru yaratacak bir şekilde gelişti.

Haziran ayında Şanghay'daki bazı okullarda ve fabrikalarda çalışma grupları oluşmaya başladı, bunlar Pekin çalışma gruplarıyla uyumlu hareket ediyorlardı. Öğrenciler ve işçiler üzerinde çeşitli baskılar uygulandı ve bazıları eziyet gördü. Onbirinci Plenumun, bu akımı mahkum etmesinden sonra İl Komitesi Tao Çu'nun siyasetine benzer bir yol izledi: Çalışma grupları olayı artık tarihe karışmıştı; bu grupla-

(3) Çang Çun-çiao 1969 yılındaki Dokuzuncu Parti Kongresi'nde Politbüro daima üyeliğine seçildi.

rın haksızlıklara uğrattıkları devrimcilerin durumu yeniden düzeltilmişti. Pekin'de olduğu gibi Şanghay'da da "kara belgeler münakaşası" meydana geldi, devrimciler bu belgelerin imha edilmesini istediler, mahalli Parti Komiteleri ise bu isteği reddetti.

Kızıl Muhafızların ülkenin her bir yanına yayıldıkları sırada, Şanghay, Pekin'den gelenleri pek de kucak açarak karşılamadı. Parti İl Sekreterliğinin, bu kaide-usul tanımayan gençlerin birden şehire akın etmesi karşısında pek hoşnut kalmadığını düşünmek doğaldır. Kızıl Muhafızların olaylar çıkaracağından ve bu olayların da dikkatleri çalışma grupları sırasındaki kendi sorumluluklarına çekeceğinden korkmuşlardır. Bu nedenle birçok değişik yollarla, Pekin'li Kızıl Muhafızların Şanghay'lı Kızıl Muhafızlarla ve işçilerle bağ kurmasını engellemeye çalıştılar. Kızıl Muhafızların işini bozmak için girişilen bu hareket 31 Ağustos'ta meydana gelen bir olayla sonuçlanmıştır; bu olayda Pekin'li birkaç grup Kızıl Muhafız, her şeye rağmen ilişki kurmayı başardıkları bazı Şanghay'lı Kızıl Muhafızlar'la bir heyet meydana getirerek vilayetten bir miting talebinde bulundular. İl yetkilileri onlarla görüşmeyi reddetti. Buna karşılık Kızıl Muhafızlar da protesto olarak binanın giriş yerlerini işgal etme kararı aldılar. İşgal 4 Eylül'e kadar devam etti ve şehirde büyük kargaşalıklar yarattı. Çen Pey-sien ve Zao Ti-çiu ateş püskürüyorlardı, onlara karşı harekete geçmeye karar verdiler. Şehir yöneticileri arasındaki meslektaşları içinde itibarlarından yararlanarak, İl Komitesinin, hadise çıkaran anti- sosyalist kişiler olarak tanımladıkları işgalcilere karşı korunması çağrısında bulundular. Kızıl Muhafızları buldukları yerlerden atmak için bir karşı-gösteri örgütlendi ve sonuç, tahmin edileceği gibi şiddet hareketlerine yol açtı.

Tao Çu'nun orta yolcu siyasetinin etkisi altında Şanghay'da Kültür Devrimi Ağustos ve Eylül aylarında hareketsiz ve tekdüze kaldı. Çen Pey-sien ve Zao Ti-çiu, hareketi mümkün olduğu kadar sıkı bir kontrol altında tutmaktan ve kendi kabul ettikleri sınırlar içinde bulundurmaktan yana idiler, "Kara Çete"nin birkaç üyesi saldırıya uğradı fakat Partinin İl Komitesi saldırının boyutlarının genişlemesini engelleme yolunda çaba gösterdi ve özellikle de çalışma gruplarının dosyalarının yeniden açılmaması için özel dikkat sarfetti. Böylelikle Kültür Devrimi bürokrasinin kızışmasına yol açtı. Yöneticilerin verdiği her türlü talimat, dazubao'ların asılmasının ve açık tartışmaların asgariye indirilmesini sağladı. Çen ve Zao, "iç ve dış arasında bir ayırım yapmak zorundayız" diyorlardı. Bu ilke herhangi bir okulda ya da kuruluşta ne

olup bittiğini öğrenme imkanını ortadan kaldırıyor. Komünist Partinin bazı üyelerine karşı girişilen saldırılar zor yoluyla gizli tutuluyordu ve Parti üyesi olmayanların bunlar arasında yer almasına izin verilmiyordu.

4 Eylül çarpışmalarından sonra, nasılsa, Kızıl Muhafızlar meseleye el koydular ve bu il yasaklamalarını dinlemediler; Şanghay sokaklarında yürüyüşe geçerek şiddete yolaçan kimselerin açığa çıkarılması çağrısında bulundular. Afişler Kızıl Muhafızlara karşı gelmenin Onaltı Maddenin doğrudan ihlal edilmesi anlamına geldiği üzerinde duruyorlardı. Pekin'li Kızıl Muhafızlar, kendi düzeyine erişen Şanghay'lı kızıl Muhafız unsurlarla birlikte, Çen ve Zao'nun öne sürdüğü bürokratik kısıtlamalara karşı amansız bir kampanyaya giriştiler. 8 Ağustos tarihli Parti kararı, kitlelerin harekete geçirilmesinin zorunluluğu konusunda ısrar ediyor ve fikir alışverişiyle, suistimallere karşı, saldırıların serbest olarak yürütülmesini teşvik ediyordu. Gençlerin iddiasına göre, "iç" ile "dış" arasında ayırım yapmak, kitleleri küçük görmek ve onları kendilerini ilgilendiren meseleleri özgürce tartışmaktan alıkoymak amacını taşıyan bir oyun, bir safsatadır. Kızıl Muhafızlar Onaltı Maddelik şu pasajları ince bir şekilde işlemeye başladılar: "Her şeyin önünde cesaret gelmelidir", "Huzursuzluklardan korkmayın" Kitlelerin kurtuluşu için geçerli tek metod budur, kitlelerin önünde engeller yaratacak olan metodlar kullanılmamalıdır. Bunun aksine hareket etmek Merkez Komitesi'nin çizgisine karşı gelmek demektir, gerici burjuva çizgisini uygulamak demektir.

Kızıl Muhafızlar, önlerine çıkartılan zorluklara rağmen çalışma grupları tarafından baskı gören ve yeniden eğitilmeleri ve "kara belge"lerin imhası için çalışan işçilerle bağ kurmayı başardılar. Parti kararının ihlal edilmesini ısrarla mahkum etmeleri Şanghay'lı yurttaşlar arasında öyle yayıldı ki, hepsi bunun çok ciddi bir mesele olduğuna inandılar. Bu şartlarda yetkililerin, Kızıl Muhafızları tamamen kontrol etmesi ya da kısıtlaması olanaksız bir hal aldı. Mahalli yetkililerin durumunu zorlaştıran ve uzlaşmalara iten diğer bir neden de, kendilerinin, baskı altında tutmaya çalıştıkları Kızıl Muhafızları merkezi basın ve radyonun göklere çıkarmasıydı. "Küçük generaller" bu manevra alanından nasıl yararlanacaklarını çok iyi bilmekteydiler.

2. AYAKLANMA

Durumun Yön Değiştirmesi

Kızıl Bayrak'in 13. sayısındaki başmakale, devrimci mücadelede geri tepmelerin de yaygın olduğu yeni bir yükselmenin işaretiydi. Birkaç hafta içinde Şanghaydaki çatışmaya yepyeni bir ışık tutacaktı. Geçmişteki çalışma grupları olayına saldırarak, devrimciler üzerindeki bürokratik baskıları, onların yeniden eğitilmelerini ve "kara belgelerin" imhasını reddetmeyi mahkum eden, kitlelerin harekete geçirilmesi konusundaki çabaları sürekli olarak kısıtlama faaliyetini şiddetle suçlayan 3 Ekim tarihli başmakale, gerçekten Şanghay İl Komitesinin ve Doğu Çin Bürosunun ve bütün Çin'de aynı akımı izleyenlerin siyasetlerini ve durumlarını mahkum etti. Başmakale, Kızıl Muhafızları kuvvetle destekliyordu ve bunun da Kızıl Muhafızların harekete geçmesini kolaylaştırmada etkisi büyük oldu.

Çin'in siyasi hayatında resmi propagandanın oynadığı son derece önemli rolü bir kere daha belirtmeliyiz. Başmakaleler, milyonlar tarafından yayıldı ve mahalli gazetelerde ve radyo istasyonlarında duyuruldu; daha sonra broşürler halinde basıldı ve kolektif olarak okunmaya başlandı. Bu fikirler yeni yazılan makalelerde de tekrar görülmektedir. En az eğitim görmüş kişiler tarafından bile okunan ve kavranan bu makaleler basit bir şekilde yazılmış maktelerdi ve muazzam etkileri olmuştur.

Ekim ayında *Kızıl Bayrak*'ta çıkan başka bir makale, öğrencilere karşı gene önderleri aşırı solcu veya hatta karşı-devrimci olarak niteliyor ve bunların gerici-burjuva çizgisini uygulamakta olduğunu önemle belirtiyordu. Şanghay'daki önderlerin Kızıl Muhafızlar için kullandığı etkilerin de aynı olduğu bir gerçektir.

Aynı zamanda Parti basını tarafından da buna paralel olan bir kampanya başlatıldı. İşçileri daha canlı bir şekilde eleştirilere katılmaya itiyor ve onları bazı Parti önderlerinin manevralarına aldanmamaları konusunda uyarıyordu. Sonuç, fabrikalarda Kültür Devrimine olan ilginin hızla artması oldu; dazubao'ların asılması birden iki misline çıktı ve her geçen gün daha çok sayıda işçi, bazı Parti kadrolarının çalışma grupları dönemindeki faaliyetleri konusunda hesap vermelerini talep etmeye başladılar.

İşçi nüfusunun çok yoğun olduğu Şanghay'da hareket çiçek gibi açtı. İşçi örgütleri kurulmaya başladı, bunlar Kızıl Muhafızlarla bağla-

rını arttırdılar ve kızıl Muhafızların faaliyetlerini desteklemeye başladılar. Bu çaba Pekin'deki Kültür Devrimi'nden Sorumlu Grup tarafından destekleniyordu, KDSG Şanghay'daki hareketi hızlandırmak için başkentten Mao yanlısı iki militan göndermişti. Şanghay'a yollanan iki militandan biri ilk Marksist Leninist dazubao'yu yazan Nieh Yuan-zu ve ikincisi ise Zinghua Üniversitesinde, Liu Şao-şi'nin karısı Vang Kuang-mey'in başını çektiği çalışma grubuna karşı gelmekle tanınan Kuay Ta-fu adlı bir öğrenciydi. Her ikisi de Şanghay'da fabrika fabrika dolaşarak Pekin'de olanları açıklıyor ve işçileri, kendi buldukları yerde aynı şeyi yapmaları yolunda ikna etmeye çalışıyorlardı.

Kasım ayında Şanghay İşçileri Devrimci Karargahı kuruldu; Çen Pey-sien ve Zao Ti-çiu'ya karşı savaşmada kararlı olan Şanghay'daki çeşitli fabrika örgütlerinden oluşuyordu. Bu nedenle örgüt Kızıl Muhafızlarla birlikte çalışacak ve olayların gelişiminde tayin edici rolü oynayacaktı. Örgüt, iki mahalli öndere karşı saldırı kampanyasını başlattı. Bu örgüt iki önderin çalışma grupları sırasında suç işlediklerini ve aynı zamanda Ağustos ve Eylül aylarında Kızıl Muhafızların hareketlerini saptırmaya çalıştıklarını ileri sürüyordu. Şanghay sokaklarında düşmanca afişler asılmaya başlandı. Bu noktadan sonra Çen ve Zao savunma durumuna geçtiler. Rüzgarın yönü değişmişti.

Ançing Olayı

"Devrimci İşçilerin" Genel Karargahı Şanghay'lı bütün işçileri içermiyordu. İl Komitesinin hâlâ bir kısım işçiyi etkisinde tutabilecek kadar itibarı vardı. Böylelikle fabrikalarda iki kanat oluşmaya başladı; Çenciler ve Zaocular ve bunlara karşı olan bir grup. Bu iki grup zaman zaman şiddetli çarpışmalara girdiler.

Şanghay'da işçi sınıfı arasında, doğal insan farklılıklarına ve ekonomik farklılıklara dayanan bu iki çelişkili akım, birbirlerine muhalif olan iki belli başlı örgütün kurulmasına yol açtı, bunlardan biri, mahalli yetkililerin akımının hasmı olan sözünü etmiş olduğumuz karargâh, diğeri ise bazı sendika önderlerinin de desteğiyle yetkililerin kurduğu tutucu bir örgüt olan Mao Zedung Kızıl Savunma Müfrezesiydi. Bu hususta bildiklerimizi gözönünde tutarak her iki örgütün de Mao'nun fikirlerini ve siyasetini izlediklerini iddia etmeleri bizi şaşırtmamalıdır ve ayrıca her ikisi de birbirlerine Liu Şao-şi'nin çizgisini uygulamakla suçuyorlardı.

Kasım aylarının ilk günlerinde Devrimci İşçi Karargâhı, Çen Pey-

sien'e ve Zao Ti-çiu'ya, ortaya çıkarak özeleştirilerini sunmalarını teklif ettiler. Her ikisi de, burjuvaziye karşı ayaklanmayı desteklediklerini iddia ederek, proletaryayı temsil eden kendi kişiliklerine karşı bir ayaklanmaya göz yummayacakları gerekçesiyle özeleştiriyi yapmayı reddettiler. Sonucun, şehirin her bir yanında muhalif gruplar arasında sonsuz tartışmaları ve münazaraları getirdiğini söylemeye gerek bile yok.

Bu sırada Karargah, Pekin'e bir heyet göndererek Parti merkez organlarına, Şanghay'daki olayları rapor etmeyi ve Merkez Komitesi önünde İl Başkanının ve Doğu Çin Bürosu başkanını teşhir etmeyi kararlaştırdı. Doğu Çin'deki diğer parti önderlerinin bilgisi ve suç ortaklığıyla Çen ve Zao, habercilerini taşıyan trenin önünün göstericiler tarafından kesilmesini düzenlediler. Göstericilere, trenin içinde bulunanların karşı-devrimci olduklarını söylemişlerdi. Bu olay 9 Kasım 1966'da Şanghay'ın kuzeyinde ufak bir istasyon olan Ançing'de meydana gelmiştir.

Pekin'in İlk Müdahalesi

Şanghay'daki durum, birçok eyalette meydana gelen olaylara çok benzediğinden, Pekinli önderlerin, bu olaylara karşı nasıl tavır aldıklarını anlatmak yerinde bir hareket olacaktır. Parti yönetiminin bazı mahalli kollarında Kültür Devrimi'ne karşı gelmeyi, sadece bir muhalefetin işareti olarak görmek kolaycı ve basit bir ele alış biçimidir, bir çok yabancı gazetecinin değerlendirmesi ve tahlili bu türdendir. Bazı tutucu akımların gücü, görünüşte de olsa hiç bir zaman, Komünist Partiye ve önderlerine karşı beslenen siyasi ve ideolojik bağlılığı ya da yönetimin devamını tehdit edebilecek akımlar değildiler. Aslında bu devamlılığın ve sadakatin şüphe götürmemesi, bu siyasi mücadelelerin ne kadar güçlü olduğunu gösterir. Çünkü herkes kendisinin sosyalizm menfaatine ve Mao Zedung doktrinine uygun olarak hareket ettiğini sanıyordu, ancak tutucular ve gerçek emellerini gizli tutan kışkırtıcı kimseler bu kaidenin dışında kalıyordu. Bu nedenle Pekin'deki Parti önderleri böyle durumlarda aceleci tavırlar almaktan kaçınıyorlardı.

Tecrübesizliklerinden dolayı Kızıl Muhafızların ve Kültür Devrimine katılan "isyancı" işçilerin girişimleri karışıklıklara ve karşılıklı hatalara yol açtı. Bu durum onların Partinin bazı mahalli kolları tarafından soğuk karşılanmalarına neden olabilir. Bu parti önderleri, Kızıl Muhafızlara ve onların mütteliklerine karşı bazı kısıtlayıcı tedbirler al-

dığı zaman, bölgesel örgütlenmelerin, bürokratik eğilimlerini yenmeleri için ve yeni ya da altılmamış bir duruma ayak uydurabilmeleri için sabretmek gerekirdi. Onun için bu mesele, Kültür Devrimi'ni "şaşkınlıkla karşılayan" bu mahalli önderleri hemen muhalefet olarak mahkum etme meselesi değildir. Burada yine Mao'nun yazılarında sık sık rastlanan, devrimci hedeflerin fazlasıyla genişletilmesi konusundaki endişesi kendini göstermektedir. Giderek ılımlı bir şekilde Mao yanlısı önderlik, yazılı ve sözlü propaganda ile izlenecek yola işaret ediyor ve kitleleri seferber etmenin, gerekliliğini sürekli olarak önemle belirtiyordu.

Ancak oldukça uzun bir süre sonra bir mahalli komitenin ısrarları ve siyasetleri hakkında kesin bir karar alınabilirdi. Eğer bir mahalli Parti komitesi duruma ayak uydurur ve kitlelere, siyasete daha yoğun bir biçimde katılmaları yolunda önderlik etmeyi başabilirse hataları affedebilir ve unutulurdu. Yok eğer sürekli talimatlara rağmen kitlelerin harekete geçmesine ve inisiyatif kullanmasına engel olursa, o zaman artık bunun sadece bir bürokrasi meselesi olmadığı, açıktan açığa bir muhalefet olduğu anlaşılırdı. İşte bu noktada Parti Merkezi organları meseleye müdahale ettiler.

Kasım ayındaki Ançing olayından sonra KDSG'un iki numaralı önderi olan Çang Çun-çiao'yu doğduğu şehir olan Şanghay'a yollamasının nedeni budur. Pekin tarafından bir çeşit uyarıcı görevle yollanmıştı. Pekin'den, Ançing'de tutuklanan kişilerin serbest bırakılması için emir almıştı ve bu emre dayanarak iki mahalli önderi, esas olarak kitlelerin eleştirisi yapma şevkini kırma çabalarından vazgeçmeleri ve kitleleri rekabete boğmak, böylece de etkisiz bir duruma getirerek birbirlerine düşürmek uğraşlarını terketmeleri yolunda uyardı. Bu tavırlarını düzeltmeleri ve şimdiye kadar izlemekte oldukları siyasi çizgilerinden vazgeçmeleri için yapılan açık bir çağrıydı.

Halkın Günlüğü ve Kızıl Bayrak, otoriter geleneklerin ve kişinin üst kademedede bulunanlara karşı duyduğu mutlak itaat anlayışının, çürütmeye çalıştığı "isyan etmek haklı bir şeydir"(4) sloganını yeniden canlandırırken, mahalli önderlerin kendilerini eleştirenleri karşı devrimciler olarak damgalaması ve en çok sözü edilen kişilere karşı anti-sosyalist duygular beslemeleri artık dayanılmaz bir hal almıştı. *Kızıl Bayrak*'ın 13. sayısında yayınlanan, çalışma gruplarına ilk saldırıları

(4) "Marksizm birçok ilkeyi içermektedir, bütün bu ilkeler şu sözcükle ifade edilebilir: 'İsyan etmek haklı bir şeydir.'" Bu cümle Mo'nun eslerindenidir. Kızıl Muhafızlar bu sözcüğü şir edinmişlerdi.

başlatan ve bütün ülke çapında son derece önemli bir hareketi yayan baş makalenin yayınlanmasından bu yana, bu tür manevralarda ısrar eden kişilerin, Parti'nin açık muhalifleri durumuna düşmelerine az kalmıştı.

Çatışmalar Devam Ediyor

Çang Çun-çiao, Çen ve Tao'yu bazı kitle örgütlerini, gizliden gizliye İşçilerin Devrimci Karargahına karşı muhalif duruma getirmek için manevralar yapmakla ve bu kişileri şiddet hareketlerine itmekle özellikle suçluyordu. Belki Şanghay'dan ayrıldıkları zaman halâ yola gireceklerini ümit ediyordu. Şanghay'daki evi Kızıl Savunma Müfrezesinin üyeleri tarafından yağmalandığında bu yöndeki düşünceleri oldukça değişti. Şehirdeki durum düzelmemiş, tam tersine şiddet hareketlerinin yenilenmesiyle kötüleşmişti. İşte bu kritik durum karşısında Pekin açıkça araya girdi.

Mao'ya karşı olanlar, ona karşı mücadelelerinde, kendi denetimlerindeki kişilerin her türlü talimatı bürokratik bir şekilde uygulama eğilimlerinden liberal bir biçimde yararlandılar. Bunları kabul edenlerin, kendilerini devrimci hedeflere yönelik olmayan örgüt disiplininin ayırmalarının uzun bir zaman aldığı bir gerçektir. Her şeyin başında bu iş onların açısından uyanıklığı gerektirirdi: "isyancılar" bunların Mao adına hareket ettiklerini ileri sürüyorlardı fakat onların eleştirdikleri Parti görevlileri de aynı şekilde hareket ediyorlardı.

Parti sloganlarını benimsemede ve Marksist terminolojiyi kullanmada her biri diğeriyle yarış halindeydi. Bu gözle görülür karmaşık şartlar altında, insan birşeyin gerçekten devrimci olup olmadığını nasıl değerlendirebilir? Kişinin üstleriyle bozuşması da oldukça cesaret isteyen birşeydi. **Komünist disiplini amansızdır:** Bu disiplinden uzaklaşmaya bile yol açabilir. Eğer Partinin önde gelen yetkilileri kişiyi itaatsizlikle suç uyorsa o kişi Parti'nin yüce menfaatleri adına nasıl olur da bu hareke ini savunabilir? Bu meseleyle karşılaşıldığında bir çok kişinin tereddüte kapılması şaşılacak bir şey değildir çünkü "isyan etmek haklı birşeydir" sloganıyla üstlerine karşı gelme hareketi, Çin'de de, bütün dünya komünist hareketinde de alışılmış bir şey değildir.

Buna rağmen, Parti mekanizmasının herhangi bir kolunda görevli bulunan kadrolar bazı önderlerinin zararlı bir rol oynadıklarını görür görmez onlarla arayı bozdular, en etkin silahları ellerinden alınmıştı: Astlarının körü körüne itaati...Bu noktada bunların resmi Parti çizgisi-ne karşı muhalefetleri etkin bir şekilde tarafsızlaştırılmıştı.

Aralık ayında Çang Çun-çiao, muhalefeti tecrit etme ve tarafsızlaştırma çabalarını hızlandırmak ve bürokrasinin onların hizmetinde çalışmalarını önlemek amacıyla Şanghay'a geri döndü. KDSG'un Çen ve Zao'nun tavırlarına çok kızdığını her yerde açıkladı ve Şanghay İl Komitesinin kadrolarını onların etkisinden koparıp almak için büyük çaba sarfetti. Çang Şanghaylı kadrolar arasında çok iyi tanınan bir kişiydi ve 18 Aralıkta planı başarıya ulaşmıştı: birçok Komite üyesi artık bu iki sekreteri tanımadıklarını açıklayan dazubaolar astılar.

Bu hareket, Devrimci İşçi Karargahının ve çeşitli Kızıl Muhafız gruplarının son haftalarda sayılarının artmasıyla birlikte, bu iki öndere karşı geniş bir tabanı olan kaoalisyonun şartlarını yarattı ve böylece de onları tecrit etmiş oldu. Çen ve Zao'nun siyaseti yenilgiye uğramak üzereydi.

Durumlarının gittikçe zedelendiğini anlayan Çen ve Zao son bir karşı saldırıya geçtiler. Aralık ayının son günlerinde başlayan "ekonomist" dalganın kaynağı işte bunda yatmaktadır.

3. "EKONOMİST" KARŞI SALDIRI VE OCAK DEVRİMİ

Ekonomizm

Bu sırada Şanghaylı işçiler büyük ölçüde harekete geçmişlerdi. Çin proletaryasının öncülüğünü oluşturdular ve proletarya Kültür Devriminde tayin edici rolü oynamaya başladı. Harekete görülmemiş bir canlılık kattılar. Bu aşamada, muhalefetin girişebileceği tek etkin karşı saldırı işçilerin saflarında örgütsüzlük yaratmaktı. Bu gibi durumlarda en çok kullanılan silahlardan biri "ekonomizm"dir. Bu terime birçok anlamlar verilebilir. Fakat Marksist terminolojide, işçi sınıfını siyasi emellerinden saptırmak ve onları tamamen maddi taleplere itmek anlamına gelir. İşçi sınıfının savaşa katıldığı sıralarda genellikle uygulanan bir taktikdir bu. Rusya'da proletarya savaşlarının arefesinde Lenin'in bu meseleyle karşılaşması ilginçtir. Diğer birçok ülkenin tarihinde de benzeri örnekler vardır.

Çinde, okullarda, üniversitelerde ve devlet dairelerinde Kültür Devrimi ilerlerken fabrikaların içine nüfus eden bazı kültürel tabakaların dışında oluşan ve Moa yanlısı çizgiye karşı olan yeni burjuva güçler de ekonomizme kayıyorlardı.

Karşılığında siyasi avantajlar sağlandığında ekonomik kayıplara göz yumulabileceğini iddia eden Çen ve Zao, kitleleri, maddi avantaj-

lara teslim olmaya itti. Alınan tedbirler pek de, mükemmel bir planın ürünleri gibi görünmüyordu. Bu tür tedbirler çoktu ve zaman zaman da birbirleriyle çelişiyorlardı. Herşeyin başında bir kargaşa havası yaratmak amacını taşıyorlardı.

Ekonomist akıma hız verme görüşüne ilişkin kararların, bonoların ödenmesi, bankalardaki çeşitli yatırımların hizmetine verilen fonların çekilmesi vb. İl Komitesine ait olduğu pek sanılmamaktadır. Çünkü bu sırada Komite iki rakip gruba bölünmüştü. Çen ve Zao, resmi imzalarını kullanamaz oldular. (5) Bu tertiplerin, bu iki liderle, siyasi yönelimleri onlarınkine benzeyen bazı fabrika önderleri arasındaki müzakere-ler sonucu hazırlandığı, akla yakın bir şeydir. Bu önderlerden bazıları tamamen kötü yola itilmişlerdi, diğerleri ise ne yaptıklarının tam olarak bilincindeydiler; durum ne olursa olsun birçoğu il komitesinin önderliğini kabul etmeye devam ettiler. Böylelikle ekonomist tedbirler çeşitli sanayii kollarında uygulanmaya başlandı.

Çen ve Zao, işçilerin bu kesimi üzerinde hâlâ varolan fakat sürekli olarak azalan etkinliğin maddi teşvik unsurlarına dayanıyorlardı. Bazı sektörlerde ücret artışları, makale şamil olarak verildi ve diğerlerinde de birçok teşvik tedbirleri uygulandı. Diğer tedbirler fabrikalarda bölücü ve huzursuz bir hava yaratmayı amaçlıyordu. Kültür Devrimi sırasında Parti tarafından fabrikalara yollanan bazı öğrenciler, birdenbire sebepsiz yere ek ödenti aldılar. Amaç çok açıktı; sıradan işçiler arasında kıskançlık yaratmak. Daha çok bono verme kararı, ücret sınıflandırma içinde daha büyük farklılıklar yaratma anlamına geliyordu, bu da, işçilerin birliğini bozuyordu. Bazı sektörlerde her ne türden olursa olsun maddi olanaklar sağlanması, diğer sektörleri de aynı şeyi yapmaya zorladı. Kısa bir süre içinde ekonomist hava yaratıldı. Geçici olarak işe alınan sanayii işçileri sözleşme yapılmasını talep ettiler. Mesela şöförler gibi aynı meslekten olan işçiler güçlerini birleştirdiler ve kendi iş kollarına uygulayabilecek taleplerde bulundular.

Şanghay işçilerinin ücret sisteminde reform yapma istekleri, devrimci çizgiden bir ayrılma olarak nitelendirilemez. Ücretler arasında eşitsizlikler vardı ve bu durum bazı yörelerde huzursuzluğa yolaçmıştı. Kültür Devrimi'nden önceki yıllarda üretkenlik ile ödeme arasında

(5) Çang Çun-çiao'nun gelişinden ve karargahlara destek sağlamasından sonra Çen ve Zao daha dikkatli hareket etmeye başladılar. Hatta bazı durumlarda rakip gruplar arasında, bağımsız bir grupmuş gibi tavır aldılar. Bu tavır, bundan sonraki grevlerin İl Komitesi'ne yöneltileceğine inanmış olan bazı kişileri aldattı. Gerçekte Çen ve Zao sonuna kadar tutucular abağlıydı. Kızıl Savunma Müfrezesinin Karargahı vilayet binasının en üst katındaydı.

yakın bir ilişki kurulmuştu. Bu, çalışmanın yoğunluğunu ve zorlayıcı niteliğini arttırmıştı. Bu düzenlemeler Maliye Bakanı Po I-po'nun onayıyla yapılmıştı. Kültür Devrimi sırasında bu siyasetler, sadece halk arasında değil resmi basında da şiddetle eleştirildiler. Başlıca yaklaşım, bu sistemin, işçi aristokrasisinin ortaya çıkmasına yol açtığı ve farklı çıkarlar sağlayarak işçiler arasında bölünmeye sebep olduğu yolundaki yaklaşımlar idari yapıda, planlama ve iş idaresindeki bazı metodlar, yakinen Sovyet modelini kopya ediyordu, bu durum da aynı eğilimden doğdu. Bütün bunların sonucu Çinli işçi bu sistemde önemli değişiklikler yapılması gerektiğini duyuyordu.

Şurası muhakkak ki, Şanghaylı iki lider bu meseleleri her şeye rağmen çok değişik bir şekilde ele alıyordu. Eğer işçilerin önerilerine ya da eleştirilerine dayalı bazı işletme yöntemleri uygulanacak olursa, ücret sisteminin genel anlamda değiştirilmesi ve planlama yöntemleri, ancak ülke çapında uygulanacak mükemmel bir planla ve buna uygun tedbirlerler, yürürlüğe sokulabilirdi. Bu türden bir reformun idari üst yapıyı daha demokratik kılma gayesiyle ele alınması ile, ücret meselelerinin, mücadelenin siyasi karakterini hasıraltı etme amacını güden mahalli bürokratlarca istismar edilmesi arasında gözle görülür bir fark vardır. (6).

Bu meseleleri enine boyuna açıklamanın nedeni, aşırı soldan ya da aşırı sağdan olsun bir çok Batılı gazetenin bu sırada Şanghay'da meydana gelen olayları tamamen yanlış yorumlamalarıdır. Bu gazeteler "ekonomizmi" genellikle, işçilerle Kızıl Muhafızların arasındaki düşmanlığın bir kanıtı olarak yorumladılar. İşçilerin maddi taleplerini "siyaset herşeye kumanda eder" çığlıkları atan Mao yanlısı Kızıl Muhafızların hayallerine bir muhalefet olarak değerlendirdiler. Bu tür yorumlar sadece, Çin'in sosyal ve siyasi hayatının tamamen yanlış kavranmasına değil, aynı zamanda maalesef proletaryanın siyasi rolünün küçümsenmesini de beraberinde getirir. Batının bu raporları uzun süre ve sık sık çürütülmeden yayınlandığından halk arasında geçerlilik kazandılar, buna rağmen raporlar hatalı spekülasyonlara dayandırılmıştır. Bu yanlış varsayımın temeli, "Mao"nun sık sık "köylü önderi" olarak değerlendirilmesidir.

Çen ve Zao'nun manevralarının genellikle çelişkiler içinde olması, şehirde karışıklık yaratmaya yönelik olduklarının bir işaretiydi: bazı yerlerde primleri arttırdılar; bu da üretimi hızlandırır gibi oldu,

(6) Daha sonraları Merkez Komitesi, meseleyi daha fazla büyütmeden, salt ekonomik sorunların Kültür Devrimi'nin son aşamasında ele alınabileceğini belirtti.

diğer yerlerde ise iş bırakmaları teşvik ettiler. Pekin'de olduğu gibi, Liu Şao-şi zamanında şöhret kazanan ve onun sayesinde siyasetlerini uygulamış olan bazı sendika liderlerinin desteğinden yararlanmışlardır.

Solu aslında sağ olmakla suçlama yöntemini kullanan Kızıl Muhafız Savunma Müfrezesi, Devrimci İşçi Karargahını ve çeşitli kitle örgütlerini, etkisinin her geçen gün artmakta olduğu gerici burjuva çizgisinin temsilcilerini destelemekle suçladı. Kızıl Savunma Müfrezesi, bu sahte temel üzerinde liman ve tren yolu işçilerini protesto grevine çağırdı. Bu grev kısmen etkin oldu. Diğer bazı işçiler görevlerinden alındılar, "devrimci alışveriş" bahanesiyle, Şanghay "gericilerinin" faaliyetlerini protesto etmek amacıyla, Pekin'e yollandılar. Bu kişilere sadece yol parası değil, her türlü masraflarını karşılayacak miktarda paralar verildi. Cepleri bu kadar doldurulan insanlar şehrin her türlü dükkanına girip çıkabilir ve istediklerini satın alabilirlerdi. Bisiklet, transistörlü radyo, fotoğraf makinası, saat v.s gib eşyaların alımı öyle bir dereceye vardı ki, bazı bölgelerde mal yokluğu tehlikesini yarattılar ve şehir ticaretinin normal akışını altüst ettiler.

"İşyancıların" Cevabı

Şanghayda 1967 yılının ilk günleri, kasvetli ve tehlikelerle dolu bir biçimde geçti. Acele birşeyler yapılmalıydı. Bu görev esas olarak işçilere ve onların Devrimci İşçi Karargahlarına düşüyordu. Bunların arkasında şehirdeki on kitle örgütü daha vardı. 5 Ocakta bu onbir örgüt "Bütün Şanghay Halkına Mesaj" adlı bir metin yayınladılar. Bu çağrı metni artık devrimcilerin elinde bulunan *Ven Huy Pao*' da yayınlanmıştı. Bu "mesaj" gerçekten halka bir uyarı sesleniydi ve ekonomist karşı saldırıyı teşhir ediyordu. Çeşitli hizmetlerde meydana gelen huzursuzluklardan söz ediyor ve ulusal ekonimide ağır kayıplara yol açıldığına işaret ediyordu. Mesaj, işlerine devam etmekte, olan işçilerin çabalarını iki misline çıkarmalarını hararetle talep ediyor, kötü yola sapmış olan kişileri ise hatalarını görmeye ve işlerine geri dönmeye çağırıyordu.. Daha sonra mesaj, önemle Partinin Onaltı Madde Kararına ve Merkez Komitesinin devrimin ilerletilmesini ve yanı zamanda üretimin arttırılmasını ön gören başlıca ilkelerine uyulması gerektiğinde ısrar ediyordu. "Mesaj" greve itilmiş işçilere ise şöyle sesleniyordu: "Devrimi birlikte ilerletebilmemiz ve üretim hedeflerine elele ulaşabilmemiz için işe dönmenizi sevinçle karşılayacağız."

6 Ocakta "isyancılar" başka bir önemli Şanghay gazetesi olan *Kurtuluş Gazetesini* ellerine geçirdiler. Gazetenin ele geçirilişi kolaylıkla ve sessiz sedasız bir şekilde gerçekleşmedi. Çünkü bazı muhalif örgütler bunu engellemeye çalıştılar. Yeniden çatışma çıktı. Artık belli başlı iki Şanghay gazetesini ellerinde tutan devrimciler 20 Ocak günü 10 maddelik "acil uyarı"yı yayınladılar (7) Kültür Devriminin önemli bir belgesi olarak değerlendirilen bu metin, bir kez daha grevci işçileri görevlerinin başına dönmeye çağırıyordu. Şehrin propaganda hizmetleri artık devrimcilerin elindeydi. Bütün Çin'de etkinliği olan bu organların sağladığı güçle, "isyancı" örgütlerin ekonomizmi suçlayarak destekledikleri, geniş bir kampanyaya giriştiler. Sokaklara rengarenk binlerce afiş asıldı, bu afişlerde işçilerin, altın yığınlarından barikatların arkasına gizlenmiş bürokratların direnişini kırmaları gösteriliyordu. Bu afişlerin yanısıra büyük harfle yazılmış ve görevlerini bırakmış olan işçileri iş başına çağıran afişler de asılıydı. Karikatür afişleri de yeni yeni yayılmaya başlamıştı. Daha sonra ülke dışında da yayınlanmış olan en tanınmış karikatürlerinden birinde, Liu Şao-çi ve Deng Siao-ping'in devrim treninin önünü kesmek için rayların üzerine banknotlar yağmaları gösterilmekteydi.

Pekinde de bütün yollar, Şanghay'lı ziyaretçilerin şehirlerine dönerek işbaşı yapmalarını talep eden afi

lerle donatılmıştı. Her iki şehirde de bisiklet, radyo gibi nispeten pahalı olan eşyaları satan dükkanlar kapatıldı ve ekonomizm dalgasını önlemek için parakende mal satışı durduruldu. Bütün seyahat kolaylıkları kaldırıldı, fabrika fonları donduruldu ve her türlü ücret artışı yasaklandı. Sabotaj hareketlerinden suçlu görülecek herhangi bir kimse-nin, gerektiğ şel'ilde cezalandırılacağı bildirildi. Şanghay'daki kitle örgütlerine, güvenlik kuvvetleriyle birlikte bu tedbirleri uygulama görevi verilmiştir

Merkez Organları İşe Karışıyor

Biraz önce sözünü ettiğimiz olaylarda, karşı-devrim akımının oldukça yaygın olduğunu belirtmeden geçemeyiz. Bir çok Batılı gözlemci bunun Mao'nun çizgisine karşı olan muhalefetin ne kadar güçlü olduğunu gösterdiği sonucunu çıkartıyordu. Bu yorum tamamen de yanlış bir yorum değildir. Fakat anlam kazanabilmesi için durumun siyasi içeriğinin özelliğini de hesaba katmak gereklidir. Herşeyin başında, muhalefetin, Mao Zedung'un ilkelerini ve siyasetini temsil ettikle-

(7) Bkz. Peking Review, sayı 4, 20 Ocak 1967.

rini sahte bir şekilde öne sürerek ve onun sözlerini ve sloganlarını kullanarak kitlelerin bir kısmını peşinden sürükleyebildiğini belirtmek gerekir. Çen ve Zao proletaryayı da temsil ettiklerini ileri sürüyorlar ve "isyancıları" Mao aleyhtarları olmakla ve gerici burjuva çizgisini izlemekle suçluyorlardı. Bu, muhalefetin manevra alanının, boyutlarını oldukça daraltıyordu.

Merkezi yetkililerin zaman zaman, bölgesel Parti örgütleriyle onların idarecileri arasındaki karşılaşmanın, durumu kendi aralarında değerlendirebilmeleri için mahalli anlaşmazlıklara müdahale etmekten kaçındığını daha önce de belirtmiştim. Muhalefetin bazı faaliyetlerinin, çalışma gruplarının durumunda olduğu gibi gelişme dereceleri, ancak Kültür Devriminin önderlerinin izin verdiği ölçüde kalmaya olgusuyla açıklanabilir. Onaltı Madde Kararı, halkın bu siyasi anlaşmazlıklardan ya da yükselen siyasi ve sosyal çelişkilerden ürkmemelerini belirtmemiş miydi? Anlaşmazlıklar ve çatışmaların yoğunluğunun artışı, ancak Parti önderleri açısından hesaba katılmış, bilinçli ve hatta arzu edilen birşey olmasıyla açıklanabilir. (8) Bu yöntem Mao'nun halkı siyasi yönden eğitime yolundaki derin arzusunu kanıtlamaktadır. Kültür Devrimi'nin başlıca hedefinin halkın düşünce şeklini değiştirmek olduğunu unutmamalıyım. Bu iş sadece talimatlar yayınlamakla başarılamazdı; eğer Mao'nun ideolojisi halkın kafasında yer edeceksé halkın devrimci tecrübelerle sahip olması gerekirdi. Çin halkı zor ve kişisel deneylerle öğrenmek zorundaydı. Sözü geçen münazaralar, tartışmalar, düşünce ve fikir alışverişi, karşı akımlar ve siyasetler arasındaki mücadele ve hatta şiddeti içeren çarpışmalar bunların hepsi de Kültür Devrimi tarafından beslenmekteydi ve yaşama gücünü de yine Kültür Devriminden alıyorlardı. Ve bütün bunlar sayesinde tüm toplum Parti içinde varolan iki çizgi arasındaki mücadeleye katılabilmiş ve bu mücadelenin bilincine varabilmişti. Bu, bir fotoğrafın büyütülmüş şekline benzer ve büyütmede muhalefetin toplumsal kökleri daha açık bir şekilde görülebilir, böylece söz konusu muhalefet daha da kolaylıkla zilebilir.

(8) Çu En-lay'ın, kendisine danışmak üzere Seçuan'dan gelen işçi heyetine yaptığı açıklama tipik bir örnektir, bu açıklama daha sonra, 23 Aralık 1966'da Pekin sokaklarında afişler halinde yayılmıştır: "Başkan Mo, Güneybatı'da yaygın huzursuzlukların mutlaka er alacağını sizlere iletmekle beni yetkili kıldı. Bu huzursuzluklardan korkmamalısınız. Meseleler, anlaşmazlıklar yoluyla olgunlaşır. Seçuan eyaletinin birinci sekreteri ile onun yardımcısı olan Li Çing-çuan ve Li Ti-çang'ın Pekin'e yeniden çağrılmasını istemişsiniz. Merkez Komitesi bu konuda henüz bir karar almıştır. Siz uygun gördüğünüz şekilde hareket edin, Merkez Komitesi müdahale etmeyecektir."

Bu noktaya kadar Parti Merkezinin müdahalede bulunduğu süre, Parti Merkezinin müdahalede bulunmadığı nisbeten uzun bir süreye de yolaçacaktır. Bu değişimler Kültür Devrimi'nin başlıca aşamalarını belirler. Şanghay'daki çatışmalar, neredeyse düşmanlık derecesine varmak üzere olduğundan, 1967 Ocak ayında Parti Merkezi tekrar araya girmek zorunda kaldı. 11 Ocakta Merkez Komitesi, Devlet Konseyi, Merkez Komitesi Askeri Komisyonu ve KDSG Şanghay'da daha önce sözünü etmiş olduğumuz örgütlere bir mesaj yollayarak "acil uyarı"larını desteklediklerini belirttiler.

"Şanghay Devrimci İsyân Örgütlerini Selamlama Mesajı" ve "Acil Uyarı" bütün ülkede radyolarda yayınlandı, bir yandan da çeşitli propaganda araçları bu yayını destekleyen yorumlarda bulundular ve örnek olarak tanıtıldılar. Bütün bunların hepsi "isyancılar" için son derece elverişli, yepyeni bir durum yarattı. Merkez Komitesinin desteği, mücadelelerini başarıya ulaştırmaları için mutlaka gerekli olan tayin edici bir faktördü. Ayrıca isyancılara karşı savaşılan muhalefetin bir kısmını da yıprattı, çünkü muhalefetin bir kısmı isyancıların hatalı bir çizgi izlemekte olduklarına inanıyorlardı.

Merkez Komitesinin desteği, Çen ve Zao'nun durumlarını sarsmıştı ve o zamana kadar bu iki önderi izleyen kitle örgütleri derin ölçüde sarsılmışlardı. Parti makaleleri, kötü yola sapmış olan kişilere geri dönmeleri için kucak açıyordu ve birçoğu hatalarını kavrayarak şu ana kadar savaşmış oldukları kişilerle güçlerini birleştirdiler.

12 Ocak'ta Halkın Günlüğü'nde ve Kızıl Bayrak'ta ortak olarak yayınlanan makale şöyle diyordu: "Bizler, kötü yola sevk edilmiş kişilerle birlikte canlı bir şekilde siyasi ve ideolojik gayretlerimizi sürdürmeliyiz. Kitlelerin ezici çoğunluğunun devrimi arzuladığını iyice kavramalıyız. Meseleler gün ışığına çıktıktan sonra onlar da doğruyu yanlıştan ayırdedebilir ve Başkan Mao'nun devrimci, proleter çizgisine dönebilirler."

Doğru yola dönenlerin çok sayıda ve yaygın olmasına rağmen sebep oldukları acı ve muhalefetin kendisi elbetteki, bir gece içinde sihirli bir şekilde kaybolamazdı. Bölünmelerin düzelmesi, hayli zaman aldı, fakat merkezi organların araya girmeleri bu süreci en azından Şanghay'da kolaylaştırdı ve Şanghay'da bundan böyle çok az problem çıktı. Oldukça kısa bir süre içinde ekonomist dalganın önüne geçildi, yeniden işe sarılındı ve normal duruma dönüldü.

Kültür Devrimi'nin en ciddi aşaması Şanghai'da yaşanmıştı, mücadelenin boyutları, işçi sınıfının siyaset alanında yoğun olarak varolması, oynadığı çok önemli rol ve aynı zamanda muhalefetin başlattığı şiddetli karşı-saldırı, mücadelenin tayin edici safhalarının yaşanmakta olduğunu gösteriyordu.

Hareketten Alınan Dersler.

Kültür Devriminin son yedi ayı, Mao Zedung ve taraftarlarına çok değerli bilgiler kazandırmıştır. Tabii ki onların gözünde, Çin'i yöneten proletarya idi fakat proletaryanın iktidarının yapısı içinde çelişmeler varolmaktaydı. Ve bazı bölgelerde halkın adına yönetimde olan kişiler devrimci niteliklerini kaybetmişlerdi.

Mao Zedung'un çok kereler söylediği gibi Parti sağlıklıydı. Kadroların çoğu eyleme katılmamışlar mıydı, onsekiz yıldır Parti, ülkenin kalkınmasını başarıyla yönetmemiş miydi? Buna rağmen gittikçe sinsileşen bir mesele ortaya çıkıyordu: Devrimci canlılığın kaybolması meselesi...

Kadroların halkın hizmetinde çalışmayı bırakıp bürokratlaştığı her yerde yozlaşma ve gerileme tehlikesi başgöstermişti. Bazı önderler revizyonizm yoluna bile sapsmışlardı; tabii ki bu bir azınlıktı ama kararlı ve bazı yerlerde iktidar mevkiilerine sahip olan bir azınlıktı, iktidarda olmaları da durumlarını ayrıca kuvvetlendiriyordu. Parti ve devlet mekanizması bu önderlere elverişli mevkiiler temin ediyor ve bu mevkiilere çöreklenen önderler de gizlice planlarını uyguluyorlardı.

Mao Zedung'un, bu gelişimi durdurabilmek için yetkilerin geri alınmasını ve devrimcilere devredilmesini kararlaştırması hiç şüphesiz ki bu nedenlerden dolayıdır.

Fakat sadece bu yeterli değildi. Sadece sorumlulukların yeniden dağıtılması bu görevlere hayat kazandırmak anlamına gelemezdi. Bazı bölgelerde yetkilerin değiştirilmesi, kitlelerle yönetim arasında doğan kopukluktan kaynaklandığından, halkın denetiminin daha sıkı olabileceği bir şekilde sokulması gerekli oluyordu. Bu denetlemeyi yapmanın bir yolu da, her seviyedeki Parti kadrolarının faaliyetlerini, eleştiriye ve değerlendirmeye açık tutmaktı. Fakat bu denetimi kurumlaştırmak için yeni bir yapı da gerekliydi. İktidar şekillerinin değiştirilmesine gelince bu biçimlerin tamamen yıkılması gerekiyordu.

Mücadelenin belirli bir aşamasında; "isyancı" kitle örgütleri karşı oldukları Parti önderlerini görevlerinden uzaklaştırmak zorundaydılar. Eskilerin yerine kendi önderlerini aday gösterme durumundaydılar, böylece fikirlerini açıklama ve yenileri de dahil olmak üzere kadroları değerlendirme hakkını korudukları açıkça belirlenmiş olacaktı.

İktidarın El Değiştirmesi

1967 Ocak ayının son haftalarında çıkan Kızıl Bayrak'ın ikinci sayısı iktidarın el değiştirmesini şu şekilde haklı çıkarıyordu: "Proleter devrimcileri, Parti içinde yetki sahibi olan ve kapitalist yolu tutan ve böylelikle de Şanghay ilinin siyasi, ekonomik ve kültürel gücünü sıkıca ellerinde bulunduran bir avuç kişinin ellerinden iktidarı almak için birleşmişlerdir." (9) Makale, devrimci çizgiye karşı çıkanların bu yetkiyi ellerinde tuttuklarından dolayı inatla yerlerinde kaldıklarını ve eleştiri hareketinin karşısında birçok engel yaratabildiklerini açıklıyordu. Onlar bu yetkiyi ellerinde bulundurduklarından Parti içindeki fraksiyonlardan yararlanabiliyor, bürokratik eğilimleri istediği gibi kullanabiliyor ve kendilerinden daha alt seviyede hizmet görenleri körü körüne itaat etmeye teşvik ediyorlardı. İdari yetkilerini, kendilerini eleştirenleri görevlerinden uzaklaştırma yolunda kullandılar ve hatta bazı durumlarda bu gibi kişileri tutukladılar bile. Mali alanda ise ekonomizm dalgasını yaymak için yetkilerini kötüye kullandılar. Bu, burjuvazi, revizyonistler veya karşı-devrimci güçler tarafından ele geçirilmiş bir iktidardı ve proletarya bu iktidarı bu unsurların elinden çekip almalı, kendi amaçları için kullanmalıydı.

22 Ocakta yine *Halkın Günlüğü*'nde çıkan bir başmakale aynı konu üzerinde duruyordu. (10) Makalenin ilk satırları, Mao Zedung'un ve Merkez Komitesinin, revizyonist önderlerden iktidarı geri alma çabalarını tamamen destekledikleri konusunda, hiçbir şüpheye yer bırakmıyordu:

Burjuvazinin temsilcileri tarafından denetlenen her türden iktidar ele geçirilmelidir... Son birkaç ayın deneyleri, zikzakları ve geri dönüşleri ve sınıf mücadelesinin ardarda patlak veren fırtınaları dev-

(9) Peking Review dergisinin 20 Ocak 1967 tarihli 4. sayısında yayınlanan "Proleter Devrimcileri Birleşiniz" başlıklı yazıya bakınız.

(10) Peking Review'un 27 Ocak 1967 tarihli 5. sayısında çıkan, "Proleter Devrimcileri, Kapitalist Yolu Tutan Yetkililerden İKTİDARI Almak İçin Büyük Bir İttifak Oluşturun!" başlıklı yazıya bakınız.

imci isyancılar kitlesine derin dersler vermiştir. Şimdi onlar, devrimin gerilemesinin, iktidarı kendi ellerine geçirmeyişlerinden ileri geldiğini daha açıklıkla görebilmektedirler.

İktidarın el değiştirmesi ilk defa Şanghay'da gerçekleşti. İsyancıların saldırısı, ekonomist karşı saldırı ve onu izleyen şiddetli karışıklıktan sonra Şanghay İl Komitesi kendini tamamiyle tecrit edilmiş bir durumda buldu. Çünkü Merkez Komitesi, İl Komitesine muhalif olanları destekliyordu. Komite önderleri saygınlıklarını kaybetmişlerdi ve adamlarından birçoğu kendilerini terketmişti. Böylece bu adamların görevlerinden uzaklaştırılmalarının ve "proleter devrimci isyancı"ların onların yerini almalarının zamanı gelmişti. 5 Şubat'ta Şanghay Komününün kurulmasıyla bu iş gerçekleşti. Şanghay Komünü daha sonra Şanghay Devrimci İl Komitesi adını aldı.

Çindeki bütün muazzam olaylar Ocak Devrimi adını alıyordu.

Çin'de ekonomizmin şahlandığı tek yer Şanghay değildi. Birçok şehirde ve eyalette benzer durumlar meydana geldi. Bunlar arasında Tienstin, Vuhan, Şengyang ve Sian da vardı. İl yönetimi artık muhalefetin elinde olmadığından ekonomizm Pekin'de daha az hissedilmişti.

Şanghay'daki olaylara ilişkin olarak anlattıklarımız, büyük ölçüde Çin'in birçok başka yeri için de geçerlidir. Ocak fırtınasının yankıları bütün ülkeye yayıldı ve Çin'in tarihine yeni bir sayfa ekledi.

II

ŞUBAT KARŞI-AKIMI

Şubat 1967'de Çin sokaklarında olağanüstü bir görünüm vardı: Duvarlar, dükkan camekanları, hatta kaldırımlar afişlerle, büyük harf sloganlarla ve karikatürlerle doluydu. Genellikle dizi şeklinde çizilen karikatürler imalı esprileriyle çok daha ilgi çekiciydi, verilen savaşın çeşitli hikayelerini dile getiriyordu. En çok rastlanan hedefler Liu Şao-şi, karısı Vang Kuang-mey, Deng Siao-ping ve Tao Çu idi, fakat bazen diğer üst seviyedeki görevlilerin de adlarına rastlanılıyordu. Sayılarıyla, parlak renkleriyle ve yazarlarının hiciv kabiliyetleriyle bu karikatürler, Çin'in sokaklarını sanki birden bire büyütülmüş bir resimli derginin yaprakları haline getirmişti. Bir karikatür dizisinde Liu Şao-şi bir röntgen muayenesinde görünüyordu, kalbi siyahtı, siyah renk Çin'de güneş altındaki her türlü kötülüğü simgelerdi, buna en büyük felaket olan revizyonizm de dahildi. Bir diğer karikatür dizisinde Tao Çu, revizyonistleri korumak amacıyla bir sigorta şirketi açarken görülüyordu; başka bir dizide ise Ho Lung, eski Pekin Operasının feodal Çin'in militarist karakterine mahsus kostümleriyle canlandırılıyordu.

İşin başında, bütün bu çizgi resimlerden güzel sanatlar öğrencileri sorumluydu, daha sonra işçiler, sıradan öğrenciler de faaliyete katıldı. Bu yeni sanat gerçekten bir anda doğuvermişti, düşündüğümüzde, Çinli yetkililerin bu akıl almaz yaratıcılığı yurtdışında yeterince tanıtmamış olmalarına insan üzüyor. Bence bu karikatürlerin çiçek gibi açması, daha sonraları basında el üstünde tutulan grafik sanatının örneklerine oranla daha ilginç ve anlamlı bir halk sanatı oluşturmuştur.

Bütün Çin'de olduğu gibi Pekinde büyük bir heyecan içinde akıp gidiyordu. Öğrenciler ve işçiler yürüyerek ya da kamyonlar içinde miting heyecanıyla gelip gidiyorlardı. Kollarında gözalıcı bantlar taşıyan, işçilerin ve öğrencilerin gittikleri her yerde sancaklar, bayraklar ve

Mao portreleri dalgalanıyordu. Önemli kavşaklarda, fuar alanlarında ve muazzam Tien -An-Men alanında halkın oluşturduğu büyük düğümler çözülüyor ve yeniden düğümleniyordu. Kalabalıklar toplanıyor, bağ kuruyor bilgi alışverişinde bulunuyorlardı. Ve daha sonra yeniden ayrılarak başka kalabalıklara katılıyorlardı. Şimdiye kadar hiç bu kadar bildiri dağıtılmamıştı; hiç bu kadar işçi örgütü ve Kızıl Muhafız gazetesi satılmamıştı. Pekin'de neredeyse bu türden 200 kadar gazete düzenli olarak satılıyordu. Her kavşakta öğrenciler ve işçiler bu gazeteleri bağırarak satıyorlardı. Resmi Parti yayınları Kültür Devrimi'nin gidişatı hakkında ketum davranmaya ve ayırmedici olmamaya çalışırken, bu paralel yayınlar Kültür Devrimi'nin devrimci tartışmalarını, kavgalarını ve sapmalarını daha canlı bir şekilde canlandırıyorlardı. Resmi olmayan bu yayınlar, bütün Çinlilerin olayların gelişimini günü gününe izlemelerini sağlıyordu. Fakat bu tür basının içerdiği saldırı ve suçlamaların resmi olmadığına da bilincindeydiler. Mesela, Liu,Deng ve Tao bu "paralel"basın tarafından yüzlerce kez suçlanmalarına rağmen, resmi basında hala isimlerinden söz edilmemişti.

KDSG başkentten ve diğer illerden gelen bütün örgütlerin buluşma noktası olan Tien-An-Men meydanı yakınında bir kabul merkezi bulmuştu. Örgütler işte burada mesaj, rapor ve sorular bırakıyor ve alıyorlardı. Haber almak için geldikleri merkezde burasıydı. Megafonlar sürekli olarak çalışıyordu. Sadece şehrin trafiği yoğun olan kavşaklarında parketmiş kamyonlar üzerinde değil, aynı zamanda okullarda dairelerde, fabrika ve işyerlerinde de megafonlar vardı. En son haberler veriliyor, yapılan yeni açıklamalar duyuruluyordu. Bu megafonlarla bazen uzun tartışmalara giriliyordu ki, bu da muazzam bir kargaşalığa yol açıyordu.

Sokaklarda sık sık gong ve davul seslerine doğru yönelen halkı görmek mümkündü, taşıdıkları pankartların bir tarafında çift mutluluk işareti diğer tarafında ise Mao Zedung'un çiçeklerle süslü resmi bulunuyordu. Böylece, çalıştıkları yerlerde henüz ele geçirmiş oldukları iktidarı alenen kutluyorlardı. Böyle durumlarda öğrenciler ve işçiler, okullarının üniversitelerinin ya da çalışma yerlerinin önünde, orada devrimci bir komitenin oluşturulduğunu resmen açıklayan kırmızı pankartlarla görülmelerdi. Ayrıca binanın cephesini, üzerinde çeşitli renklerde çiçekler bulunan kırmızı panolarla kaplıyorlardı. Girişlere de şenliği simgeleyen mor fenerler asıyorlardı. Gece yaraları ise başka bir geleneksel kutlama şekli olan havai fişek patlamaları duyulurdu.

1. İKTİDARIN EL DEĞİŞTİRMESİNDE ORTAYA ÇIKAN MESELELER

Karmaşık Bir Durum

Ocak ayının sonlarında ve Şubatın başında, Mao taraftarlarının üst kademeyi ele geçirdiklerinin ilk belirtileri görünmeye başlamıştı. Şanghai'da iktidarın el değiştirmesinden sonra, Singtao ve Şangtung'da da kısa zamanda değişiklikler oldu. Şansi, Heylungkiang ve Kveyçov'da iktidar il seviyesinde başarılı bir şekilde el değiştirmişti. Böyle oldukça çok sayıda Mao aleyhtarı unsurlar görevden uzaklaştırılmış oldu ve aynı zamanda Kültür Devriminin genç militanları tam bir dinamizmle hükümet sahnesine geldiler. Bu, hatırı sayılır bir başarıydı fakat, açıklayacağımız çeşitli meselelerden dolayı gene de sınırlı bir başarıydı.

İktidarın el değiştirmesi coğrafi olarak yukarıda sözünü ettiğimiz illerin ötesine yayılmadı. Çin'in genişliği, mahalli şartlarının çeşitliliği ve farklılığı, Kültür Devriminin ülkenin her yerinden aynı ahenk içinde yürüebilmesini imkansızlaştırıyordu; bu nedenle Mao'nun muhalifleri bazı bölgelerde manevralarını sürdürebilecek derecede iktidarlarını koruyabildiler. Örneğin, Seçuang, Kiangsi, Şensi, Yunnan ve Moğolistan'da, iktidar değişikliğine doğru yol alan yavaş fakat kesin bir hareket vardı fakat mücadele zaman zaman şiddetlenerek hâlâ devam ediyordu.

Bu nedenle karşımıza olağanüstü bir durum çıkıyordu. Bazı yerlerde eyalet iktidarı henüz Mao'nun muhaliflerinin ellerindeydi, aynı eyaletin bazı şehirlerinde ise iktidar değişikliği olmuştu; bu durumun tam tersi de görülüyordu, eyalet yönetimi tamamen değişmişti fakat bazı il yönetimlerinde yetki hâlâ Mao'ya karşı olanların elinde bulunuyordu. Sonuç olarak, "isyancılarla" "tutucular" arasındaki ilişki sadece eyaletten eyalete değil şehirden şehire de değişiklik gösteriyordu.

Bu karmaşık kafaları karıştıran durumun içinden doğan yeni bir unsur şartları daha da karmaşık bir hale soktu.

Önceden Görülmeyen Bir Durum

Şanghai'da, kısa bir süre sonra da Heylungkiang'da iktidarın el değiştirmesini Parti basını sürekli olarak göklere çıkarıyordu, böylece diğer bölgelerde de bu örnekleri izleme yolunda teşvik ediyordu. Fakat

basın aynı zamanda değişikliklerin sadece zorunlu olan yerlerde yapılması gerektiğini de söylüyordu. Yüksek Parti yöneticilerinin gözünde diğer seviyelerde, yani okulların ve fabrikaların alt kademelerinde iktidarın el değiştirilmesi gereksizdi. Fakat bu durum tam olarak kenara itilmemişti, böyle bir durum olsa dahi bunun geniş çapta gerçekleşmeyeceği ileri sürülüyordu. Bu dönemde *Kızıl Bayrak* ve *Halkın Günlüğü*ndeki makalelerin yakın bir şekilde incelenmesi, önderlerin, orta ve alt kademelerdeki kadroların şimdiden kendi saflarına kazanılmış oldukları varsayımından hareket ettiklerini açıkça göstermektedir. Eğer zor günlerde yoldan çıkmış olan bazı kadrolar varsa bunların da kısa zamanda zor günlerin sona ermesiyle doğru yola gireceği düşünölmüştü.

Halbuki, Ocak ayının son iki haftasında ve Şubat'ın ilk günlerinde bazı bölgelerde idari mekanizmada ve Parti mekanizmasında alt kademelerde bazı iktidar değişiklikleri olmuştur. Sanki kitleler kendiliğinden bir şekilde önderlerinin tahmin ettiğinden çok daha ileriye geçmişlerdi.

Bu olgunun sonuçları iki yönlüdür. Birincisi, yetkinin bu idari kademelerinde de muhalefet söz konusuydu; sayıca az olmasına rağmen muhalifler genellikle oldukça engelleyici manevralarda bulunabileceklerini kanıtlamışlardı. Bu durum, iktidarda daha çok çatlamalara yol açtı; iktidarın hem eyalet hem de il seviyelerinde el değiştirdiği bölgelerde, bu çatlaklar sadece üniversitelerde, okullarda ve işyerlerinde meydana gelmedi. Çünkü Parti komitesi gerektiği gibi çalışıyordu ve devrimci çizgiye muhalif olanlar "isyancılar" karşısında direnebiliyorlardı. Sonuç olarak görüyoruz ki, iktidar sadece eyaletten eyalete, şehirden şehire değişmekle kalmamakta, aynı zamanda okuldan okula, fabrikadan fabrikaya da el değiştirmekteydi. 1966 yılında olduğu gibi iki karşıt çizgi arasındaki mücadele, Çin toplumunu her düzeyde bin bir parçaya ayırarak suçlandırılmış çatışmalar halinde sürmüştür. İkinci sonuç, kendiliğinden oluşan iktidar değişiklikleridir, bu değişiklikler alelacele gerekli hazırlık olmadan yapılıyordu, böylece ilerdeki olaylar içinde ağırlıklarını hissettirecek olan sorunlara da yolaçıyordu.

Kadrolar Meselesi

Bu meselelerin ilk ve en önemli olanı kadrolar meselesiydi. İktidar değişikliği, devrimci komiteler diye adlandırılan ve her seviyede oluşan yeni organların doğmasını da beraberinde getirdi. Devrimci ko-

mitelerde "isyancı" örgütlerin önderleri yönetimi ele geçirdiler. Revizyonist olarak görülmeyen kadrolar (Parti Kararı bunların çok ufak bir azınlığı meydana getirdiğini hatırlatıyordu) bu yeni önderliğin organlarına katılmak zorundaydılar. Onların deneyleri, siyasi olgunluğu ve örgütlenme konusundaki yetenekleri on yıldır süren devrimci çabanın meyveleriydi ve yeni yapının gelişmesi ve büyümesi için vazgeçilmez bir değer, gerekli bir servet meydana getiriyordu.

Kültür Devrimi'nin önümüzdeki safhasında kadroların önüne ne gibi zorluklar çıktığını gördük. Çalışma grupları ve Liu Şao-şi'nin etkisi altında bulunan bazı Parti komiteleri, kitleler arasındaki devrimci unsurlarla savaşıyor ve onlara eziyet ediyordu. Daha önceleri kitlelerin gözünde kadrolar tepeden tırnağa herşeydi, en azından bazı yerlerde kıskançlık ve lanetleme karşısında kalmışlardı: Bazen Liucu çizginin kurbanları bazen de onun taraftarları halkın baskısı ile, üstlerinin otoritesi arasında kalıyor ve ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Ve üzerindeki baskılardan dolayı bazen tereddüte düşüyorlar ve bazıları tarafından tavırları acaip karşılanıyordu. Bazı kadrolar vahim, bazı kadrolar ise daha hafif hatalar işlemişlerdi. Bu genç devrimcilerin bazıları kafayı onlara takmıştı ve sürekli güvensizlik besliyorlardı. Ayrıca, gerçekte ne kadar sade yaşarsa yaşasın, eşitlikçi duygulara bu kadar fazla bağlı olan bir toplumda, kullandıkları bazı maddi ayrıcalıklar, onları, bazı işçilerin gözünde daha düşmanlık yaratacak duruma getiriyordu.

Sık sık bu işçiler şevkli ve ateşli bir heyecana kapılarak kadroları gerektiği gibi değerlendiremiyorlardı. Bürokratizmden başka bir şey olmayan bir hatayı, karşı-devrimci bir hareket olarak değerlendirme yanlılığına düşüyorlardı. Fakat bu meseleyi basit şekilde ele almaktır: Bir militan devrimci için sürekli yazı yazan bürokrat, ideal bir militandan daha az değerlidir, buna rağmen sadece elleri kalem tuttuğu için onları revizyonizmle damgalamak ya da ihanetle suçlamak doğru olmazdı. Ne yazık ki, işlerinden atılmış olan kadroların sayısı oldukça fazlaydı. Gerçekte, bu kadroları tamamen işlerinden atmak tavrını benimseyen işçiler ve öğrenciler vardı. Sonuç olarak genellikle iktidarı ele geçiren genç tecrübesiz devrimciler üzerlerine düşen idari görevleri omuzlayacak kapasitede değillerdi.

Burada bir parantez açarak görevden atılan kadrolar hakkında bazı ayrıntılara girmek istiyorum, çünkü bazı Batılı gazeteler bu konuda yanlış bilgiler vermişlerdir. "Temizleme hareketi" gibi terimler kullanılarak bazen bu acaip Çin deyimini hatalı ya da şeytanca ön plana çıkaran Batılı gazeteler bazı makalelerinde muhalefete karşı gerçek bir kat-

liam uygulandığı, izlenimini vermeye alışıyordı. Çinlilerin, "Burjuvazinin karargahlarını bombalayın!" ya da "Revizyonizmin kalelerini ateşe verin!" gibi askeri terminoloji kullanma eğilimleri, bazen önemli gazeteciler tarafından öyle bir yorumlanıyordu ki, sanki kanlı bir muharebe gün geçtikçe kızışmaktaydı. "Burjuva gerici çizgisine karşı açık eleştiri savaşı" deyiminin mecazi anlamı göz önünde bulundurulmadan yanlış yorumlanması sonucunda bir yabancı basın ajansı Mao'nun muhaliflerinin, taraftarları tarafından ateşe atıldığını rapor etti!

Gerçekte, bir kadro revizyonizmle dahi suçlandığında görevinden atılıyor fakat tutuklanmıyordu, hele öldürme olayları hiç olmuyordu denilebilir. Görevden uzaklaştırılan kadrolar hâlâ eskiden çalıştıkları aynı yerde görevlerine iade edilmelerini istiyorlardı. Normal maaşlarını alıyorlardı. Sadece eskiden görevleri gereği tanınan bazı "ayrıcılık-larından" yoksundular, mesela fabrika arabasını kullanmak gibi... Zamanlarının bir kısmı basit kol emeğiyle geçiyordu. Kömür taşıyorlar, sobaları tamir ediyorlar veya mutfakta çalışıyorlardı. Bu işler genellikle sabahları yapılırdı, öğleden sonraları çalışma, değerlendirme ve kendi kendini gözden geçirme toplantılarına katılıyorlardı.

Bir kadronun görevinden uzaklaştırılması onun değerlendirme çalışmalarından uzak kalmasını gerektirmiyordu çünkü Çinliler kişinin daima değişebileceğine inanırlar. Mao'nun bu inanca olan katkısı büyüktür. Bir kişi kendisine karşı olanları öldürmedikçe ya da tutuklamadıkça yapılacak tek şey onun fikirlerini değer değiştirmeye çalışmaktır. Bu nedenledir ki gözden geçirme ve kendi kendini değerlendirme söz-konusu kişinin yeniden eğitilmesi sürecinin bir parçası haline gelmektedir. Görevden uzaklaştırılan kadroların geçmiş faaliyetlerinin değerlendirilmesi, fabrika ve okullarda nelerin değerliğliğe uğraması gerektiğini incelemek için bir süre devam edecekti.

şubat 1967'de çok sayıda kadro görevlerinden uzaklaştırılınca eski önderleri işyerlerinde gruplar halinde kümelenmiş görmek ve öğleden sonraları eleştiri toplantılarında salonlarda yanyana oturduklarını izlemek çoğu kez mümkündü.

şubat ayının başlarında bu kıpırdanışların doğurduğu sonuçlardan biri devlet dairelerinde ve fabrikalarda işin yavaşlatılması oldu.

Bazı kadrolar kendilerine yöneltilen eleştirilerin şiddetinden bunalmışlardı. Kamuoyu ikiye bölünmüştü ve birçok kişi işlerin çok ileri gidip gitmediği konusunda şüpheye düşmüştü. Bununla birlikte birçok okul ve işyerinde kadrolar uzun sıralar halinde, eleştirilmek üzere işçi-

lerin önüne çıkarılıyorlardı; şiddetli bir biçimde eleştiriliyorlardı, genellikle bu eleştiriler yarım yamalak bilgilere dayanılarak yapılıyordu. Çinliler gerilimi arttıran sözlü şiddete yatkındırlar.

Çin'de geleneksel olarak siyasi rezaletin işareti olan tecrit olmuş kişilere külah giydirmek alışkanlığı, Mao'nun yasaklamasına kadar sürdü. Şanlı geçmişleri olan bazı kadroların gençler tarafından iftiralara ve suçlamalara tabi tutulması daha da şaşırtıcı bir şeydi. Bu eleştiri kasırgası içinde hiç kimse saldırılardan uzak kalamazdı. Meraşal Çu Teh dahi, okul çocuğu Kızıl Muhafızlar tarafından saldırıya uğruyordu, afişlerde ondan, "geveleyen bunak ihtiyar" diye söz edilmekteydi. Çu Teh, Mao Zedung ile omuz omuza Kurtuluş için savaşmış olan bir savaşçıydı. Bunun sonucu olarak halkın bazı kesimlerinden hoşnutsuzluk homurtuları yükselmeye başladı. "İsyancılar ve küçük generaller" fazla ileri gitmeye başlamışlardı.

Hizipleşme ve Klikleşme Anlayışına Doğru Yöneliş

Bazı hazırlıksız iktidar değişiklikleri sadece isyancılarla Parti kadroları arasında değil aynı zamanda isyancı örgütlerin kendi içlerinde de dağınıklık yaratmıştı. Aslında öğrenciler ve işçiler birçok kitle örgütüne ayrıldılar, hepsi Liu Şao-şi'ye karşı olmak konusunda anlaşılıyorlar fakat herbiri başka saldırı planıyla ortaya çıkıyordu. Bu çeşitli örgütler, parti kadroları, iktidarın el değiştirmesi ve devrimci komitelerin oluşturulması konularında değişik fikirlere sahiptiler. Bazen bir isyancı grup kendine rakip bir grubun ayağını kaydırmak için menfaatine uygun bir iktidar değişikliğini ilan ederdi. Bu "azınlık manevraları" nı yürütenin buldukları yöredeki işçilerin ve öğrencilerin desteğini toplamak için gayret göstermeleri ender rastlanan bir olaydır.

İktidar değişikliği sırasında birleşen diğer örgütler ise, anlaşamadılar ve daha sonra ayrıldılar. Ya, kimi önderliğe aday olacağı konusunda bölünüyorlardı ya da nispi temsilciliğe karşı olan eşitlikçi temsilcilik konusunda ayrılığa düşüyorlardı.

Bazı gruplar ise geçici üstünlük iddiasında bulunuyorlardı. "En eski komite bizdik" diyorlardı. "Bizim oynadığımız rol en önemlisidir. Bu nedenle diğer örgütler tasfiye olmalı ve bize katılmalıdır". Buna karşılık ise tasfiye olunması istenen örgüt mensupları şöyle cevap veriyorlardı: "Devrimde böyle yol olmaz herkes eşittir." Her iki grup da birbirlerinin dediklerini sanki duymuyorlardı ve genellikle bu tür konuşmalar fabrikalarda ve üniversite bahçelerinde megafonlarla verilirdi.

Meseleler daha da karmaşık bir hale getirmek için isyancı gruplar çeşitli örgütlerin değişik ve bazen de rakip karargâhların sorumlu bulunmalarından etkileniyorlardı. Kısacası, aynı daire ya da fabrikada çalıştıklarından dolayı birbirlerini tanıyan kişilerin, bağlı oldukları il ya da işkolu seviyesindeki önderleri arasında anlaşmazlık bulunmasından ötürü biraraya gelemediklerini görüyordunuz. Bu dikey yapı, hareketin gelişmesine pek hizmet edemiyordu: Birarada çalışan kişilerin birliği, kitlelerden kopma tehlikesiyle karşı karşıya bulunan "tepedeki" önderliğin yapması gereken anlaşmalara bağlıydı. Bu meseleyi halletmek gayesiyle Parti basını daha sonra, ittifakların iş koluna ya da oldukları kademeye göre yapılmasını önerdi. Kveyyang'daki bir tekstil atelyesinde bu yöntemin başarıyla uygulanmasından söz ediyordu. Kültür Devriminin önderleri, tabanda birlik sağlamasını teşvik ederek örgütlerin önderlikleri arasındaki çatışmalardan açıkça kaçınmaya çalışıyorlardı. Fakat bu çaba fazla bir meyve vermedi.

Bir çok yerde halâ hizipleşmeler ve bölünmeler devam ediyor, dar grup anlayışı geliyordu. Fabrikalarda ve üniversitelerde oluşan bazı devrimci komiteler, işçilerden ve öğrencilerden gerçek bir destek almadan pek temsili bir yetki taşıyorlardı, sahip oldukları yetki etkisiz kalıyordu. Dahası, aralarında tecrübeli kadroların bulunması etkin bir şekilde iş görme yeteneklerini kısıtlıyordu. Bütün bu nedenler, bu komitelerin ancak birkaç tanesi, kuruluşlarının ilk safhalarında Mao yanlısı önderlerin resmi onayını alabilmişlerdi.

Böylece bu dönemdeki meselelere bir de kliklerin birdenbire çoğalması eklenince, isyancı kuvetlerin durumu baltalanmış oluyordu.

2. ŞUBAT KARŞI AKIMI

Çin Kültür Devrimi, sağ ve sol akımların ardarda birbirinin yerini alması hareketi olarak görünmektedir. Esas olarak kitle seferberliği ve iktidarın el değiştirmesi, Parti mekanizmasının bir kısmını kendi amaçları için kullanmaya meyleden sağ akımın karşısındaki sol akım olarak görünmekteydi. Sol saldırısının bazı aşırılıklara kaçması, bazı Mao aleyhtarı güçlerin sağcı yönde etkinliklerini arttırmaya çalıştıkları düzeltme hareketlerine yolaçıyordu. Bütün bunlar 1967 yılının Şubat ayının sonlarına doğru oldu ve Kültür Devrimi'nin tarihinde "Şubat karşı saldırısı" olarak anılır.

Toplumsal ve Siyasal İçerik

Bu noktada Kültür Devrimi kendi evrimi içinde bir fıskırma durumundaydı, her kademedeki kitlelerin yürüttüğü ateşli bir faaliyet vardı: Kültür Devrimi doruğuna yükselmişti, şaşaalı bir devirdeydi. Çin toplumu doludizgin yüce ve güçlü bir kasırga içindeydi. Kargaşalığın ve sinirliliğin, bu siyasi lirizmin vazgeçilmez bir parçası olması doğaldı, eğer Batılı özgürlükçüler bu mesele üzerinde düşünmüş olsalardı muhakkak ki faydalarını görecektelerdi.

Çin'in devrimci geleceğini tehdit eden bürokratik ve revizyonist eğilimlerin ağır boyunduruğunu kırmak için şiddetli bir darbe gerekiyordu. Geçen Mayıs ayında Mao'nun söylediği gibi, işe, yıkarak başlanmalıdır; inşa etmek daha sonra gelir. Fakat, bu yıkımın tek başına kalma ve yıkımın hızı ve ivmesiyle bir çeşit yarı anarşik durum yaratma tehlikesi daima mevcuttur. Bunun tersi bazı durumlarla da karşılaşıldı: Bazı Parti üyeleri gelişen duruma ayak uyduramadılar ve iş yapamaz hale geldiler. Bir yandan da önderliğin yeni organları, devrimci komiteler, yönetimi ele almada bazen yavaş davranıyorlardı. Kadroları eleştirilmesi hareketi sonu otorite tabusu o kadar sarsılmıştı ki, orda burda kolektif disiplin gevsemeye ve çalışma örgütü etkilenmeye başladı. Bütün bunlar günlük hayata yansıyor. Çok kere polislerin bisiklet trafiği ile başedemediğini izlemişimdir, birçok vatandaş Mao'nun "isyan etmek haklı bir şeydir" sözünü düşünerek trafik kurallarına uymayı reddediyorlardı. Açıkça, yasak olduğu her yerde yazmasına rağmen, gençler parklarla buz tutmuş göller üzerinde kayıyorlardı.

Çalışmalar o kadar bir kenara itilmişti ki, halk bütün vaktini siyasetle geçiriyordu. Trenler hâla çeşitli eyaletlere dağılan devrimcilerle doluydu, bedava yolculuk etme devri geçmiş olmasına rağmen birçok kişi trenlerde ücret ödemeyi reddediyordu.

Eğer bu durum daha da yoğunlaşırsa, siyasi bir boşluk sözkonusu olabilirdi; hatta orta kademedeki örgütsel yapı çatırdamaya başlar ve fırsat kollayan muhalefete kapıları açmış olurdu.

Merkeziyetçilik ve Kendiliğindencilik

Bütün Marksistler, devrimde kitlelere sadece bir tek sınıfın en devrimci olan proletaryanın önderlik etmesi ve yönetmesi gerektiğine

inanırlar. Bu önderlik proletaryanın en uyanık ve en kararlı unsurlarının oluşturduğu Komünist Parti örgütü içinde olmalıdır. Lenin bu tezi kanıtlamak için sayfalarca yazı yazmıştı. Lenin'in yazdıkları bugün Marksizmin en temel tezlerinden biridir. Mao Zedung bunun haklı ve yerinde bir ilke olduğuna inanmış ve Kültür Devrimi sırasında faaliyetlerini bu ilkelere uygun olarak sürdürmüştür.

Kitlelerin komünist önderliği, halkın arzularını dile getirmelerini, inisiyatifi ele almalarını ve demokrasinin gereği olan bütün faaliyetlerde bulunmalarını içerir. Fakat halk sınıflara bölündüğünden, değişik eğilimlere sahiptir, bu nedenle devrimci mücadeleyi sürdürürken değişik yetenekler oluşturur. Bu nedenle Komünist önderlik, bütün fikirlerin odak noktası olarak hareket etmeli, doğru gördüğü inisiyatifleri vurgulamalı ve Marksizmin çerçevesi içerisinde bu esasa göre siyasetlerini geliştirmelidir. Bu, Mao'nun zıtların birliği diye tanımladığı "demokratik merkezîyetçiliktir." Bu iki unsur arasında nazik bir denge mutlaka kurulmalıdır. Kültür Devrimi ve kitle seferberliği Marksist açıdan, aşırı merkezîyetçiliği dengelemek amacıyla kitle demokrasisinin artırılması olarak düşünülebilir. Şubat 1967'de, kitle demokrasisi "kendiliğindencilige" yol açtığı bir aşamada, yani açıkça belirlenen, siyasi yönelimin dışına taşarak her kafadan bir ses çıktığı bir dönemde bu da yine merkezîyetçiliğin uygulanmasıyla giderilecek bir şeydi.

Düzeltilme Hareketi ve Basın Kampanyası

Merkezîyetçilik katı, baskıcı yollarla uygulanamaz, çünkü eğer böyle olursa kitle seferberliği bir son bulacak ve nihayet Kültür Devrimi'nin kendisi taviz vermek zorunda kalacaktı. Merkezîyetçilik uygulanmalıydı fakat dikkatli ve ölçülü dozlarda.

Kitle örgütlerinin hatalarını düzeltmeleri amacıyla muazzam bir basın kampanyası başlatıldı. Birçok Parti kadrosunun, görevden uzaklaştırılması meselesine karşılık olarak ideolojik alanda girilen bu basın kampanyası iki ana tema üzerinde yoğunlaşıyordu. Birinci, ufak birimlere bölünme eğilimine, "ufak grup" anlayışına karşı çıkıyordu. Parti yayınları Zingtao örneğine büyük yer veriyorlardı, burada isyancılar hatalarını düzeltmeye başlamışlardı. Aynı zamanda Şanghay'da "Lu Sun Müfrezeleri"nin başlatmakta oldukları düzeltme hareketini de örnek olarak gösteriyorlardı. (1)

Çeşitli yerlerde henüz başlamış bulunan düzeltme hareketinde

(1) Bkz. Peking Review, Sayı 10, 3 Mart, 1967.

herhangi bir grup üyelerinin toplantılar düzenlemesi ve onlardan seçtikleri önderlerini ve siyasetlerini eleştirmeleri isteniyordu. Parti basını bütün toplantıların, sadece o grubun üyelerine değil aynı zamanda kendi değerlendirmelerini de sunacak olan diğer grup üyelerine de açık olmasını öneriyordu.

Parti basını halkın, Büyük İttifakın kurulması yolunda çaba harcaması gerektiği üzerinde de önemle duruyordu. Bu ittifakın yüzde 95'i işçilerden ve Parti kadrolarından oluşacaktı, bunun, belirli okul ya da kuruluştaki Mao taraftarı çoğunlukla sağlanacağı belirtiliyordu. Ayrıca gerçekte revizyonistlerin, nüfusunun yüzde 5'inin fazla olmadığı da belirtiliyordu. Bu nedenle sekte ve bölücü eğilimlere karşı anında harekete geçilmeliydi.

Basın kampanyası ikinci olarak çok kritik bir mesele olan kadrolar meselesi üzerinde duruyordu. Şubat ayının ikinci yarısında *Kızıl Bayrak*'ın dördüncü sayısı, "Kadrolar sorunu çok doğru bir biçimde ele alınmalıdır" adlı bir makale yayınladı. Kadroların saflığını bozmayı başaran devrimci düşmanların sayıca az olduğunu ve onları saf dışı bırakmak için girişilecek mücadelenin akıllıca başlatılması gerektiğini yazıyordu. Makalede, "saldırı cephesinin hatalı bir şekilde geniş tutulması saldırının tamamen kadro kitlesi üzerinde yoğunlaştırılması, düşman ile kendimiz arasında hiç bir ayırım gözetmemeye varır ve bu çok tehlikeli bir şeydir," deniyordu. Bu nedenle yapılması gereken şey, Onaltı Madde Kararı'nda belirlenen "iyi" ya da "nispeten iyi" sınıflandırmalarına kimin girdiğini tespit edebilmek için her seviyedeki kadroların faaliyetlerinin yakinen tetkik edilmesi idi. Hata yapmış olanlara gelince, değerlendirildikten ve hatalarının derecesi ölçüldükten sonra onlara doğru yola dönme imkanı sağlanmalıdır: "Onlara yardım etme duygusuyla eleştirilmelidirler ve bundan sonra da kendilerine karşı anlayışlı olmalı ve hizmetlerinden yararlanılmalıdır." deniyordu.

Böylece kadroların sadece ufak bir kesimi görevden uzaklaştırılmıyordu ve bunlar ya kapitalist yolu tutanlar ya da doğru yola dönmeyi başaramayanlar olmalıydı. Parti bu durumun başarılı örneklerini canlandırdı, özellikle Heylungkiang örneği üzerinde durdu. Merkez Komitesinin propaganda bölümü, Mao'nun kadrolarla ilgili sözlerinden alıntılar içeren afişler astılar. O sıralarda bir alıntı özellikle göze çarpıyordu: "Kadroları değerlendirmesini bilmeliyiz. Değerlendirmemizi kısa bir döneme ya da tek bir olaya bağlamamalıyız, kadronun çalışmasını ve hayatını bir bütün olarak ele almalıyız." Militan şanlı bir geçmişe sahip olan ve bu ana kadar bazı durumlarda kötü muameleyle

maruz kalan kadroları korumak amacıyla söylenen açık bir ihtar niteliğindedi bu sözler. Bu sözler genellikle müziğe uyarlanır ve radyolar-da şarkı olarak söylenirdi, bu Çin'de sık sık yapılan bir şeydir ve Çin dili tabiatı gereği böyle bir şeyin kolaylıkla yapılmasını sağlar.

Görevlerinden uzaklaştırılmış olan kadroları yeniden işe almak konusunda halka çağrı yapılması, içinde bir tehlike barındırıyordu, o da bazı revizyonistlerin tekrar işe koyulmasıydı. Başka bir tehlike daha vardı: "İsyancıların" hataları üzerinde fazla durulursa halkın gözünde düşmelerine yol açabilirdi. Her iki durumda da, sesi sedası kesilen fakat kesinlikle yok olmayan muhalefet, güçlerini tekrar ortaya çıkarmak için bu durumdan yararlanabilirdi. Solculuğun ve kendiliğindenciliğin aşırılıklarını törpülemek amacıyla girilen merkezîyetçilik tam tersine bir duruma, sağa aşırılıklara yol açabilirdi. "Sağcı Şubat Akımının" başlaması noktasında tam da böyle bir olay meydana gelmişti.

Karşı Akımın Ortaya Çıkması

Bu, Kültür Devrimi'nin en önemli fakat en az bilinen safhalarından biridir. Duvar afişleri, meydana gelen olaylar hakkında inanılmayacak derecede bilgi verirken, karşı akım hareketine doğru yönelen ilk adımlar bir muamma gibi gizli kaldı. Daha önce meydana gelenlerin tersine Parti önderliğinin üst kademeleri içindeki anlaşmazlıklar genellikle gizli kalıyordu. Ben şahsen meselenin her yönünü açıklayacak durumda değilim. Burada anlattıklarım o sırada Çin'in sokaklarında dolaşan herhangi bir kimsenin görüp öğrenebileceği kadardır.

Bazı Parti önderleri, iktidarın el değiştirmesi sırasında kadroların topluca işten atılmaları karşısında son derece rahatsız oluyorlardı. Bazı önderler ise, kitlelerin kalifiye olmayan seferberliğini öneren Onbirinci Oturumdan bu yana, izlenen siyasi eğilimden uzak durabilmek için ileride bunu seçeceklerdi. Gerçekte, açıkca Liu kesimine oldukça yakın görünüyorlardı ve bu önderler, Liu çizgisiyle uzlaşan daha ılımlı bir çizgi benimsemişlerdi. Daha sonra Merkez Komitesi, bu akımı burjuva gerici çizginin yeni bir tezahürü olarak mahkum etti. Bu karşı akımın savunucuları arasında sözü edilebilecek tek isim Tarım Bakanı ve bir Politbüro üyesi olan Tan Çen-lin'dir. Tavrı, sonunda onun, Mao yanlısı çizgiye karşı olanlar arasında yer almasına yol açtı. Değişik zamanlarda başka isimlerden de sözedildi, fakat bu söylentilerin kaynakları belirsizdir. Sözü geçen kişiler hâlâ görevlerinde olduklarından do-

layı, karşı akımdaki sorumluluklarının en azından ikinci planda olduğu sonucuna varılabilir. Tan Çen-lin, nasıl bir çok kadro, kitlelere rağmen gerici burjuva çizgisini izlediye gene aynı şekilde "isyancılar" in da kadrolara rağmen aynı burjuva gerici çizgisini izlemiş oldukları yolunda bir açıklamada bulundu.

Şu zamanın şartlarında, bir kişiyi ya da grubu çizgi hatası işlemekle suçlamak son derece ciddi bir ithamdı. Bakanın bu sözleri hangi şartlar altında söylediğini bilemem, acaba kitle örgütleri karşısında halka açık olarak mı yoksa Parti önderlerinin kapalı kapılar ardında yaptıkları toplantılarda mı?.. Bilemiyoruz. Fakat bu sırada birçok slogan ve bildiri niteliğinde sözler geniş çapta yayınlanıyordu, buna paralel olarak da duvar gazeteleri, kitle örgütü gazeteleri, ve bu örgütlerin yayınladığı çeşitli broşürler ve el kitapları dağıtılıyordu. Tan Çen-lin'in sözleri seçiliyor, bu kaynaklar tarafından yayınlanıyor ve böylece muhalefete birçok yeni tartışma konusu yaratılmış oluyordu.

Tarım Bakanlığı içinde Tan Çen-lin, görevlerinden uzaklaştırılmış (2) bulunan birçok memuru kendi başına yeniden göreve aldı, daha sonra ise revizyonistlere görevlerini muhafaza etme imkanını vermiş olmakla suçlandı. Önemli bir diğer bakanlıkta da benzeri tedbirler alındı. Mao taraftarları bu gelişmeleri büyük bir ilgiyle izlediler, çünkü eğer bunlar gelişir ve yayılırsa şimdiye kadar yaptıkları tamamen boşa gitmiş olacaktı. Liu Şao-şi'nin ve Peng Çen'in bazı taraftarları daha önce kaybetmiş oldukları merkezi otoritenin mevkilerinde yeniden gözükmeye başladılar. Parti yönetiminin en üst kademelerindeki bu sağcı akım Şubat karşı akımının ilk aşamalarını meydana getirir.

Tan Çen-lin'in, "isyancıların" kadrolara karşı burjuva gerici bir çizgi uyguladığı yolundaki iddiası; üst kademelerde değil, fakat fabrikalarda ve üniversitelerde ortaya çıkan bir diğer tehlikeli harekete yolaçtı.

Bir Çelişme Daha

"İsyancı" gruplar esas olarak Parti üyelerinden ve Mao Zedung çizgisini izlemedikleri düşünülen bazı önderlerin eğilim ve siyasetlerini soruşturmak duygusuyla harekete katılan Partisiz kişilerden oluşuyordu. Bir önceki dönemin aşırılıkları, birçok kadroya karşı yapılan

(2) Tan Çen-lin kendi başına hareket ederek bakanlığına bağlı birimlerde sahte iktidar değişiklikleri örgütledi.

haksızlıklar ve Tan Çen-lin'in devrimcileri aşağılama çabaları, bazı Parti üyelerinin (3) ve Komünist Gençlik Birliğinin "isyancı" örgütlerden ayrılması eğilimine yol açtı. Gittikçe dal budak salan anlaşmazlık ve bölünme atmosferi içinde "isyancı" gruplar parçalandı ve birçok Parti ve Gençlik Birliği üyesinin oluşturduğu yeni gruplar meydana geldi. Bunlar eski mücadele yoldaşlarını eleştirmeye başladılar.

Mao yanlısı siyasetin ilan edilmesinde öncü rolü oynayan "isyancı" kitle örgütleriyle, muhalefetin etkisi altında bulunan örgütler arasında önemli bir çelişme vardır. "İsyancı" örgütlerin kendi içlerindeki bölünmeler sonucu bu dönemece yeni bir çelişme daha eklenmiştir. Partili ve partili olmayan üyeler arasında su yüzüne çıkmaya başlayan itilaf oldukça ciddi bir gelişmeydi. Mao'nun kitlelerin ve Parti üyelerinin yüzde 95'inin, revizyonist azınlığı- "bir avuç" terimi kullanılıyordu- bulup defetmek için birleştikleri şeklindeki stratejik ilkesi, sadece 8 Ağustos 1966 Parti Kararında değil, resmi propagandada defalarca tekrarlanmıştır. Şimdi sanki Kültür Devrimi'nin, belirli bölgelerde bu ilkedan saptığı görülmektedir ve eğer bu durum yaygınlaşırsa büyük bir felakete yol açılmış olacaktır.

İyi bir Marksist olarak Mao Zedung, kitle mücadelesinin, ancak bir Komünist Parti önderliği altında gerçekleşebileceğine inanır. Kadrolarla kitleler arasındaki birlik ilkesi, kitlelerin faaliyetlerinin kadrolar tarafından desteklenmesi konusundaki endişesini dile getirir. Fakat gerçekte meydana gelen şey bunun tam tersiydi.

Bu tersine eğilim devrimin yayılmasının önünde iki engel çıkardı: bir yanda, örgütlerin ve aralarındaki farkların çoğalmasını vurgulayarak isyancıların saflarında bölünmeye yol açtı, diğer yanda ise, sektelizme ve ufak grup zihniyetine yönelen akımları daha da kökleştirdi. Herhangi bir devrimci örgütün temsilcilerinin iktidarı yürütmesi imkansızdı, iktidar ancak onların hepsinin biraraya gelmesiyle sağlanabilirdi. Bu çeşitli örgütler birleşmeliydiler ve bu iş her geçen gün daha da zorlaşıyordu.

Eğer bir sürü değişik örgütler içinde gruplaşma eğilimi devam ederse Parti ve Komünist Gençlik Birliği üyeleri Liu ve taraftarlarına karşı savaşmayı bırakıp diğer devrimcilere karşı savaşmaya başlayabilirlerdi. Bu ise tabii ki, ancak muhalefetin işine yarardı, muhalefet bu sıralarda tam olarak yıkılmadıysa da oldukça zayıflamıştı. Bu muhalefetin defalarca gizli ve dolaylı yollarla devrimi nasıl saptırdığını ve

(3) Burada "Parti üyesi" terimiyle, Partiyeye mensup bulunan fakat hiçbir yetkili görevi olmayan kişiler kastedilmektedir, bu kişiler kadrolardan ayırılmamalıdır.

kendi tutucu amaçlarına nasıl alet ettiğini açıkca göstermiştir. Aslında bu durum, isyancılara karşı yeni bir saldırı için bir sıçrama tahtası vazifesini görüyordu, böylece Şubat karşı akımının ikinci safhasına girilmiş oluyordu.

"İsyancı" Kitle Örgütlerine Karşı Saldırı

Öncü grupların, Parti militanlarının desteğinin bir kısmından yoksun olmasını sağlayacak şey kendi hatalarıydı. Muhalefet hızla işe girişti ve mümkün olan her durumdan yararlanmaya başladı: kendiliğinden oluşan aşırılıkların yol açtığı huzursuzluğu kötüye kullandı; atılan kadroların savunucularınıymış gibi hareket etti; hüküm süren huzursuzluktan yararlandı; tereddütlü, durumundan memnun olmayan kişileri ve çeşitli ılımlı unsurları harekete geçirmeye çalıştı ve nihayet, iktidarın el değiştirmesi meselesini bütün olarak aşağılamaya yeltendi.

Böyle yaparak muhalefet, yine "kızıl bayrakla savaşırken kızıl bayrağı dalgalandırma" taktiğini kullanıyordu. Aynı zamanda, "isyancı" önderlerin tamamen yozlaşmış ve hırslı kişiler olduğunu ileri süren sahte ve gizli dedikoduları yayma faaliyetinin de üstüne çıkamadı. Kasım 1966'da muhalif Kızıl Muhafızların ortaya atmış oldukları "soyluluk teorisi" yeniden ileri sürüldü. Bazı devrimci örgütleri aşağılamak için bazı insanlar, bu örgütlerin gericilerden ve burjuva çocuklarından meydana geldiği dedikodularını yayıyorlardı. Fabrikalarda köylü çocuklarına toprak ağası çocuğu diye takılıyorlardı ve "karşı-devrimci bir babanın kötü çocuğu" sloganı bir kere daha atılmış oluyordu.

Tabii ki, muhalefetin yapmak istediği, halkın güvenle hareket edebilmesini önlemek için durumu bulandırmaktı. Halkı inandırmak için yaptıkları en canalıcı iş "isyancıların" gerçekte Parti aleyhtarı olduğunu söylemek zor bir şeydi, çünkü resmi basın ve radyo yayını sürekli olarak bu iktidar değişikliğini övüyordu, fakat buralarda bile muhalefet durumu kendi lehine çevirmeyi başardı. Tarım Bakanlığı'nda gerçekte sahte olan bazı iktidar değişiklikleri olmuştu, aynı aldatıcı değişmeler Kanton'da da oldu. Bunları kullanan muhalefet şöyle yazıyordu: "Bazı yerlerde So ze-pay'lar kitleleri aldatmak için iktidardan vazgeçiyormuş gibi davranmıştır, fakat gerçekte iktidardan vazgeçiyormuş gibi davranmıştır, fakat gerçekte iktidarı gericiler örgütlere vermişlerdir, şimdi yönetim gericilerin elindedir" Sonuç, sahte iktidar değişikliklerinin sayıca büyük artış göstermesi oldu.

Çeşitli okullarda ve fabrikalarda iktidar değişiklikleri üzerine çıkan anlaşmazlıklar sıklaşmaya başladı. Yeni devrimci komitelerin üyeleri genel toplantı çağrısında bulduklarında muhalif gruplar onları şamataya boğmaya çalışıyor ve toplantıyı bir kargaşaya çeviriyorlardı. Fakat bu daha bir şey sayılmazdı. Bazı yerlerde daha fazla rahatsız edici bir durum ortaya çıkıyordu: kargaşalıktan ve bölünmelerden yararlanan muhalefet yeni tutucu örgütler kurmayı başardı, ya da varolanları daha da güçlendirme yoluna gitti ve bu örgütler aracılığıyla devrimcilere karşı fiili saldırılara geçiyorlardı.

Böylece bir grup fabrikada ve Pekin'deki bazı idari ve kültürel hizmetlerde "mühür kavgası" diye bilinen yeni bir durum ortaya çıktı. (4) Belgelerin tasdik edilmesi için gerekli olan mahalli Parti komitelerinin çeşitli mühürlerini devrimci komitelerin ele geçirmesini önlemek için muhalefet harekete geçmişti, bu girişimleri bir dizi çarpışmayla sonuçlandı. Bir grup onları kontrol altında buldursa bile bu kavgaya son vermiyordu, çünkü birçok yerde muhalifler mühürlerin tutulduğu yerleri ele geçirebilmek için saldırılara girişiyorlardı. Birçok yerlerde artan gerilimden dolayı çalışma hayatı aksıyor. Mao aleyhtarı olanlar "isyancı" önderleri kaçırıyor ve daha sonra da isyancı ayaklanmaların kurbanları oluyorlardı. Bu adam kaçırma kampanyası kısa sürede Parti kadrolarına kadar yayıldı, adam kaçıranlar daha sonra "isyancılar" ya da tutucular tarafından, siyasi olarak buldukları bölgeye göre ele geçiriliyorlardı. Birkaç günlük göz hapsinden sonra serbest bırakılıyorlardı. Bu tavır sözkonusu kişiler için bir uyarı hareketi oluyordu fakat genel anlamda bu döneme damgasını vuran kargaşalı durumunu tahayyül edebilirsiniz.

Herşeye rağmen, en azından atmosferin çok gergin olmasına karşılık mesele hiç bir zaman ufak tefek sıyrıkları ve grup çatışmalarını aşmadı. Derin problemlerden ya da hatta bazılarının dediği gibi bir iç savaştan söz etmek çok büyük bir abartma olur. Çok ender olaylar dışında, çatışmalar hâlâ hafif bir seviyede kalıyordu, fakat önümüzdeki aylarda düşmanlıkların artması sonucu daha başka bir durum ortaya çıkabilirdi.

(4) Eyaletlerde de benzeri mücadeleler oldu.

3. KARŞI AKIMIN BAŞARISIZLIĞI

Durumun Açıklığa Kavuştuğu An

Sözünü etmiş olduğum Kültür Devrimi'nin karşılaştığı zorlukların genel bir şey olduğunu düşünmek hatalı olur. Gerçekte genel değildi. Devrimci hareketin önüne çıkan anlaşmazlıklar ve engeller her yerde daha değişik oranlarda göze çarpıyordu. İktidar değişikliklerinin esas olarak yer aldığı üç eyalet ve iki il, "isyancıların" sağlam bir kalesi haline gelmişti. Dahası, bu durum, diğer bölgelerde muhalefetin yönetimde olduğu anlamına da gelmiyordu. Gerçekten de, bu sırada birçok yerde devrimci komiteler oluşturulmuştu fakat yetkililer bu komiteleri hemen onaylamıyorlardı, onların halkla ilişkilerini genişletmelerini ve durumlarını sağlamlaştırılmalarını beklemeyi tercih ediyorlardı. Ayrıca, kadroların olağanüstü bir aceleyle işten atılmalarının, Parti komitelerinin yarattığı bölünmeler ve örgütsüzlükler bazen anlatıldığı kadar da yaygın değildi. Şubat karşı akımı da çok genelleştirilmiş bir olguydu; revizyonist kadroların yeniden eğitilmesi işlemleri sadece iki bakanlığa özgüydü ve isyancılara karşı girişilen saldırılar da birkaç bölge ile sınırlıydı. Kısacası, belirli ölçülerde olumsuz bir karşı akımın varolmasına rağmen Mao taraftarları büyük ölçüde kontrolde ellerinde bulunduyorlardı ve başlıca uğraşları da bu karşı akımın yayılmasını engellemektir. 1967 yılı Mart ayının olaylarının da göstereceği gibi Mao taraftarları oldukça kısa denilebilecek bir süre içinde bu engellerin üstesinden geldiler.

Karşı Akımın Ezilmesi

Mao'nun ve taraftarlarının bu dönemdeki başlıca görevleri karşı akımı geri çevirmektir ve bunu yapabilmek için de çok yönlü ve uzun bir saldırıya giriştiler. Basın, revizyonist kadrolar meselesinin üzerine sünger çekmek girişimini mahkum etti. İsyancılar ise övülüyor ve savunuyorlardı: bazı hatalı değerlendirmelerde bulunmuş olsalar bile asla bir çizgi hatası yapmadıkları belirtiyordu. Bu fikirleri esas alan bir dizi talimat kitle örgütlerinin temsilcilerine yollandı. Şubat- karşı akımının başladığı her iki ilde de, KDSG, devrimci hareketi yeniden rayına oturtmak için araya girdi. Resmi yayın ayrıntılara girmeden veya isim vermeden sağcı karşı akımı mahkûm etmeye devam etti.

Kızıl Bayrak kendine has siliyle üstü kapalı deyimleri kullanarak, So ze-pay'ların devrimci saflara yeniden sokulmak istenmesi girişimlerine karşı uyarıda bulunuyordu: "Hatalarında ısrar edenler ve iktidarda

olup kapitalist yolu benimseyen kişilerle kendileri arasında, kendileri ile burjuva gerici çizgi arasında kesin bir çizgi çekmeyenler kitleler üzerinde etkin olmamalıdır, ve üçübirlik bileşimindeki geçici iktidar organlarına keyfi bir şekilde sokulmamalıdır" İşte Mart ayında çıkan makalede bunlar yazıyordu (5)

Halkın Günlüğü'nde ve radyoda da birçok benzeri makale yayınlanmıştı. KDSG'un üyeleri eyaletlere gitmeye başladılar, mahalli kitle örgütleriyle bağlarını kuvvetlendirerek onların aynı yöndeki gayretlerini teşvik etme faaliyetlerine giriştiler.

Nazik Bir Mesele

Mao Zedung'un kendisine karşı olan muhalefeti altetmek için esaslı bir kitle hareketinden yararlanmayı seçmesinin nedenlerini açıklamıştım. Zafer tam anlamıyla sağlama bağlanmadıkça Mao bu silahı sonuna kadar kullanacaktı. Şubat 1967'de muhalefet henüz yenilgiye uğratılmamıştı bu nedenle kitlelerin seferber edilmesi meselesi günün şartlarının zorunluluğu haline gelmişti ve Mao'nun hedefe atılan oklar olarak seçtiği "isyancı" gruplar hâlâ mümkün olan en geniş hizmeti görüyorlardı.

Mao'nun yapması gereken, bir yanda merkezîyetçilik diğer yanda ise kitlelerin müdahalesi arasında dikkatli bir çizgi tespit etmeyi başarmaktı. Kitlelerin müdahalesinin içinde barındırabileceği solcu aşırılıklar sağcı gericiliği bağrında taşıyabilirdi.

Ana mesele kadrolar meselesiydi. Bölücülüğün kol gezdiği okullarda ve fabrikalarda ayrılıklar esas olarak kadrolar meselesi etrafında düğümliyordu. Yapısal açıdan genellikle iki karşı akım birbirleriyle muhalefetteydiler ve bunların etrafında dönen uydu örgütler vardı. Bunlardan biri ya da diğeri, devrimci olduklarını ileri sürerek ya da nasıl olsa yeniden eğitilebileceklerini söyleyerek kadroları savunduklarında diğer kesim onu revizyonistlikle suçluyordu ya da tam tersi oluyordu. Sonuç olarak bölücülüğün hüküm sürdüğü yerlerde, herkesin desteğini alan ve tam yetki sürdüren çok az kadro vardı; birçok kadro biri ya da diğerinin eleştirileriyle karşı karşıyaydı. İleride meydana gelecek olayları anlayabilmek için bu çelişkiler yumağını akıl da tutmak gerekir.

Parti Merkezi o kadar arzu ettikleri kitle müdahalesini tamamen lüzumsuz bir duruma getirmeden bu meseleleri çözmek için araya gi-

(5) Bkz. Peking Review, sayı 12, 17 Mart, 1967.

remezdi; bu şekilde hareket etmek, hareketin dinamik niteliğini öldürecek ve şimdiye kadar izlenmiş olan ilkeleri çiğnemiş olacaktı. Kadroların değerlendirilmesi konusunda karar verecek olanlar yine öğrenciler ve işçilerdi. Fakat ciddi bir şekilde hareket etmek, değerlendirmelerin geçmişteki yolsuzlukların bir kenar bırakılarak değerlendirmeler yapılmasını gerektirirdi. Soruşturma ve genişletilmiş tartışmalar metodu izlenmeliydi. Kadroların sadece, son birkaç ay içindeki durumları değil, militan hayatları boyunca sürdürdükleri faaliyetler bir bütün olarak değerlendirilmeliydi. Böyle yapıldığı takdirde, sadece esas olarak iyi olan kadroların atılmaları işi engellenmekle kalmayacak aynı zamanda muhaliflerin de yeniden kurumlaşmaları önlenmiş olacaktı.

Bu nedenle Parti basını, çeşitli kitle örgütlerini birleşmeye çağırırdı. Klikleşme yolundaki her adım engellenmeli ikinci dereceden anlaşmazlıklardan kaçınılmalı ve Büyük İttifak'ı gerçekleştirmek için her türlü çaba harcanmalıydı. Bu noktada da önemli bir güçlük ortaya çıkıyordu. Bazı bölgelerde tutucu kitle örgütleri gizlice muhalefet tarafından etkilenmiş ve gerçekten de revizyonist kadroları savunur duruma gelmişlerdi. Riskli uzlaşmaları peşinden getirecek olan bu tür gruplarla birleşme söz konusu edilemezdi, böyle bir hareket sadece muhaliflerin durumunu düzeltmekle sonuçlanırdı. Gerçekten güçleri biraraya getirmek ve birleşmek gerekiyordu, bu doğru bir şeydi fakat bu iş eklektik bir biçimde yapılmamalıydı. Bu yüzden Parti basınının önerisi şu yöndeydi: sabırlı bir şekilde partizanları, bu grupların Mao aleyhtarı tarafından yanlış yola götürüldüğü konusunda ikna etmek gerekiyordu ve böylece onları yeniden devrimci bir yola sokmak söz konusu olabilecekti.

Böylesine derin bir siyaset insana ancak sırnını Çinlilerin bildikleri ince işlemleri hatırlatıyor. Bu siyaseti yaratan ve uygulamak için de seçilmiş bulunan kişi usta diplomat Çu En-Lay'dı.(6) O zaman altmışsekiz yaşında olmasına rağmen yorulmak bilmeyen Çu her yerde hazır bulunuyordu. Bakanlıklarda, fabrikalarda, okullarda, Pekin de ve diğer eyaletlerde; işçilerle, Kızıl Muhafızlarla konuşuyor, bıkmadan usanmadan Mao'nun talimatlarının anlamını ve içeriğini anlatıyor ve nasıl uygulanacağı hakkında bilgi veriyordu. Onun güçlü şahsiyeti, 1967 yılının ilk dört ayının sonlarına doğru çok derin bir etki yaratmıştı. Yaptıkları ve söyledikleriyle, fabrikalarda ve dairelerde bizzat bulunmasıyla, zekası ve ikna gücüyle, karmaşık ve çelişkili bir durumu düzeltmede ve kargaşa içinden düzen yaratmada büyük katkısı oldu.

(6) Çu En Lay 1898 yılında doğmuştur.

Şurası açıktır ki böylesine karmaşık bir görev, sihirli sözlerle, ne kadar ustaca olursa olsun basit talimatlarla ya da ne kadar olağanüstü olursa olsun başka bir kişinin becerisiyle başarılamazdı. Sadece tecrübeli adamların belkemiğini teşkil ettiği bir örgüt, sağlam yapısı olan bir bütün, bu işin üstesinden gelebilirdi. Ve hüküm süren şartlar altında böylesine bir şey nasıl sağlanacaktı. Kadrolarla ilgili olarak ortaya çıkan bütün meselelere rağmen, birçok yerde kadrolar hâlâ halkın güvenine sahiptirler ve devrimci yoldan çıkmamışlardır; bu gibi durumlarda bu kadrolar kullanılabilirdi. Fakat böyle olmayan yerlerde bir boşluk vardı. Belirli yerlerde idari görevlerin yerine getirilmesinin gerekliliği; politik ve organik merkezîyetçilik fikrini uygun bir şekilde yeniden aşlamak, beraberinde başka çözümleri de gerektiriyordu.

Bu şartlar altında, Kültür Devriminin ihtiyaç duyduğu kadrolar için değerli bir destek meydana getirecek olan güç, Çin Ordusu, Çin Halk Kurtuluş Ordusuydu (Renmin Jiefangjun).

Halk Kurtuluş Ordusu (HKO) İşe Karışıyor

Kültür Devrimi sırasında Halk Kurtuluş Ordusu'nun salt askeri sorumlulukları son derece kısıtlıydı. Bu dönemde ordunun ikli bir rolü vardı. Birincisi ülkenin hava ve kara ulaşımı merkezleri, bazı fabrikalar, basımevleri vb. başlıca görevleri yapan nazik yörelerinde normal bir çalışmanın sürmesini garanti altına almak. Çalışmasının bu yönü "askeri kontrol" olarak niteleniyordu. Ayrıca Kavangtung'da olduğu gibi eyaletin bütün idari sorumluluklarının askeri denetim altında bulunduğu durumlar olabiliyordu. Bu "kontrol" terimi, Kültür Devrimi'nin zorunlu bir parçası olan ateşli tartışmalara rağmen dairelerde ve diğer iş yerlerinde çalışmanın normal seyrini denetlemekle görevli silahsız az sayıda askeri içeriyordu. Bu askerlerin Kültür Devrimi'ni engelleyici mücadelelerde bulunmadıkları bir gerçektir.

Şubat karşı akımının ikinci bir yönü daha vardı: Köylük yöredeki ekonomizm dalgası, Tarım Bakanı Tan Çen-lin'in büyük ölçüde bu durumdan sorumlu bulunduğu açık bir şeydi. Bazı komünlerde birçok kişi yıkıcı talimatları izleyerek kendi stoklarını dağıtmaya başladılar (Çin komünlerinde para depoziteleri oldukça kısıtlıdır çünkü nakit olarak ücret ödemek hemen hemen yok gibidir) ve bu dağıtılan stokları yeniden değerlendirmek ve hesap defterlerini değiştirmek için çalışma puanları uyduruldu. Fukien, Kiangsi ve Yunnan'da ciddi huzursuzluklar vardı ve tarım ürünleri, yokluktan ve Parti komitelerinin örgütsüzlüğünden kötü bir durumdaydı bu durum kargaşalığa yol açtı.

Bu nedenle HKO, ekonomist akımın etkilerine karşı gelmeye çalıştı. Üretim ekiplerini yeniden örgütlemek için gelen askeri kadrolar ve birçok asker üretimin azaldığı, hasat mevsiminin yaklaşmakta olduğu bölgelerde çalışmaya gittiler. Görevlerinden biri de malları ve zahiye ambarlarını korumaktı.

Ordunun görevlerinin diğer yönü solu desteklemektir: nitekim bu görev, 25 Ocak 1967 tarihli makaleyle ilan edilmişti, Şubat karşı akımı sırasında ordunun bu müdahalesine hız verilmişti. Ordunun görevi maruz kaldıkları karşı saldırılar karşısında, "isyancı" örgütleri korumak ve bu örgütleri, hatalarından dolayı tecrit olup ezilmekten kurtarmaktı. Bu örgütlere sağlanan destek, düzeltme hareketini üstlenmelerine yardımcı olmayı, diğer devrimci örgütlerle birleşmelerini ve kadrolara daha iyi davranmalarını sağlamayı içeriyordu. Askerlerden özellikle istenen şey kadroları çeşitli çelişik ve aşırı değerlendirmelerini muhalif gruplardan ayırebilmeleri idi. Tabii ki ordu her işe müdahale etmedi fakat çok vahim meselelerin olduğu sadece birkaç bölgede işe karıştı.

Tanınmış propaganda ekipleri aracılığıyla esas olarak barışçı bir yöntem izledi. Bu ekipler silahsız olan on askerden meydana geliyordu, bunlar okullara, işyerlerine ve fabrikalara gidiyorlar ve tartışmalara katılıyorlardı, amaçları kargaşalık içinde yozlaşmaları engellemektir. Şunu akılda tutmak gerekir ki, bu ekipler her gittikleri yerde yalpalaayan Parti Komitelerinin yerini almıyorlardı; bu ekiplerin karar yetkisi yoktu. Görevleri, gündelik idari işlerin yürütülüp yürütülmediğini görmek için yeterli sayıda kadronun görevde bulunmasını denetlemektir. Solun askeri yönden kontrol edilmesi ve desteklenmesi bu durumdaki ikili görevleriydi.

Askeri propaganda ekipleri kitle örgütlerine emir veremezdi. Yapmaya çalıştıkları şey, devrimci ve tutucu akımları dikkatle birbirlerinden ayırdetmeye gayret ederek işçilerle öğrencileri birbirlerinden ayıran farklılıkların üstesinden gelmek ve sonra da hem öğrencileri hem de işçileri Mao yanlısı çizgiyi meydana getiren herşeyi uygulama yolunda ikna etmektir. Hem tutucu eğilimli olan örgütleri tuttukları yolun hatalı olduğu konusunda ikna etmek, ve hem de devrimci örgütleri bazı hatalı eylemlerinden arındırmak onların üzerine düşen görevlerdir. Sürekli olarak her iki gruba da, Kültür Devriminin esas hedefinin "bir avuç" olduğunu, yani kadroların yüzde 5'ini oluşturduğunu hatırlatıyordu. Bu propaganda ekipleri kuvvet kullanmama yolunda sıkı emir aldıklarından ve gerçekte yetki sahibi bir mevkiide bulunmadıkların-

dan ve gerçekte yetki sahibi bir mevkiide bulunmadıklarından esas olarak siyasi ve ideolojik olan bu görevleri, Çinlilerin karakterinde alabildiğine bulunan iki hasletin, diplomasinin ve sabrın muazzam bir örneği idi.

Pekin'de bir fabrikada bu tür çalışmalar yapan birkaç askerle konuşma fırsatını bulmuştum. Bana işlerini nasıl gördüklerini anlattılar. Herşeyin başında, propaganda ekibi üyelerinin, işçilerle ve memurlarla aynı şartlar altında fabrikalarda ve dairelerde mesaiye katılmaları oldukça zor bir işti. Onlarla birlikte yaşadılar ve kantinlerde onlarla birlikte yiyip içtiler; böylelikle tabanla yakın ilişkiler kurdular. Aynı fikirler doğuran bütün meselelerde sadece kitle örgütlerinin önderlerine danışmakla yetinmiyorlar aynı zamanda mümkün olduğu kadar çok işçinin ya da memurun fikirlerini de talep etmeye çalışıyorlardı. Bir kesimi ya da örgütü destelemek için ellerinden geleni yapıyorlardı fakat, yerinde olarak değerlendirdikleri girişimleri de nereden gelirse gelsin destekliyorlardı. Gerçekten düşmanca olanla olmayan arasındaki farkı özel bir gayretle gözetiyorlardı; bunun için halkın safları arasındaki fikir ayrılıklarıyla düşmanın fikirlerinin değişikliği üzerinde önemle duruyorlardı. Ve ayrıca esas ilkeler üzerinde hiç bir taviz verilmemesine de dikkat etmek durumundaydılar. Bu nedenlerle, şu yada bu grubun karşılaştıkları meselelerle ilişkili olarak seçtikleri Mao'nun eserlerinin tartışılması için çalışma grupları örgütlemişlerdi; böylelikle ekipler, işçileri ve öğrencileri Marksist Leninist açıdan düşünmeye sevk ediyorlardı. Sonuç olarak askerler, tam bir fikir özgürlüğünün sağlanması için ve hiçbir örgütün diğerini afiş asmada ve konuşmada tahdit altına almaması için ellerinden geleni yaptılar.

HKO'nun Üç Özel Niteliği

Kültür Devrimi'nde HKO'nun rolünü anlamak için, bazı karakterlerini açıkça kavramak zorunludur. Birçok Batılı gazete, abartılmış ve hayali hesaplarla bu dönemde Çin'i tam bir kargaşa durumunda gösteriyor, ve onu fabrikaların kapandığı, işçilerin ise vakitlerini birbirleriyle münakaşa ederek ya da kavga ederek geçirdikleri ya da başıboş bir şekilde şehirde dolaştıkları geri bir ülke olarak tanıtıyorlardı. Batılı gazetelere göre ordu, grevlere son vermek ve işçilere işbaşı yaptırmakla görevlendirilmişti.

Çin ordusu, dünyada askeri meseleler karşısında siyasete açıkça öncelik tanıyan tek ordudur. İnsanın maddeden önce, ideolojinin ise

teknikten önce gelmesi bütün faaliyetlere hükmeden ilkelerdir. Burada bu ilkelerin önemini inceden inceye anlatamam, boyutlarına ve uygulanmasına da giremem, fakat HKO askerlerinin, ülkenin savunulmasıyla görevli silahlı kişiler olduğu kadar siyasi militanlar olduğunu söylemek yeterlidir. H.KO askerleri toplumda siyasi bir rol oynamak için eğitilmişlerdir ve bu görevleri askeri görevlerden sonra gelen bir görev değildir, tam tersine aynı derecede önemli bir görevdir. HKO'nun askerlerinin Kültür Devrimi'ne müdahale etmeleri esas olarak, siyasi bir rol oynamaları demektir. Askerlerin baskı için bu işe giriştikleri gösterilirse insan gerçek durumu nasıl kavrayabilir?

Tam tersine, Çin Komünist rejimi için, bir ordunun sadece halkın güvenine sahip olmakla kalmayıp halk arasında büyük bir itibara sahip bulunması, muazzam bir nimettir. 1949 öncesi Çin'de, askerinin ülkeyi yağmalayan ve halktan aşırı ödenekler ve vergiler toplayan militaristlerin nefret edilen sembolü haline gelmiş olduğunu düşünürsek, şimdiki durumun değeri daha da iyi anlaşılır. Çin Komünistleri, içinde buldukları durumu, sade ve kendilerini ikinci plana atan bir hayat tarzı sürdürmelerine borçludurlar ve askerlerinin ülke hayatında önemli bir toplumsal rol oynamalarını sağlamışlardır. Hem ordu kadroları ile sıradan askerler arasında hem de ordu ile halk arasında eleştiri özeleştirme ilişkilerini gerçekleştirmişlerdir.

Batılılar, savaşçı olduğu kadar siyasi katkısı da bulunan bir orduyu gözlerinde canlandıramazlar bunu söylerken Çin ordusunun idealist bir tablosunu çizmeye çalışmıyorum. Fakat kişisel olarak şunu söyleyebilirim ki, 1967 Şubatında Çin ordusunun Kültür Devrimine müdahalesi, ince bir ikna sanatının tam olarak uygulanmasıydı ve en ufak ayrıntılarına kadar sabırlı ve özenli bir çalışma yürüttüğü göze çarpıyordu. Bu noktada ordu, Parti Merkezinin, karmaşık sosyal ve siyasi bir durumda ileri sürdüğü bir kozdu. Amacı, Partiyi ve komünist rejimi yeniden canlandırmaktan başka bir şey olmayan kitle seferberliğinden taviz vermeden hareketi güçlendirmekti.

Devlet Otoritesini Yeniden İspatlıyor

Merkeziyetçiliğin yeniden ele alınmasını, Kültür Devriminin evrimini doğrudan etkileyen hükümet faaliyetlerinin gelişmesi izledi. Halka yapılan birçok açıklamada bakanlıklarda ve idari olarak bakanlıklara bağlı kurumlarda iktidar değişikliklerinin yasaklandığı açıkça belirtildi. Bu girişim kesinlikle kişinin üstlerini eleştirme hakkına do-

kunmuyordu. Gerçekten de, arada bir her Çinli bakan afişlerde, açıkca eleştiriliyordu. Buna rağmen bir bakan ancak Politbüro kararı ile görevinden alınabilirdi. Dahası, hiç bir devrimci komite hiçbir bakanlıkta bir Parti komitesinin yerini alamazdı. Politbüro, devrimci örgütlerin önerileri üzerine yüksek kademelere atanacak görevlileri seçme hakkını kendisinde saklı tuttu.

Hükümetin önerilerini içeren diğer afişler, halkı günde sekiz saat çalışmaya çağırıyordu. İş başında bulunmamaya karşı çıkıyor, işçilerden araçlarını ve makineleri dikkatli kullanmalarını ve malzemeyi ziyan etmemelerini talep ediyorlardı. Kış aylarının bitmesi nedeniyle köylülere, ilkbahar tarla işlerini bitirmeleri için çağrılarda bulunuluyordu. Aynı mesaj köylülere, köylük yöredeki kadroların büyük çoğunluğunun iyi ya da oldukça iyi kişiler olduklarını ve hata yapmış olanlara kendilerini düzeltmeleri için bir şans verilmesini hatırlatıyordu. Birkaç hafta sonra benzeri bir çağrı ortaya çıktı, bu çağrı ise sanayi ve ticaret alanlarında çalışan işçilere ve kadrolara hitap ediyordu.

Nihayet, bir önceki dönemdeki mesafeli tavrını bir kenara bırakan Parti ve hükümet organları, Mao Zedung düşüncesine düşmanlık güden örgütlere karşı polisiye tedbirler almaya karar verdi. Kamu Güvenliği Bakanlığı bu tür iki örgütün kanun dışı ilan edildiğini ve kanunlara karşı gelen önderlerinden bazılarının da tutuklandığını açıkladı: Bu örgütler daha önce faaliyetlerini açıklamış olduğumuz Birleşik Eylem Komitesi (Lien Tung) ve Kızıl İşçilerin Ordusudur. Bu, her iki örgütün üyelerinin de bakanlığı işgal ederek kendilerine karşı alınan tedbirleri protesto etmeleriyle sonuçlandı.

Üçübirlik Bileşimi

Merkeziyetçilik kadife eldivenler giydirilmiş olarak yeniden kurulmalıydı. Bu nedenle önceki örgütsel yapıyı yeniden inşa etmek söz konusu olamazdı. Şu sırada, ordunun propaganda ekiplerinin varlığı merkeziyetçiliği kuvvettlendirmek için bir esas teşkil ediyordu, fakat bu yeterli değildi.

Gerekli olan şey, merkezle çevresi, önderlerle halk arasında mümkün olan en kısa zamanda bir hareket yaratacak olan yeni bir formüldü. Gerekli olan şey, kitlelerin hareketliliğini engellemeyecek fakat aynı zamanda kendiliğindenciliğe ve kargaşılığa son verecek bir yapıydı. Gerekli olan şey, katı hiyerarşinin ortadan kaldırılması ve yönetenlerle yönetilenler arasında sıkı bir istihbarat hattı kurabilecek bir organın meydana getirilmesiydi. Ve bu organları yaşatabilmek için ye-

terli sayıda tecrübeli kadroyu bu organlarla bütünleştirmek gerekiyordu. Üçübirlik devrimci komiteleri bu ihtiyaçları cevaplamayı amaçlıyordu. Bu birimler şu üç kategorinin eşit sayıdaki üyelerinden oluşuruyordu: Halkın temsilcileri, halk tarafından atanan, yine halk tarafından tespit edilen Mao yanlısı çizgiye sadık Parti kadroları ve ordu temsilcileri, Ordu üyeleri sadece il ve eyalet seviyesindeki komitelerde bulunuyorlardı. Fabrikalarda, dairelerde ve okullarda, ordu üyelerinin yerlerini, işçiler ve öğrenciler tarafından seçilen milisler alıyordu.

Bu yolla devrimci komiteler seçkin militanlar grubunu biraraya getirmiş oldu ve demokratik bir yolla Kültür Devriminde merkezi önderlik akımına hız verdi. Canlı bir şekilde uygulanmakta olan devrimci komiteler formülü, Çin halkının, gelecekteki önderleri üzerinde daha sıkı bir denetim sağlanmasına yolaçtı. Üçübirlik bileşimi Paris Komününden değişti, çünkü Komün, her düzeydeki komitelerin mensupları tarafından seçiliyordu ve komite üyeleri her an seçmenler tarafından görevden alınabilirlerdi. (7)

Belediye ve il seviyesinde devrimci komitelerin üçte birini oluşturmuş ordu temsilcileri, kitleler tarafından atanmıyorlardı. Onları atayan Merkez Komitesinin Askeri Komisyonuydu. Bir önceki dönemin doğurduğu zorluklar Paris Komünü modelinden farklı olan ve bugün kesin kazanmış bulunan bu durumu açıklamaya yeter.

Devrimci komitelerin kitlelere yüz çevirip bürokratik gruplar haline gelmemesi için kesin tedbirler alındı. Bu komiteler üç gruba ayrılan bir yapıya sahiptiler: Bir grup idari işlerden sorumlu bulunuyordu, diğer bir grup ise daimi bir karakterdeydi ve yönetilenlerin şikâyetlerini soruşturmak ve onların önerilerini ve taleplerini dinlemekle yükümlüydü, üçüncü gruba dahil olanlar çeşitli kuruluşlarda sürekli işçi olarak çalışıyorlardı. Bu üç grup sırayla yer değiştiriyorlar ve birbirlerinin görevlerini yükleniyorlardı. Bu şekilde çalışmaya devam edildiğinde, bu komiteler, bürokratzimin yeniden canlanmasını engelleyeceğe benziyordu.

Kültür Devriminde Yeni Bir Gelişme

Devrimci komitelerin büyüüp gelişmesi kadar Büyük İttifakın da gelişmesi gerekiyordu. Temsilcilerini ve devrimci kadroları seçebilme-

(7) Devrimci Komitelerin üyeleri de seçime tabidir, onlar da her an görevden uzaklaştırılabilirler. Çinlilerin bu uygulamasını Paris Komününden ayırdeden şey; seçilenlerin mutlaka bu kategorilerden birine mensup olmaları gerektiği ve ancak herhangi bir kategoriye mensup kişilerin üçte birinin seçilebileceğidir. Bkz. Jean Daubier, "La Celebration de la Commune de Paris" La Nouvelle Chine, sayı 3, Temmuz 1971.

leri için kitleler arasında geniş bir birlik olmalıydı. Organik merkeziyetçiliğin kuvvetlendirilmesi bu çabanın bir parçasıydı. Çu En-lay'ın öncülük yaptığı merkezi önderlik bu nedenlerle birlik üzerinde önemle duruyordu.

22 Şubat'ta Çu En-lay'ın da bulunduğu, toplantı olarak da adlandırabileceğimiz Pekin Yüksek Okullarının Kızıl Muhafızlarının Kongresi oldu: Hong Day Huy. Başkentin Kasım ve Aralık ayları sırasındaki ayrılıklarını sıraladığımız üç Kızıl Muhafız karargahı biraraya geldi. Bu toplantının olması için birçok neden vardı: Lien Tung'un kanun dışı ilan edilmesi ve bu örgütün bazı üyelerinin tutuklanması, ve bir yanda üç karargahın temsilcileri diğer yanda ise KDSG'un üyeleri arasında geçen bazı konuşmalar Aralık ayından beri Tao Çu'nun uzaklaştırılmasından bu yana Kızıl Muhafızlar arasındaki tutucu ve bölücü etkiler azalmaya başlamıştı. Pekin örneğini izlemeleri yolunda çağrıda bulunan bir bildiri yayınlamıştı. Zamanla Çin'in irili ufaklı şehirlerinde benzeri toplantılar düzenlendi, hepsi de tabandan gerçekleştirilmesi arzulanan birliğe katkıda bulundular.

Kızıl Muhafızlara has edebiyatı tipik olarak dile getiren, lirik bir tarzdaki bu bildiri Mao Zedung'a ve onun düşüncesine tam bir sadakati ifade ediyordu. Demokratik merkeziyetçilik esasına dayanan örgüt ilkelerinin onayını da kapsamı ilgi çekicidir. Ayrıca, solun, mümkün olduğu kadar çok sağcıyı tecrit etmek amacıyla kitlelerle güçlerini birleştirmesinin, günün şartları ve imkanları içerisinde gerektiği üzerinde duruluyordu. Kültür Devriminin kilit ilkesi de buydu zaten.

Bildiri daha sonra, devrimci yoldan, proleteryan ve sosyalizmden ayrılan kişileri iktidardan uzaklaştırmanın gereği üzerinde ısrarla duruyordu. Ayrıca taleplerin kendisini çok fazla hissettirdiği yerlerde eski devlet mekanizması parçalanması şeklindeki Marksist ilkesinin uygulanması gerektiğine işaret ediyordu. Halka, proletarya diktatörlüğünün sağlamaştırılması ve yeni devrimci bir düzenin kurulması ve pekiştirilmesi zorunluluğu hatırlatılıyordu. Bütün bu meseleler zamanın şartları içinde birbirlerini tamamlıyorlardı.

Aynı belge, Büyük İttifakın ve üçübirlik bileşiminin ve işçi sınıfının benimsemesi gereken önderlik rolünün önemleri üzerinde duruyordu. Sonuç olarak, Mao Zedung'un eserlerinin yeniden gözden geçirilmesinin önemini hatırlatıyordu ve böylece kişinin dünya hakkındaki kavrayışını oluşturmak ve önümüzdeki mücadelede halka ve kolektife olan sadakati sürekli olarak yenilemek söz konusu olacaktı.

19 Mart günü Pekin bölgesinde, Çu En-lay'ın da bulunduğu bir köylüler konferansı düzenlendi. Çu En-lay, bahar ekin işlerinin her za-

manki gibi yolunda gitmesi meselesi üzerinde durdu ve bu nedenle müfrezelerde hiçbir iktidar değişikliğinin olmaması gerektiğini söyledi. Çen Bo-da da konferansta bulunuyordu ve aynı şeyler üzerinde durdu.

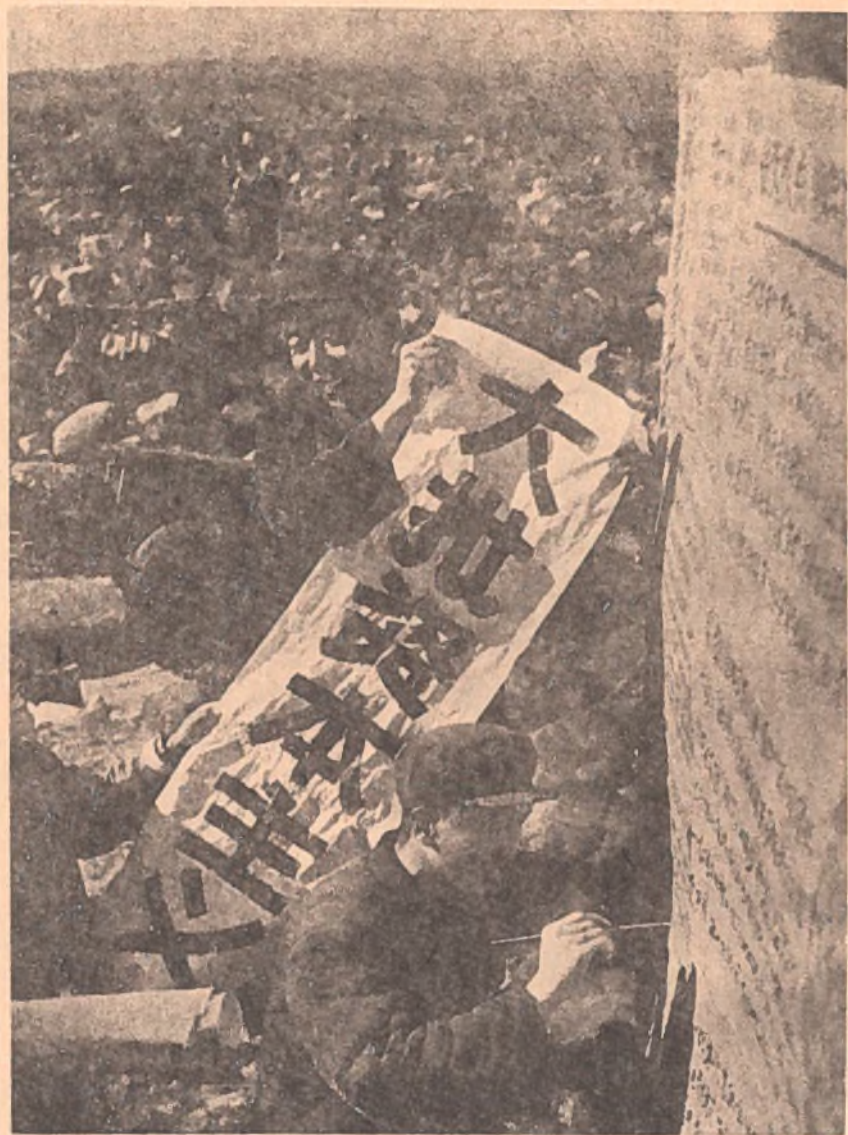
22 Mart günü, bu dönemin en önemli konferansı yapıldı, bu konferans başkentteki işçilerin ve memurların konferansıydı. Konuşmalar sözünü etmiş olduğumuz başlıca meseleleri dile getiriyorlardı: devrimci disiplinin yeniden sağlanması; üretimin kesintiye uğramamasını sağlamak için özen gösterilmesi; devrimci birlik; revizyonist yapının yıkılması; karşı-akıma karşı mücadelenin sürdürülmesi, Çu En-lay, 18 Mart günü sanayi dalında yapılan çağrının sağır kulaklar için yapıldığını belirtmiş, önemle işçi sınıfının önderlik rolü üzerinde durmuş ve karşı-akım ile ilgili olarak şu sözleri söylemiştir: "Sınıf mücadelesi oldukça keskin ve karmaşık şartlar altında yürütülmektedir. Sevgili işçi ve memur yoldaşlarımız! devrimci uyanıklığınızı yükselteceğinizi, büyük bir devrimci ittifak kuracağınızı, devrimci "üçübirlik" siyasetini savunacağınızı ve kapitalizmin karşı devrimci restorasyonunu amaç edinen karşı-akımı kararlı bir şekilde yeneceğinizi umuyoruz." (8)

Bu noktalar, yeni ve çok önemli bir tedbiri de içeren bir kararlar özetleniyordu: üretici olmayan memurların sayısını azaltmayı ve hükümeti idare eden tekerlekleri hızlandırmayı amaçlayan yatırımların idaresi bünyesinde radikal bir dönüşüm. 22 Mart tarihli Karar, "Pekin İli'nin önceki Parti Komitesinin karşı devrimci kliği tarafından birçok devlet dairesinde ve fabrikada kurumlaştırılan idari işlerde revizyonist sistemin ve aşırı bürokratik organların" esastan değiştirilmesi yolunda çağrıda bulunuyordu. Bu konferansın sonucunda geçici bir organ olan İşçilerin Kongresi (Hong Day Huy) yaratıldı.

Yine bu sıralarda "Pekin Yüksek Eğitim Kızıl Muhafızlar Kongresi" oluşturuldu ve bu kongre Büyük İttifak hareketini yaydı ve tamamladı. Bir süre önce Merkez Komitesi, bu kollardaki derslerin özlü bir şekilde kısaltılmasını talep ediyordu ve aynı zamanda Kültür Devriminin ve yürürlükte olan okul programının ve öğretim metodlarının eleştirel bir şekilde gözden geçirilmesini istiyordu, amaç öğretim metodlarının devrimcileştirilmesiydi.

Mart ayının sonunda, muhalefetin kötüye kullanmak istediği kargaşalık sıkı bir kontrol altına alınmıştı ve Mao taraftarları durumu oldukça yatıştırmışlardı. Buna rağmen meseleler esas olarak çözümlenmemişti ve önümüzde hâlâ birçok zorluklar vardı.

(8) Bkz. Peking Revüv, sayı 14, 31 Mart, 1967.

III Mart ve Nisn 1967

KARŞI AKIMIN DOĞURDUĞU ETKİLER

Çu En-lay'ın Kritik Pozisyonu

"Kurduğunuz önderlik organında siyasi bölümde hiç bir kadro yok. (1) Bunun sebebini açıklayabilir misiniz?"

"Çünkü hepsi de tutucudur" (2)

Sorusu bu şekilde cevaplanan kişi Çu En-lay'dır. Bir an misafirlerini gözden geçirdi; bunlar, başkentteki çeşitli kitle örgütlerinin, yaptıkları girişimlerin durumunu gözden geçirmek amacıyla gelen temsilcileriyle birlikte ağırladığı propaganda bölümünün genç işçileriydi. İnce yüz hatları ona şaşırıcı derecede bir gençlik veriyordu ve ifadesindeki derinliğini samimi tavırları pekiştiriyordu. Kendisinin tersini iddia etmesine rağmen, dışa vuran özel niteliği, olağanüstü zekasıdır.

Daha mülakatın başında, genç delegeler, Çu'nun sorduğu soruların açıklığı ve niteliği, olağanüstü hafızası, anında meselenin canalıcı noktasına varabilme yeteneği ve mesele ne kadar karmaşık olursa olsun ana noktalarını bulup ortaya çıkarması karşısında gerçekten hayranlık duymuşlardı.

"Örgütlü tutucular ile tutucu fikirleri bilinçsiz olarak ileri süren kişileri birbirinden ayırmasını öğrenmelisiniz. Siyasi bölümdeki kadrolara gelince, sınıf tahlilinden hareket etmelisiniz" dedi.

Belirli aralarla üst seviyedeki Parti Önderleri ve KDSG'un önemli üyeleri, ideolojik savaşa önderlik etmek için Kültür Devrimi sırasında

(1) Fabrika veya işyeri seviyesinde "siyasi bölüm" siyasi ve yönetici görevlerden sorumlu bulunan Parti kadroları topluluğudur.

(2) Alıntılar yaptığım bu konuşma, devrimci bir grup tarafından banda alınmış ve çalıştığım dairenin personeline verilmiştir.

kurulan çeşitli şehir ve eyalet kitle örgütlerinin temsilcileriyle bu tür görüşmeler yaparlardı. Önderler hem konuşuyor hem dinliyor, ülkenin şu ya da bu kesiminde nasıl bir gelişme olduğunu öğreniyor ve ziyaretçilere ülkenin geri kalan kısmı hakkında bilgi veriyorlardı. Temsilcilere akıl veriyorlar ve pratik önerilerde bulunuyorlardı. Bunlar gayri-resmi idi fakat alışlar ve teypler vasıtasıyla geniş bir şekilde yayınlanıyordu.

Şubat'taki karşı-akım, Başbakanı bütün yeteneğini kullanmaya zorladı. Devrimci kitle örgütlerini daha haklı bir siyaset izleyerek, kadrolara bu kadar sert davranmamaları yolunda ikna edebilmek için elinden geleni yaptı. Bu, sağcıların, solcuların hatalarını kötüye kullanmalarına izin vermemek açısından oldukça kritik bir görevdi. Böyle bir şey kavgacılığa zemin hazırlamamalı ya da "isyancı" güçlerin harekete geçmesine yaramamalıydı. Çelişen eğilimler ve ideolojik akımlarla dolu bir çok yönlü devrim içinde Parti ruhunu koruyabilmek çok güç fakat zorunlu idi. kitlelerin "kendilerini eğiterek kurtarmaları" kuralın bozulmaması için denge ve esneklik gereklidir. Bazı gruplar bu ilke üzerinde çok alıngan davranıyorlardı, Başbakan kendisini eleştiren sesin yükseldiğinin farkındaydı.

Tien-An-Men'de asılan afişler Çu En-lay'ı eleştirme çağrısında bulunuyorlardı. Pekin'de, Devlet Konseyi Kabul Merkezi denilen bir merkezde genç devrimcilere hitap ederken Çu En-lay, kendine ait sorumlulukların bütün ağırlığını hissetmiş olmalıdır.

Evet, gerçekten de, gözleriniz geleceğe dönük bir şekilde savaştığınız. Bunu yapabilmek için içinizdeki en iyi şeylere hitap etmeli, son elli yılda Çin'de kızıl bayrağın simgeleştirdiği umudun tekrar tekrar canlandırılması, temiz ve katıksız olanın ön plana çıkarılması, arzu ve cesaretin körüklenmesi, neşe ve hiddet duygularının ayaklandırılması, sevmek ve nefret etmek için çağrıda bulunulmalıdır. Mao Zedung kısaca, devrimin bir ihtiras dramı olduğunu ifade eder.

Tien-An-Men'de işçiler ve öğrenciler Çu En-lay'a yapılan saldırılara karşı afişler de asmışlardır: "Çu En-lay, Başkan Mao'nun yakın silah arkadaşıdır" "Çu En-lay'a karşı çıkanlar karşı- devrimcidirler."

Bir Çelişme Diğerini Nasıl Doğurur

Şubat karşı-akımına karşı mücadele, ancak bu mücadeleyi mümkün kılan hataların düzeltilmesiyle etkili olabilirdi. Çu En-lay bu dönemde (eleştiri hareketi sırasında) bazı bakanlıklarda su yüzüne çıkan suistimalleri ve düzensizlikleri kontrol etme konusunda yardımcı olu-

yordu. Sık sık açıklıkla konuşuyor, kişinin çalışmasında disipline ihtiyaç olduğunu önemle belirtiyor, kadroların değerlendirilmesinde daha olgun bir yaklaşımı öne sürüyor ve Büyük İttifaka doğru daha hızlı bir ilerlemeyi teşvik ediyordu.

Eskiden bazı önderler, isyancıları mahkûm eden sağcı akımdan huzursuzluk duyuyorlardı, şimdi ise diğerleri Şubat karşı-akımını çevirmek için alınan tedbirlerle meşguldüler.

Eskiden bazı önderler kitle örgütlerinin "isyancıları"nın çok ileri gittiklerini düşünüyorlardı, şimdi ise diğerleri hareketi bu sefer ters yönde çok ileri buluyorlar. Büyük İttifakı ilerletmek çabası, devrimci ve tutucu örgütler arasında hızlı ve eklektik tavizlerde bulunulması riskini içermiyor muydu?

Kadrolara daha titizlikle davranılması konusunda direterek, bazı bakanlıklarda kişilerin kusurlarını örtbas eden ters bir akım, bir an önce bertaraf edilmesi gereken bir akımı yaratmadılar mı? Böyle gizli fikirleri dile getirenlerin gözünde, kadrolar meselesi üzerinde durmak hatalıydı. Savaş, herşeyden önce siyasi ve ideolojik bir savaştı ve daha, kısa bir süre içinde bitmeyeceğine göre, ani ve dar deneye dayanan kararlar hareketin uzlaşmasına yol açabilirdi. Herhangi bir taviz muhalefet tarafından uzlaşmaya doğru bir eğilim olarak yorumlanabilir ve kendi amaçlarına uygun olarak kötüye kullanılabilirdi. Tan Çenlin'in sağcı unsurları yeniden eski haline getirmesi, bunun doğruluğunu ispat etmektedir.

Ordunun müdahalesi de bundan farklı birşey değildir. En ufak bir karışıklık olur olmaz ordunun araya girmesi hatalı olurdu. Kültür Devrimi kitle seferberliğine dayandığına göre bazı karışıklıklar olması normaldir. Eğer aşırı bir merkezîyetçilik olsaydı ve kitlelerin konuşma ve hareket etme özgürlükleri kısıtlınsaydı, kitleler, Zu Zi Pay'a karşı nasıl savaşır ve onu yok ederlerdi?

KDSG içinde bu görüşleri dile getirenler, zamanın şartları gözönünde tutulduğunda aşırı solcuları temsil ettikleri düşünülebilir. Onlar kitlelerin ve "isyan" örgütlerinin rolüyle, kadrolarla ve orduyla ilgilendiklerinden çok daha fazla ilgili idiler. Zamanla bu görüşlerini muhafaza edenler, Ocak sonuna ve Şubat'ın ilk haftalarına damgasını vuran, kendiliğinden oluşan hatalara karşı gittikçe artan bir eğilim duydular: Bu durum akımlar arasında, 1967 yılının ikinci yarısında belirlenen yeni bir çelişmeye yolaçtı.

Çu En-lay'in durumu iki uç arasında dengeyi sağlıyordu. Onun bu konumu yabancı gözlemcilerin gözünde ılımlı olarak tanınmasını açıklar. Fakat "ılımlı" gibi terimler yanıltıcı olabilir. Çünkü açıklamakta

olduğumuz karmakarışık bir durum çerçevesi içinde, Çu En-lay'ın ılımlılığı çok keskin bir siyasi duyarlılıktan doğmuştur, bu nedenle de oldukça görecelidir. Çu En-lay'a göre merkezizetiçiliğın kuvvetlendirilmesi kitlelerin seferber edilmesine uyumlu olduğu nispette gerekli birşeydi ve gerçekten hiç kimse de Marksizm'den sapmadan birini diğerrinin zararına ön plana çıkaramaz. Hem kadrolar hem de ordu vazgeçilmez bir rol oynadılar, her ikisine de müdahale edilmemelidir. Özellikle ordu Lin Biao yönetiminde devrimci güçlerin bir tabyasıydı ve orduya tam bir güven beslenmeliydi. Ayrıca kitlelerin desteğine güvenilmek isteniyorduysa Büyük İttifakın tutuculara taviz vermekten yana olmasından endişelenecek bir şey yoktu. Bu tür endişeler bu kişilerin etkisi ve sayısı konusunda abartılmış fikirlere dayanıyordu.

Çu'nun görüşü başka bir düşüncenin etkisi altında kalmış olmalı. Mao'nun bütün görüşlerine katılmayan Merkez Komitesi üyeleri arasındaki hepsi onun siyasetine kesin olarak karşı değildiler. Bu nedenle onları kazanmakta yarar vardı, gerektiğinde dikkatli olmak şartıyla bazı taktik tavizler verilebilirdi. Sistemli bir muhalefet teşkil etmeyen, az çok merkezizetiçi bu unsurların desteği bir Parti Kongresinin döneminde olabileceği gibi, belirli toplantılarda ve seçimlerde de bir kilit noktası olabilirdi. Bu nedenle aşırı bir tavır karşısında korkmaktan ziyade emniyet duymalıydılar. Bu uzlaşma anlayışı içinde Şubat karşı-akımının sonucu olarak vahim bir taviz verme durumuna düşen Tan Çen-lin gibi bir kimsenin görevinde kalmasına ve bakanlıktaki isyancıların yardımıyla çalışmalarına izin vermek şaşılacak bir şey değildi. Bu durum görevden uzaklaştırma, ile kesin bir destek arasında ortak bir yoldu. İlimliliğe doğru bir eğilim olması, durumu tahammül edilemez bir taviz olarak gören KDSG'un Jön Türkler'i arasında tepkiye yol açtı.

Mart'ın ortasına doğru Kültür Devriminin önderleri, bir toplantı düzenlendi, halktan dinleyiciler azdı. Pekin sokaklarındaki duvar gazeteleir kısa ve özlü sözlerle toplantıyı ilan etti. Toplantıda iki çizgi arasındaki mücadelenin önemli bir yer alacağı belirtiliyordu. Bir müddet sonra toplantının yapıldığını ve tatmin edici sonuçlar alındığını açıklayan afişler görülmeye başlandı. Şubat karşı-akımına karşı mücadelenin gündemdeki en önemli mesele olduğuna ve Çu En-lay'ın kendi görüşünü kabul ettirmeyi başardığına inanmak yerinde bir tavrıdır. İleride göreceğimiz gibi solun daha radikal unsurlarının bu toplantıdan bazı tavizler koparmayı başaracağı da bir olasılıktı.

Fakat her devrimde, meseleler birbiri ardından aralıksız olarak or-

taya çıkarlar. Gelecekte hızla birbirini izleyecek olan olayların seyri uzlaşmanın külleriyle biraz kapanmış bulunan çelişmeleri yeniden alevlendirecektir.

EK NOT 1973

İkinci bölümde tahlil edilen meseleleri, "Şubat karşı akımını", "süre gelen meseleler" olarak değerlendirmekle haklı olduğum kanı-sındayım. Tabii kadrolar meselesi çözümlenmeden kaldı. Ve bu mese-le ile ilgili, kısmî bir mücadelenin son zamanlara kadar sürdüğünü bili-yoruz. Bu mücadele içinde, Cen Bo-da'nın tasfiye edilmesi ve Lin Biao'ya karşı saldırı ile sonuçlanan sol aleyhtarı kampanya vardır. Bu iki kişi de eğer görevlerinde kalsalardı birçok kadroyu tasfiye edecek-lerdi.

Üçüncü Bölümde sözünü ettiğim *Lien Tung*'un bazı önderlerinin tutuklanması Çinli önderler arasında bir tartışma kaynağı oldu. Bu ko-nuda bilgi edinmek oldukça güçtü. Eylül 1972'de Çin basınında çıkan birçok makalelerde kadrolar, çocuklarını köylülerin hayatını paylaş-mak üzere büyük bölgelere göndermeye teşvik ediliyorlardı. Bu hare-ket, Partinin, *Lien Tung*'da olduğu gibi gençliğin yozlaşması hastalığı-nın yeniden canlanacağı korkusundan kaynaklanıyordu.'

İkinci bölümde, Batılı ve Sovyet kaynaklı yayınların basmakalıp görüşlerine karşı bir denge sağlamak için, askeri grupların demokratik ve şiddet yanlısı olmayan tavırlarını önemle belirtirken çok ileri gitmiş olabilirim. Şimdi bu grupların da hatalar işlemiş olduklarını rahatlıkla söyleyebiliyorum. İşin başında bazıları, iktidarın el değiştirmesinden memnun olmadıkları için hemen tutucu olarak damgalanan gruplar üzerinde baskı uygulamaya yeltendiler. Gerçekte, meseleler daha kar-maşıktı ve Onaltı Madde uyarınca azınlığın görüşlerini dile getirmesi veya bu konuda kısıtlanması söz konusu değildi. Sonraları askerler daha akıllıca uavrandılar.

Gene de Çinli askerlerin, görevlerini görülmedik bir sabır ve dip-lomasi içerisinde yaptıklarını söylemek objektif bir değerlendirme ola-caktır. Çinli askerlerin bu tavırları, onlar için, onları yetiştiren Komü-nist Partisi için iyi bir puandır. Tabii ki Çin ordusunun meleklerden oluştuğunu düşünecek kadar saf değilim. "Ordu İşe Girişiyor" kısmı ülke çapında oluşan genel bir yönelimi açıklamaktadır. Mahalli olarak yer yer otoritenin suistimali söz konusuydu, özellikle Kanton ve Vuhan'da önemli meseleler çıkmıştı.

Askerlerin şehir ve eyaletler seviyesinde devrimci komitelere katılması ile Nisan 1969'dan sonra durumların değişeceğini düşünmek doğru olmaz. Bu tarihte yönetim kademelerinde askeri personelin sayısı artmıştı. Bu, sivil ve askeri otorite arasındaki ilişki meselesinin önemini arttırdı ve 1971'den 1972 yazına kadar sürecek olan bir yayın kampanyasına yol açtı. Bu kampanyanın özü şuydu: Ordu Partiye tabi olmalıdır. Tabii ki Lin Biao'nun bu noktadaki muhalefeti ve daha sonra da ortadan kayboluşu bu mücadele ile yakinen ilişkili bir husustur.

Birinci Bölümde sözünü ettiğim Zinghua üniversitesi'nden Kuay Ta-fu şimdi Çin'de önemli bir muhalefette karşı karşıya. Kültür Devrimi'nin ilk safhalarında sağladığı yararlılıklara kimse karşı çıkmıyor; fakat daha sonra klikleşme zihniyetine kapıldı. Dünyadaki bütün aşırı solcular gibi o da kendi fikirlerini savunmayan herkesi karşı devrimci sanırdı. Ve 1968'de rakip bir öğrenci grubuna birkaç kez saldırı düzenledi. Bu olaylar birkaç öğrencinin ölümüyle sonuçlanmıştı. Aynı yılın Temmuz ayında Kuay, üniversiteye yollanan işçi gruplarına karşı koymak için komandolarını el bombaları ve kargılarla donattı. Bu sefer 5 işçi öldü ve her iki kesimden de yüzlerce kişi yaralandı. Kuay, Van Li'nin Onaltı Mayıs Müfrezesine (1) mensup olmadığını ısrarla belirtmesine rağmen, olaylardaki sorumluluğunu bilmektedir.

İkinci Bölümde sözünü etmiş bulunduğum devrimci komitelerin Paris Komünü'nden ayrılması konusunda Başkan Mao, bizzat üçübirlik ittifakının sağlanmasını tavsiye etti. Mao, Çan Çun-çiao'ya, komününün, klişe bir model olmaması gerektiğini söyledi. Çünkü klişe bir model kitlelerin hareketi karşısında bir fren vazifesi görebilirdi.

(1) Kuay'ın Zinhia Üniversitesi'ndeki bütün faaliyetleri ve olayları için bkz. William Hinton, Yüz Gün Savşı, Zinghua Üniversitesi'nde Kültür Devrimi, Koral Yayınları, İstanbul, 1977.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NİSAN 1967'den

EYLÜL 1967'ye

BÜYÜK AYAKLANMA

I
Nisan-Haziran 1967
BÜYÜK DEVRİMCİ KİTLE ELEŞTİRİSİ
"Çin'in Kruşçev'i"

Nisan 1967'de Mao yanlısı çizgi, saldırıyı yeniden başlatmayı ve birkaç nokta üzerinde durmayı öngörüyordu. En vahim güçlükler karşısında bile Mao'nun paniğe kapılmaması, güvenini ve iyimserliğini sürdürmesi, karakterinin bir parçasıdır. Geçtiğimiz dönemin olayları gürültü patırtılarla ve tehlikelerle doludur. Mao taraftarlarının kendi aralarında bile bölünmeler vardı, bazıları kitlelerin rolüne daha fazla ağırlık veriyor, diğerleri ise kadrolar üzerinde duruyordu ve bunlar da Liu Şao-şi kesimine karşı mücadelede ikinci bir çelişmeyi yaratıyordu. Kültür Devriminin önderlik yapısı özellikle Başkan'ın kendi taraftarlarını yerleştirmede itina gösterdiği KDSG, Tao Çu'nun tasfiyesinden bu yana hiziplere bölünme tehtidi altındaydı. Böyle bir durum hareketin yönünü değiştirebilirdi ve böyle bir zamanda bağrında anarşiyi de barındırabilirdi. Bu nedenle Temmuz 1967'de, Mao'nun, bu aşamanın Kültür Devriminin özellikle kritik bir aşaması olduğunu söyleyen sözleri afişlerde görülmeye başladı. Hiç şüphesiz ki, herhangi başka bir önder benzeri bir durumda mesafeyi korurdu ve belki de bu kadar tehlikeli görünen bir yükümlülüğten de kendini sıyırdı. Tam tersine hareket eden Mao, yeni bir saldırıya geçmenin zamanı geldiği sonucuna vardı.

O'nun talimatlarıyla Liu ve taraftarlarına karşı mücadele, esas olarak ideolojik olan eleştiri hareketi yoluyla yoğunlaştırıldı. Bu hareket, Devlet Başkanı Liu Şao-şi'nin etkin olduğu siyasi, askeri ve ekonomik hayatın bütün alanlarını kapsayacaktı. Toplumun her kademesinde bütün ülkede sürdürülecekti, çeşitli mitinglerle ve inceleme toplantılarıyla halkın aktif katkısıyla olacaktı.

Liu Şao-şi şu anda iktidardan alınmıştı ve doğrudan bir siyasi faaliyetten yoksundu, fakat etkisi son bulmamıştı çünkü, kökleri Çin toplumunda tutucu ve geleneksel olan herşeyle birleşiyordu. Daha mükemmel bir eleştiriyile yeni bir aşamaya girmekle Mao, kitlelerin mücadelenin bilinen hedeflerini gerçekleştirmede daha başarılı olacağını ve böylece de birleşme çabasını gerçekleştireceğini umuyordu. Parti Merkezinde, iki çizgi arasındaki mücadelenin belirgin olduğu bu yerde, yükseltilen bu hareket aynı gayeleri gerçekleştirecekti.

KDSG'un sol kanadı, hedefe ulaşırken yarı yolda mücadeleden vazgeçileceğinden korktuğu için bu yeni saldırıdan hoşnuttu. Liu aleyhtarı mücadelenin yeni aşamasının başlaması bu noktada oldu: Bu zamana kadar onu adlandırmaktan kaçınan Parti basını, ona karşı kampanyaya başlayacaktı. O'nun bu şekilde mahkûm edilmesi, *Halkın Günlüğü* ve *Kızıl Bayrak*'ta Liu'ya karşı ismen saldırıya başlanıncaya kadar ancak yarı resmi bir saldırı olarak görülebilirdi. Ve ondan söz edildiği zaman üstü kapalı terimlerle söz edilecekti. Çinliler bu konuda oldukça ustalardı. Mesela, "kapitalist yolu benimseyen en yüksek görevli" veya "Çin'in Kruşçev'i" (1) denilecekti.

Liu'ya karşı saldırının bu yeni aşaması Çin'de "Büyük Devrimci Kitle Eleştirisi" olarak bilinecekti. Gerçekten de bu eleştiriyeye bütün Çin halkı katılacaktı: Okullarda, üniversitelerde, fabrikalarda ve hizmet kollarında, kitle örgütleri, gruplar veya sıradan kişiler, kendi çalışma alanlarında ya da okullarında revizyonist eğilimlerin aldığı biçimleri açıklayan Dazubao'lar yazdılar ve astılar. Mao taraftarlarının hedefi halkın siyasi bilincini yükseltmede daha ileri düzeyde bir gayret sarfedilmesi idi, böylece geniş bir fikir alışverişi yoluyla sadece kendilerini eğitmeyi öğrenmekle kalmıyorlar aynı zamanda revizyonizmin büründüğü çeşitli şekilleri de özel olarak görmüş oluyorlardı.

Asılan afişler sayısız denecek kadar çoktu. Artık duvarlar yetişmiyordu, bu nedenle, yeni yerler bulunmalıydı: Fabrikalarda afiş asmak için tahtadan yapılmış üstü hasırla kaplanmış büyük afiş şeritleri yapılırlar. Bu iş için kantinler de çok uygundu. Tavanın bir ucundan diğer

(1) Çin'in siyasi hayatında yüksek kademedeki bir muhalefet üyesinin adı ancak o kişinin durumu karara bağlandıktan ve genellikle de ihraç olan bu karar onaylandıktan sonra açıklanıyordu. Liu Şao-çi'nin durumunda, resmi basın onun ismini ilk defa 1968 sonbaharında kullanan, Merkez Komitesi'nin Onikinci Genişletilmiş Oturumunda ihraç edildikten sonra Kao Kang için de aynı şey oldu. 1954'deki Parti temizliği sırasında başlıca hedefi teşkil etmesine rağmen 1955'e kadar isminden resmen söz edilmemişti. Kao Kang'ı en hararetle suçlayan kişinin Liu Şao-çi olması kaderin bir cilvesidir.

ucuna teller çekiliyor ve buralara afişler tutturuluyordu. Böylece kantinler Dazubao'ların süslediği geniş alanlar halini almıştı. Ne zaman bir kantine girsem mürekkep kokusu burnuma çarpıyordu.

"Yurtseverlik mi, Ulusal İhanet mi?"

Bu kez Parti Merkezi denetimindeki bütün propaganda güçleri harekete geçirildi. 31 Martta ulusal radyo ve resmi basın Liu Şao-şi'nin politik eğilimini teşhir etmeye başladı, henüz isim kullanılmıyordu. Çi Pen-yu, şimdi yazarları arasında bulunduğu Parti'nin *Kızıl Bayrak* gazetesinde "Yurtseverlik mi, Ulusal ihanet mi?" başlıklı uzun makaleyle saldırıyı başlattı. Bu makale bazı tepkilere yol açtı. (2) Çi Pen-yu, Kültür Devrimi sırasında siyaset sahnesine çıkmıştı; bundan önceleri hakkında az şey bilinir çünkü, eskiden görevleri nispeten önemsizdi. (3) 1966 yılı Mayıs ayında ortaya çıkan genç ideologlar grubuna dahildi ve daha önemli mevkilere geldi. KDSG'ün üyesiydi, kötü bir konuşmacı olmasına rağmen çok iyi ve akıllıca yazıyordu. Kırk yaşlarında kadardı ve bir aydın görünümü vardı: Kalın çerçeveli gözlükleri ona adeta yanına yanaşılmaz bir hava veriyordu. Aşırı solcu tavırlarda ısrar etmesi 1968'de yıldızının sönmesiyle sonuçlandı.

Çi, makalesinde, Liu Şao-şi'ye karşı biraz fazla ayrıntılı bir ithamda bulunmuştu, (4) onu, daha 1950'lerde, sonradan Hong Kong'a sığınan bir film yapımcısının 1949 yılından biraz önce yapmış olduğu bir filmi, film ve kitap şeklinde yaymakla görevini kötüye kullandığından ötürü suçluyordu, "*Çing Sarayının İçyüzü*" adlı film, Boxer isyanı sırasında imparator Kuang Zu'nun oynadığı rolü yüceltiyordu. Kuang Zu Dowager İmparatoriçesi Zu Zi'ye karşı olan aristokrasinin reformist kanadını temsil ediyordu. Çi Pen-yu'ya göre film, Kuang Zu ve taraftarlarını, ülkenin gerçek sömürücüleri olan yabancıların rolü üzerinde gereken bir şekilde durmadan, Çin'in durumunu düzeltmeyi arzulayan yurtseverler olarak gösteriyordu. Ayrıca, filmin Çinlilerin *Yi Ho Tuan* dedikleri "Boxerleri" (5) kötü bir şekilde canlandırdığını, gerçek-

(2) Bkz. Peking Review, sayı 15, 7 Nisan 1967.

(3) Çin'de bulunduğum sırada Pekin Üniversitesi'nde bir felsefe profesörü olduğumu duymuştum.

(4) Makalede, Liu'dan "kapitalist yolu seçen iktidarda zirvede bulunan kişi", Deng Siao-ping'den ise "kapitalist yolu seçen diğer bir yüksek rütbeli önder" olarak sözediliyordu.

(5) "Boxer İsyanı" deyimini, İngilizlerin, Çinlilerin ayaklanmaya önderlik eden gizli topluluğa verdikleri ismi yanlış tercüme etmeleri sonucu ortaya çıkmıştır. Topluluğun gerçek adı "Haklı Ahenk Birliği"dir ki, bu da hatalıdır, bunu İngilizceye çevirdiğimizde "haklı ahenkli yumruklar" olmaktadır, boksör sözü de işte buradan türemiştir.

te ise zamanında emperyalizme karşı halk direniş hareketini temsil ettiklerini ileri sürüyordu.

Çi Pen-yu daha sonra, Liu'nun bu filmi yayma girişiminin, açıkça onun ideolojik meselelerdeki esas eğiliminin burjuva olduğunu göstermeye çalışıyordu. Bu iddiasını daha da kanıtlamak için okuyuculara, onun eskiden tarım ve sanayi kollarında özel sektörü muhafaza etmekten yana olduğunu hatırlatıyordu. Liu'yu, Japonya'ya karşı savaşta uzlaşmaya yanaşmakla ve daha sonra da Guomindang'la savaş sırasında aynı tutumu benimsemekle suçluyordu. Liu'yu, Büyük İleri Atılım ve Sosyalist Eğitim Hareketlerine karşı çıkmakla da suçluyordu. Makale özellikle Kültür Devrimi sırasındaki çalışma grupları döneminde onun oynadığı rol üzerinde duruyordu.

Bu söylenenlerin hiçbiri hayretle karşılanmadı çünkü Kızıl Muhafızlar ve proleter devrimciler afiş kampanyalarında Liu'ya karşı benzeri saldırılara ve suçlamalara girişmişlerdi, fakat ilk defa olarak bir resmi Parti organı legal olarak seçilen devlet başkanına karşı ateş açmıştı.

Aynı sayıda *Kızıl Bayrak*'ta Liu'nun revizyonizmi konusuyla ilgili birçok makale arasında, 1966 Haziran-Temmuz ayları sırasında Zinghua Üniversitesinde çalışma gruplarının rolü ile ilgili bir soruşturmanın raporu bulunuyordu. Bağlantı açtı: Liu'nun karısı Vang Kuang-mey bu gruplardan sorumlu bulunuyordu. Bütün bu makalelerde Liu ve taraftarlarının oynadığı alçakça rolün, kadroları, kitleler karşısında muhalefete iterek onları devrimci mücadelede eylem birliği yapmakta alıkoymayı amaçladığı üzerinde duruluyordu.

Bu sırada aynı fikir üzerinde birçok makale Parti basınında çıkmaya başladı: Tekrar tekrar, o sırada gelişmekte olan kitlelerin devrimci eleştiri hareketinin Büyük İttifakı da yaratması, üçübirlik bileşiminin kurulmasına yardımcı olmaları, proleter devrimcilerin mücadelesine katkıda bulunmaları ve karşı-akıma son darbeyi indirmeleri zorunluluğu üzerinde duruluyordu.

Bu dönem boyunca Pekin sokakları hergün onbirlerce kişiyle dolup taşıyor, her kitle örgütü güneşin altında yürüyüşe geçiyor ve geçerken "*Da dao Liu, Teng, Tao*" (Kahrolsun Liu, Teng, Tao!) diye bağırıyorlardı. Karikatürler ve afişler yeniden her bir yanı sarmıştı. Özellikle bir tanesinin şehir boyunca binlerce kopyası vardı: Resimde Vang Kuang-mey iki yıl önce kocasıyla beraber Endonezya'da yaptığı resmi ziyarette görülüyordu. Yanyana dizilmiş fotoğrafların üzerinde

X (6) işaretleri vardı, fotoğraflarda Vang Kuang-mey dar bir geleneksel Çin elbisesi giymişti, elbisenin yanında yırtmaç vardı. Eski Başkan Sukarno ile dans ederken ve şampanya içerken ağızları kulaklarına varıyordu. Bu gezi sırasında çekilen fotoğraflar film şeridi halinde görünüyordu. Liu ve karısı birçok dünyevi nimetlerle meşguldüler fakat proletaryanın işleriyle hiç bir ilgileri yoktu.

"Çing Sarayının İçyüzü" adlı film de o sıralarda yaygın bir şekilde halka gösteriliyordu, böylece halk, kendi bu filmi değerlendirebilecekti. Çin'de genel ilgi toplayan bir belgenin ulusal çapta yayıldığı sık sık görülür. Bu filmin de birçok kopyası çıkarıldı ve ülkenin dört bir yanına gönderildi, okullarda, üniversitelerde, dairelerde ve fabrikalarda bedava olarak gösterildi.

Şanghay, Nanking, Şansi, Şantung ve diğer birçok eyalette de benzeri gösteriler oldu. Ordu içinde de sık sık toplantılar oluyordu. Kıscası bu eleştiri hareketi birkaç ay sürdü.

10 Nisan 1967 önemli bir gündür: Bu gün 200.000 kişinin katıldığı muazzam bir kitle toplantısı, on ay kadar önce devrimci gruplarla çalışma grupları arasında büyük çatışmaların olduğu Zinghua Üniversitesinde oldu. Bu toplantıda Vang Kuang-mey ve yardımcılarını bir dizi suçlama yöneltildi. Ne olup bittiği ayrıntılı raporlarla halka sunuldu ve çalışma gruplarının eline düşüp oldukça sıkıntı çekmiş olan bazı kişiler kanıt olarak kendi başlarından geçeni anlattılar. Onları savunanlar da toplantıda hazır bulunuyorlardı: Mesela Vang Kuang-mey ve eski bakan Po I po gibi. Bu toplantı belgesel olarak filme alındı ve çok sayıda fotoğraf çekildi. Filmler de fotoğraflar da bütün Çin'e yayıldı. Toplantıdaki konuşmalar da hem çeşitli kitle örgütlerinin paralel yayınlarında çıktı hem de broşürler halinde sokaklarda dağıtıldı.

Siu Yang

Devrimci kitle eleştiri hareketinin başlıca unsurlarından biri, Liu Şao-şi'nin, *Lun Kung-çan-tang, Yuan ti, Siu-yang* "Komünistlerin Kendilerini Eğitmeleri Üzerine" adlı kılı kırk yaran kitabıydı. Bu kitap İngilizcede "*Nasıl İyi Bir Komünist Olunur*" diye bilinir. O dönemde Mao Zedung bizzat kendisi, bu kitabın okunmasını ve herkes tarafından değerlendirilmesini öğütlüyordu. Dahası, her çalışma biriminin özel meseleleriyle ilgili olarak canlı bir şekilde tartışılıp eleştirilmesi

(6) Düşmanlık ve nefret işareti.

gerektiğini de belirtiyordu. O günlerde kitap sokaklarda satılıyordu, böylece kitabı isteyen her devrimci kolaylıkla bulabilecekti.

Bu kitabın değerlendirilmesi önemlidir, çünkü Parti Başkanının, Kültür Devrimi'nin ayrılmaz bir parçası olarak görmek istediği kitlelerin, siyasi eğitiminde ana faktörü içeriyordu. Çin dışında insanlar, Çinlilerin "*Nasıl İyi Bir Komünist Olunur*" adlı kitabı eleştirmelerine şaşırıp kalıyorlardı. Bir çok gözlemci bu eseri tamamen Marksist olarak görüyordu ve bütün dünyada Çin taraftarı olanlar, bu kitabı, tavsiye ettikleri kitap listelerinde bulunduruyorlardı. Ve sonra da Çinliler buna saldırsın ve revizyonist olarak, Mao aleyhtarı olarak damgalasın, bu nasıl olurdu! Fakat dikkatli bir okuma bazı ilginç bağlantıları göz önüne sermektedir, tabii bu, Batılıların alışık olduğu biçimde açık seçik görülmemektedir.

"Hatalı Fikirlerle İlgili Tavır ve Parti İçi Mücadele" adlı bölüm tipiktir. Bölümün başlarında Liu'nun konu hakkındaki fikirleri klasik bir biçimde Marksisttir: "Liberalizmin her türlü belirtisini reddedelim." "Parti içindeki gerekli mücadelelerden korkmayalım. Parti, ilerde yapılan hataları amansızca defetmelidir," diye çeşitli noktalara değiniliyordu. Fakat Liu bu iddiaları yorumlarıyla değiştirerek öldürüyor, ve nihayet esas konudan tamamen uzaklaşıyordu. Böyle yaparak Liu, "solcu", "dogmatik" diye adlandırdığı bir eğilimin varlığını göstermeye çalışıyor, böylece Parti içinde tartışmalar ve münazaralı görüşler belirliyordu. Bu bölümde söylemek istediklerinin esası, ona göre, aşırı bir tavır takınan "savaş delisi olan" ve "hiç düşünmeden her türlü uzlaşmaya karşı çıkan ve sürekli olarak bir bardak suda fırtınalar yaratan" kişilerin cezalandırılması gerektiğidir. "Aklını yitirmiş olan bu kişilere göre" diyordu Liu, "Parti içinde her ne türden olursa olsun barış kötüdür." Kitap bu şekilde sayfalarca devam ediyor. Bütün bunların özel bir önemi olabilir fakat daha önceden bilgi sahibi olan okuyucu, Mao Zedung'un ve Peng Teh-huay olayının üstü kapalı bir şekilde ima edildiğini hemen anlar. "Aklını yitirmiş kişi", "savaş delisi" kimse, açıkça Mao'dur ve görevden atılmış olduğu eski Savunma Bakanı da "aşırı" tavrın bir kurbanıdır.

Bu noktada bir açıklama yapılmalıdır: Liu Şao-şi'nin 1939 yılında yazılmış olan kitabı, 1962 yılında yeniden basılmıştır. Yaptığımız alıntılar 1962 baskısındanadır. Peng Teh-huay'nın kendisinin yeniden eğitimini istediği sırada yazar kitabını yeniden gözden geçirerek bastırılmıştır. "Solcu"lara ve "dogmatik unsurlara" karşı saldırıların da

bu tarihlerde yazılmış olması ilginçtir. Komünist hareketin tarihinde 1962 çok önemli bir yıldır. Bu yıl içinde Çin Komünist Partisi ile Sovyetler Birliği arasındaki ayrılıklar kamuoyuna açıklanmıştır. 1962 yılında Sovyet önderleri Nikita Kruşçev'in denetimi altında, Yirmiikinci Parti Kongresinde Çinlilerin revizyonist olarak değerlendirdikleri ve canla başla karşı çıktıkları siyasi çizgiyi benimsemişlerdir. Bu sırada Çin Komünist Partisi, komünist hareketin başlıca düşmanının sağdan gelecek olan revizyonist tehlike olduğu kanaatindeydi. Kruşçev ve takipçileri ise, tehlikenin Mao Zedung önderliğindeki, Sovyet basının adlandırmasıyla "solcu" "dogmatik" klikten geldiğine inanıyorlardı. Liu'nun sağın revizyonizmden ve oportünizminden hiç söz etmeden "solculara" ve "dogmatik unsurlara" karşı saldırıya geçmesi ancak, zamanın şartlarında ve Komünist hareketin siyasi geleneğinden, Mao'dan ziyade Sovyetlere yakın görüşlerin ifadesidir.

Kitaptaki diğer başka pasajlar da, Mao'ya karşı saldırı olarak teşhir edildi. Liu, Partinin "kahramanlarının" ya da "büyük adamlarının" olmaması gerektiğini ileri sürmektedir. Başka bir yerde ise, "sürekli olarak kendi değerlerini arttırmaya çalışan" kişilere değinmektedir. Bu insanların, "Parti içindeki farklılıklar üzerinde dolap çevirdiklerini bazı kişiler hakkında kötü konuştuklarını, diğerlerinin arkasından konuştuklarını, entrikalara katıldıklarını ve anlaşmazlıklar yarattıklarını" söylüyor. Bu tür bir saldırı da sayfalarca devam ediyor ve böylece Mao taraftarları, "*Nasıl İyi Bir Komünist Olunur*" adlı eserin, Sovyetler Birliği'nde olduğu gibi Anti-Stalinist kampanyaya benzer bir şekilde anti-Maoizm'e, halkı ve kadroları hazırlamayı amaçladığı konusunda yeterli malzemeye sahip oluyorlar. Bu, Kruşçev'in Yirminci Parti Kongresine sunduğu meşhur gizli raporu ile karşılaştırılabilecek bir belgenin habercisiydi.

Liu'nun kitabı ayrıca, esas olarak, idealist ve feodal etkilerle dolu olan Konfüçyüs atıklarının bir özümlemesi olarak da eleştiriliyordu. Konfüçyüs düşüncesine kafa sallamaktan başka bir şey yapamayacak olan Batılıların, bu düşüncelerin altında yatanları anlayabilmeleri zordur. Fakat Çinliler kitaba karşı yöneltilen bu saldırıya doğal olarak daha yatkındırlar. Konfüçyüscülük Çin'in alışkanlıklarında ve geleneklerinde derin izler bırakmıştır. Ve hâlâ birçok Çinlinin üzerinde şekilcilik ve ahlakçılık geleneği büyük bir yük teşkil etmektedir. Gerçekten de Çin Kültür Devrimi'nin başlıca hedeflerinden biri de Konfüçyüs düşüncesidir. Bu gelenekler ve adetler Çin'in içine öyle bir nüfuz etmiştir

ki, bunlarla ulusal bir karakter dahi oluşturmuştur. Görmüş olduğumuz gibi revizyonizm, geleneklere geri dönüşle ya da geleneklerin derin etkileriyle devrimin yozlaştırılması demektir.

Şimdi açıklamış olduğumuz saldırılara bakılırsa, Liu Şao-şi'nin şahsiyeti, düşünce ve çalışmalarının, devrimle geleneklerin kesiştiği noktada yer alması gerekir. Bu kitabın özünü teşkil eden bir komünist şahıs olarak mükemmelleşmesi teorisi Konfüçyus'un etkilerini ele vermektedir. Bir militan komünistin alması gereken tavırlar konusunda yaptığı öneriler, şahsi, ahlaki değerler, bireycilik ve kendi kendini eğitmek düşüncelerine dayalıdır ve Konfüçyus'un yarattığı atmosferin kalıntılarıdır. Kişinin kendi kendini eğitmesine Çin'de *Siu-yang* denir, bu terim Liu'nun kitabının başlığında da göze çarpmaktadır, bu terim aynı zamanda "asalet", "iyi huylar" ya da "yetiştirme" anlamına da gelmektedir. Bu, Batıların gözünde pek bir şey ifade etmeyebilir, ama eski Asya felsefesini biraz bilen bir kişinin gözünde gün ışığı gibi açıktır. Gerçekten de bazı Batılı Sinologlar bu işten mantıklı bir sonuç çıkarmışlardır. Örneğin Etiemble; (7) Konfüçyus ile ilgili olarak yazdığı kitabında Liu Şao-şi'nin Mao Zedung'un tersine, Çin'in eski en büyük filozofunun etkisini ortadan kaldırma heveslisi olmadığını yazıyordu ve "*Nasil İyi Bir Komünist Olunur*" kitabını da Marksizm ile Konfüçyus düşüncesinin bir sentezi olarak adlandırıyor du.

Liu'nun kitabının eleştirilmesinin hiç de akademik bir yönü yoktu, tam tersine, canlı, mükemmel ve şekilcilikten uzaktı. Afişleri, genç öğrencilerin ve işçilerin çok etkileyici ve açık olan değerlendirmeleri üzerine dayanıyordu. Burada gene de yazık ki, Kültür Devriminin en ilginç yönlerinden birinin, Çin'in dışındaki ülkelerde sessiz sedasız geçtirildiğini görüyoruz ve yabancı dillerde basılan Çin kaynaklı gazetelerde, *Kızıl Bayrak* ve *Halkın Günlüğü*'nden (8) alınan iki uzun yazı dışında, Liu Şao-şi hakkında oldukça basitleştirilmiş yazıları basmayı tercih ettiler.

2. ÇELİŞMELER DEVAM EDİYOR

1 Mayıs, 1967

Liu Şao-şi'ye karşı girilen bu yeni saldırı iki çelişkili akıma hitap ediyordu. Bir yanda, Partinin eski iki numaralı adamıyla tama-

(7) Fransız filozofu ve sinologu.

(8) "Yurtseverlik mi Ulusal İhneti mi?" ve "Kendi Kendine Eğitim Kitabında Proletarya Diktatörlüğüne İhanet Edilmesi En Önemli Unsurdur", Peking review, 15. ve 20. sayılar, 10 Nisan, 12 Mayıs, 1967.

men ilişkiyi keserek, bazı kişilerin uzlaşmalarla ve başarısızlıklarla sonuçlanacağından korktuğu devrimci harekete yeni bir hız veriyor, diğer yanda ise, kadrolar meselesi ile rasyonel bir şekilde ilgilenmenin ve belli bir derecede merkezîyetçiliği sağlamanın, böylece de Çu En-lay'ın belli başlı endişelerine cevap vermenin gerekliliği üzerinde duruluyordu. 1967'deki Liu aleyhtarı kampanyanın büyük bir bölümü, O'nun Haziran 1966'da yönetmiş olduğu çalışma gruplarının aşırı tavrının mahkum edilmesini kapsıyordu, çalışma gruplarının bu aşırı tavrı, bazı üniversitelerden Parti kadrolarının kitleler halinde kovulmasının sorumluluğunu taşıyordu. (9) Artık tarihe karışmış olan bu olayların hatırlatılması, son haftalarda su yüzüne çıkan "kendiliğindenci" eğilimlere karşı dolaylı bir uyarı vazifesini gördü. Mercan adalarının karışıklığını hatırlatan bu ideolojik bileşimler, tipik bir Çin özelliğini taşımaktadır. Tabii ki bunlar Kültür Devrimi'ni açıklamayı kolaylaştıran şeyler değildir.

Meseleyi basitleştirmek ve açıklamak amacıyla diyelim ki, Liu Şao-şi'ye karşı 1967 Nisan kampanyası, öncü devrimci unsurları gözden düşürmek ya da bastırmak gayesiyle hareket etmek gibi birçok Parti kadrosuna karşı saçma sapan saldırılara girişmenin hatalı birşey olduğunu açıkça vurgulamış oldu. Mao'nun devrimci çizgisi bu iki eğilim arasında bir orta yol olarak belirliyordu. Bir yanda, devrimcilerin ve kitlelerin pasifleştirme derecesine varan bir şekilde cezalandırılmalarına, seyirci kalmazdı fakat diğer yanda da, onları kadroların görevini hiçe sayacak duruma getiremezdi. Kitleleri harekete geçirmeyi ve aynı zamanda da kitlelerin mücadelesine rehberlik etmek ve örgütlemek amacıyla kadroların kitlelere katılmasını içeren bir orta yol izlenmeliydi. Görmüş olduğumuz gibi üçübirlik bileşimi, bu karşılıklı talepleri çözümlemek için girişilen bir çabaydı.

Bu yönde hatırı sayılır bir başarı sağlanmıştı, en göze çarpan örnek ise 20 Nisan'da Pekin Devrimci Komitesinin yaratılmasıydı. Birçok Partili aydının da katıldığı İşçi ve Köylü Stadyumunda kitle mitingi yapıldı. O gün Çu En-lay, Çiang Çing ve Güvenlik Bakanı Sieh Fu-Çih, devrimci çizginin zaferini belirten konuşmalar yaptılar. Konuşmalarında, dinleyicilere, Kültür Devrimi'nin hedeflerini hatırlattular ve ülke çapında birlik için bazı çağrılarda bulundular.

Buna rağmen, bu iki akımı birleştirme yolundaki ilerleme yavaş gidiyordu. Bunu izleyen aylarda il ve eyalet seviyesinde çok az devrimci

(9) "Bir Avuç İnsanı Korumak İçin Çoğunluğa Vur" Burjuva Gerici Çizgisinin Aynılmaz Bir Parçasıdır" Peking Review, sayı 15, 10 Nisan. 1967.

komite kuruldu. Bu arada okullarda ve fabrikalarda hızla kurulan pek çok komite, birlik değil, tam tersine anlaşmazlık ve uyumsuzluk kaynakları haline geldiler ve bunların kitleleri temsil ettiği de pek düşünülemez.

Yazın başında, basın, Singhay'da eyalet seviyesinde devrimci bir komite kurulduğunu ve kısa bir süre sonra da Bilimler Akademisi'nde Üçübirlik İttifakının törenlerle başlatıldığını ilan etti. Daha önce Hava-cılık Enstitüsü'nde devrimci bir komitenin kurulduğuna dair resmi raporları okumuştuk. Fakat her şeye rağmen sağlanan denge o kadar da etkin değildi. Mao yanlısı önderlik içerisinde Çu En-lay ile onun solcu muhalifleri arasında ortaya çıkan çelişmenin çözümlenemeyeceğini, tam tersine, kitle örgütlerine dökülecek ve kısa bir süre içinde hem Büyük İttifak imkanlarını hem de Mart ve Nisan aylarında birlik yolunda atılan adımlarla sağlamaştırma tedbirlerini engelleyecek, daha acı bir mücadele halini alacaktı.

Haziran 1967'de görünmeye başlayan duvar afişlerine göre, Mayıs başından beri bölünme belirgindi. 1 Mayıs'ta olduğu gibi Mart ve Nisan aylarında bir süre için önlenmiş olan bu çelişmenin, yeniden ortaya çıktığı tarihi belirtmenin bazı nedenleri vardı. O yıl 1 Mayıs'ta, yabancı gözlemcileri şaşırtacak bir olay oldu, daha önce çok ciddi bir şekilde eleştirilmiş olan bazı kişiler- aralarında Mareşal Çu Teh ve ekonomist Çen Yun da vardı- resmi bir tavır içinde yeniden ortaya çıktılar. Aynı gün, son iki ay içinde kendilerine karşı geniş afişleme kampanyası yapılmış ve Şubat karşı-akımına karıştırılmış olan Dışişleri Bakanı Çen Yi ve Tarım Bakanı Tan Çen-lin, heyerarşi içinde her zamanki kademelerinde hazır bulunuyorlardı. Bu işin, Ocak ve Şubat ayları sırasında bazı kitle örgütleri tarafından kötü muamele görmüş olan birçok Parti kadrosunun huzursuzluğunu ve endişelerini ortadan kaldırmak amacıyla Çu En-lay'ın giriştiği pasifleştirme çabalarının ürünü olduğu açıkça görülmektedir.

Bu sorun üzerinde Çin de diğer uluslar da durdular ve KDSG'nin bazı üyeleri bunu, tehlikeli bir uzlaşma işareti olarak değerlendirdiler.

Kültür Devriminin "Müfritleri"

KDSG'un dört üyesi bu akıma önyak olan kişiler olarak değerlendirildiler.

Birincisi, Pekin ili eski Komitesinin genç kadrolarından olan Vang Li idi. Peng Çen ve onun "Kara Çete"sinin etkisine ilk karşı ge-

lenlerdendi. Diğer üç meslektaşı gibi o da az tanınan bir kimseydi, gerçekten de onun geçmişini şöyle bir çizmek bile imkansızdır. Orduya mensup olup olmadığını kestirmek zordur, çünkü KDSG'un sivil üyeleri dahi genellikle, her hükümet üyesinin yaptığı gibi önemli toplantılarda üniforma giyerler. Fakat onun sürekli olarak zeytin yeşili bir ceket giymesi bize orduya mensup olduğunu düşündürüyor. Genç gözüküyor, otuz beş ile kırk yaşları arasında, uzun boylu, kendinden emin görünüşlü ve yuvarlak yüzlü, melek gibi bir adam. Aynı zamanda propaganda mekanizmasından da sorumlu bulunuyordu. İkinci üye olan Kuan Feng fiziki bakımdan Vang Li'nin tam tersiydi. Kısa boylu, ince bir insandı, kalın çerçeveli gözlük takıyordu. Oldukça asabi, birkaç dakikadan fazla rahat oturamayan ve mitinglerde ardarda sigara içen biriydi.

Lien Tung'a karşı savaş sırasında, Üçüncü Karargahı desteklemesinden dolayı çok tanınmıştı. Onu her zaman Halk Kurtuluş Ordusu'nun üniformasıyla gördüm ve bu nedenle orduya mensup olduğum kanısındayım

Daha çok tanınmış olanı, önce de sözünü etmiş olduğumuz Çi Pen-yu idi. O da Üçüncü Kızıl Muhafız Karargahını desteklemiş olmasından ve 1966 yılından beri Peng Çen aleyhtarı kuvvetlerin en önünde yer almasından dolayı şöhret kazanmıştı. Ve bazı tanınmış ideolojik makalelerin de yazarı olmuştu, bu makaleler arasında sözünü etmiş olduğumuz "Yurtseverlik mi Ulusal İhanet mi?" yazısıydı.

Bu üç kişi aynı zamanda *Kızıl Bayrak*'ın başyazarlarındandılar. Üç ay içerisinde bu üç kişi KDSG içerisindeki "katı" çizginin en ısrarlı savunucuları haline geleceklerdi. Eylül ayında ilk ikisi yenilgiye uğrayacak ve yıldızları sönecekti. Onların bu uzlaşmaz tavrından kendini kurtarmasını bilen Çi Pen-vu bir süre daha iktidarda kaldı, fakat o da sekiz ay kadar bir süre sonra işinden atılacaktı.

KDSG içindeki "katı" çizginin savunucusu olan ve hiç şüphesiz diğer üç üye kadar önemli rol oynayan fakat arka planda duran dördüncü üye Lin Çien'di, ne yazık ki kendisi hakkında çok az bilgiye sahibim, fakat onu sık sık halk mitinglerinde gördüm.

1967 baharında bunların dördü de- özellikle ilk üçü- iktidarlarının ve etkinliklerinin zirvesindeydiler. Ülkeyi sık sık boylu boyunca geziyorlardı, etkinlikleri öğrenci tabakalarına inmişti ve genel olarak sadece başkente değil eyaletlere de yayılmıştı. O günleri izleyen haftalarda siyasetleri birçok devrimci grup tarafından onaylanıyordu. Bu noktada Parti önderleri arasında, yönelimi değişik olan Yao Ven-yuan dışında

en genç olanlar bunlardı. Birçok kimse onların pek parlak bir geleceğe sahip olacaklarını düşünüyorlardı ve hatta ileride Çin'in yaşlı önderlerinin yerlerini alabileceklerini sanıyorlardı. İlgili Partilerin bu spekülasyondan haberdar oldukları büyük bir olasılıktır ve daha ilerideki karşı karşıya gelişleri birçok kişi tarafından nesiller arası bir çelişme olarak değerlendirilmiştir.

Tan Çen-lin ve Çen-yi Sorunu

KDSG'un sol kanadını temsil eden kişilerin gözünde, ne Dışişleri Bakanı Çen Yi ne de Tarım Bakanı Tan Çen-lin Kültür Devrimi'nde, devrimci önderlerden bekleneni yapmamışlardı ve her ikisinin de görevden uzaklaştırılması gerekiyordu. Bunlar çalışma grupları sırasında ciddi siyasi hatalar işlememişler miydi? Çen Yi'nin oğullarından biri *Lien Tung*'un üyesi değil miydi? Tan Çen-lin'e gelince, o da Şubat karşı-akımından sorumlu değil miydi? Her iki kişinin de durumları çok zayıftı. Amansızca eleştirilmişlerdi ve bir çok afiş onlara, karşı-devrimci diyecek kadar ileri gitmişti. Fakat bunların arkasında çok sağlam bir güç vardı: Çu En-lay. Başbakanın, Liu Şao-şi'nin hatalarında hiç bir zaman payı olmamıştı. Geçmiş için pürüzsüz denilebilirdi ve itibarı ülke içinde olsun ülke dışında olsun muazzamdı. Çu'nun bu ikisi hakkındaki tavrı, şuydu: Bunların ve özellikle de Tan Çen-lin'in ciddi hatalar işlemiş olmalarına rağmen haklarında kesin bir karara varmak için vakit henüz erkendi. Görevlerinde kalmaları gerektiği, kendilerini gözden geçirmeleri ve kendilerini düzeltmeleri fikri Çu'nun fikriydi. Tutucu muydular? Belki. Revizyonist miydiler? Büyük bir ihtimalle hayır. Öyleyse onları görevden uzaklaştırmak en azından çocukça bir davranış olurdu.

Çu, o sıralarda herhalde şu şekilde düşünmüştü: Çen Yi ve Tan Çen-lin her ikisi de yetenekli bakanlar. Bunların, yerlerine yenilerini yerleştirmek zor olacaktır. Şimdi her şeyden önce yapılması gereken şey her kademedeki kadrolara teminat vermektir. Şu anda yüksek rütbeli önderleri uzaklaştırmak, Liu kesiminin hâlâ güçlü ve geniş tabana sahip olduğunu düşündürecekti. Hükümetin en üst kademelerinde olup biten her şeyin, alt kademeler üzerinde dolaylı ya da dolaysız etkileri olur ve mücadele sürüp gider. Yüksek Parti üyelerine uygulanacak olan bir temizleme hareketi, Parti kadroları üzerinde yeni bir kıyımın işareti olarak görülecekti- ki bu da istemediğimiz bir şeydi. Bu nedenle, Çu En-lay, gizliden gizliye, sadece bu iki bakanı değil diğerlerini

de koruma yolunu seçti ve bu kişilere karşı saldırıların ya da suçlamaların yapıldığı her toplantıda hazır bulunmaya başladı.

Çu En-lay gibi güçlü bir kişi için bile, halk tarafından seilmeyen bu bakanları, rüzgarın dahi önüne geçmiş bulunan gençlere karşı savunmak, büyük cesareti gerektirirdi. Zaman ilerledikçe, bunlar arasındaki farklılaşmaların düşmanlık derecesine varacak duruma geldiğini göreceğiz.

Önderlik organlarını saran bölünmeler "isyancı" grupları da etkiledi. KDSG'un sol kanadı, kadroları koruma çabalarına her geçen gün daha fazla hiddetleniyordu. Bu çabayı devrim yolunun önüne çıkan bir engel olarak görüyordu ve bu çabayı teşhir etmeyi kendine görev edindi. KDSG'un etkisi altında bulunan çeşitli kitle örgütleri de aynı tavrı benimsediler ve bazı fabrikalarda ve üniversitelerde kadrolara karşı saldırılar yenilendi. Mart'ta oldukça yavaşlamış olan "kendiliğindenci" akım yeniden ortaya çıktı. Diğer örgütlerde çelişmeler ve bölünmeler yeniden su yüzüne çıkmaya başladı ve binbir zorlukla kurulmuş olan çeşitli ittifaklar ciddi bir şekilde baltalandı ya da yıkıldı..

Yeni Şiddet

Ülkenin bazı kesimlerinde, Mart ve Nisan döneminde tam olarak ortadan kalkmadıysa da etkinliği oldukça azalmış bulunan iki fraksiyona bölünme yeniden canlandı. Özellikle iktidar değişiklikleri hala anlaşmazlıkların kaynağını teşkil ediyorlardı. Son dönemlerdeki belirli bir ilerleme ve propaganda mekanizmasıyla da yetinilmeyip Halk Kurtuluş Ordusu gruplarının araya girmesine rağmen birçok yerde iktidar değişiklikleri olmamıştı ve tabii bunları da Üçübirlik İttifakı ve Büyük İttifak izlememişti. Şubat ayında kurulmuş olan bazı devrimci komiteler resmen onaylanmamıştı ve bu nedenle bazı işçilerle öğrenciler arasında anlaşmazlık konusu oluyordu. Mart ve Nisan aylarında kadrolarla, devrimci grupları yeniden uzlaştırma yönünde bazı ilerlemeler olmuştu, fakat bu ilerleme, farklılıkları ortadan kaldırmaya yetmiyordu. Şimdi, Mayıs ayında KDSG'un sol kanadı, kadrolara karşı ılımlılık ve esneklik siyasetine karşı çıkarak, sadece anlaşmazlıkları derinleştiriyor, huzursuzluğu yoğunlaştırıyor ve son iki ay içindeki hâlâ kritikliğini koruyan sonuçları altüst etmiş oluyorlardı.

Daha önce de karşı karşıya gelmiş olan ve kesin bir sonuca bağlanmamış bulunan bu iki eğilim yeniden karşılaşma durumundaydı. Kendi çıkarları için iktidar değişikliği yapmış olan örgütler, gayretleri

ve arzularıyla harekete büyük hız kazandırmış bulunan Komünist Partili ve Partisiz dinamik unsurlardan meydana gelmektedir. Diğer örgütler, kadrolarla ittifak kurmayı başaramadıklarından dolayı bu grupların uyguladığı yola karşı çıkıyorlardı ve Partinin ve Genç Komünist Birliği'nin bu gruplara dahil olan üyeleri, çoğunluğu meydana getiriyorlardı. Bu örgütlerin bir fraksiyonu tutucuydu ve aynı iddiayı ileri sürerek revizyonist kadroları savunuyordu. Revizyonist kadrolar ise, bir yıl önce Şanghay'da ve Şubat karşı-akımı sırasında olduğu gibi, isyancı örgütlere saldırmak için günün kargaşa ortamından yararlanıyorlardı. İktidar değişikliklerine karşı çıkan örgütlerin birçoğu gerçekte iktidar değişiklikleri yaptılar, fakat bunu yaparken çok aceleci davrandılar ve iyi kadroların görevden uzaklaştırılmasına yol açtılar, böylelikle de kendiliğindenciliğe ve anarşiye önyak oldular. Birçok yerde, anlaşmazlığı kendi lehlerine çevirmek ve yeniden bir uzlaşmaya girişerek iktidara geri gelmek için hazırda bekleyen tutucuların yanında yer almadan, bu iki akımı uzlaştırma görevi ile karşılaşıyordu.

Gizli bir şekilde diploması ve incelik yoluyla durumu düzeltme göreviyle karşı karşıya bulunan Çu En-lay'ın önündeki zorlukları anlamak güç değildi. Eyaletlerde, tutucular özellikle aktif durumdaydılar ve bazı yerlerde hâlâ iktidarı bırakmıyorlardı. Bu da onlara gerçek devrimcilere karşı fiziki şiddet uygulayarak kitle örgütlerini kendi amaçları için kullanabilecekleri sağlam bir zemin sağlıyordu. Örneğin Seçuan'daki gibi kan aktığı oldu ve diğer bazı yerlerde tutucu kadrolar, kendi arkadaşları ve kitleler içindeki tutucu eğilimlerden faydalanarak mevkiilerini korumaya çalışıyorlardı. Muhalefet zayıflamıştı ve bir çok yerde iktidardan uzaklaştırılmıştı fakat, en azından mahalli seviyede bu tür manevralar hâlâ sürmekteydi.

Biraz önce sözünü etmiş olduğumuz KDSG'un dört üyesi, tutucuların hâlâ yaşamakta olmasından ve mücadeleyi sürdürmelerinden ötürü, herhangi bir uzlaşmaya karşıydılar. Tam tersine onlara karşı bir saldırı başlatılmalıydı ve bu saldırıda şimdiye kadar en etkin olan güç kullanılmalıydı: Devrimci kitle örgütleri... Kitle örgütlerinin dinamizmi ve kendiliğindenciliği korumalı ve teşvik edilmeliydi ve kitle örgütlerinin gayreti, onları sadece küçümseyecek olan uyarı ve düzeltme kampanyalarıyla gölgelenmemeliydi.

Çu En-lay'ın eğilimi, kadroların rolü üzerinde durmaktı; kadrolar herhangi bir tutucu etkiden uzak tutulmalıydılar. Çu En-lay'a göre, Şubatta kadrolara ilişkin olarak yapılan hataları sürdürmek, bir kere daha onlara karşı tam bir kıyım hareketine girişmek, onları tamamen kabuk-

larına çekilmeye zorlayacak ya da daha da kötüsü tutucu kampa itecek ve Liu Şao-şi'nin çizgisini destekleme eğilimine yolaçacaktı. Hayır, yapılması gereken şey, sol örgütlerle devrimci kadroların gerçek bir koalisyonunu sağlamaktı, onların birleşmesiyle Liucu güçler, kitle desteğinden yoksun kalacaklar ve safları dağılarak tecrit olacaktı.

Mayıs ayı boyunca, Vang Li, Kuan Feng, Çi Pen-yu ve Lin Çieh, Rubikon'u geçtiler ve "burjuva gerici çizgisi" dedikleri şeye karşı yeni bir saldırıyı başlattılar, gerçekte ise bu saldırı, adlandırılan siyasetin baş savunucusu olarak gördükleri Çu En-lay'a karşıydı. Çen Yi ve Tan Çen-lin'e karşı görülmemiş bir kampanyaya girildi. Pekin'deki bazı kitle örgütleri de bu kampanyanın başını çekiyorlardı. Gerçek hedef bu iki bakan değil, Çu'nun ta kendisiydi. Pekin sokaklarında, bu iki bakanın hatalarını ayrıntılı bir şekilde anlatan ve onlara revizyonist damgasını vuran afişler asılmaya başlandı. Çen Yi'nin "bombardımana tutulması" (10) daha sonra da "alaşağı edilmesi" çağrısında bulunan sloganlar görülmüyordu. Bir gün Pekin meydanında, üzerinde büyük bir bayrak taşıyan koskoca bir balon gördük. Balonun üzerinde büyük harflerle "Kahrolsun Tan Çen-lin!" yazıyordu. Bazen, başlangıçta hafif hafif sonradan daha cesur bir şekilde, Çen ve Tan'a karşı yöneltilen eleştiriler, bizzat Çu'ya karşı saldırılarla son buluyordu. İktidar değişiklikleri, kadroların rolü ve "kendiliğindenci" akımlar sorunlarını da içeren suçlamalar ve karşı suçlamalar yoğun bir biçimde devam ediyordu ve bazen de ad takma ve küfürleşmeler gerçek kavgalara dönüşüyordu.

Pekin'de her geçen gün yaralı kişilerin fotoğraflarını gösteren afişler çoğaltılıyordu, bir yandan da çeşitli gruplar birbirlerini, devrim yapmak için kuvvet değil akıl kullanılması gerektiğini belirten Onaltı Maddelik Parti Kararına saygı göstermemekle suçluyorlardı.

Bu durum, 21 Mayıs tarihinde *Halkın Günlüğü*'nde "Vudon'a (11) soh verelim" başlıklı bir makalenin yazılmasına yol açtı. *Vudon* şiddet kullanılan fiziki mücadeleye verilen addır, akılcı yollarla ikna yöntemleriyle yürütülen mücadele biçimi olan *Vendon*'un karşıtıdır. Pekin'de sopadan coplarla, demir çubuklarla silahlanmış ve miğfer takan bazı gruplar çalışma yerlerinde ve bazen de sokaklarda birbirleriyle dövüşüyorlardı. Bu tür çarpışmaların her gün olduğunu ve rapor edildiği

(10) Yani, "eleştirilmesi".

(11) 14 Mayıs'ta Pekin Devrimci Komitesi aynı konu üzerinde Acil Bir Çağrı yayınlamıştı.

kadar sık olduğunu söyleyecek kadar ileriye gitmeye lüzum yok, fakat hiç şüphesiz ki o sıralarda hava çok gergindi.

1967 Haziran ayı, Mao'nun "Halk Arasındaki Çelişmelerin Doğru Olarak Ele Alınması Üzerine" adlı makalesinin çıkışının onuncu yılıydı. Bu gün, şiddete karşı yeni bir propaganda kampanyasına girişmek ve karşıt gruplar arasındaki tartışmaların barış içinde sürmesini teşvik etmek için oldukça elverişli bir gündü.

1957 yılında yazmış olduğu makalesinde Mao, gerçekten de insanın sadece düşmanlarına karşı kuvvet kullanması gerektiğini açıklamıştı. Halk arasında varolan çelişmelerin genel olarak değişik türde olduğunu ve tartışma ve ikna yoluyla çözümlenmesi gerektiğini belirtiyordu. Kültür Devrimi sırasında Çin basını, düşmanca çelişmelerin sadece Çin halkıyla bir avuç revizyonist arasında var olduğunu açıklamaya devam etti. Bu nedenle kitlelerin, bir kesiminin diğer bir kesime karşı kuvvet kullanması söz konusu olamazdı, halk arasındaki farklılıklar demokratik yöntemlerle çözümlenmeliydi. Eğer kitlelerin bir kesimi tutucu bir örgüte katılmaya itilirse, sadece bir anlaşmazlıktan dolayı şiddete başvurmamalı, tam tersine açıklama ve ikna etme bu kişileri devrimci yola geri döndürmek için gerekli bir yol olmalıydı, ancak böylesine bir tavır anlam taşırdı çünkü devrimci örgütlerin birbirleriyle savaşmaları saçma birşeydi.

Bu kampanya şiddet dalgasını yatıştırmaya başladı fakat sadece kısa bir süre için ve Haziran ayının ortalarında huzursuzluklar bir kere daha başgösterdi.

3. ORDU MESELESİ

Parti, Ordu ve Kitleler

Bu çarpışmalara neden olan KDSG'un sol kanadı ile Çu En-lay arasındaki çelişme, Marksizm'i öylesine kabullenen kişiler açısından anlaşılması güç bir şey olarak değerlendirilebilir. Fakat Çinlilerin gözünde bu tür problemler hayatlarının içten ve yakın birer parçasıydılar, onlar bu meseleleri sürekli olarak tartışırlar. Gözle görülen kargaşalık bütün bu meseleleri gerçekten, Komünist hareketle yaşıt olan temel bir meseleye götürür: Devrimde Komünist Parti'nin zorunlu özel rolü nedir? Devrim kitlelerin mi yoksa Komünist Partisi'nin mi bir sanat eseridir? Teorik olarak cevaplandırıldığında devrim, merkezi bir partiye bağlı, çekirdek bir militan güç tarafından yönetilen bir kitle hareke-

tidir. Fakat insan haklı olarak şunu sorabilir, peki ama hangisi, Parti mi yoksa halk mı? Bu sorunun cevabını vermek kolay değil, mesele- nin doğrusu, durumdan duruma değişme göstermesidir. Herhangi bir Marksist, size, başarılı bir devrim mücadelesi için halk da Parti de vaz- geçilmez parçalarıdır, diyecektir fakat hangisinin öncelik taşıdığı mese- lesini cevaplandırmayı reddedecektir. Gerçekte, Partinin kitlelere yol gösterdiği şartlar da vardır, bunun tersinin olduğu da doğrudur. Kitle- lerin öncülük ettiği tarihi ya da sosyal durumlarda, bazı militanlar kör- cesine sadece kitlelere inanırlar. Fakat durum değişip Parti kitlelere yetiştğinde, kitlelere beslenen kör bir inanç Parti önderliğinde mese- lelere yol açar. Lenin, "Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı" adlı eserinde işte böylesine bir aşırı saygıyı eleştiriyordu.

Her devrim, tarihin akışının hızlandığı bir süreçtir ve devrim bir- çok safhadan geçer. Belli bir süre için başı çeken kişiler, doğal olarak, hareketin ileri safhalarını kavramayabilirler, yanlış bir yoldan hareket ederek kendilerini hareketin gerisinde bulabilirler. Fransız Devrimi de, Ekim Devrimi de, Çin Devrimi de bu türden sayısız örnekler vermiş- lerdir.

Kültür Devrimi sırasında böyle bir eğilimin tuzağına düşenler ara- sında Vang Li'yi, Lin Çien'i, Kuan Feng'i ve Çi Pen-yu'yu adlandırabi- lirim. İlk safhalarda hareketin öncüleri durumunda olan bu kişiler, daha sonra kendilerini yeni şartlarla çelişir buldular. Kültür Devrimi'nin fırtınalarıyla olgunlaşan genç devrimcileri, Çinli kitleleri devrimci ilerle- yiş içerisinde tayin edici faktör olarak görmek cezbetmiştir.

Parti ise, kendi bencil çıkarları için kitlelerden yararlanan revizyo- nistlerin, saflarına sızdığı katı bir organizma gibi görünme riski için- deydi. Partiyi böyle görmek en azından haksızlık olurdu, çünkü herşe- ye rağmen sadık bir şekilde Mao yanlısı çizgiyi izlemişti. Mao aleyh- tarları, Mao'nun siyasetinin ve kişisel saygınlığının çoğu militan ara- sında çok yüksek olması, Partinin orta ve alt kademelerindeki durumu yansıtmamaktadır. Fakat Parti örgütünün şerefini yaralamak, iktisadi ve ulusal güvenlik meseleleri bir yana, ülke idaresini bir kargaşa orta- mına sokma tehlikesini göze almak demektir. Birçok mahalli Parti ko- mitesinin 1967 yılından bu yana faaliyetlerini durdurmuş olmaları gibi bir durum ilelebet sürüp gidemezdi. Ayrıca, zaten, kadroları gözardı etmek, ya da onları kitle halinde boykot etmek, Mao taraftarları açısın- dan çok kötü bir strateji olurdu, çünkü böylece kitleleri muhalefetin saflarına itmiş ve muhalefeti de sayıca çoğaltmış olurlardı.

Gerekli olan şey, kadroların dikkatli ve eşit bir şekilde değerlendiril-

rilmesiydi, kadroların sadece şimdiki tavırları ve faaliyetleri gözönünde bulundurulmamalı, aynı zamanda geçmişleri de hesaba katılmalıydı: Ve sadece Liu Şao-şi çizgisiyle açıkça uzlaşanlar atılmalı ve hatalar yapmış olmalarına rağmen esas olarak devrimci çizgiye bağlı klanlar Parti içinde tutulmalıydı. Fakat bu tür bir incelemenin gerçekleşmesi zaman aldı ve bu sırada mahalli komite seviyesinde bir boşluk meydana geldi. Daha önce de görmüş olduğumuz gibi araya girip bu boşluğu dolduran ordu oldu.

KDSG'un "solcuları", Vang Li, Lin Çieh, Kuan Feng ve Çi Pen-yu merkezîyetçiliğın gerekliliğinden çok, kitle seferberliğinin ve kitle demokrasisinin yararları konusunda titizdiler, mevkiilerinin yarattığı güçle, ordunun rolünü şüpheyle karşılamaya zorlanacaklardı. İşte tam bu sırada, saygıdeğer siyasi kariyerlerini mahvedebilecek bir sorumluluğu üstlendiler.

Ordudaki Siyasi Sorunlar

21 Ocak tarihinde Mao Zedung orduya, Kültür Devrimi'ne sol kandanın safında yer alarak müdahale etme emri verdiğinde, HKO kendisini oldukça güç bir görevle karşı karşıya buldu. Bütün örgütler, devrimci, solcu ve Mao'nun ve siyasetinin izleyicisi iddiasında olduklarından, ordu, kimin gerçekten devrimci kimin gerçekten tutucu olduğuna karar verirken akla kararı seçiyordu.

Bu aşamada muhalefetin durumu neydi? Tao Çu'nun görevden alınmasından bu yana en yüksek Parti kademelerinde muhalefet oldukça tarafsızlaştırılmıştı. Eyaletlerde ve bazı bölgelerde muhalefet zayıflamış, diğer yörelerde ise tasfiye olmuştu, fakat isyancı kuvvetlerin onları silkeleyip atacak ya da alaşağı edecek derecede kuvvetli olmadığı yerlerde taktığı susmak, askıda durmak ve sadıkmış gibi görünüşünde, gizlice kendi emelleri için hareketi yozlaştırmaktı.

Bu nedenle insan, ordunun karşılaştığı sorunları kavrayabiliyor; ordunun, ihtiyatlı ve akıllıca hareket etmesine rağmen oldukça kızışmış olan ve birçok sorunlar içeren bu şartlarda muhalif gruplar tarafından eleştirilmemesi olanaksızdı.

Askeri Komisyonun talimatları, Şubat 1967'nin (12) sekiz madde-lik kanununun yarattığı sonuç, orduyu, muhaliflerin saldırılarına karşı korumayı amaçlıyordu. Askeri tesislere girmek ya da askeri personele

(12) Bu talimatlar, Pekin sokaklarında afişler halinde asılmak suretiyle halka ulaştırıldı.

tehlikeli silahlarla saldırmak kesin olarak yasaktı. Öte yandan askerlerin de silahlarını kullanmaları yasaklanmıştı.

KDSG'un sol kanadı, hiç şüphesiz öyle bir adımın kitlelerin siyasi faaliyetini engelleyeceğinden korkarak ordunun müdahalesi konusunda endişelerini dile getirdiler. Bu endişeleri ortadan kaldırmak amacıyla, 6 Nisan 1967'de, hatırladığımız kadarıyla Lin Biao nezaretinde Askeri Komisyon yeni bir altı maddelik kararname yayınladı. Ordunun faaliyetlerinin, hiçbir şekilde kitleleri engelleyip rahatsız etmemesini sağlamak amacıyla, orduya, çalışmalarında zor değil ikna yöntemini kullanması gereğini bir kere daha açıkladı.

Aynı kararname, ne olursa olsun, hatta karşı-devrimci bile olsa hiçbir kitle örgütünün kapatılmayacağını hatta, bunun yasak olduğunu belirtiyordu. (13) Ayrıca, bir kişinin suçlu olduğuna dair birçok açık delil olmadıkça, kişileri tutuklamaları da yasaklanmıştı. Sonuç olarak, kararname, ordunun siyasi çabalarının yarattığı etkinliği bozmak ve desteğini kötü örgütlere kanalize etmek isteyen sağcı unsurlara karşı ordunun uyanık olmasını önemle belirtiyordu.

O dönemde Çin'de varolan kargaşalığı bir dereceye kadar açıklayan bazı kısıtlamalara rağmen, KDSG'un "solcuları" yavaş yavaş HKO'nun faaliyetlerine endişeyle bakmaya başladılar. Kültür Devrimi'nde zamanın hızla ilerlediğini ve revizyonist önderlerin hâlâ iktidarda olduğunu gören Çu En-lay ve onun yolunu izleyen bazı ordu kumandanları şöyle bir izlenimi dile getiriyorlardı: **Halk, Kültür Devrimi'nin yeni safhasını kavrayabilmekten uzaktır veya en azından Kültür Devrimi'nin nihai hedefine giden yolda ilerlemesine karşı kayıtsızdır.**

Fakat orduya ya da onun önderlerine karşı saldırıya geçmek hiç de kolay değildi. Lin Biao önderliğindeki Parti, Mao Zedung'un siyasi düşüncesinin bir kalesiydi. Dahası ordu, devlet gücünün kilit unsuruydu ve ayrıca günün istikrarsız şartlarında, istikrarı koruyabilen tek örgütlü güçtü. Sağlamlığı ve saygınlığı öylesine kabul edilmişti ki, birbirleriyle çatışan fraksiyonlarla en etkin biçimde ancak o başedebilirdi. Tek mesele ordunun bizzat kendisinin içinde bir yozlaşma yaratılmamasıydı. Eğer, ordu da, işçilerle öğrenciler arasında olduğu gibi iki kesime ayrılırsa, bu kargaşalığın karşısında hiçbir kuvvet duramazdı. İşte bu

(13) Bu kararmenin sonucunda, Lein Tung ve Kızıl İşçilerin Ordusu üyeleri Mart'ta tutuklanmış ve serbest bırakılmışlardı. Sadece cinayetten hükümlü olanlar serbest bırakılmıştı. Bu kararname yol boyunca Pekin sokaklarına asılan afişlerle birlikte yayılmıştı.

nedenle askerlerin kitle örgütleri oluşturmalarını yasaklayan özel talimatlar yayınlanıyordu ve diğer yerlerde olanların tam tersine askeriye içinde Liu'nun takipçilerinin atılması işlemi, askerlere değil Askeri Komisyon'a veriliyordu.

Peng Çeng ile uzlaşmış olan güvenlik kuvvetlerinin eski kumandanı Lo Jui-çing dışında hiçbir önemli askeri önder ordudan atılmamıştı çünkü ordu kesin bir şekilde Mao'nun ve Lin'in izindeydi. Şubat karşı-akımı sırasında bir ordu önderi, saldırıyla karşılaşmıştı, fakat bu saldırılara rağmen görevinde kalmış ve 1 Mayıs günü Tien-An -Men meydanında bulunmuştu. 1 Mayıs gününde Çen Yi ve Tan Çen-lin de vardı. Görüldüğü kadarıyla ordu büyük bir özenle idare ediliyordu ve birliği zerre olsun bozulmamıştı.

Temmuz ayında, nasılsa Vuhan'da çok ciddi bir olay oldu. Bu durumda ordu tutucu örgütleri desteklemekle görevliydi. KDSG'un "katı bir çizgi" izleyen fertlerinin de beklediği buydu, bu olayı saldırılarını başlatmak için kullandılar.

II.

TEMMUZ VE AĞUSTOS 1967

**VUHAN OLAYI VE
"AŞIRI UÇTAN" GELEN SALDIRI**

1. VUHAN'DAKİ OLAYLAR

Vang Li ve Sieh Fu-çih'in Büyük Sıkıntıları

Vuhan, orta Yangze şehirleri ile Hankov, Hanyang ve Vuçang adlı şehirlerden oluşur. Han ve Yangze'nin en verimli kesiminin başlangıcında bir liman olarak sadece stratejik konumundan dolayı değil aynı zamanda dev Vuhan Demir ve Çelik İşletmelerinin bulunduğu başlıca demir çelik merkezi olmasından dolayı da önemlidir.

Mao Zedung 1966 Temmuz'unun 16. gününde şimdi meşhur olan yüzmesini Yangze ırmağının Vuhan'daki bu kesiminde yapmıştı. Sözüünü daha önce etmiş olduğumuz Vang Jen-cung da bu bölgede uzun süreler çalışmıştı. Şehrin valisi, bir Merkez Komitesi üyesi ve Hupeh eyaleti çevresindeki ilk Parti sekreteri olan Vang, Tao Çu ile yakın işbirliği yapmıştı, onu 1966 Ağustos ve Eylül aylarında Pekin'deki gizli ajanlarıyla destekledi. Haziran 1967'de Vang görevden alındı ve göz hapsinde tutuldu. Fakat herşeye rağmen bu onun sahasıydı ve Vuhan'da muhalefet güçlüydü ve burada bir karşı saldırı başlatmak umuduyla, Tao Çu'nun arkadaşları önemli mevkileri ellerinde bulunduyorlardı.

Kendileri için şahsi siyasi bir zemin hazırlama arzusuna kapılmaları için kadrolarını hep değiştiren Batılı Komünist Partilerinin tersine Çin Komünist Partisi açıkça, aynı sivil ve askeri önderleri aynı mevkilerde yıllarca tutmaktan çekinmiyordu. Sonuç olarak bazı eyaletlerde büyük mahalli etkinliklere sahip bulunan bürokratik feodaller gelişmeye başladı; Kültür Devrimi sırasında bu bölgeler muhalefetin fesat yuvaları haline geldi.

Vuhan'da gerçekten dev kitle örgütleri kurulmuştu. Bunlardan bir tanesi ismiyle boyutlarını açıklıyordu. "Bir Milyon Kahraman"... Tutu-

cu eğilimli olan bu örgüt, Tao Çu ve Vang Jen-cung'un mahalli adamları tarafından gizlice destekleniyordu. Eşit derecede güçlü olan diğer örgütlere muhalifti: Vuhan İşçileri Genel Karargahı; Bu karargahın özellikle üniversite ve orta dereceli okulların öğrencilerinden oluşan diğer gruplarla kuvvetli ittifakları vardı.

19 Haziran günü bu gruplar çatıştı, Yangze üzerindeki bir köprüde şiddetli bir çarpışma oldu ve birkaç kişi öldü. Bölgenin askeri kumandanı olan Çen Zai-tao, solu temsil ettiklerini iddia ettiği Bir Milyon Kahramanları destekledi.

Olaydan sonraki haftalarda durum oldukça bozuldu ve Pekin'den o kadar endişelendi ki üç yüksek rütbeli görevliyi Vuhan'a yolladı; Çu En-lay, Vang Li, KDSG üyesi ve propaganda şefi; ve Sieh Fu çih, Güvenlik Bakanı ve Pekin Devrimci Komitesi Başkanı.

Birkaç tartışmaya katılıp olayların açık seçik bir görünümünü kavramaya çalıştıktan sonra Çu başka sorunların ağır basması nedeniyle Vuhan'dan ayrıldı. Hemen Pekin'e uçtu fakat iki yoldaşını görevlerini tamamlamaları için ardında bıraktı.

Aşağıda yazacağım bilgiler, benim çalışmakta olduğum Pekin devlet dairesinde, görevlilere neler olup bittiğini anlatmak üzere gelen bir Merkez Komitesi habercisinin verdiği rapordan edinilen bilgilerdir.

18 Temmuz günü Vuhan'ın askeri kumandanlık dairesinde, bir yanda Vang Li ve Sieh Fu çih, diğer yanda ise şehrin askeri önderleri arasında bir toplantı yapıldı. Pekin'den gelen yetkililer, mahalli önderlere, KDSG'un Bir Milyon Kahraman'ın desteklenmesine karşı olduğunu çünkü bu örgütün tutucu olarak nitelendiğini belirttiler.

Diğerlerinin Vang ve Sieh'in nasihatını reddetmeleri şaşılacak bir şeydi. Tartışmalar daha da sürdü, iki tarafta kendi silahlarına sarılıyorlardı. Çen Zai-tao durumdan memnun kalmadığını belirtti ve 8201 No'lu Birliğin siyasi komiseri hiddetle odadan çıktı ve kapıyı ardından çarptı.

Ertesi gün, yani 19 Temmuz günü durum bir trajediye dönüştü.

Bir gün önce olanları öğrenince Bir Milyon Kahraman'lar, taraftarlarını harekete geçirdiler. Miğferler taktılar, coplarını ellerine aldılar, bıçaklar ve kılıçlarla çalışma bölgelerinden ayrılıp ordunun temin ettiği kamyonlara binerek yola çıktılar, şehrin stratejik yerlerinde mevzilendiler: karayolu kavşaklarında, limanlarda, demiryolu istasyonlarında ve hava alanında. Kendilerini silahlandırılmış arabalarla izleyen 8201 No'lu Birlik tarafından destek görüyorlardı.

Sabahın erken saatlerinde şehir henüz uyanırken heyecanlı gruplar her bir yana büyük harflerle yazılı ış afişler asmışlardı. Hepsinin üzerinde aynı şey yazılıydı. "Kahrolsun Vang ve Sieh Fu-çih!"

"Vang ve Sieh Vuhan'dan defolun!" Şehrin bir ucundan öbür ucuna, Bir Milyon Kahraman'ların adamlarının yerleştiği hoparlörlerden, başkent in bu iki görevlisine karşı muazzam tehditler ve küfür dolusu tiradlar okuyorlardı.

Sabah saat 7.00'de Vang ve Sieh'in kaldıkları evin çevresini, insanların girişini ve çıkışını kesen Bir Milyon Kahraman'ların üyeleri sardı. Bir saat kadar sonra coplarla silahlanmış miğferli bir grup sivil binaya girerek bu iki elçiyi ele geçirmeye giriştiler.

Sieh ve Vang onları karşıladı. Sieh öne doğru ilerleyerek kendisinin sadece Kamu Güvenliği Bakanı olmadığını aynı zamanda Başbakan yardımcısı da olduğunu hatırlattı. "Siz beni kaçırabilir misiniz, öldürebilir misiniz?" diye kafa tuttu. Davetsiz misafirler geri çekilerek bir an durdular. Belki de kaçırılmayı planladıkları kişinin yüksek rütbesinden haberleri yoktu. Vang Li ise pek üstlerine gidemiyordu. Daha gençti ve hiyerarşide daha alt seviyedeydi. Bu toy acemi adam da kimi temsil ettiğini sanıyordu? Saldırganlar ona doğru ilerlediler fakat Vang Li'nin muhafızları silahlarına davranınca gene bir an duraladılar.

Her iki taraf ta gergin bir hava içinde birbirlerini izliyorlardı. Birdenbire evin çinde bir ses duyuldu ve bir subay hisımla odadan içeri girdi, ceketinin önu açtı. Bu adam Çen Zai-tao' ydu. Adamlar geri çekilerek ona yol verdiler. Bu iki temsilciyi korumak için mi gelmişti? Hayır, Bir Milyon Kahraman'ı mahkum etmelerini geri almaları ve kendisini bütün suçlamalardan uzak tutmaları için gelmişti. "Görüyörsünüz ya entrikalarınız nelere yol açıyor" dediği rapor edilmişti. "Halk sizin tavrınız karşısında büyük bir hiddete kapıldı."

Vang ve Sieh hiç sarsılmadan durdular. Çen geri çekildi (1) o sırada üniformalı kişiler geldi, sivil halkı bir kenara çektiler ve silahlarını muhafızlara doğru çevirdiler. Sieh ve Vang muhafızlarına silahlarını indirmelerini söylediler. Vang hemen alıp götürüldü, Sieh ise o evde tutuklandı.

(1) Kültür Devrimi hakkında yazılmış olan çeşitli kitaplar birçok olay hakkında değişik anlatımlara sahiptir (mesela, Jean Esmein'in mükemmel kitabı. "La Revolution Culturelle") Bazıları Çen'in müdahalesinden söz etmezler, bazıları da durumun bir an çok kızıştığını ve Çen'in, Vang ile Sieh'in odasında saklandığını, odaya dalan ajitatörler tarafından dövüldüğünü, kendisinin yanlışlıkla Pekin'den gelen elçilerden biri sanıldığını yazar. Mesela, özellikle sözünü etmiş olduğumuz dönemde olaylarla ilgili hiçbir resmi raporun bulunamamasıydı. Resmi olmayan kaynaklara, duvar afişlerine ve duyduklarımıza dayanıyorduk.

Vang Li sürüklenerek bir askeri arabaya atıldı ve yolda fena halde dövüldü. Bir kolunun kırıldığı söylendi, başka kaynaklar ise dayaktan neredeyse bir gözünün kör kalacağı bildiriliyordu. 8201 No'lu Birlikten adamlar onu askeri kumandanlığın karargahına koydular. Burada Bir Milyon Kahraman'ların üyeleri itiş kakış ve tekme sille içinde bir kalabalık oluşturuyorlardı. Vang Li binanın balkonuna itildi, elbiseleri yırtılmıştı ve yüzünde kan lekeleri vardı. Aşağıda ise bir kalabalık Küçük Kırmızı kitabı ellerinde dalgalandırarak sallıyor ve bir yandan da, "Kahrolsun Vang Li!, Vang'ı Kültür Devrimi'nin yönetiminden atalım. Vang, Mao'nun proletarya karargahını temsil edemez!" diye haykırıyorlardı.

Bir kişi Vang Li'yi saçlarından tutarak onu kafasını eğmeye zorladı. Vang Li direndi ve sendeledi. Başka biri ertesi güne kadar dinlenmesine izin verilmesini ve sakin kafayla sorguya çekilmesini önerdi. Bu işe çok hiddetlenen kalabalık haykırdı: "Hayır! Şimdi, şu anda sorguya çekin." Sonuç olarak Vang'ın, üstü başı yırtık bir halde şehrin sokaklarında dolaştırıldığı söylenmişti, yüzü ve bedeni ter ve kan içindeydi, boynunda ise "Vang Li, Revizyonist" yazan bir şey asılıydı. Çevresinde yürüyen kalabalık ona laf atıyor onunla alay ediyordu.

Bu acı olaylar sürüp giderken, Bir Milyon Kahraman'lardan diğer gruplar kendilerine düşmanca davranan örgütlere karşı bir saldırıya geçilmesine ve bu örgütlerin işlerinin bitirilmesine karar verdiler. Bu sırada şehrin her bir yanına yayılan hoparlörlerle, Bir Milyon Kahraman'ların Mao'nun gerçek taraftarları olduklarını, onlara muhalif olanların ise tepeden tırnağa silahlanmış olan gerici komandolar olduğu çığırkanlığı yapılıyordu. Bu gericilerin şehrin üniversite merkezinde ve demir-çelik işletmeleri kesiminde, yani işçi ve öğrencilerin bulunduğu iki önemli noktada "kahraman"lara karşı direndikleri söyleniyordu. Silahlı arabalar onların yaptıkları tahribatı kapatırken, komandolar otomatik silahlarını ateşleyerek öne atıldılar ve kendilerine karşı kurulmuş olan barikatlara doğru ilerlediler. Fakat üzerlerine Molotof kokteylleri yağdırıldı. Kısa zamanda şehrin bu kesimi gerçekten bir iç savaş alanı haline aldı, silahların ve kanın keskin kokusu havayı kaplıyordu. Şiddetli bir çarpışmadan sonra, üniversite ve sanayi kesimleri tecavüze uğramıştı.

Pekin bu olayları öğrenir öğrenmez, gerekli tedbirleri aldı. Çu Enlay hemen Vuhan'a geri döndü fakat tam uçağı indiği sırada kontrol kulesindeki bazı subaylar onu bir tuzakla karşılaştığı konusunda uyardılar. Çen Zai-tao, garnizonunun bir kısmını almıştı ve onları ha-

vaalanına yerleştirdi ve yanlarına birkaç silahlı araba verdi. Sanki Baş-bakanı resmi ve şerefli bir şekilde karşılıyordu. Fakat gerçekte onu tutuklamayı planlamıştı. Çu'nun pilotu hızla geri dönüş yaptı ve bazı kaynakların bildirdiğine göre, bir başka havaalanına indi.

Bu sırada sadık birlikler, karadan ve havadan şehre geldiler ve stratejik noktaları ele geçirdiler. Aynı zamanda da Bir Milyon Kahra-man'larla ve 8201 No'lu Birlikle iki tutukluyu serbest bırakmaları hâlâ elde tuttıkları bölgeleri teslim etmeleri için görüşmeye başladılar.

Pekin'de anlatılan bir hikâye'ye göre, 8195 No'lu Birliğin askerleri, ki bunlar bütün bu kargaşalık boyunca sadık kalmışlardı, Vang Li'yi, kendini yeniden gözden geçirmesi için alıp götürdüklerini ileri sürerek onu koruma görevini üstlenmişlerdi. Onu bir helikopterle kaçırmaya yeltendiler, fakat bu çabaları başarısızlığa uğradı. Sonuç olarak, 8195 No'lu Birliğin siyasi komiseri sayesinde Vang kaçımayı başardı ve 12 mil uzaklıktaki (2) bir bölgeye kadar yürüyerek burada Vuhan dışında bir köylük yöreye sığındı. Bir mahalli askeri barakaya götürülmüştü ve buradan askeri bir araçla en yakın hava alanına yollandı. Buraya varana kadar birkaç kere yolları kesen Bir Milyon Kahraman'larla karşılaş-tı fakat bunlar Vang'ı tanıyamadılar.

Pekin'in Tepkisi

Böyle bir şey nasıl gerçekteşti? Çen Zai-tao ve Bir milyon Kahra-man'ların önderleri kendi taraftarlarını ve ordunun bir kesimini, kendi-lerinin Mao'nun devrimci çizgisinin gerçek savunucuları oldukları ve Vang ve Sieh'in gerici oldukları konularında ikna etmişti. 1966 Kasım ve Aralık aylarında şanghay'da olduğu gibi, bu karışıklıklar öyle bir seviyeye getirildi ki, birkaç fraksiyon birden gerçek Mao yanlısı olduğunu iddia edebiliyordu, Parti Merkezi ise kendini bu sorunlardan uzak tutuyor, müdahale etmekten kaçınıyordu. Merkezi hükümetin ta-raftsız durduğu ve şu ya da bu gruba sahip çıkmadığı anlarda, tanınma-yan örgütün kaderi kısa bir zamanda ters yüz olurdu, çünkü gerekli ideolojik desteğe sahip değildi. Hatırlayacağımız gibi, Pekin Kızıl Sa-vunma Müfrezesi'ne sahip çıkmadığı zaman şanghay'da durum tam da böyle olmuştu. Vuhan'da ise benzeri görülmemiş yeni bir gelişme orta-ya çıkmıştı: iki yüksek rütbeli yönetim görevlisinin şahsında KDSG tarafından eleştirilen ve sahip çıkılmayan bir grup uzlaşmaya karşı çık-

(2) Esmein'in kaynaklarına göre, Vang ve siyasi komiser, "kahramanlar" onların tutuklu buldukları kampa tam bir saldırı düzenleyecekleri anda kaçışlardı.

mıştı. Düzeni korumak amacıyla Mao'nun şahsen araya girmesi ve karışıklığı durdurması hem durumun son derece acil olduğunu, hem de Mao'nun muazzam itibarını göstermektedir.

Mao, sadece Bir Milyon Kahraman'ları tanımayan bir mesaj göndermekle kalmadı ve aynı zamanda Vuhan İşçileri Genel Karargahını ve onların Kızıl Muhafız müttetiklerini destekledi ve teşvik etti. Mao'nun destekleme mesajı, şehrin bütün kavşaklarında hoparlörlerle yayınlandı ve Vuhan'a yollanan deniz kuvvetleri personeli binlerce broşür dağıttılar. Çin'in propaganda makinasının çabukluğu sayesinde çok kısa bir zamanda bütün halk Başkan'ın tutumunu öğrenmiş oldu.

Mao, sadece halk tarafından çok sevilen bir kişi değil aynı zamanda itibarı çok kuvvetli olan bir kişidir. Bu nedenle, herhangi bir konuda tavrı aldığı anda halkın ezici çoğunluğu bunu dinler ve hemen onun talimatları doğrultusunda hareket ederdi. Kültür Devrimi sırasında Mao ne zaman arzularını ya da tavrını belirttiyse bu tavra hemen hemen hiç karşı çıkılmamıştır. Birçok kere savaşan kesimleri pasifleştirmeyi ve birliği sağlamayı başardılar. Vuhan olayı bunun tipik bir örneğini meydana getirmektedir.

Vuhan'daki şiddet hareketlerinden hemen sonra başka bir mesaj radyolarda yayınlandı. Ocak ayında Şanghay'da olduğu gibi bu mesaj hükümet, Merkez Komitesi, Askeri Komisyon ve Kültür Devrimi yönetimi tarafından onaylanmıştı. Burada bu belgeden, Mao'nun işçileri ve öğrencileri destelediğini ve Bir Milyon Kahraman'ları mahkûm ettiğini açıkça gösteren alıntılar vereceğiz: (3)

...Vuhan askeri yöresinin bazı önderleri yönlendirmede ve siyasette önemli hatalar yaptılar. Karşı devrimci olarak adlandırdıkları devrimci bir örgüt olan İşçilerin Genel Karargahlarını kapatmışlardır. (4) Birçok başka devrimci örgütlere mensup olan kişileri tutukladılar. Böyle bir şeye izin verilemez! Bu kişiler istisnasız serbest bırakılmalı ve yeniden eğitilmelidir.

Vuhan'daki bazı önderler Bir Milyon Kahraman'lar tarafından misillenen kitlelerin bir kısmını kullanmışlardır. Küfür ve kaçamaklara başvurarak olayları çarpıtmışlar ve kitleleri yanlış yola götürmeye çalışmışlardır.

(3) Bildiğim kadarıyla bu belge hiçbir yabancı dilde resmi olarak yayınlanmamıştır.

(4) Bu olay Şubat 1967'de oldu. Hemen arkasından, 6 Nisan'da Askeri Komisyonun yayınladığı talimatlara uygun olarak Vuhan'ın askeri önderleri isteksiz bir şekilde İşçilerin Genel Karargahının yeniden çalışmalarını sürdürmesini emrettiler. Bu sırada dağıtılan broşürler ve kitapçıklar olaylardan hiç söz etmemektedir, diğerleri ise yanlış tarihler vermektedirler.

Bu önderler utanmadan Mao Zedung'un proleter devrimci çizgisini ve Askeri Komisyonun yerinde talimatlarını bozmuşlardır, Merkezi Parti organlarına ve Kültür Devrimi Yönetimine karşı çıkmaları için halka yanlış bilgi vererek, halkı kışkırtmaya çalışmışlardır. Böyle yaparak, barbar ve faşist yöntemlere başvurmuşlar, insanlara tecavüz etmeye ve onları kaçırmaya yeltenmişlerdir ve daha da ileri giderek Parti önderliğinin elçilerine karşı fiziki saldırılarda bulunmuşlardır.

Bu vahim siyasi olay, kitlelerin, askerlerin ve devrimci askeri kadroların nefretini ve hiddetini kazanmıştır. Bütün halk bunları yerin dibine batırarak mahkûm ediyor. Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri, hepsi ülke çapında bunları mahkûm etmektedirler. Asker-sivil, ülkenin bütün kesimlerinden gelen şikayet dalgası onları sarmıştır.

Bu olayı tahrik eden ve sürdüren bir avuç kötü adama ve onların taraftarlarına gelince onlar kanunlara uygun bir şekilde bulunup ortaya çıkarılacak ve cezalandırılacaklardır.

Vuhan şehrinde, İşçilerin Genel Karargahları, Kang 913, Singhua Gong, İkinci Karargahlar, Sin Hu Da, Sin Hu Nong, ve San Lian, hepsi de Mao Zedung'un düşüncesini ve siyasetini kararlı bir şekilde savundular. Sizler doğru yolu izlediniz ve yerinde hareket ettiniz. Proleter devrimci savaş hiç bir şekilde sadece Vuhan'a özgü bir şey değildir. Zafer sizindir, işçiler, köylüler, askerler ve devrimci aydınlar! Bu zafer aynı zamanda yüce Partimizin, büyük kılavuzumuz Başkan Mao'nun ve onun devrimci çizgisinin zaferidir.

Parti Merkezi, yanlış yola sevk edilen kitlelere seslenmekte ve onları, hatalarını görmeye, Mao'nun çizgisine geri dönmeye ve ortak düşmana karşı mücadelelerinde devrimcilerin yanında yer almaya ve Vuhan'ın askeri önderleriyle Bir Milyon Kahraman'ların bir avuç kötü önderinin sinsi entrikalarını teşhir etmeye çağırmıştır.

Parti Merkezi, doğru yolda yürüyemeyenler çağrı yaparak onlara, bu yolda samirî ve dürüsteler kendilerinden hiç bir şeyin hesabının sorulmayacağıın belirtmektedir...

Düzeni korumak için gerekli önlemler anında alındı. Bir Milyon Kahraman'lar silahsızlandırıldılar ve üyeleri silahlarını askeri yetkililere teslim ettiler; stratejik noktaların işgaline son verildi; birçok yerde yavaşlatılan veya durdurulan işler yeniden yoluna girdi.

Çen Zai-tao tutuklanarak Pekin'e gönderildi. Daha önce Mançurya'nın Ordu kumandanı delegeşi olan Seng Se-yu yönetiminde yeni askeri önderler atandı. Oldukça kısa bir süre içinde sükunet sağlandı. Olaydan bir hafta kadar sonra Çinli olmayan bir arkadaşım Vuhan'dan

geçti; eğer şehir hâlâ kargaşalık içinde olsaydı onu bu şehre tabii ki yollamazlardı. Bana anlattıklarına göre, çarpışma belirtileri görmüştü, tahrip edilmiş binalar, barikat artıkları, kavşaklarda tanklar duruyordu, fakat şurası açık ki kızışma tamamen durulmuştu. (5)

Hiç şüphesiz ki olay çok ciddi bir olaydı, Kültür Devrimi içindeki en önemli olaydı. Batılı gazetelerin manşetleri, "Çin'de İç Savaş" diye meseleyi abartarak haykırıyorlardı. Paris'in Le Monde'u ise bu olayı Kültür Devrimi'nin herhangi bir olayı olarak geçiştirmişti.

"İsyan" haberleri bütün Çin'e yayılır yayılmaz, ülkenin bir ucundan diğer bir ucuna, "Vuhan gericilerini" teşhir eden muazzam gösteriler düzenlendi. Başkentte ise muazzam yürüyüşler oldu, yürüyüşçüler Kültür Devrimi'nin yönetimini, Vang ve Sieh'e alkış tutarak, desteklediklerini belirten sözlerle tempo tutuyorlardı ve Çen Zai -tao'yu tefe koyuyorlardı. Bir gece sonra Çen'e damga vuran yüzlerce karikatür ve binlerce büyük harfle yazılmış afiş Pekin duvarlarına asılmıştı.

Vang ve Sieh yanlısı gösteriler 25 Temmuz günü öğleden sonra muazzam bir miting halini aldı. Çin'deki kitle mitinglerinin en büyüğü, bir milyon kişinin toplanabileceği Tien-an-Men meydanında yapıldı. Bu, işte öyle muazzam bir mitingdi. Her okul, üniversite, daire ve fabrika, personellerinin bir kısmını vardiyalarla meydana yolladılar, bunlar vardiyalarla yollandılar çünkü herkesin aynı anda meydana gelmesi istenmiyordu. Ordu da silahsız askerlerden oluşan birlikler yolladı. Üç dört saat içinde meydana bir milyon kişi toplanmıştı.

25 Temmuz'da öğleden sonra saat 5.00'de en yüksek rütbeli Parti üyeleri kalabalığa hitap etmek için Tien-an Men meydanındaki kürsüye çıktılar. Mao orada değildi fakat ondan sonra gelen Lin Biao, Vang ve Sieh'in yanında yer alıyordu. Lin Biao'nun miting'de bulunması, Vuhan ordu kumandanlığının bazı hatalar yapmış olduğunu fakat bu hataların orduya bağlılıkla ilişkisi bulunmadığını göstermek bakımından önem taşıyordu.

2. "AŞIRI UÇTAKİLERİN" SALDIRISI

HKO Ateş Altında- Kanton Olayları

Kendi içinde ne kadar ciddi olursa olsun Vuhan olayları kısa bir süre içinde kontrol altına alınmıştı. Fakat bu bölgedeki olayların çok

(5) Bazı yetkililer, direnişin az da olsa Ağustos ayının sonlarına kadar sürdüğünü bildirmektedirler. Zaten Yeni Çin Haber Ajansı 25 Temmuz'da şehirdeki mücadelenin yeni bir aşamaya girdiğini açıklayarak karşı kesimlerin Yangze'nin her iki yanındaki savaş alanlarında hazır bulduklarını bildirdi.

önemli bir sonucu oldu. Kültür Devrimi'nin önderleri arasında bulunan "aşırı uçtaki" militanlar bu olaylardan kuvvet alarak Halk Kurtuluş Ordusuna karşı bir saldırıya geçtiler. Ordunun bir kesimi hâlâ tam olarak siyasilenmediğinden slogan bütün Çin'de yayılmaya başladı: "Kapitalist yolu seçen bir avuç ordu önderini alaşağı edelim!" İlk başlarda bu slogan resmi olmayan bir şekilde yayıldı, fakat kısa bir süre içinde resmi Parti organları tarafından da ele alındı. Özellikle bazı makaleler 1 Ağustos'ta HKO'nun kuruluşu vesilesiyle yayınlandı.

Kızıl Bayrak Gazetesinin 12. sayısındaki "Proletaryanın Elinde Tüfeği Olması Zorunlu Bir Şeydir" adlı makalede şöyle deniyordu: "Şimdi partide ve Orduda kapitalist yolu seçmiş olan bir avuç yüksek rütbeli önderi hedef alan bir ülke çapında kampanya başlatılmıştır. Mücadelenin odak noktası budur." Benzeri uyarılar Parti Merkezinin diğer gazetelerinde de görülmeye başlandı. Bu organlardan *Kurtuluş Ordusu Gazetesi*'ne önderlik eden Çay Yi-ça sonradan görevden uzaklaştırılmıştır.

Edgar Snow'un Mao Zedung ile 1965 (6) yılında yapmış olduğu bir görüşmede Mao Zedung, Çin'de sloganların ve parolaların içerdiği kelimelerin çok nazik bir mesele olduğuna işaret etti, çünkü bazen bunlar halkın geniş çoğunluğu üzerinde yaratacakları etkiyi önceden kestiremiyorlardı. Gerçekten de ordu içindeki "bir avuç revizyoniste" karşı kampanya çağrısı bütün ülkede karışıklık yarattı. Sivil mekanizma içinde yapıldığı gibi eğer ordu içinde de bir temizleme hareketine gidilirse bu tutum orduyu birçok fraksiyona böler. Ayrıca, ordu içinde revizyonistlerin bulunduğunu ileri sürmek ordunun itibarını baltalar ve moral kötü bir yara alır ve böylece de bütün gayretlerini seferber ederek solu savunmaya başlar. Ordunun aracı rolü oynaması gerçekte işçilerin ve öğrencilerin Mao'ya olan sadaketlerinin esasına dayanmaktadır. Ordu tarafından tanınmayan muhalif kesimler -şimdi orduyu bir Vuhan revizyonisti olarak damgalayabilir ve emirlerini dinlemeyebilir- HKO propaganda gruplarının, ittifaklar kurma ve kadroların sorunları çözme görevleri birden bire ciddi bir engellemeyle karşılaşacaktı, böylelikle de ordu merkezci, arabulucu rolünü kaybetmese bile bu rolü oynaması oldukça zorlaşacaktı. Daha önce kitleleri kadrolara ve Parti mekanizmasına karşı kıskırtan solcular şimdi de kitleleri orduya karşı kıskırtacaklardı. 1967 yılı Ağustos ayında bu çelişme Kanton'da açık bir hal aldı.

(6) Bkz. Uzun Devrim, Yücel Yayınları, İstanbul.

Kanton Kvangtung eyaletinin başkentidir, Güneydoğu Çin'de bulunur. Tayvan ve Hongkong'un tam karşısında yer aldığından tabii ki stratejik ve siyasi önemi büyüktür.

Kvantung, muhalefetin güçlü olarak kaldığı ve derin kökleri olduğu eyaletlerden biriydi. Tao Çu bu bölgede uzun zamandan beri en yüksek seviyedeki önder olarak bulunmuştur ve bu bölgede birçok arkadaşları vardır. Muhalefetin çalışma yöntemi Kültür Devrimi'ne adam sokmak ya da içerden gizlice saptırmaktır. Bu onların klasik yöntemiydi. Mao'yu ve onun devrimci çizgisini izlediklerini iddia ederek halkın bir kesimini aldatmayı başardı ve halkı çeşitli fraksiyonlara ayırdı, böyle yaparak da Kültür Devriminin etkin bir şekilde gelişmesini engelledi. Öğrenciler gibi işçileri de karşıt gruplara böldü. Bu bölünmeler 1967 yılının başlarında oldu. İktidar değişiklikleri yolundaki girişim bu sırada meydana geliyordu fakat halkın gerçek desteği olmaksızın sadece bazı kitle örgütleri bu harekete katıldı. Pekin yetkilileri 22 Ocak'ta bu girişimi onaylamıştı; daha sonra şehir ikiye bölündü, bir grup Devrimci İttifak Komitesinin diğeri ise onun karşısında yer aldı.

Devam eden çeşitli çelişmelerin ayrıntıları son derece karmaşık ve bulanıktır. Kanton'daki çarpışmalar Eylül ayının sonuna kadar sürdü. Ocak ayında kurulan devrimci komite, Tao Çu'nun taraftarları tarafından dalevere yoluyla ele geçirildi. Bunların devrimci komiteye baştan itibaren mi sızdıkları yoksa daha sonraları mı sızdıkları açıkça bilinmemektedir. Fakat şurası açık ki, devrimcilere karşı kullanılan bir komite haline geldi.

Çin'de iktidar değişikliklerinin olduğu her zaman, durum böyle olmuştur HKO, o bölgeye çağrılır ve eyalet askeri kumandanının denetimi altına girer. Kanton'da HKO, komiteye muhalif olanları destekledi.

17 Nisan günü Çu En-lay Kanton'a gelerek alınan tedbirleri açıkça onayladığını belirtti. Fakat önceki komite partizanları Başbakan'ın tavsiyesini kabul etme konusunda isteksizdiler, aynı şekilde orduya karşı da çıkmışlardı.

Yaz aylarında Vuhan'da patlak veren olaylar, onlara bu uyarıyı Komitede tasfiye yapılmasını gündeme alma fırsatı verdi; Vuhan İşçileri Genel Karagahında olanlara benzediğini ileri sürüyorlardı. Böylece KDSG içinde aşırı uçtakilerin parolası olan ordudaki revizyonistlere karşı savaşma sanki onlara Allah tarafından yollanmıştı. Bu parolayı kendi amaçları doğrultusunda kullandılar ve şehrin askeri kumandanı olan General Huang Yung-şeng, komitede tasfiyeler yapılmasını,

Şubat karşı-akımının bir sonucu ve gerçek isyancılara karşı bir saldırı olarak değerlendiriliyordu.

1967 yılının yaz aylarında şehir duvarları, Huang Yung-şeng'in görevden alınması yolunda çağrılarda bulunan afişlerle dolu. Çu En-lay'ın desteğine sahip olduğundan Başbakan da afiş kampanyasına dahil edildi. Sonuç olarak HKO'na verilmesi gereken aracılık görevi imkansızlaştı ve bu da, şiddet hareketlerinin artmasına yol açtı. Ağustos ayı boyunca şiddet hareketleri silahlı mücadele aşamasına vardı.

Hemen hemen her gün şehirde çatışmalar oldu. Sokaklardan sürekli olarak kamyonlar dolusu silahlı adam geçiyordu, makinalı tüfeklerin saldırısıyla ve karşı saldırılarla karşıt gruplar arasında kanlı çarpışmalar oluyordu. 20 Ağustos günü birkaç kişi öldürüldü. Saat 5.00'de, normal zamanlarda Çin'in neşeli ve canlı şehrinin sokakları tamamen boşalmıştı ve karşıt komando grupları arasında sokak çatışmaları oluyordu. Suküneti sağlamak için gönderilmiş olan askeri devriyeler tamamen çaresiz kalmışlardı, çünkü sözkonusu komitenin taraftarları olan örgütler onlara karşı savaş açma konusunda da tereddüt etmediler. Birkaç kişi de cezaevinden kaçınca durum daha da alevlendi ve hemen hemen bir anarşi durumunda olan şehir, talan edilmeye başlandı; suçluları yakalamak amacıyla uyanık gruplar teşkil edildi ve bu nefret ve kargaşa havasına bir de idamlar eklendi.

Kültür Devrimi'nin aşırı uçlarının hiç düşünmeden ortaya attıkları parola, HKO'na karşı bir saldırı açılmasına yol açmıştı. Kanton'da bu durum Kültür Devrimini tam bir kargaşalığa boğmuştu.

Aşırı Uçların Başlıca Hedefi Çu En-lay'dı

Orduya karşı girişilen saldırılar özellikle Kanton'da dile düşmüştü, fakat bu saldırılar başka bölgelerde de oldu. Ordu tarafından tanınmayan gruplar bu fırsattan yararlandılar ve aynı mantıkla, yani ordu bizi desteklemiyorsa bu bizim hatalı olduğumuzu göstermez, onların revizyonist kampta olduğunu gösterir mantığıyla karşı saldırıya geçtiler. Bazı kuruluşlarda HKO propaganda gruplarının üyeleri, Çen Zaitao'nun avucunda olmakla ve "Vuhan revizyonistleri" taklit etmekle suçlanıyordu.

Buna rağmen orduya karşı girişilen saldırı aşırı solcuların saldırısının sadece bir yanıydı, diğer hedef ise Çu En-Lay'dı. Çin'de, her siyasi kampanya, halkı ikna edebilecek sloganlara ya da parolalara ge-

reksinme gösterir. Çu En-lay'ın mevkiisini baltalamak amacıyla kullanılan slogan açıklama gerektirmektedir.

Mayıs ve Haziran aylarında Parti basını akıllı bir şekilde, Liu Şao-şi kesiminin tükenmek üzere olduğu kavramını ortaya attı. Aşırı uçtıkları bu durumun sadece parti örgütü içinde böyle olduğunu söyleyerek bu iddiaya karşı çıktılar. Doğrudur, diyorlardı, birçok yüksek rütbeli önder görevden alındı, fakat onların temsil ettikleri akım siyasi ve ideolojik açıdan kuvvetli kaldı ve hâlâ bunlara karşı savaşılmalıdır. Başka bir deyişle, bir kişi Liu'nun ve onun siyasetinin tam bir izleyicisi olmadan da revzyonist olabilir. Bunun açık bir işareti, Tan Çen-lin ve Dışişleri Bakanı Çen Yi özellikle hafifletirilmiş şartlardan yararlanmamalı, fakat Liu ve Deng Siao-ping ile aynı kategoriye sokulmalıydılar. Sonuç olarak büyük harfli afişler yeniden boy gösterdi bu kez, Tan ve Çen afişlere hedef oluyorlardı. Bu durum Temmuz ve Ağustos aylarında doruk noktasına ulaştı. Pekin merkezindeki duvarlarda sık sık görülen bir karikatürde Çen Yi'nin imajı canlandırılıyor, kalın çerçeveli gözlükle onu çizmek oldukça kolaydı.

Liu'nun çizgisinin ortadan kalkmadığına fakat yeniden canlanması için tehdit altında bulunduğu inanan "aşırı Maocular", Pekin'deki bazı örgütlerle, Çin Yi ve Tan Çen-lin'e, daha sonra ise açıkça Çu'ya karşı, saldırıları için işbirliği yapmaya çalıştılar. Onların gözünde Çu, Çen ve Tan'ı koruduğu için objektif olarak Liu'nun kampında yer alıyordu.

Pekin halkı sabahları işlerine giderken, geceleri Başbakan'a saldırı afişler asıldığını daha sık görmeye başladılar. Çu'nun başkan olarak yönetmekte olduğu hükümeti aşağılama çabaları tabii ki daha da ciddi bir olaydı, halkın muhalefeti yüzünden çalışmadığı ileri sürülen hükümet, görevinden alıkonmaya çalışılıyordu.

Bu tutum, bugün raslantı gibi görünen bütün olaylar dizisini açıklamaktadır, Ağustos ayı içinde Pekin'de, Dışişleri Bakanının kendi personeli ve dışardan gelen göstericiler tarafından ele geçirildiği sırada bu olaylar olmuştur.

Kültür Devrimi sırasında çalışanlar kendilerinden yüksek rütbede olanı görevden atmaya karar verebilirlerdi, fakat bu uygulama bakanlık seviyesine yükseltilmemişti. Çen Yi Politbüro dışında hiç bir merci tarafından görevden atılamazdı ve görevleri devrimci bir komite tarafından devralınamazdı. Dışişleri Bakanlığının işgal edilmesi durumu değiştirmek için yapılan bir girişimdi; sonuç olarak bakanlık seviyesinde değil, fakat ona yön veren Parti kesimi içinde iktidar değişiklik-

leri ilan edildi. Daha sonraları bu iktidar değişikliği kanunsuz ilan edildi. (7) Bütün bu olan bitenin hükümetin düzenli bir şekilde iş görmesini engellediğini söylemeye gerek yok sanırım.

Sonuç olarak bir dizi olay Çin'in ilişkilerinin gergin olduğu bazı ülkelerin, diplomatik temsilcileriyle ilişkilerini yıpratma amacı taşıyordu. Bu olaylar Çin hükümetini de yıpratmak amacındaydı. Eğer hükümet onlara sahip çıkmaz ya da tanımazsa, düşmanla uzlaşma içinde bulunma suçlamasıyla karşı karşıya geliyordu; eğer tasvip ederse, sokaklarda kurulan diktatörlüklere boyun eğmekle sorumlu tutuluyordu.

9 Ağustos günü Başkent'te alışveriş yapmakta olan bir Moğol diplomat bir grup genç Çinli tarafından öldürüldü. 17 Ağustos günü ise Sovyet Büyükelçisine saldırmış ve büyükelçi soyulmuştu, ayrıca bir diplomat arabası da yakılmıştı. Daha önemlisi 22 Ağustos'ta İngilizlerin, Hong-kong'da uyguladığı siyasetle ilgili olarak yapılan İngiliz aleyhtarı bir gösteri sonunda İngiliz heyeti hücumu uğradı. İngiliz Mümessilliği ateşe verildi ve sorumluları olan Donald Hopson ele geçirilerek aşağılandı. Askerler ve polis saldırganlara karşı koymaya çalıştılar. (Bu olayı bizzat seyretmiş olan bir kişi öyle ufak bir direniş olmadığını ve bazı koruyucuların yaralandığını bildiriyordu.) Fakat takviye güçler gelmeden pek birşey yapamadılar, takviye güçler geldiğinde bina duman içinde boğulmuş bir haldeydi.

Hükümet üzerinde baskı uygulayan ve huzursuzluklar yaratan aşırı sol grupların o sıradaki bazı diplomatik girişimlerden de sorumlu bulunması düşünülebilir. Bir keresinde Dışişleri Bakanlığı Kamboçya'ya bir telgraf yollayarak, Çin'in açıkça Kmer Krallığına karşı Kamboçya'nın devrim hareketine girişmesini teşvik eden bir açıklama yaptı. Prens Norodom Sihanuk haklı olarak çok kızmıştı bu işe ve Çin ile ilişkileri kesmekle tehdit eden bir tavır aldı. Bu tehdit karşısında Çu En-lay özür dilemek zorunda kaldı. Hongkong'daki Çinli komünistlerle İngiliz hükümeti arasındaki çelişme konusunda Pekin Parti örgütü içindeki radikaller Norodom Sihanuk'u teşvik ettiler, öte yandan resmi hükümet bu konuda suskun durma zorundaydı.

Pekin'deki İngiliz mümessilliğinin yakılması bardağı taşıran son damla oldu. Aşırı solcuların başlıca hedefi olan Çu En-lay neredeyse aktif olarak bunlara karşı çıkacaktı.

Ağustos 1967'de Çin'in Durumu

1967 yılının ayları birçok bakımdan Çin tarihinde görülmüş olan

(7) Vang Li'nin bizzat bakanlığa gelerek iktidar değişikliğini teşvik ettiği bildirilmişti.

en hararetle yaz aylarındandı. KùltürDevrimi'nin yolaçtığı gerilim had safhaya varmıştı, mûcadelenin en kritik ve gergin anları yaşanıyordu.

Fakat herşeye rağmen bu dönemeç noktası Mao ve taraftarları için tam da elverişsiz bir dönem olarak değerlendirilemezdi. Birçok şehirde ve eyalette oluşan iktidar değişiklikleri gerçek devrimcileri yetkili mevkilere getirmişti. İç Moğolistan, *Kiangsi*, *Honan*, Hunan, Çekiang ve *Kiangsu* gibi diğer bölgelerde Büyük İttifakın kurulması için komiteler oluşturuldu. Seçuan'da Li Çing-çuan, şensi'de ise Liu Lan-tao gibi bazı Mao aleyhtarları görevden alındılar. Sadece Kuangtung'da muhalefetin hâlâ güçlü olduğu söylenebilir.

1967 yazında olayların artması, muhalefetin gücüyle açıklanamaz, fakat Li Çieh, Kuan Feng, Çi Pen-yu ve içlerinde Vang Li'ninde bulunduğu diğer arkadaşlarının başlattığı hareketle açıklanabilir. Vuhan olaylarından bu yana Vang Li gerçekten bir kahraman haline gelmiş ve kendisini yanılmaz bir kişi olarak görmeye başlamıştı. (8) Bu grup Çu En-lay'ı da içeren saldırının kapsamını genişleterek, siyasi durumda yeni bir çelişme meydana getirdi. Li şao-şi ve onun ideolojik etkisinin yayılmasına karşı mücadelede ısrar etmelerinin nedeni vardı, Kùltür Devrimi'nin gelecekteki hedefleri, arasında Başbakan'ın da bulunduğu açıkça ima ediliyordu. Aşırı solcular Pekin'de , bu fikri halka benimsetmek için geniş kampanyaya başlamışlardı. Her gün, Çu'nun görevde tuttuğu Çen Yi teşhir ediliyor ve Çen Yi'ye saldırmak ve onu karşı devrimci ilan etmekle onu koruyan Başbakanı aşağılamış oluyorlardı ve ayrıca revizyonistlerin iktidara yanaştıkları anlayışını da geçerli bir duruma getiriyorlardı. Yaz aylarında aşırı solcuların kişkırtmalarından şüphelenmeyen bazı gruplar başkentte açıkça artık Liu şao-şi'nin işinin biran önce bitirilmesi gerektiğini açıkladılar. İstedikleri şey Parti merkezinin resmen açıklamada bulunarak onu siyasi olarak mahkum etmesi ve görevden atmasıydı. Her zamanki gibi afişler ve duvara yazılar yazma kampanyası kullanılmaya başlandı. Bu sağlıksız ayaklanış yine, Kùltür Devrimi'nin denetimi altında tutulduğu izlenimini yaratmayı amaçlıyordu. Bu noktaya gelindiğinde kitlelere bu işlerden bir kişinin sorumlu olduğu anlatılacaktı ve hatta bazı kişiler bu kişinin kim olduğunu belirtecek kadar ileri gittiler. Çu En-lay,

(8) Bu noktaya kadar Vang Li, iyi bir militan olarak bilinirdi ve Çu En-Lay ile arasındaki anlaşmazlık da düşmanca bir anlaşmazlık olarak görülmüyordu. Fakat şurası açık ki, Vuhan'dan sonra kendisini kaf dağında sandı ve en yüksek seviyedeki önderlerle eşit durumda görmeye başladı. Fakat Çin'in Temmuz ayında mahkum ettiği şey Partiyeye karşı saldırıydı ve Vang Li de bu saldırının Vuhan'daki temsilcisiydi.

bazı grupların Liu'nun işini bitirme yolundaki talepleri bu grupların üyelerinden bazılarının şimdiki Merkez Komitesinin karargahı olan eski Kraliyet Sarayının önünde açlık grevine gitmelerine yol açtı. (9) Sarayın girişine çadırlar kurdular ve pankartlar üzerine Liu'nun ortaya çıkmasını talep eden yazılar yazdılar. Bu taleplerin hiç olmazsa bir kısmını cevaplayabilmek için Parti önderliği 5 Ağustos günü yeni bir toplantı için çağrıda bulundu ve toplantıda Liu özeleştiri yaptı. Dışarıya yerleştirilen hoparlörler, halkın toplantı sırasında olup bitenleri duymalarını sağlıyordu, bu toplantıdan sonra aşırı solcular açlık grevlerine son verdiler. Fakat KDSG içinde katı bir çizginin savunucusu olanlar işleri olurluna bırakmaya yanaşmıyorlardı ve ertesi gün yani 6 Ağustos'ta, Liu'nun özeleştirisinin geçersiz olduğunu Liu'yu izleyenlerin faaliyetlerinin her zamankinden fazla olduğunu ve her an bir saldırıya geçebileceklerini açıkladılar.

Böyle bir fikrin ortaya atılması daha fazla huzursuzluğa yol açacak daha büyük çelişmeler yaratacaktı. Birçok yerlerde iş bırakmalar arttı ve öğrenim kesintiye uğradı. Çeşitli görüşlerin açıklanması afişlemeyle kısıtlandığı zamanlarda, aile anlaşmazlıkları yeterince kötü durumdaydı fakat genellikle fikir alışverişi eyaletlerde şiddet hareketlerine ve kan dökülmesine yol açıyordu. Dahası kendi şehirlerindeki şiddet hareketlerinden kaçan halk, gruplar halinde Pekin'e geliyordu. Orada kitlelere verilen özgürlüklerden ve kısmen ordu ve polis baskısının olmamasından yararlanarak çilginca hareketlerle giriştiler; Şimdiye kadar gerçekten böyle bir durum olmamıştı. Hırsızlık olayları kaydediliyordu ve karışıklıklardan ve kısmen de demiryolu işçileri arasındaki bölünmeden dolayı malzeme darlığı çeken bazı kollarda karaborsacılık yapılıyordu. Bütün Çin şehirleri içinde en sessiz olan Pekin bile, o yaz, bu kaçınılmaz şiddete kurban gitti. Sokaklardan silahlı gruplar geçiyor ve Sitan Pazarında birbirlerine ateş açan kişilere rastlanıyordu, bu gibi olayların arkasında yıkıcı hareketler geliyordu.

Kitle örgütleri giderek daha çok ikiye bölünme eğilimi gösterdiler ve Şubat'ta kurulmuş olan devrimci komitelerle ilgili olarak ciddi kavgalar süregeliyordu. Mesele, iktidar değişikliklerinin gerçekten devrimci mi, yoksa devrimcilik kılıfı altında revizyonist bir hareket mi olduğuydu. Haziran ayından bu yana komitelerin amaçlarına karşı gelmek işçiler arasında oldukça yaygın bir tavır olmaya başlamıştı. İşçiler grevlere gitmiyorlardı ve kendi kavrayışlarına göre işlerine devam edi-

(9) Büyük bir ihtimalle Çin Pen-yu onları teşvik ediyordu.

yorlardı, bu tavırlarından çıkacak olan bütün sonuçları da göze alıyorlardı çarpışmada, propaganda malzemesinin tahrip edilmesi ve aniden saldırıya geçecek olan hücum birlikleri vasıtasıyla kilit mevkiideki kişilerin kaçırılması gibi...

Başkent'in duvarlarında hiçbir zaman bu kadar fazla yaralının ve tahrip edilmiş binanın afişleri ve fotoğrafları olmamıştı. Bazı patlama fotoğrafları siyah çerçeveler içinde asılmıştı, bu fotoğraflarda genellikle bir grubun diğer bir grubun üyesine saldırısı yer alıyordu. Bu afişlerin başlıklarını suçlu olanlara karşı yöneltilen ithamlar oluşturuyordu. Diğer büyük afişler ise halkı canlı ve bir bütünlük içinde gösteriyordu... Fakat belki de çok uzun bir süre için değil; bu kişiler A ve B gruplarına karşı suç işlemekle sorumlu tutuluyorlar ve afişler onların tutuklanması için halka çağrıda bulunuyorlardı.

Bu anarşi değil de neydi? Ordunun yetkisi şüpheyle karşılanıyor ve onun oynadığı aracılık rolü baltalanmaya çalışılıyordu. İttifaklar yaratma ve devrimci komiteler kurma görevi ciddi bir şekilde engelleniyordu. Şiddetli bir mukabele için durum çok müsaitti.

III.

SON ENGELLERİN DE ÜSTESİNDEN GELİNMESİ

1. MAO YENİDEN ARAYA GİRİYOR

Mao, İkinci Bir Kez Görünürlerde Yok

1966 yılının Haziran ve Temmuz aylarında Mao'nun Pekin'de bulunmadığını hatırlıyoruz. Bence Mao bu işi isteyerek yapmıştı. Gayesi Kültür Devrimi'nin mümkün olduğu kadar geniş ve derin bir şekilde gelişmesi ve sonra da, kaçınılmaz çelişmeler ortaya çıktığı zaman, araya girip, muazzam siyasi ve moral itibarını kullanarak bu anlaşmazlıkları çözümlenmekti.

1967 Ağustos'unda Mao'nun yine bu taktiğini uygulamasına tanık olduk sayılır. Çu En-lay ile Van Li arasındaki mücadele zerveye ulaştığında, Mao gene ortada gözümeyişiyle dikkatleri üzerine çekiyordu. Bu kez de bilinçli hareket ettiğine inanıyorum, böyle hareket ederek çelişmelerin tam anlamıyla gelişmesini sağlıyor ve çözümlenecekleri anın gelmesini bekliyordu.

Mao'nun Bu Anlaşmazlığı Kesip Atması

Eylül ayının başlarında Mao Pekin'e döndü ve Çu En-lay'ın tarafını tutarak anlaşmazlığa bir son vermiş oldu. *Bu olay Kültür Devrimi'nin en önemli dönüm noktasıdır.* "Aşırı solun" "kendiliğindenci" akımıyla merkeziyetçiliğin gerekliliği arasında, Mao Merkeziyetçiliği seçmiş oldu.

O yaz Çen Yi'nin eleştirilmesi çelişmenin önemli unsuruydu. Mao bir keresinde aşağı yukarı şöyle diyordu: "Vang Li, Çen Yi'nin son kırk yıl içinde işlediği hatalardan daha fazla hata işlemiştir." Mao'nun Çin'de çok iyi bilinen keskin zekasına bu olayla bir kez daha geniş bir şekilde tanık olundu. Mao, Dışişleri Bakanına yöneltilen suçlamaların

da abartmalı ve temelsiz suçlamalar olduğunu belirtiyordu. Mao, Çen'in görevini koruyacağını belirtiyor ve kendisine yöneltilen eleştirileri gözönünde bulundurarak eski hatalarını düzeltmeye çalışacağını söylüyordu. Aşırılık taraftarlarına gelince, Mao onları hatalı davranmakla suçluyor, hem onları hem de Dışişleri Bakanlığı'nda onların etki altında bulunan grupları kınıyordu.

Mao, Çu'yu desteklediğini belirtir belirtmez KDSG'un önderlerinden Çen Bo-da ve Çiang Çing, başkentteki bazı kızgın gruplara Başbakan'ın durumunu açıklayarak onu haklı göstermeye çalışmışlardı. Anında Çu'ya karşı yürütülen kampanya son buldu, Çen Yi ve Tan Çen-lin'in durumlarında da aynen böyle olmuştu.

Mao, bildiği yolda ilerleyerek orduya karşı tam bir güven beslediğini açıkladı. Kültür Devrimi sırasında HKO'nun yaptığı hataların ufak tefek hatalar olması hatta bunlara hata bile denilemeyeceği ve her ne olursa olsun bu hataların da düzeltilmiş olduğu üzerinde duruyordu. Mao, orduya karşı girişilen her türlü saldırıya anında göğüs gerilmesini talep etti. Bu nedenle ordunun desteklenmesi amacıyla ülke çapında bir kampanya çağrısında bulundu. Kanton için özel bazı talimatlar yayınladı ve Huang Yung-şeng'i destekledi. Çu Kantondaki birbirine düşman kesimlerin görevlilerini kabul etti ve Merkez komitesinin Huang'ı desteklediğini bir kez dah önemle belirtti; onların, Huang ile Tan Çen'lin'i karşılaştırmalarının kesinlikle yasak olduğunu bildirerek, on iki maddelik bir anlaşmayı imzalamalarını ve böylece de anlaşmazlıkları çözümleyerek birliği sağlamalarını temin etti. Huang Yung-şeng başkanlığında Büyük İttifak için çalışma yapacak olan bir grup kuruldu. Bir süre önce 5 Eylül günü Askeri Komison Kuangtung'daki isyancı gruplara silahlarının başına dönme emri vermişti.

2. YENİDEN DÜZENİN SAĞLANMASI

Kültür Devriminin önderliğinde Yapılan Temizlik

Düzeni yeniden sağlamanın tam zamanıydı. Bunu gerçekleştirmek için iki yönlü bir hareket başlatıldı: bir yanda, ülkeyi neredeyse büyük bir kargaşa içine sürüklemiş olan bu çılgınlık derecesindeki özgürlüğü durdurmak amacıyla bazı ılımlı baskı tedbirleri getirilmesi emrediliyor, diğer yandan da, daha önceki aşırılıklar sonuc dağılan çeşitli devrici grupları bir araya getirmek için gayret gösteriliyordu.

Lin Çieh, Vang Li, Kuan Feng KDSG'dan atıldılar. Çi Pen-yu gö-

revinde bırıldı, fakat rolü büyük ölçüde azalmıştı. O yaz, olaylarla ilgili olarak özeleştiri yaptığı söylentileri mevcuttu.

Her zamanki gibi büyük harfli afişler ve resmi yayınlar kanalıyla aşın solcuların kötü hareketlerini teşhir etmek için geniş bir kampanya başlatıldı. Afişlerde esas olarak şunlar yazılıydı: Kendilerini aşırı solcu olarak ilan edenlere dikkat edin; bunlar bal gibi kendilerini gizleyen sağcılar olabilirler, amaçları Proletaryanın Karargahlarını (halka, Çu ile Mao'nun arasının kötü olduğuna inandırma girişimine atıfta bulunuluyor) ve HKO'nu bölmektir. Ordu içinde 1 Ağustos tarihinden sonra ortaya çıkmış olan bir avuç revizyonistin alaşağı edilerek tasfiye edilmesinin öğütlenmesi hatalı bir davranıştı.

Bir duvar gazetesi bu konuda çok daha açıklayıcıydı. Vang Li ve taraftarlarının Onaltı Mayıs Müfrezesi (1) diye adlandırdıkları gizli bir örgüt kurduklarını yazıyordu. Bu konuda soruşturma başlatılmıştı. Yavaş yavaş Pekin sokaklarında, bu gruba dahil olan ve Çu En Lay'a karşı girişilen saldırılardan sorumlu tutulan kişilerin fotoğrafları görülmeye başlandı. Bunlar, son aylardaki kargaşalıklara yol açtıkları ve Vudon yolunu, yani şiddeti içeren çarpışmalar yolunu isteyerek seçtikleri için suçlanıyorlardı. 22 Ağustos günü İngiz mümessilliğinin yakılmasından sorumlu olan bazı kişiler tutuklandılar. Şehrin duvarlarında "Kra Eller Kesilmelidir" sloganı görülmeye başlandı. Çin'in siyasi küfürleri arasında "kara el" gizli ve kötü niyetli güç anlamına gelir. Onaltı Mayıs Müfrezesine bir sürü suçlama yöneltilmişti, bunların hepsi de şu fikir etrafında toplanıyorlardı. Liu Şao-şi'nin geri çizgisini oluşturan burjuvazi (2) giderek yenik düşmekte olduğu için taktiklerini değiştirmeye zorlanmıştı. Mesele sağcı leoparın postunu değiştirmesiydi. Fakta gerçekte yaptığı şey Kültür Devrimini baltalamak ve proleteryanın Mao yanlısı birliğini bozmak için sadece solculuğu kılıf olarak kullanmakta olmasıydı.

Vang Li ve Kuan Feng'e (3) gelince, Liucu akımı değişik bir biçimde uyguladıkları yolundaki resmi olmayan suçlamaları açıkça kabul etmek çok kolaycı bir davranış olurdu. Kültür Devrimi'nin başlangıç safhalarında bu kişilerin adları en koyu Mao taraftarlarının arasında geçiyordu. Herşeye rağmen bunların eğilimlerinin Çin'in siyase-

1) Bu isim, 1966 yılında Merkez Komitesi tamiminden alınmıştı, bu tamimde Peng Cen'in rapor taslağı reddediliyordu. Bkz. Ek 2'deki tamim metni.

2) Liu, uzun zamandan beri siyasi yönden etkisiz kılındıysa da, ismi hala geçiyordu, çünkü Çin'de fikirler cisimleşme ihtiyacı duyarlar.

3) Lin Çieh'e ne oldu bilemiyorum. Çi Pen-yu'ya gelince, sözü geçen zaman içerisinde siyasi olarak mahkum edilmemişti.

tini tehlikeli bir yöne ittiği inkar edilemez. Bazı sloganlarının ve talimatlarının aceleci bir şekilde ortaya atılması ve siyasetten uzak bulunmaları Çin önderlerinin kabul edebilecekleri bir şey değildi. Mao'ya karşı gelen bazı tutucuların aşırılığı savunanlar tarafından yaratılan akımı kullandıkları ve Kültür devrimi'ni kargaşalığa boğmaya çalışan akımı kullandıkları bir gerçektir. Bu durum özellikle Kanton'da böyle oldu. Vang Li ve Kuan Feng'in hataları hiç şüphesiz muhalefete destek sağlamıştı. Yabancı ya da Tayvan'lı ajanların, kendi amaçları uğruna kargaşalıklardan yararlandıkları da pek gözden kaçmamıştı. Fakat bu iki kişinin bu tür yabancı ajanlarla bağı olduğu ya da karşı devrimci tertiplere karıştıkları, (4) gerçek dışı görünmektedir, en azından o sırada edindiğimiz özel istihbarat bunu kanıtlamaktadır.(5)

Mao Zedung'un Talimatları

Eylül ayının ikinci yarısında her kavşakta uzun duvar afişleri görülmeye başlandı. Okunduktan ve genellikle aynı yazıldıktan sonra bu afişler hararetle tartışmalara yol açıyordu. Kitle örgütlerinin büyük bir çoğunluğu bunları broşürler halinde yeniden yayınlıyorlardı, ya da banda alarak bütün Çin'de baştan aşağı dolaştırıyorlardı. Aylarca bunlar, ya tam metinler halinde ya da iyi bir özümlemeyle dağıtıldı. Kısa bir süre sonra uçakla Çin'in iç kesimlerine gittim, uçakta Parti Başkanı'nun bütün talimatlarının hostes tarafından okunması beni şaşırttı. Bu olaylar en azından, bu metne verilen önemi ve Çin'de propagandanın ne kadar yoğun çalıştırıldığını göstermektedir. Buna rağmen yine de bu metnin resmi yayında yer alması çok uzun bir zaman aldı. Çünkü,

4)Çin'de bazı suçlamalar yapılmıştır, fakat bu suçlamalar sadece Duvar gazetelerinde ve Kızıl Muhafızların gazetelerinde görülmüştür, resmi yayınlarda görülmemiştir.

5) 1971 yılında Pekin'den döndükten sonra Wilfred Buroheet bu olaya değindi ve bir tertipten söz etti. Fakat makalesi (ABD'de 12 Mayıs, 1971 tarihli Guardian gazetesinde yayınlanmıştır) meseleye yeni bir açıklık getirmemektedir. Onaltı Mayıs Müfrezesinin, önceki hükümete karşı düşmanlık beslediği doğrudur. (yani Kültür Devrimi'nden önceki, Çün En-lay'ın yönetimindeki hükümete) Endonazy'a da ki Pekin Büyükelçiliğinin eski Çinli danışmanı, Yao Tung Şan'ın Çen Yi'nin yerine geçmek üzere sırada olduğu tahmin ediliyordu. Onaltı Mayıs Müfrezesinde Yao'nun rolü gerçekten de neydi? Ya peki ilk önceleri üçkağıtçı, daha sonradan ise revizyonist ve karşı devrimci olarak değerlendirilen Amerikalı Sydney Rittenberg'in bu olayla ilgisi neydi? Buhranın doruk noktada olduğu bir anda Dışişleri Bakanlığının dosyaları neden çalındı? Onaltı Mayıs Müfrezesi, "kahrolsun Liu, Teng-lao (Çu)" sloganının yerine "kahrolsun Liu Teng-Çen (Yi)" sloganının geçirek dolaylı olarak Tao Çu'nun durumunu düzeltti mi? Bu sorular halen cevapsız kalmaktadır.

sadece *Pekin Gazetes*, Şanghai'nın *Ven Huy Pao*'su gibi maahalli gazetelerde yayınlanıyordu. İnsan bazen böyle bir metnin niye bazı gazetelerde yayınlanıp da bazılarında yayınlanmadığına şaşırıyor. Bunun birçok nedeni olmasına rağmen, metnin "paralel yayın"da yer alması, ona sadece yarı resmi bir sıfat veriyor ve böylelikle de siyasi durum gerektirdiğinde, talimatlarda değişiklik yapmak dah akolay oluyordu.

Bu önemli metnin tam bir çevirisini bulamadım ve bu nedenle de bu kitabın eklerinde yayınlamadım. Fakat herşeye rağmen göze çarpan noktalara işaret etmeye değer.

Part Başkanı, son birkaç haftadır Pekin'den uzakta, kuzey, doğu ve merkezi Çin'in doğu eyaletlerinde gazilere çıktığını belirterek, metne başlamaktadır. Başkan, durum için mükemmeldir diyor, böyle bir değerlendirme, henüz sözünü etmiş olduğumuz fırtınalı olaylar açısından oldukça şaşırtıcı görülebilir. Fakat Mao, herşeyin başında KDSG'un üyeleri arasındaki aşırılık taraftarlarının iddialarını yalanlamak istiyordu. Mao'ya göre Kültür Devrimi'nin en büyük yararı, kitlelerin, hayati önem taşıyan siyasi mücadele içinde tam olarak seferber edilmesiydi ve yine Mao'ya göre, bu sayede kitlelerin siyasi uyanıklıkları hatırı sayılır bir derecede artmıştı. Mao memnuniyetle şu noktaya işaret ediyordu; Kültür Devrimi, sadece fabrikalarda ve devlet dairelerinde değil aynı zamanda, bütün şehir ve kasabaların her kesiminde ve hatta her evde önemli bir konu haline gelmişti. Ben şahsen Mao'nun bu iddiasına katılıyorum: Çin halkının, siyasi bakımdan dünyanın en uyanık halkı olduğu şüphe götürmez bir gerçektir.

Mao, uzun uzun kitle örgütlerinin ittifakı konusundaki meseleler üzerinde duruyordu ve idari mekanizmanın her kademesinde üçübirlik bileşiminden oluşan devrimci komitelerin nasıl yaratılacağı konusunda tavsiyelerde bulunuyordu. Mao'ya göre üçlü bileşimin hedefi, birçok parti kadrosunu(6) kurtarmaktı. Onaltı Maddelik Parti Kararı'nın Ağustos 1966'da yayınlandığı tarihten bu yana Mao bu önerisini yeniden tekrarlar ştı fakat, Kültür Devrimi'nin fırtınalı akışından ve kendiliğindenci s. pmalar yüzünden bu öneri çok az uygulanmıştı.

Mao ülkede yaptığı gezilerde idari mekanizmanın birçok kademesindeki kadroların eleştirildiğini gördü. Bazı bölgelerde kitlelerin, bazı kadrolara karşı düşmanlık derecesine varan tavırlarına biraz şaşırıldığını

6) Bazı yabancı yorumcular, "kurtarmak" kelimesi kişilerin tutuklandıkları yolunda bir kanıt olarak kullanmada oldukça aceleci davrandılar. Çin'in siyasi dilinde "kadroların kurtarılması" demek, eleştiri yapanların ve tavırlarını düzeltenlerin görevlerine iade edilmesi demektir.

belirtiyordu. Kendiliğindencilerin ve aşırı solculrın kullandıkları sloganları gözönünde bulunduran Mao, bu durumun yüzeysel bir şey olmadığını söylüyor ve derin kökleri olduğu sonucuna varıyordu. Mao Zedung açıkça " "bu kadrolar kendilerini kitlelerden kopardıklarını" söylüyordu. Neden bu kadrolar eleştiriliyor ve bazen de işçiler ve öğrenciler tarafından kabaça horlanıyorlardı? Neden bu kadrolar akülahlar giydiriliyor ve neden bunlara rezilane afişler taşıtırılıyordu? Bu, Mao'nun karşı ıktığı ve hatta yasakladığı bir uygulama değil miydi? Bzi kadroların daha iyi ücret almasının ve meslekdaşlarından daha rahat evlerde yaşamalarının nedenleri basitti ve bazı kadroların özel arabaları vardı; bütün bunlar kendi aralarındaki ve kitlelerle ilişkilerindeki ayrılıkları gösteriyor ve halkın bazı kadrolara karşı duyduğu hoşnutsuzluğu açıklıyordu. Dahası, bazı kadrolar çok otoriter tavırlara sahiptirler; kitlelere ve diğer kadrolara danışmadan kararlar almaya yetleniyorlardı. Bu metinde Mao, açıkça değişmesi gereken şeylere işaret ediyordu.

Kitle örgütleri arasındaki ittifaka gelince, bu, sadece ortak bir değerlendirme sonucu olmalıydı. Bazı örgütlerin, diyordu Mao, ancak çekirdeği oluştururlarsa ittifak kurma yanlısı olmaları daha fazla patırtı çıkarmadan ortadan kaldırılması gereken bir tavidir. Mao akıllıca şuna işaret ediyordu "Hiçbir örgüt kendisini çekirdek ilan edemez. Böyle davrananlar çok ahmakça bir hareket yapmaktadırlar."

Tutucu eğilimli kitle örgütlerine de değinen Mao, bu örgütlerin çok az sayıda olduğunu öne sürüyordu. Tutuklamalar, Mao Zedung'a göre meselelerin üstesinden gelmede kullanılan zayıf bir yöntemdir. Hükümet çok az kişiyi tutuklamalıdır ve bu da talep üzerine ve kitlelerin yardımıyla olmalıdır.

Mao, işçi sınıfı içinde ittifak kurulmasının önemini belirtir ve işçiler arasındaki çatışmaların durdurulması yolunda çağrıda bulundu. Mao'nun bu konuyla ilgili sözleri sürekli olarak tekrarlanıyordu. Hemen hemen her gün parti yayınlarında şu alıntılara rastlanıyordu: "İşçi sınıfı içersinde hiçbir temel menfaat çelişmesi yoktur" diyordu Mao. "Özellikle proleterya diktatörlüğü altında, işçilerin, iki başlıca düşman kesimi oluşturan örgütlere bölünmesi için hiç bir neden yoktur."

Mao'nun talimatları birkaç sayfalık fikirleri ve değerlendirmeleri içerir. Bu talimatların yoğun bir şekilde yayınlanması Kültür Devrimi içinde yeni bir aşamaya yolaçtı. Bu aşamada birlik ve yeni devrimci komitelerin kurulması yolunda bir ilerleme görüldü.

Ortalık Sakinleşiyor

Parti propaganda mekanizmasının iki yönlü bir atılım yapması gerekiyordu, bunlardan biri ittifakları sağlamlaştırmak, ikincisi ise aşırılık taraftarlarının kendiliğindenciliğiyle mücadele etmekte. Kendiliğindencilerin, burjuva gerici çizgisinin saldırıya geçtiği yolundaki iddialarına karşı gelebilmek için, Parti, bu çizginin bütün amaçlarının yenilgiye uğramış olduğunu kanıtlıyordu. İlk defa olarak resmi yayın, gericiler karşısında kesin bir zafer kazanıldığını ve burjuvazinin karargahlarının dağıtıldığını açıkladı. Bu açıkca Liu Şao-şi kesiminin başlıca önderlerinin iktidardaki mevkilerinden atıldıkları ve bu nedenle kayda değer bir saldırıya girişemeyecekleri demektir.

Ordunun desteklenmesi yolundaki çağrılar da sayısız denecek kadar çoktu. Orduyu metheden bir dizi makele içinde, diğer konuların yanısıra ordu proletarya diktatörlüğünün kalesi olarak değerlendiriliyordu. Kültür Devrimi HKO sayesinde devam edebilmişti. Halk ve ordu arasındaki ittifak, hareketin başarısı için mutlaka gerekliydi: Orduya saldırmayın!

Nisan ayında olduğu gibi Liu Şao-şi'ye karşı saldırılar yeniden başlatılmıştı. Amaç yine ortak düşmanı hedef alarak birliği kuvvetlendirmektir. Devrimci kitle eleştirisi denilen şey yeniden başlatılıyordu: Liu'nun eserleri harfi harfine inceleniyordu; aynı şekilde siyasi, bilimsel, eğitsel, askeri ve endüstriyel her alandaki görüşleri de inceleniyordu ve bunların hepsi rezalet şeyler olarak damgalanıyordu. Bir kere daha binlerce afiş yazıldı ve duvarlara yapıştırıldı. Sokaklarda her işyerinin binasının dışında tahtadan bir pano görülmüyordu. Bunların üzerlerine belirli olmayan aralıklarla bazı bilgiler ve karikatürler konuyor ve sürekli olarak yenileriyle değiştiriliyordu. Amaç, yoldan geçen herkesin binanın içine girmeden o fabrikada ya da dairede ne olup bittiğini bilmesiydi. Bu panolar, şehir dükkanlarının yıpranmış duvarlarında ya da pencerelerinde bir çağrı anlamına geliyordu. Bütün duvarlar ve pencereler uzun zamandır birbiri üzerine yapıştırılan afişler altında artık sanki yok olmuşlardı.

Çu En-lay'ın kesin bir şekilde başbakanlık olarak belirlenen mevkii yenilendi. Milyonlarca basılan tek renkli bir afişte Çu, Mao ile birlikte beşli bir grubun içinde görünüyordu. Diğer dört kişi ise, Lin Biao, Çen Bo-da, Çiang Çing ve Kang Şeng idi. Böylece Çin'de herkes, Çu En-lay'ın, Proletaryanın Karargahı diye adlandırılan Mao'nun en yakın arkadaşlarından oluşan grubun içinde bulunduğu hatırlatılmış oluyordu.

1 Ekim 1967' de, şaşılacak bir şekilde, Cumhuriyetin kuruluşunun onsekizinci yıldönümünü kutlama törenlerinde Çen Yi yeniden ortaya çıktı. Ona karşı yürütülen kampanya Şubattan beri aylardır sürüyordu. Muazzam şakacılığıyla tanınan Çen, ilk önceleri saldırılara karşı uzun bir süre mütebessim kaldı. O sıralarda Çin'de onun hakkında bir sürü hikaye dolaşıyordu, bu hikayelerden bir tanesi onun Kızıl Muhafızlar'la ilgili olarak keskin zekasını ve ince alaycılığını gösterir. Diğer bakanlar Kızıl Muhafızların karşısında tir tir titrerken Çen, kendinin aşağılanmasına hiç bir zaman izin vermedi ve onları alay konusu yapacak hiç bir fırsatı kaçırmadı.

Bir keresinde bir yabancı heyeti karşılamak amacıyla Pekin havaalanına giderken bir grup Kızıl Muhafız karşısına çıktı. Çen arabasından çıktı ve dalgın bir dikkatle bu gençlerin kendisine çektiği nutku dinledi, bu vaazın arasına Mao'nun eserlerinden gelişigüzel seçilmiş alıntılar serpiştirilmişti. Nutuk bittikten sonra Çen, bu genç eleştirmenlerine teşekkür etti ve arabasına bindi. Arabayı çalıştırmadan önce dışarı doğru uzandı ve kendi *Seçme Sözler* kitabını açarak okudu.

"Şimdi sıra bende" dedi. "Başkan Mao'dan 320. sayfadan bir alıntı okumama izin verin: (7) Başkan Mao şöyle diyordu: "Çen Yi iyi ve sadık bir yoldaştır. Kızıl Çete mensubudur."

Bunu okur okumaz arabasını çalıştırarak yoluna devam etti, bu iş çok sinirlenen Kızıl Muhafızlar onun arkasından lanet okuyorlardı.

Çen'in bir başka hikayesi, Pekin'de çeşitli kitle örgütlerinin hazır bulunduğu bir özeleştiri toplantısında anlatıldı. Bir keresinde Kızıl Muhafızlar sahneye çıkarak Çen'i küfür yağmuruna tuttular. Bir tanesi özellikle çok hiddetliydi. Atıp tutmaya devam ederken Çen ayağa fırladı ve ona doğru yürüdü, önünde eğilerek yine dik durdu ve kalabalığa karşı incecik bir sesle "Çen Yi bir daha asla böyle bir şey yapmayacaktır!" dedi. Herkes kahkahalarla gülmeye başladı.

Uzun vadede Çen Yi moral bakımından zayıf düşmüştü, bir bunalm içinde olduğu söyleniyordu ve hasta olduğu söylentileri yayılıyordu, bu söylentiler her zamanki türden, "diplomatik" söylentiler değildi. Onu, 1 Ekim kutlama törenlerinin akşamı şölende gördüm, zayıf ve soluk görünüyordu. Hem bakanlıkta hem de Politbüro'da mevkiini muhafaza ettiğine göre belli ki Mao onu koruyordu, fakat itibarı hiç bir zaman Kültür Devrimi'nden önceki zamanlarda olduğu gibi yüksek değildi.

Sonbaharda ülkenin her bir yanında düzen sağlanmıştı. Bu nokta-

7) Çin baskısı sadece 270 sayfadan ibarettir.

dan itibaren Mao'nun çabaları zaferi sağlamlaştırmaya yöneldi. Kültür Devriminin fırtınalı bir havadan sonra sakin günlere kavuşacağı rahatlıkla söylenebilir.

EK NOT 1973

Bugün, aşırı solculuğun kaynakları ve tezahürleri daha iyi bilinmektedir. Bu akıma karşı yürütülen mücadele 1967 yılından 1972 yılına kadar sürdü. 1971 yılı birçok olağanüstü ve acıklı olaya sahne oldu, bunlardan en önemlileri, Çen Bo-da'nın düşüşü ve Lin Biao'ya karşı saldırı idi, bunları, Lin'in, ölümünden sonra Mao'ya karşı komplo düzenlemekte olduğu suçlaması izledi.

Herşeye rağmen, biz bugün aşırı solcu hareketin tabiatını ve önemini, benim bu kitabı yazdığım yıllardakinden daha iyi biliyorsak da, bu çok önemli uluslararası yankıları olan konu hakkında hâlâ bilgi yetersizliği vardır.

Kesin olarak bildiğimiz bir şey varsa, o da, Vang Li'ye, Kuan Feng'e ve Çi Pen-yu'ya karşı yürütülen saldırıların resmi bir karakter taşıdıklarıdır. Bu kişiler, bir süre propaganda alanında çok etkin olan ve Dışişleri Bakanlığını denetimi altına almak için büyük gayretler sarfetmiş bulunan gizli karşı- devrimci grubu, Onaltı Mayıs Müfrezesini kurmakla suçlanıyorlardı. Bu kişilere karşı ileri sürülen iddialar, bilinen "aşırı solculuk" suçlamalarından tutun da, grubun sadece Amerikan emperyalizmine değil aynı zamanda Sovyet revizyonizmine de hizmet ettiği iddialarına kadar varıyordu.

Endonezya Büyükelçiliğinin eski danışmanı ve aynı zamanda bir Onaltı Mayıs Müfrezesi üyesi bulunan Yao Tung-şan, bir ara Dışişleri Bakanı olan Çen Yi'nin ayağını kaydırmaya çalışmıştı. Çen'in şahsına yöneltiyormuş gibi gösterilen saldırılar aslında Çu En-lay'ı ve onun dış politikasını hedef alıyordu. Çu, çeşitli milli kurtuluş hareketlerine gerekli yardımları yapmamakla ve Güneydoğu Asya ve Afrika'da milliyetçi rejimleri desteklemekle suçlanıyordu. 1967 yılının Mayıs ayında Pekin'e döner dönmez, Yao, Çen Yi ve Çu'yu yıpratmak için yoğun bir kampanyaya girişti. Her ikisinin de, kendi alanlarında Çin'in dış politikasındaki başarısızlıklardan sorumlu bulduklarını göstermek istiyordu. Yao Ekim ayında tutuklanana kadar bütün bir yaz boyunca ve sonbaharın başlarına kadar bu kampanyayı sürdürdü.

Mao ve Kültür Devrimi'nin önderleri için bu hareket aşağıdaki alanları vurgulamak amacıyla başlatılmıştı: Eğitim ve öğretim, edebi-

yat, gazetecilik, halk sağlığı ve ülke içi idare. Bu alanlarda revizyonizm değişik derecelerde tehdit teşkil ediyordu. Bu kesimde düzeltilmesi gereken hatalar işlenmiş olsa bile Dış politikada durumun böyle olmadığı söyleniyordu.

u En-lay'ın Mao'nun onay ve desteğiyle dış politaya yn verdiğine ve vermeye devam ettiğine şphte yoktur. Ayrıca strateji ve taktiklerin gizli ve çoğu kez zor manevraları gerekli kıldığı bu karmaşık görevinde u En-lay, Mao'nun onayı olmadan hiç bir karar almamıştır. Pek tabii Mao ve u dış olaylarda bir hayli güçlükle karşılaşmışlardı. Fakat diplomatik alanda Yao Tung-şang, u En-lay'a saldırırken Mao'nun siyasetini savunduğuna kimseyi inandıramazdı.

Dışışleri Bakanlığında önemli bir yetki sahibi olduğu birkaç ay içinde Yao, bazı acaip ve tehlikeli girişimlerde bulundu. Çin hkmetinin Burma ile ilişkilerini kesmesine sebep oldu. Aynı Şey neredeyse Nepal içinde sözkonusu oluyordu, coğrafi açıdan Hindistan'a yakın olan her iki ülke de Pakistan gibi Çin ile iyi diplomatik ilişkilere sahiptiler. Hepsi de gerici rejimlerle ynetiliyorlardı fakat, Sovyetler Birliğinin desteğini alan Hindistan'ın tehdidi altında, bulkelerle iyi ilişkileri korumak stratejik bakımdan Çin için çok önemliydi. Yao Teng-şan'ın, Burma ve Nepal'deki Çinli azınlıkları sadece yüzeysel nitelikte kalacak olan devrimci kargaşalık çıkarma yolunda kullanmaya çalıştığı belinen bir Şeydir. O, aynı Şeyi Prens Norodom Sihanuk yönetimindeki Kamboçya'da da yapmıştır. Bütün bunlar dış politikada basit bir kavramın değil, uluslararası durumun kötü bir Şekilde inkndır.

Aynı sırada Çin ile İngiliz yetkilileri arasında bazı olaylar oldu. Yao'nun tepkisi İngilizlere ultimatom çekmek daha sonra da Pekin'deki İngiliz temsilciliğini yakıp yağmalamayı örgütlemek oldu. Bu hareket, anlaşmazlığın niteliğini oldukça aşmıştı. Sovyet Amerikan işbirliğinin Çin'in dünyadaki rolünü tehlikeli olmasa da nazik bir duruma soktuğu bir anda Yao, Çin'in düşmanlarına Çin'in aleyhine kullanabilecekleri Şekilde cephaneye sağlamış oldu.

lke içinde Onaltı Mayıs Müfrezesinin amacı, u En-lay'ı, eskiden Liu şao-şi'yi olduğu kadar, saldırıların hedefi haline getirmektir. Aslında istenilen Şey, "nceki hükümetin" yani, Kültür Devriminden önce u En-lay'ın yönetimindeki hükümetin aşağlanmasıydı. Hareketin mantığı aşağı yukarı Şöyleydi: u'nun revizyonist olduğunu ima ederek, saldırıları, çoğunun yozlaştığı ileri sürülen kadrolar üzerinde yoğunlaştırmak. Parti'de kitle halinde bir temizlik gerekiyordu. Onaltı

Mayıs Müfrezesine göre Başbakan kadroları savunmakla devrimi engellemiş oluyordu.

1966 yazında aşırı solcular tarafından yayılan sloganlardan bir tanesi oldukça karakteristikti. "Elli gün mü yoksa onyediy yıl mı?" diye soruyorlardı. Demek istedikleri şeydu: Liu Şao-şi'nin yardımı ve geçici etkisiyle kadroların "Elligün" boyunca işledikleri aşağı yukarı ciddi hatalar sadece bu "Elli gün"lük süreye mi mahsustu yoksa revizyonist akım onyediy yıldır devam mı ediyordu? Kadroların Temmuz ayındaki hatalarından söz etmek yeterli değildi; meseleye daha derinlemesine bakmak ve "1949'dan bu yana işlenen suçların hepsini" açığa çıkartmak gerekiyordu. Gerçekte aşırı solcuların ima etmek istedikleri şey onaltı madde kararının tersine "kara çizgi"nin kurtuluştan beri hakim olduğu idi. Bu savunulması zor olan bir tezdi fakat bu teze inananlarım, bir çok kadronun temizlenmesini savundukları açık bir şeydi.

Onaltı Mayıs Müfrezesi'nin orduya yönelttikleri saldırılara gelince Vang Li ve Kuan Feng, kuzeyde olup bitenlerin başlıca kışkırtıcıları olarak görünüyorlardı. Bunlar bu bölgede Zinghua Üniversitesindeki Kuay Ta-fu grubundan yararlanmışlardı.

Bugün 11. bölümde sözü geçen ordunun üç yüksek rütbeli subayının, 1968 yılında tasfiye edildiklerinde, Onaltı Mayıs Müfrezesi mensubu olmakla suçlandıklarını biliyoruz: Genelkurmay Başkanlığına vekalet eden Yang Çeng-vu; Pekin garnizonu kumandanı Fu Çung-pi, Hava Kuvvetleri Siyasi Komiseri Yu Li-çin.

Daha önce anlatmış olduğumuz Vuhan olaylarından sonra, orduya karşı sadece Kanton'da değil aynı zamanda eylemcilerin, Doğu Çin askeri kumandanı Su Şih-yu'yu esas hedef olarak kabul ettikleri Nanking'de de orduya karşı ciddi saldırılara girişilmişti. Güvenilir kaynaklara göre, Kuay Ta-fu, taraftarlarının bazılarını Nanking'e göndermek suretiyle bu işe karışmış bulunuyordu.

Onaltı Mayıs Müfrezesi'nin, 1967 yılı yazında meydana gelen şiddet hareketlerinde oldukça önemli bir payı vardır. Onaltı Mayıs Müfrezesinin durmadan tekrar edilen açıklamalarına göre, revizyonistler yeneden eski güçlerini kazanıyorlar ve 1967 Ocak ayında, atılmış oldukları görevlerine geri dönüyorlardı, bunlar silahlı güçle durdurulmalıydılar. 1 Ağustos Ordu Gününde, Mao'nun şu sözleri üzerine yeni bir kampanya başlatıldı: "Siyasi iktidar tüfeğin namlusundadır." Haftalarca, günde yirmi dört saat tekrarlanan böyle bir slogan zamanın şartları içinde yangına körükle gitmek demektir. Birbirlerine rakip olan sivil kesimler arasındaki savaşlar görülmemiş bir yoğunluğa ulaştı ve asker-

lere karşı girişilen saldırılar birçok kişinin harcanmasına yolaçtı. 1970 sonbaharında Çu En-lay durumu Edgar Snow'a aynen böyle anlatmıştır. (8) Onaltı Mayıs Müfrezesi'nin bütün faaliyetlerinin Mao'yu ve onun doktrinlerini savunan bir kampanya görünümünde sürdürüldüğünü de unutmamak gerekir. (9) Bu sırada Yang Çeng-vu bir makale yazdı. Makalesinin ismi şöyleydi: "Yüce Başkanımız Başkan Mao Zedung Düşüncesinin Mutlak Hakimiyetini Sağlamak İçin Her Zamankinden Fazla Çalışalım." Bu makalesini Yang Çeng, baştan sona özürlerle donatmıştı. Bilindiği gibi Mao bu tür makalelerden memnun kalmadığı gibi ayrıca bu gibi taktiklerden de etkilenmiyordu.

Onaltı Mayıs Müfrezesi hakkında kesin olarak bildiğimiz bu malzemeyle yetinelim. Yao Tung-şan'ın, Vang Li'nin, Kuan Feng'in ve Çi Pen-yu'nun çok ciddi hatalar işledikleri gerçektir. Bunu kanıt göstermeye bile gerek yoktur. Buna rağmen bu aşamada, diğer aşamalarda da olduğu gibi, diğer Çinli önderlerin önemli hatalar yaptığını fakat bunların karşı- devrimciler olarak değerlendirilemeyeceğini gördük. Bu önderler enine boyuna eleştiriliyorlar, ağır bir şekilde suçlanıyorlar, fakat genel anlamda aşağılanıp itibarları düşürülüyordu. "Düşman" olarak değerlendirilebilecek noktaya ulaşmamışlardı ve bu nedenle kendilerini düzelttikleri takdirde devrimci mücadele ile yeniden bütünleşebiliyorlardı.

Örneğin Parti eski Genel Sekreteri Deng Siao-ping'in durumu böyleydi. Deng Siao-ping radikallerin saldırılarında sık sık Liu Şao-şi ile bir tutulmuştu. Vuhan askeri komutanı Çen Zay-tao da bazı kaynaklara göre yeniden eğitilmişti. Öyleyse farklılık nedir ve bir çelişkinin düşmanca olup olmadığını kararlaştırmak için kriter olarak ne alınmaktadır? Çin'de karşı- devrimci olarak nitelendirilmek için gerçek bir kanıt, ciddi hatalar, birçok suçlama ve somut bir karşılaştırma gereklidir.

Aşırı solcuların durumunun ciddi olduğu kesindir. Bazı gözlemciler, Onaltı Mayıs Müfrezesinin, çok ileri gitmek isteyenlerin arasında bulunmadığını ve bu nedenle şiddet ve kan dökücülüğün tuzağına düşüğünü sanabilirler. Bizzat Çinli önderlerin dahi, fazla açıklık getirmedikleri bu konuya herhangi bir yorumcu nasıl cevap verebilir? Diğer yandan onların fikri açık seçiktir: Onaltı Mayıs Müfrezesi gerçekten karşı-devrimcidir. Bu, Çinli liderlerin, üyelerini mahkûm etmeleri için

8) Bkz. Uzun Devrim, Yücel Yayınları, İstanbul

9) Hatırladığımız kadarıyla aşırı solcular Partinin propaganda bürolarına oldukça sızmışlardı.

sıradan bir nedenden daha fazla bir şey açıklıyor mu? Onaltı Mayıs Hareketine yabancı ajanların sızdığı ve bazı düşman kuvvetleriyle elele iş gördüğü ima edilmektedir. Bu da fazla bir şey söylemiyor çünkü konu hakkında daha fazla kesin bilgimiz yok, buna rağmen 1969 yılından bu yana yapılan açıklamalar var. Ayrıca, Dışişleri Bakanlığının arşivlerinden yokolan gizli belgelerden de söz ediliyor. Fakat bütün bunlar spekülasyondan öteye gidememektedir. Bu konular acaba bir gün tam olarak açığa çıkacak mıdır?

Onaltı Mayıs Müfrezesi ile ilgili olarak yapılan açıklamaların en huzur bozucu yönlerinden biri, adı geçen önderlerden başkalarının da bu faaliyetlere katılmış olmalarıdır. Bazıları, bu grubun Çen Bo-da'nın çevirdiği dolaplar için bir araç olduğunu ileri sürüyorlardı. Çen Bo-da'nın KDŞG'un başkanı olduğunu hatırlayalım, Nisan 1969'da açılan Dokuzuncu Parti Kongresinde Politbüro daimi komitesinin üyesiydi, o sırada bu küçük grup içinde Mao'nun yanısıra Lin, Çu ve Kang Şeng bulunuyordu. Başlı başına bu olgu, batılı gözlemcileri şaşırtmak için yeterlidir ve özellikle bu toplantılardan Batıya hiç bir şeyin sızdırılmadığı dönemlerde, William Hinton'un kitabında Zinghua Üniversitesinde aşırı solculuk konusundaki meselelere ilişkin olarak Çen Bo-da'nın adı hemen hemen hiç geçmemektedir. Söylenec tek şey, Vang Li'nin gücünün ve itibarının zirvesinde bulunduğu 1967 yılında, *Kızıl Bayrak*'ın yöneticiliğini yapan Çen Bo-da'nın sorumluluğu altında çalışmış olmasıdır. Aşırı solcuların Çen'in onayı ve bilgisi dışında propaganda mekanizmasından yararlanabilmiş olmaları mümkün müdür?

Bu hâlâ cevaplandırılması gereken bir sorudur.

Çin'de kaldığı sürece sık sık Çu ile Çen arasında anlaşmazlık olduğuna dair söylentiler işitmişimdir fakat belirli bir konuda bir şey işitmedim.

Lin Biao olayı daha da bulanıktır. Yabancı gözlemcilerin kamu görevlerinde Lin'in yokluğunu farketmeye başlamaları 1971 yılının ikinci yarısına rastlar, fakat hiç kimse bu konuda fazla kafa yormamıştır. (10) Geleneksel 1 Ekim gösterisinin yapılmayacağı ve Çinli önderlerin Tien-an-Men meydanında görünmeyecekleri açıklanınca muamma daha da derinleşti. Bu sırada Lin Biao'nun, Başkan Mao'yu öldürmeye çalışmakla suçlandığı dedikoduları yayılmaya başlamıştı. Bir süre sonra Lin Biao'nun askeri bir uçakla Sovyetler Birliğine doğru

10) Japonya'ya karşı savaşta birkaç kez yaralanan Lin sık sık hastalanıyor ve halk arasında fazla görünmüyordu.

kaçmaya teşebbüs ederken uçağın Moğolistan'da düştüğünü duyduk. Bu bilgilerin çoğu, Amerikan kaynaklı bilgilerdi ve o kadar şaşılacak bir olaydı ki birçok kimse olup bitene inanmadı. Çin basını kısa bir süre içinde aşırı solculuğa saldırırken, "sahte Marksistlere" ve "Liu Şao-şi ekibinin siyasi dolandırıcılarına " değiniyordu. Kısa bir süre sonra, bu kampanyanın "apriorizm" denilen akımı hedef aldığı ortaya çıktı. Apriorizm, basmakalıp propaganda stillerini, Mao'nun şahsının aşırı bir şekilde kullanılmasını, subjektivizmi ve doktrininde katılığı içeriyordu. Mao'nun "Bir Kıvılcım Bütün Bir Bozkırı Tutuşturur" adlı makalesini göklere çıkaran karmaşık bir makale, bu basın kampanyasının gerçekte Lin'i hedef aldığını açığa çıkardı. Daha sonraları Mao'nun bu makalesinin gerçekte 1930 yılında Lin'e yazılmış ve onun bazı askeri görüşlerini eleştiren bir mektup olduğu anlaşıldı. Eski Başkan yardımcısının, hem ordunun rolü hem de sosyalist rejimde ulusal gelirin dağılımı konusundaki görüşlerine saldırıyan başka makaleler de yazılmaya başlandı.

Aynı zamanda basın, ordunun sivil denetim altına girmesi fikri üzerinde duruyordu, yani ordunun Parti kontrolü altında olması kastediliyordu. Teorik açıdan oldukça ilginç olan ve Kültür Devrimi sırasında ortaya çıkan sıradan propaganda yazılarına bir son veren diğer makaleler yayınlanmaya başlandı. Bu makaleler, Lin'in Marksist-Leninist yoldan uzaklaştığını vurguluyorlardı. Fakat teorik hatalar karşı- devrimci eylemler değildirler. Ve nihayet çeşitli vesilelerle Lin'in Mao'yu öldürüp Parti önderliğini ele geçirmeye çalıştığı doğrulanıyordu. Bizzat Mao'nun kendisi Fransız Bakanı Maurice Schumann'a ve Seylan Dışişleri Bakanı Bayan Bandanaraike'ye bu durumdan sözetti. Latin Amerika'daki bir basın konferansında Çinli Bakan Pay Siang-kuo, Lin hakkındaki suçlamaları resmen doğruladı. Fakat hiç bir durumda da ayrıntılardan söz edilmedi.

Taypeh, gizli ajanları tarafından çalındığını iddia ettikleri çeşitli belgeleri yayınladı, anayurtta yayınlanan bu belgeler Lin'in, Mao'yu öldürtme planlarını içeriyordu. Tayvan'dan gelen bütün belgeleri her zaman değersiz bulurum. Bu nedenle Lin Biao olayı halen açıklığa kavuşturulmamıştır denilebilir.

Böylesine yüksek bir mevkiide bulunan, son zamanlarda daha da yukarılara tırmanan, Mao'nun yakın silah arkadaşı olan ve Onbirinci Plenumdan sonra onun halefi olarak adlandırılan bir insanın aniden bir komplocu ve hain haline gelebilmesini anlamak bir an için zordur. Lin'in hata yaptığı inkar edilemeyecek bir gerçektir. Marksizme karşı

çok şekilci bir tavrı olduğunu ve bazı siyasi olayları dini törenler haline dönüştürdüğünü biliyoruz. Bütün bu tavırlar Çin Komünist Partisi'nin teorik temellerini baltalama ve kendiliğindenciliği teşvik etme eğilimleridir. 1960'ların sonlarında ve 1970'lerin başlarında ordu ile Parti arasındaki mücadelede Lin'in, orduyu Partinin önderliği altına sokma çabalarına karşı geldiğini de biliyoruz. Çin'in ABD'ye karşı tavrına ilişkin olarak da esaslı görüş ayrılıkları mevcuttu. Çu, ABD ile olan ilişkilerin iyileştirilmesini isterken, Lin ise açıkça buna karşı çıkıyordu. Aylar geçtikçe Çu'nun görüşlerinin ağır bastığı açıkça belli olmaya başladı.

Bazı söylentiler, Onaltı Mayıs Müfrezesini harekete geçiren kişinin Lin'den başkası olmadığı iddiasındaydı. 26 Nisan 1972 tarihli *Le Monde* gazetesinde, Çin'den yeni dönmüş bulunan Hollandalı gazeteci Jaap Van Ginneken, Lin'in, 1967'de iktidarı ele geçirme girişimi peşinde olduğunu ve Onaltı Mayıs Müfrezesinin de bu işi gerçekleştirmede bir araç olarak tasarlandığını ileri sürüyordu. Fakat gene de kesin bir kanıt yoktu. Van Ginneken, Lin'in aşırı solcu olarak yorumlanabileceğini gösteren bazı sloganları veriyordu, fakat sloganlar atmak başka şey, komplo yapmak başka şey.

Pekin arşivlerini açıp da ihanetin kanıtlarını ortaya koyana kadar Lin olayı bir muamma olarak kalmaya devam edecektir. Bu zamana kadar bir gözlemci, ancak kafa yormaktan ve spekülasyon yapmaktan öteye gidemez.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

1 EKİM 1967'den
25 NİSAN 1969'a

TAYİN EDİCİ ZAFERDEN KESİN ZAFERE GEÇİŞ

I

Ekim 1967'den Şubat 1968'e

HİZİPÇİLİĞE KARŞI MÜCADELE

Mücadele, Eleştiri, Dönüşüm

1 Ekim 1967'yi izleyen onüç aylık dönem, önceki dönemden oldukça değişikti. Mao Zedung'a karşı olan bazı önderleri tasfiye etme mücadelesi her bakımdan tamamlanmıştı. Bu andan itibaren akımların, karşı- akımların, suçlamaların ve karşı- suçlamaların akışı büyük ölçüde geçmişte kalmıştı, yalnız 1968 baharında durum böyle değildi. Bu dönem, Mao ve taraftarları için başarıları sistemli bir biçimde sağlamlaştırma dönemiydi. Bu başarılar Ekim 1968'de Merkez Komitesinin Onikinci Plenumunda resmen benimsenecekti.

Çok hareketli geçen yaz aylarına oranla sonbaharın oldukça sakin geçmesine rağmen ve resmi basının "tayin edici bir zafer kazanılmıştır" yollu iddiasına rağmen, iştirak metodunun seçilmesiyle kazanılan savaş Çin toplumunu oldukça sarsmıştı. Birçok hizip kitle örgütlerini etkiliyordu; iç çatışmalar, artan şiddet hareketleri, Parti kadrolarının büyük bir çoğunluğunun görevden uzaklaştırılması, ordunun birliğinin dağıtılması yolundaki tehditler, bütün bunlar zaferi tehlikeye sokan şeylerdi. Birkaç aydır, en azından Şubat ya da Mart 1967'den bu yana, Parti önderleri arasında, kaçınılmaz olarak huzursuzlukları da beraberinde getiren kitle seferberliğinin kısıtlanması yolunda fikirlerin geliştiği belli oluyordu hatta bu durum merkeziyetçiliğin boyutlarını dahi aşıyordu. İki engel, Parti önderlerinin daha seri ve daha etkin bir şekilde harekete geçmelerini önliyordu: bir yanda muhalefetin inatçı tavrı, diğer yanda ise aşırı sol akımların varlığı. Ekim'de her iki engelin de üstesinden gelindi böylece devrimci komitelerin kurulması için daha devrimci şartlar yaratılmış oldu. Bu iş yapıldıktan sonra, arda kalan muhalefet önderlerinin ya da Kültür Devrimi içinde yozlaşmış veya

burjuva fikirleriyle donanmış bulunan bazı kişilerin kökünün kazanması düşünülebilirdi. Ve bundan sonra da bu değişiklikleri resmi olarak onaylayacak bir Parti Kongresi toplanabilirdi.

Zaten, Kültür Devrimi'nin eleştirisi ve mücadele aşamasından, dönüşüm aşamasına girme zamanı gelmişti. Mao'ya göre, Kültür Devrimi şu üç görevi içermeliydi: Kitleler bazı önderleri alaşağı etmeli, onların hem siyasi hem de ideolojik çalışmalarının olumsuz yanlarını inceleyerek değerlendirmeli ve sonra da bütün bu yönleri tamamen devrimci anlamda değiştirmeliydi. Sanat, öğretim, devlet idari mekanizması da değiştirilmeliydi. Bu iş, fabrikalarda, okullarda, sanat ve eğitim kurumlarında, devrimci komiteler ağı kurulmasını gerektirecek mükemmel bir planın uygulanmasıyla başarılabilirdi. Bu gereksinmelerin karmaşıklığı, hareketin gelecek aylarda alacağı yönü belirleyecekti.

Devrimci Kitle Eleştirisinin Yeniden Ortaya Çıkışı

Hizip mücadelelerin yoğunluğu ve son dönemdeki bölünmeler, mücadeleyi esas hedefinden saptırmış ve kırıncı tartışmalara döndürmüştür. Çeşitli tezahürleriyle Liu Şao-şi'nin siyasetlerine karşı saldırı, Nisan ayında başlamıştı ve nihayet yaz aylarında, sözünü etmiş olduğumuz tartışmalara yerini bırakarak sona erdi.

Eylül ayının ikinci yarısında, *Kızıl Bayrak*'ın 14. sayısında, "Devrimci Kitle Eleştirisinin Yükselişi İçinde Büyük Devrimci İttifakı Sağlayalım" başlıklı bir makale yayınlandı. (1) Bu makale aynı tezleri işleyecek olan bir dizi makalenin birincisiydi. Mao'nun talimatlarının bir parçasını oluşturan, "İşçi sınıfının içinde temel bir menfaat çatışması yoktur" sözünün özellikle üzerinde duruluyordu. Mao'nun resmi ve altın yıldızlı harflerle yazılmış olan bu sözü Çin'de binlerce kişi tarafından afişler haline getirildi. Sloganın kendisi ve amaçlanan propagandanın özü, Parti'nin işçi sınıfı içinde birliği oluşturma arzusunu gösteriyordu. Böylelikle işçi sınıfı Marksizm'in gereği, Öncü rolünü üstlenecekti.

Büyük İttifak İçin Yapılan Çağrılar ve Onaltı Mayıs Müfrezesi'nin Teşhiri

Basın, sistemli bir şekilde hizipçiliğe, gerici akımlara ve klikçiliğin ve sekterizmin dar küçük burjuva tavırlarına karşı saldırıya geçti.

1) Bkz. Peking Review, sayı 39, 22 Eylül, 1967.

Aynı zamanda, aşırı solcu görünüp gerçekte sağcı görüşlere sığınan kişilerin, hizipçiliğin en aşırı tezahürlerine destek olduklarını ve kışkırtıklarını belirtiyordu. Basın böylelikle Onaltı Mayıs Müfrezesine do- laylı bir şekilde saldırıya geçmişti.

Birkez daha saldırı, resmi basın yoluyla değil buna paralel olan haber merkezleri aracılığıyla yani duvar afişleriyle ve işçilerin ve Kızıl Muhafızlar'ın gazeteleriyle yapılıyordu. Pekin sokaklarında yeniden Vang Li'yi, Lin Çieh'i ve Kuan Feng'i suçlayan afişler görülüyordu. Zaman zaman daha değişik afişlere rastlıyorduk, bunlarda Onaltı Mayıs Müfrezesi'nin şu ya da bu üyesinin resmi bulunuyordu. Bu afiş- lerde, söz konusu kişilerin yaz aylarında karışıklıklar yarattıkları ve karşıt grupları şiddet hareketlerine kışkırttıkları gibi değişik suçlama- lar vardı. Genellikle bu afişler renkliydi ve üzerlerinde şu sözleri içe- ren bir bant bulunuyordu: "Kara Eli Keselim!"

Buna rağmen bu yeni afişleme furyası öncekilere oranla boyutları açısından daha dardı. Pekin sokaklarının köşelerinde çeşitli gazeteler satılıyor, bu gazete makalelerinde Onaltı Mayıs Müfrezesinin geçmişini anlatılıyor ve önderlerinin isimleri veriliyordu. Fakat bu gazeteler sa- yıca azdı ve verdiği bilgiler kıtı.

Bu afişlerin ve gazetelerin az olmasının nedeni, ayın başından bu yana hizipçiliğe ve aşırı solculuğa karşı girişilen bu mücadeleye dev- rimci uyanıklık için yapılan çağrının eşlik etmesiydi. Yetkililer, çeşit- li yerlerde gelişen karışıklığın ve hemen hemen bir anarşi havasının, casusluk yapan yabancı ajanlar tarafından kullanıldığını açıkladılar. Dışişleri Bakanlığının işgalinin birçok gizli belgenin ortadan kaybol- masının açığa çıkmasıyla sonuçlandırıldığı şeklindeki söylentiler de bu za- mana rastlar. Pekin Üniversitesi'nde Çiang Çing, daha dikkatli olmaları ve astıkları afişlerde, yabancı ajanların ya da rejim düşmanlarının kullanabileceği bilgilerin bulunmaması konusunda öğrencileri uyar- mıştı. Onaltı Mayıs Müfrezesine karşı girişilen afiş kampanyasının, hiç bir zamar önceki afiş kampanyalarının boyutlarına ulaşamamış ol- masının nederi hiç şüphesiz ki budur.

Casusların ve Suçluların İzlenmesi

Yaz aylarının huzursuzluğu Çin toplumunun içine kadar işlemişti. Bütün sınıflar, bütün toplumsal tabakalar, suçlu unsurlar da dahil olmak üzere bütün ateşlilikleriyle harekete katılmış bulunuyorlardı.

Hemen belirtmem gerekir ki, bugün Çin'de gangsterlik artık örgüt-

lü değildir. 1949'dan öncesine oranla çok daha değişik bir durum söz konusudur. Komünist Partinin normal zamanlarda günlük hayat üzerinde kurduğu sıkı denetim ve Partinin kol emeğine gerçek değerini ve şerefini vermiş olması gangsterliğin azaltılmasına ve denetlenebilir sınırlar içine hapsedilmesine büyük katkıları olmuştur. Fakat Parti'nin gangsterliği tamamen ortadan kaldırdığını iddia etmek yersiz bir hareket olur. Büyük şehirlerde yine çeşitli uygunsuzluklar olmakta, suçlular kanunsuz bir durum yaratmak için fırsat kollamaktadırlar. Hiç şüphesiz ki Kültür Devrimi, harekete kitlenin katılmasını sağlamak için kısıtlamaların gevşetilmesiyle ve özellikle 1967 yazında polis ve ordunun işe karışmamasıyla, bu gibi kişilere bekledikleri fırsatı vermiştir. Bu sıralarda hırsızlık, yağmacılık ve hatta cinayet haberlerine rastlanmaktadır.

Bazı Çinli önderlerin söylediklerine bakılırsa, bu toplum aleyhtarı tipler çeşitli siyasi örgütlere sızmış ve buralarda kendilerine, devrimci bir gruptan beklenenin tersine bir mafya süsü vermişlerdir. Bu iddiaların bir kısmı, şu veya bu şekilde bazı "toplum aleyhtarı eylemler"de bulunan kişilerin yeniden eğitilmek üzere gönderildikleri fabrikalarda, personelin bir kesimini teşkil etmelerinden ileri gelmektedir. Devrimci tartışmalarda yer almak ve fabrikaların eylemlerinde bulunmak onlar için olağan bir şeydi, fakat karışıklığın en çok kızıştığı bir dönemde aynı hareketlere geri dönmekten ve meslektaşlarını başka bir zaman işleyemeyecekleri suçlara teşvik etmekten kendilerini alıkoyamadılar.

Bu dönemde yetkililer, kaşarlanmış anti-komünistlerin olduğu kadar, Çin'deki gizli ajanların faaliyetlerinden de endişe duyuyorlardı. Bu durumda da, düzenli koruyucu güçlerin müdahalede bulunmaması onların işine yaramıştı. Bu sıradaki söylentiler, hizipçiliğin, iç mücadelerinin ve bazı meselelerin çözümlenmesine kesinlikle imkan vermeyen ve hareketin yükselen nabzını tahrip ederek hızını kesen şiddet hareketlerinin bunlar tarafından kötüye kullanıldığı hatta teşvik edildiği yolundaydı.

Her ülkede ve her rejim, yabancı güçlerin yıkıcı tehditlerini abartmak her mesele ve zorluğun nedeni olarak dış güçleri görmek eğilimindedir. Çin de bu konuda bir istisna değildir, fakat hakkını vermek gerekir ki, yabancı güçlerin casusluk ve bölücülük yolundaki manevraları bugünün dünyasında mevcuttur ve pek tabii ki Çin bu gibi faaliyetlere birçok ülkeden daha çok hedef teşkil etmektedir.

Çinli önderlerin, Formozalı casuslardan, ajan provokatörlerden ya da suçlu unsurlardan kurtulmak için "safların temizlenmesi" çağrısını-

da bulunurken dayandıkları gerekçeler bunlardır. Üyelerin herhangi bir ideolojik dosyasının bulunup bulunmadığını yani sadakatlerine gölge düşürecek bir geçmişlerin olup olmadığını ortaya çıkarmak için, çeşitli kitle örgütleri tarafından soruşturma komiteleri kuruldu.

İki türlü tedbir alındı. Birincisi, bu konularda şüpheli görülen bir kimsenin hiç bir kitle örgütüne alınmaması şeklindeki önleyici tedbir-di. Bu kategoriler içinde, bazı istisnalar dışında eski Guomintang üye-leri, eski kapitalistler ve toprak sahipleri, eski gangsterler, geçmişte sağcı damgasını yemiş kişiler ve Peng Çen ya da Liu Şao-şi hizbiyle yakın işbirliği içinde bulunmuş kişiler bulunuyordu. Şahsi deneyimle-rimden çıkarabildiğim kadarıyla, safdışı edilen kişilerin oranı o sırada Kültür Devrimi'ne katılanların % 5 ila 10'u arasındaydı. Buna rağmen bu ketegori-lere dahil olan kişiler, Kültür Devrimi'ne dahil edilmeme-nin dışında hiç bir cezai sorumluluğa tabi tutulmuyorlardı.

İkinci kategoriden olan eski Guomintang üyelerinin şüphelileri-nin dosyaları diğerlerine oranla çok daha endişe vericiydi. Bunlar üye-rinde çok daha sıkı bir denetim sözkonusuydu, Kültür Devrimi'ne zarar verebilecek ya da Kültür Devrimi'ni engelleyecek suçlar işleyip işlemedikleri kontrol ediliyordu. Bu dosyalar çeşitli kitle örgütlerinin sivil üyeleri tarafından inceleniyor ve gerektiğinde, tutuklamalarda bu-lunacak olan güvenlik kuvvetlerine havale ediliyordu.

Aşırı solculara karşı girişilen saldırılar sırasında olduğu gibi, hu-zursuzluk çıkarıcıların birdenbire ayaklanması, esas olarak fabrikalar-da iş yerlerinde ve okullarda birliğin sağlanmasını böylece de devrim-ci komitelerin kurulmasını kolaylaştırmayı amaçlıyordu.

Kadroların Yararına Yapılan Yeni Çağrılar

Devrimci komiteler üçübirlik bileşimi esasına uygun olarak kurul-duğundan, görevlilerin üçte biri kadrolara ayrılmıştı. Gerekli olan şey, hatalar yapmış fakat revizyonist olarak adlandırılmayacak olan kadrolara saldırıya geçen ve bu kadroları görevlerinden uzaklaştıran çeşit-li grupların durumu yeniden gözden geçirmeleri ve kadroların yeniden görevlerinin başına dönmelerini sağlamalarıydı. Kadroların yeniden görevlerine iade edilmesi konusundaki isteksizlik, revizyonistlerin iktidara gelmeleri için açık kapı bırakma korkusundan ileri geliyordu.

Bu korkuyu ortadan kaldırmak amacıyla bir dizi makale yayınlan-dı. Gerçekten revizyonist damgasını yiyecek olan kadroların çok küçük bir azınlığı meydana getirdikleri üzerinde önemle duruluyordu.

Kadroların çoğu yeniden eğitilebilirdi ve halk onları yeniden göreve alma cesaretini göstermeliydi. Eylül ayında *Halkın Günlüğü*'nde şöyle bir manşete rastlanıyordu: "Kadrolara Başvurma Cesaretini Gösteriniz" 8 Ekim günü Vuhan'da, Çu En-lay geçen Temmuz ayında olup bitenlerin bir anıdan ibaret olduğu konusunda ikna etmeye çalıştığı, Arnavutluk heyetini karşılarken yaptığı konuşmada, Kültür Devrimi'nin, "her seviyedeki kadroların tepeden tırnağa gözden geçirilmesi ve sınava tabi tutulması" anlamına geldiğini belirtti. "Şimdi kadroların eğitimini yoğunlaştırmalıyız" diyordu (2) Çu'nun sözleri tehdit altında bulunan kadrolara karşı düşmanlık beslemesi konusunda duyduğu endişeyi dile getirirken şu Çin atasözleriyle de uyuyordu: "Eğitim alanını genişlet, saldırı alanını daralt." Aynı zamanda bütün ülke çapında, Lin Biao'nun Ekim'de Tien-an-Men meydanında yaptığı konuşmada yakında başlayacağını ilan ettiği Mao Zedung Düşüncesi konusu üzerine yapılacak inceleme toplantıları da başlamıştı.

Mao Zedung Düşüncesini İnceleme Toplantıları

Bu kurslar belli başlı şehirlerde yer alıyordu. Çeşitli merkezler Halk Kurtuluş Ordusu'nun öğretmenleriyle donatılmıştı. Bütün fabrikaların, işyerlerinin ve okulların bazı pürüzleri olan kadroları, buralara gönderilebilmeleri için vardiya sistemi kurulmuştu. Bu kadrolar buldukları kitle örgütlerinin başkanları eşliğinde bu kurslara devam ediyorlardı. Sözkonusu kadrolar hakkındaki tartışmalar, bütün gruplar için geçerli olabilecek çözümler getirmeye çalışan, askeri öğretmenlerin denetimi altında oluyordu.

Bu kurslar sadece kadrolar sorununu çözümlmeyi değil aynı zamanda sekterizm ve hizipçilik ile mücadeleyi de amaçlıyordu. Mao yanlısı rejimin örgütlenme alanında gösterdiği olağanüstü yetenekle, sadece kadroların ve örgüt başkanlarının değil aynı zamanda öğrencilerle, dairelerde ve fabrikalarda çalışan personelin de yollandığı diğer merkezler oluşturuldu. Böylelikle Çin halkının büyük bir çoğunluğu, iki üç gün süren bu toplantılara katıldılar. Bu toplantılarda Mao'nun birlik üzerine ve çelişkilerin doğru olarak ele alınması üzerine yazdığı makaleler okunuyor ve tartışılıyordu. Bütün bunlar; Mao'nun, bir kere kitlelere maledildiğinde bir fikrin karşı konulamayacak bir güç haline geldiği yolundaki anlayışına uygundu. Sonuç olarak bu küçük kursların amacı, ülke içinde kuvvetli bir birlik havası yaratmaktı.

(2) Bkz. Peking Review, sayı 43, 20 Ekim, 1967.

Bu çalışma toplantıları "Bireycilikle savaşalım, revizyonizme karşı mücadele edelim" sloganı esasında yapılıyordu. Sloganın "bireycilikle savaşalım" kısmı, insanların düşünce tarzlarını değiştirmek ve kolektif çıkara öncelik tanımak yolundaki genel anlamların dışında acil bir hedefe de yönelikti: Bu sıralarda bu sloganı başlık olarak kullanılan birçok makale, insanın sekter ve klikçi alışkanlıklarından, kolektif çıkarın ne demek olduğunun kavranmadığı ortamlarda varolabilecek küçük burjuva ürünlerinden kaçınması anlamına gelen, proleterce düşünme tarzının önemini vurguluyordu.

Bu çalışma toplantıları birkaç ay sürdü, aynı zamanda içinde, "hatalarını anlayıp tavırlarını değiştiren" kadroların yeniden iş başına alınması ve birliğin sağlanması yolunda, çağrılarda bulunan makaleler belirli aralıklarla boy gösteriyordu.

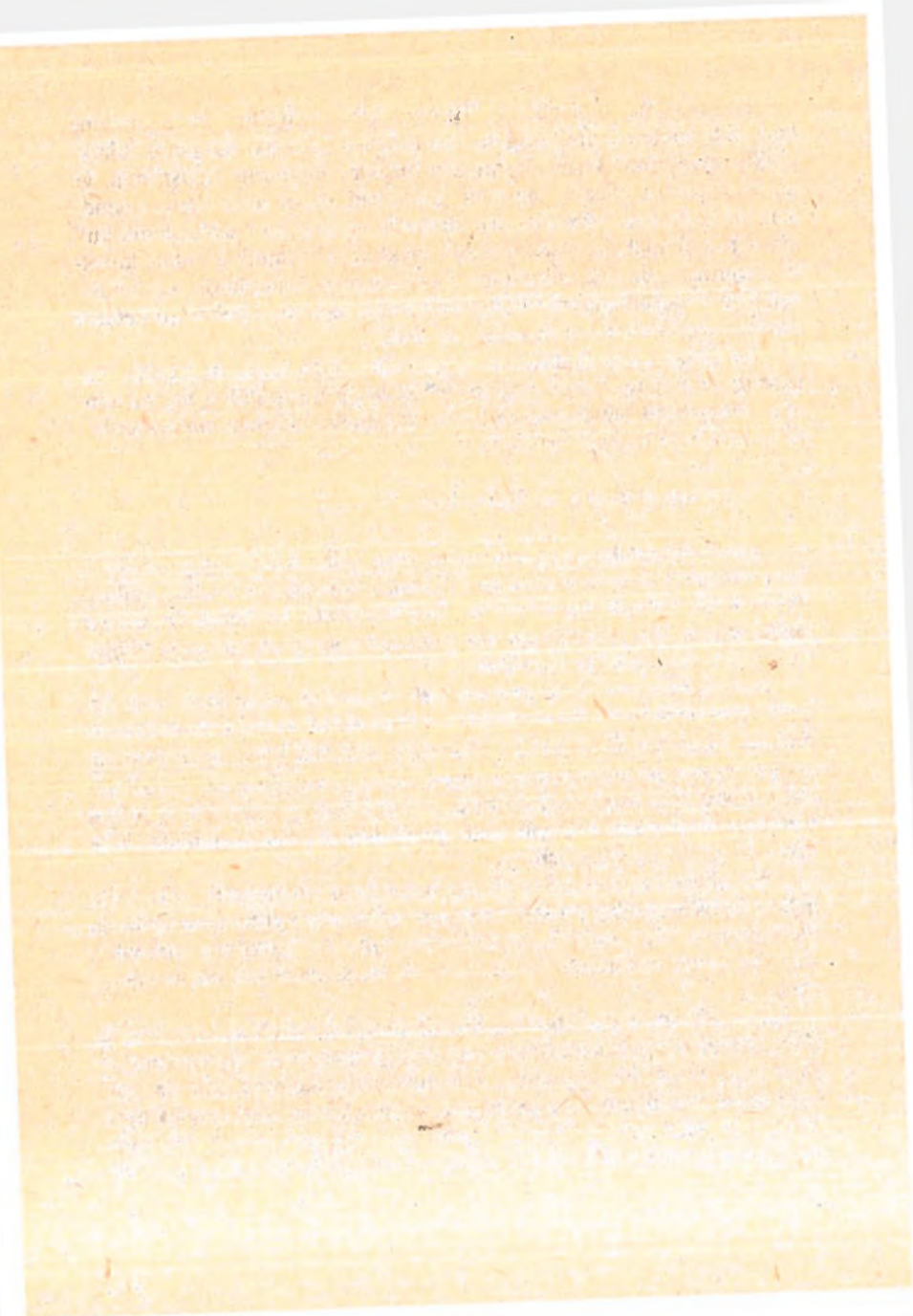
"Orduyu Destekle ve Halkı Korumu"

Yaz aylarındaki karışıklıklardan arda kalan kalıntıları silebilmek için, bazı sivil unsurların orduyu paylamak yolundaki cansıkıcı eğilimlerine karşı çıkmak gerekiyordu. Böylece Halk Kurtuluş Ordusu'nu desteklemek için propaganda kampanyasına girildi, ordunun Kültür Devrimi'ne olan katkısı vurgulandı.

Son aylarda meydana gelen belirli fedakarlık ve kahramanlık örnekleriyle birlikte Çin basını harekete geçerek bu konuyla ilgili birçok makale yayınladı. Özellikle Li Ven-çung adındaki bir askerin ismi sık sık geçiyordu, bu asker, ırmağa düşen birkaç Kızıl Muhafızı suya dalarak kurtardıktan sonra boğulmuştu. Li'nin kendi çevresi içinde bizzat Lin Biao tarafından övgüyle sözü geçiyordu. Bu tür kutlamalar ülke çapında oldukça yaygınlaşmıştı.

Birçok sayıda askerin ve sivilin bulunduğu mitinglerde, askerlerle halkın birlikte hareket etmesi ve uyum sağlamaları yolunda çağrılarda bulunuyordu: Halk orduyu desteklemeli, ordu da "halkı korumalıydı". Bir süre sonra duvarlarda ve gazetelerde bu slogana bol bol rastlanıyordu.

Aynı dönemde Parti basını, Mao Zedung'un belirli aralarla Büyük Halk Sarayında ordu kadrolarını kabul ettiğini açıkladı. Bu toplantılarda ne olup bittiği hiç bir zaman ayrıntılarıyla açıklanmadıysa da, geçmiş hataları tahlil etmek ve gelecekte izlenecek yola işaret etmek amacıyla, hem Mao'nun ve hem de Lin'in konuştukları ihtimal dahilindedir. Bu toplantılar halka bir kez daha, ordudaki yüksek rütbeli önderle-

II

ŞUBAT 1968'den TEMMUZ 1968'e

SAĞCI BİR AKIMIN YENİDEN ORTAYA ÇIKIŞI

1. DEVRİM HAKİM OLUYOR

Öğretimde Dönüşüm

Eylül 1967'den Şubat 1968'e kadar geçen beş aylık dönem önceki karışıklık zamanlarına tam bir zıtlık teşkil ediyordu. Kızıl Muhafızlar'ın destansı stili, devrimci lirizm, ateşli tartışmalar ve önceki zamanın genel heyecanı ile karşılaştırıldığında bu dönem çok monoton görünüyordu.

Çeşitli eyaletlerde devrimci komitelerin meydana getirilmesi basın tarafından belirli aralıklarla ilan ediliyordu: Ocak ayının sonunda Ki-angsu ve Honan'da; Şubat ortalarında Hopeh ve Hupeh'de devrimci komiteler kuruldu. Hupeh büyük karışıklıklara sahne olan Vuhan'ın dahil olduğu eyaletti. 14 Şubatta, Pekin'in her bölgesinde devrimci komiteler kurulmuş oldu.

Üniversite ve yüksekokul öğrencileri derslerine devam etmeye başladılar. Pek tabii siyaset gene onların başlıca işiydi. Yeni programa göre sabahları normal derslerini yapıyorlar, öğleden sonra vakitlerini Kültür Devrimine ayırıyorlardı. Bu öğleden sonra toplantılarının konusu, Kültür Devriminin çatışmalar ve polemikler safhasından kurtarılıp, gerçek bir proleter eğitim sisteminin nasıl yaratılabileceği idi. Nispeten durgun geçen bu aylarda bu uğraşı belki de hareketin en olumlu ve ilginç yanıydı.

Mao'nun bir talimatına uyumlu olarak atılan ilk adımlardan biri, beden eğitimi kurslarını teşvik etmek ve askeri eğitimin başlatılmasıydı. Kasım ayında, Şanghay'da uzman mühendisler ve mimarlar yetişti-ren Tungçi Üniversitesi'ndeki deney basında oldukça büyük yer aldı.

Bu üniversite inşaat birimleriyle güçbirliği yapmıştı, teori ile pratik birleşecek ve bunun eğitim sürecine büyük katkısı olacaktı. Üniversitenin eski idari ve öğretim bölümleri değiştirilmiş ve bunların yerini öğretmenlerden, öğrencilerden işçilerden ve teknisyenlerden oluşan yeni komiteler almıştı. Siyaset yine ön planda olduğundan her komitenin bir siyasi yönetmeni ve her sınıfın bir siyasi kadrosu vardır.

Basın diğer önemli yenilikleri de açıklıyordu: Bu andan itibaren sınıfta kalmak yoktu; öğrencilik için yaş sınırı ortadan kaldırılıyordu. Giriş sınavları rafa kaldırılıyordu ve bu andan itibaren akademik geçerliliğe ölçü olarak siyasi ve toplumsal kriterlere başvurulacaktı. Okullarda ve üniversetelerde, genç işçilere, köylülere ve askerlere öncelik tanınmasının gerekliliği üzerinde önemle duruluyordu.

Geçmişin destansı arzuları artık yerlerini olumlu ve yapıcı sonuçlara bırakıyorlardı.

1968'in yılbaşı günü yayınlanan makaleler, gelecek yıl içinde başlıca görevlerin, son aylarda ya kısıtlı bir rol oynamakta olan ya da tabanda bazı durumlarda hiç bir rolü olmayan, Parti örgütlerinin kuvvetlendirilmesi olduğu üzerinde özellikle duruyordu. Kültür Devrimi'nin ateşinden geçmiş olan Çinli önderler artık yeni bir sosyal düzene doğru yol alıyorlardı.

Hiziplerin Değil, Fakat Solun Desteklenmesi

Fikir ayrılıkları hâlâ devam ediyordu, fakat şimdi tartışmalara yol açsa bile eskisi gibi hararetle ve kinci olmuyordu, çünkü eskiden birbirleriyle çatışan hizipler silahları bırakmışlardı. HKO'nun ek propaganda grupları yeni fabrikalara gönderiliyordu, buralarda tartışmaları yönetiyorlar ve olumlu yöne kanalize etmeye çalışıyorlardı.

28 Ocak 1968'de *Kurtuluş Ordusunun Gazetesi*'nde yayınlanan bir makale Çinli önderlerin tespit ettikleri şimdiki parti siyasetinin ilkelelerini özömlüyordu. En önemli fikir şu başlık altında yer alıyordu: "Solu Destekleyelim Fakat Herhangi Bir Hizbi Değil" (1)

"Bütün kitle örgütlerini desteklemeliyiz" diyordu makale, "Birine yabancılaşarak bir diğerinden yana çıkmaya izin verilmemelidir, ne de bir diğerine karşı olarak desteklenmelidir." Makalenin açıkça demek istediği şey, Çin'deki bütün kitle örgütlerinin arasında sadece birkaçının gerçekten tutucu olduğu ya da muhalefet tarafından idare edildi-

1)Bkz. Peking Review, sayı 5, 2 Şubat, 1968.

ğiydi. Ayrıca, bu örgütleri bölen tartışmalar anlaşmazlıkların, genellikle iddia edildiği gibi, devrimci ve tutucu olmak üzere iki ana eğilim arasındaki mücadele olmadığını, aksine Kültür Devriminin gelişmesini hızlandırmaya çalışan devrimci gruplar arasındaki, büyük fakat kısır tartışmalardan ibaret olduğunu belirtiyordu. Ve tabii ki, Mao'nun genellikle tekrar ettiği, kitlelerin çoğunluğunun iyi, sadece bir avuç kişinin ise kötü olduğu şeklindeki iddiasını da tekrarlıyordu.

Doğal olarak, tutucu unsurlar iş başındaydılar ve birçok kişi, devrimci çizgiye karşı kötü yola itilmişti, fakat bütün bunlar bağışlanıp unutulmalıydı. Makale şöyle devam ediyordu: "Geçmişte kötü yola itilenler arasında dahi çoğunluk uyanmıştır ve Başkan Mao'nun proleter devrimci çizgisinin saflarında yer almışlardır." Zaman, uzlaşma ve bağışlama zamanıydı, gururun ve pişmanlığın birlik uğruna bir kenara itildiği zamandı. Makalede "bir zamanlar hata yapmış kişilere, ve kötü unsurların önderliğini sızdığı devrimci örgütlere olumsuz davranmak ve bunları devrimci safların dışına itmek yanlıştır" deniyordu.

Birlik üzerinde bu kadar durulması aceleci uzlaşmaların bazı gerçek siyasi meseleleri esas olarak çözümsüz bırakması ve kadroların aceleyle eğitilmesinin kaçınılmaz olarak bazı muhalefet üyelerine mevki kazandırma tehlikesini de beraberinde getiriyordu. 1967 yılının Şubat ve Mart aylarındaki karşı akımı sırasında, Parti Merkezinin revizyonistlerin manevra alanlarını yeniden ele geçirmek için, kadrolardan yararlanmalarına karşı çıkılması çağrısında bulunduğu günlerde de böyle olmuştu. Parti önderleri, muhalefetin gücünün yeteri kadar yenilgiye uğramış olduğunu düşünmüş olacaklar ki, bu riski göze alabildiler. Fakat herşeye rağmen karşı-akım gene de ortaya çıktı ama geçen yıldakine kıyasla çok daha güçsüzdü.

2. İKİNCİ ŞUBAT KARŞI-AKIMI

İkinci Karşı-Akımın Kaynağı

Kültür Devrimi'nde Şubat ayı en zalim aylardandır. Peng Çen'in formüle ettiği ve daha sonraları karşı- devrimci olduğu açığa çıkan plan, 1966 yılı Şubat ayında hazırlanmıştı. Bundan tam bir yıl sonra bazı önderler durumdan yararlanarak daha sonraları "karşı-akım" olarak bilinen bir harekete girişmişlerdi. Şubat 1968'de ise benzeri şartlar, muhalefeti aynı türden bir tepkiye sürükledi.

Aşırı solculara karşı açılan kampanya, revizyonist kadrolar meselesinin üzerine sünger çekmek isteyen, sağcı karşı-akıma yol açtı. Bu

olgu daha çok Pekin'e özgü birşeydi ve esas olarak öğrenciler arasında yer alıyordu. Gelecek dönemin en kayda değer niteliği, aralarında anlaşmazlık ve karışıklık hüküm süren üst seviyedeki öğrenciler ve genç aydınların tam tersine işçi sınıfının örnek birliği ve istikrarıydı. Bu, işçi sınıfının siyasi rolünün daha da güçlenmesini de içeren önemli toplumsal değişikliklere yol açtı.

İkinci karşı-akıma yol açan nedenler, birincisine yol açan nedenler kadar bulanıktı. Pekin Devrimci Komitesi'ndeki iç anlaşmazlıklarla ilgili olarak ilk çatlak sesler duyulmaya başlandı. Şubat 1968'de komitenin bazı üyeleri, Vuhan ayaklanmasındaki rolünü daha önce açıklamış olduğumuz Kamu Güvenliği Bakanı Sieh Fu-çih'in (2) bağlılığından endişe duymaya başladılar.

1967 yazındaki aşırı solcu akımda parmağı olan, Kültür Devrimi Başkanlığı üyelerinden Çi Pen-yu idi. Vang Li ve Li Çieh kadar aşağılanmamıştı ve görevini muhafaza etmişti. Sadece, neden böyle olduğu hakkında kafa yorabiliriz; üst kademedeki önderlik, itibarı büyük olan ve Peng Çen ve Liu Şao-şi'ye karşı mücadelede en tayin edici anlarda en ön saflarda yer alan birini görevinden almayı istemezdi. Çin'in, kendisini iki mesledeşinden uzak tuttuğunu ve özeleştiriyi yaparak görevinden tutulduğunu düşünmek de yerinde olur.

Şubat 1968'de Çi hem KDSG'tan hem de Pekin Devrimci Komitesi'nden uzaklaştırıldı. Neden? Yine spekülasyondan başka bir şey yapamayız, fakat aşırı solculara karşı girişilen kampanyanın devamında onu, mantıklı bir hedef olarak görmek yerinde bir varsayım olur. Onun görevinden uzaklaştırılması, bazı kimselerin, solcu olarak değerlendirilen ve Çi ile sıkı bağları bulunan Sieh Fu-çih'e karşı saldırıya geçmeleri için zemin hazırladı. Aynı dönemde, Çi ve Sieh'in soruşturmaları sırasında, ya da son birkaç ay içinde Çi ve Sieh'in tasvib ettiği bazı kadroların yönetici bölümlerden ve üniversitelerdeki görevlerinden uzaklaştırılması hareketine hesap soran bir kampanya başlatıldı.

Sol aşırılıkları kendilerine özür olarak kullanan bu gruplar, son zamanlarda saldırılara uğrayan ya da görevlerinden atılan önderleri yeniden eğitmeye kalktılar. Bu, bir aşırılığın diğer bir aşırılığa yol açmasından başka bir şey değildi. Ve sonuç olarak kadroların yeniden görevlerinin başına dönmeleri o kadar geniş tutulmuş oldu ki, saflarında revizyonistleri de beraberinde getirdiler. Sola karşı girişilen mücadelede sağın işine yarıyordu.

2) "Vuhan kahramanı" Sieh 26 Mart, 1972 tarihinde Pekin'de kanserden öldü.

Pekin Devrimci Komitesinden Yana Olanlar ve Bu Komiteye Karşı Olanlar

Mart ayının başlarında Pekin Devrimci Komitesi içindeki çatışma, şehrin sokaklarına yayıldı. Sieh'e saldıran afişler görülmeye başlandı, bu öğrencilerin işiydi. Saldırıyı yöneten Pekin Devrimci Komitesinin bir kadın militan üyesiydi. 28 Mayıs 1966'da, Pekin Üniversitesi duvarlarına astığı büyük harf afişlerden sonra meşhur olmuştu. Mao'nun da hakkında yorumda bulunduğu bu kimse Nieh Yuan-zu'ydu. Mao yanlısı ve devrimciler olarak itibarları gerçekten kusursuz olan bu iki kişi arasındaki çatışma, Kültür Devrimi'nin üst kademelerdeki önderleri açısından hatırı sayılır bir utanç vesilesi oldu. Önderler bu iki kişiyi uzlaştırmaya çalıştılar. Bu çabaları başarısızlıkla sonuçlandı ve polemikler devam etti. Pekin Üniversitesi'nin iki büyük öğrenci örgütlerinden biri adını, Mao'nun 1920'lerdeki meşhur dağ karargahından almıştı: Çing kangşan. Başında Nieh'in bulunduğu bu örgüt Sieh'e karşı saldırıyı hızlandırdı, buna karşılık Sieh de başka öğrenci örgütlerinde özellikle de normal okulda, Jeoloji Enstitüsünde ve Halk Üniversitesi'nde kendisine taraftar topladı. Diğer gruplar sağcıların Pekin Devrimci Komitesi'ni sabote ettikleri iddiasıyla Sieh'in yanında yer aldılar. Böylece Mart ayı boyunca, Pekin sokaklarında, bazıları Sieh yanlısı, bazıları da sieh'e karşı olan sayısız yürüyüşler görmeye başladık. Bütün gürültü patırtı afişlerden ve yürüyüşlerden ibaretti fakat üniversite bahçelerinde şiddet hareketleri de oluyordu. Bir çarpışmada Nieh Yuan-zu öğrencilerin bıçaklı saldırısına uğradı, başının arkasından ağır bir biçimde yaralandı. Saldıranlar kaçtı ve hiç bir zaman yakalanmadılar. Nieh iyileşti.

22 Martta üç yüksek rütbeli subay hâlâ bilinmeyen nedenlerden dolayı görevlerinden uzaklaştırıldılar: Yang Çeng-vu, Lu Juy-çing'in görevden uzaklaştırılmasından sonra Genel Kurmay Başkanı Vekilliğine atanmıştı; Yu Li-çin Hava Kuvvetleri siyasi komiseriydi; Pu Çung-pi ise Pekin garnizonu başkanıydı. Onların görevden uzaklaştırılması tabii ki resmi basında yer almadı afişlerle ve duvar yazılarıyla açıklanmış oldu. Daha sonraları, bu üç kişinin, Merkez Komitesinden, bu yolda hiçbir emir almadan Sieh Fu-çih'i tutuklamak istedikleri yolunda söylentiler duyuldu. Sieh'e karşı saldırıların ardında gizlendikleri dedikoduları da çıktı. Tabii ki, bütün bunlar resmi kaynaklar tarafından sessizce geçiştirildi, bu nedenle de spekülasyondan öteye gitmediler.

(3) Zaten bundan sonraki resmi yayınlarda bunların isimlerine hiç rastlanmadı. Parti'nin Sieh'e beslediği güvenin belirtileri nihayet 18 Mart günü *Halkın Günlüğü*'nde yayınlanan bir makale ile açığa çıkmış oldu. Makalede, Sieh'in Yeni Zelanda Komünist önderi V. G. Wilcox'a, Pekin'de bir fabrikayı ziyareti sırasında eşlik etmesi üzerinde duruluyordu. Bu sıralarda, Pekin'de Parti önderleriyle görüşmeler yapmak üzere Çekiang ve Seçuan eyaletlerinden gelen Parti önderleri, yeniden eğitilmeye değmeyecek bazı kadroları görevine iade etmede çok hızlı davranan karşı-akım hakkında uyarıldılar. Fakat, birkaç eyalet bu durumun büyük etkisi altında kaldı ve birkaç hafta sonra Kiangsu, Honan, Çekiang ve Kanton'da devrimci komitelerin kurulduğunu öğrendik.

Çatışmaların Bir Kısımının Yeniden Canlanması

Bununla birlikte Mao, herhalde sağcı akımın gücünü ve çapını, geçen yaz yapılan iyimser değerlendirmelerdekenden daha büyük görüyordu. Mao, her zamanki meşhur yöntemini kullanarak, bu mesele nin ele alınmasında da kitle terazisinin kullanılması gerektiğine karar verdi.

O sıralarda tanık olduğumuz gibi, aşırı sola karşı açılan kampanyayı sağa karşı bir kampanyanın izlemesi, taktiklerde ani bir değişmeyi gösteriyordu. Mao, bu değişikliği yapmakla, aşırı solun yeniden gruplaşması ve hizipçiliğin yeniden ortaya çıkması şeklinde bir riski göze almış oluyordu. Fakat bu riske isteyerek girdiği açık bir şeydi. Belki de önemsiz sayılabilecek çok az bir hizipçilik, devrimin bu aşamasında, her şeyin durgunlaştığı bir durumda pek de kötü bir şey olmazdı. Gördüğümüz gibi Mao'nun Kültür Devrimindeki kılavuzluğu, nazik bir teraziye sürekli olarak küçük vuruşlar yaparak aşırı eğilimler arasında dengeyi sağlamaya benzetilebilir.

Bu sıralarda, Mao, içinden alıntılar yapılan ve geniş çapta dağıtılan bir konuşma yaptı. Esas olarak, hizipçiliğin kendi içinde mutlaka zararlı olması gerektiğini nasıl olsa proletaryanın hiziplerinin, burjuvazinin hiziplerine karşı mücadele ettiğini belirtiyordu. Birlik çağrısında bulunurken burjuvaziyle proletaryanın birliğinden değil, proletaryanın hizipleri arasındaki birlikten söz ediyordu. Konuşması şöyle son buluyordu: "Burjuva hizipleri yıkılmalıdır."

3) Esmein'e göre, Yang Çeng-vu aşırı solcularla yakın ilişki içindeydi. Yazar, ayrıca, 1967 yazında Yang'ın, ordudaki bir ayaklanmaya arka çıktığını söylüyor.

"Hizipçiliğin Sınıf Tahlilini Yapalım"

27 Nisan *Halkın Günlüğü* "Hizipçiliğin Sınıf Tahlilini Yapalım" başlıklı bir makale yayınladı. (4) Bu makalede Mao'nun sözlerine büyük ölçüde yer veriliyordu. Bir kez daha Çin toplumuna, yeni ateşler yakmaları için meşaleler veriliyordu. Çinli önderler zamanın, bu iş için çok uygun olduğu görüşündeydiler. Solu saldırıya teşvik ederek Mao ve onun taraftarları sağdan bir tepki umut ediyor ve bunu bekliyorlardı. Böylelikle sağın gücü ve boyutları şekillenecek ve bölünmeleri açığa çıkaracaktı.

Bu bölünmelerin hemen hemen istisnasız olarak, hepsinin Çin terminolojisinde "aydınlardan" olarak nitelendirilen öğrenciler ve idari işlerde çalışan memurlar arasında mevcut olduğu görüldü. Şehir küçük burjuvazisinin işte bu kesimi sağcı eğilimlerin son kalıntılarını meydana getiriyorlardı. Tam tersine işçi sınıfı, geçen yazki durumunun tersine istikrarlı ve birleşik olarak kaldı. Bu, esas olarak muhalefetin artık işçi sınıfını etkileyemeyecek durumda olduğu anlamına geliyordu.

Muhalefetin oldukça zayıf olduğunun başka bir belirtisi de, çarpışmalar olduğunda bunların Pekin ve Kuangtung eyaletleriyle sınırlı kaldığıydı. Halbuki Kültür Devrimi'nin ilk safhalarında belli başlı bir beyanat ya da olay birbiri ardından ülke çapında yankılar uyandırır.

Mayıs ve Haziran aylarında, çeşitli Pekin üniversitelerinde ve idari hizmetlerde hizipçilik hatırı sayılır derecede arttı. Kültür Devrimi'nin seyri içerisinde çeşitli kitle örgütleri diğer benzeri örgütlerle sözleşmeler yapmışlardı. Bu yatay ağ zincirleme tepkilerle sonuçlandı: örneğin bir üniversitedeki olayı, benzeri kuruluşlarda benzeri olaylar izliyordu Sieh Fu-çih olayında ise, Pekin Üniversitesi örgütünün ona yaptığı saldırı benzeri öğretim kuruluşlarında daha ileri saldırıları getirmişti. Normal Okulda, Jeoloji Enstitüsünde ve Halk Üniversitesinde daha ileri saldırılar olmuştu. Fakat bu gruplara karşı olan gruplar da sıkı bağlar kurdular, bir karşı harekete geçildiğinde onlar da birlikte hareket edeceklerdi. Öğrenciler arasındaki iki esas karşıt grup, "dünyevi" ve "manevi" diye adlandırılıyordu. Geçen yaz iki rakip koalisyon arasında çatışmalar olmuştu, bazı kaynaklar bu çatışmaların birkaç öğrencinin ölümüyle ve yüzlercesinin de yaralanmasıyla sonuçlandığını ileri sürüyorlardı. Her ne halse, bir yıl sonra öğrenciler arasında kolayca bir bölünme olması, birlik için çağrılarının, en azından üniversiteler alanında tamamen etkisiz olduğunu açığa çıkarmış oldu.

4) Bkz. Peking Review, sayı 19, 10 Mayıs, 1968.

Yeniden ortaya çıkan tartışmaların fiziki şiddet halini alarak yozlaşması pek uzun bir süre almadı. Pekin'in üniversite kesimi olan batı yakası tam bir savaş meydanına dönmüştü. Rakip hizipler kendi binalarında ya da ortak bir binanın kendilerine ait kısımlarında barikatlar kuruyor ve buralardan "düşmanlarına" ani hücumlar düzenliyorlardı. Stratejik olarak yerleştirilen gözetleme yerlerinden sürekli olarak rakiplerinin hareketlerini izliyorlardı. Bu ani hücumlar günün ya da gecenin herhangi bir saatinde olabiliyordu. Her kesimin hoparlörü kullanma bakımından belli bir payı vardı, bütün hoparlörler beddualar ve tehditlerle yeri göğü inletiyorlardı.

Silah olarak en çok kullanılan şey tuğlalardı ve nihayet bir müddet sonra damlarda cephanelik sağlayacak hiç bir şey kalmamıştı. İlk önceleri rastgele tuğlalar atılıyordu, sonraları mancınıklar yapılmaya başlandı. Bu muharebelerin ilk aşamaları tehlikeli olmaktan ziyade oldukça komikti, fakat Haziran ayında ateşli silahlar kullanılmaya başlandı ve birkaç öğrenci öldürüldü. Yetkililer müdahale etmeye karar verdiler ve işçi gruplarını savaş alanlarına gönderdiler.

Bu arada bütün çatışmalar boyunca siyaset sahnesinde çok az bir gelişme oldu. Gerçekten de, tahmin edileceğinden daha inatçı olan tutucu eğilimler öğrenciler ve memurlar arasında açığa çıkarılmıştı ve tutucular hâlâ saldırılarını sürdürebilecek güçte olduklarını ortaya koyuyorlardı. Saldırıları, özellikle, çalışma gruplarına karşı mücadelede iktidar değişikliklerinde önemli rol oynamış olan militanları hedef alıyordu. Fakat hâlâ, hiçbirşey kesin olarak çözümlenmemişti, üniversite ve idari iş yerlerinde sürdürülen üç aylık bir mücadeleden sonra, kargaşalık günün huzursuzluğu haline gelmişti.

3. SOLUN ZAFERİ

Gerçekler Açıklığa Kavuşuyor

Bu dönemde Pekin dışında, huzursuzluk olan bölgelerden biri de Kuvangtung'du. Karışıklıklar hiçbir zaman 1967'deki boyutlara ulaşmamıştı. Kuvangtung'un başkenti olan Kanton'da hemen hemen herkes, işçi, öğrenci, memur iki ana gruba, Doğu Rüzgarı ya da Kızıl Bayrak gruplarıyla ilişkili olan kesimlere bağlıydılar. En azından üç ay kadar bir süredir, Şubattan Mayıs'a kadar rakip gruplar arasından münferit çatışmalar oluyordu ve birden fazla olay olduğunda birlikler sözkonusu yere çağırılıyorlardı. Buna rağmen birkaç ölü olduğu bildi-

rilmişti. Haziran ayının ortalarında, bazı kaynaklara göre, ordu akşamdan sabaha nöbet tutuyordu.

Genel olarak, Kültür Devriminin bu aşamasında, halkın haklarında tartışmakta olduğu sadece üç dört önder kalmıştı. Ama bu önderler genellikle yüksek rütbeliydiler, bu durum da, bir boşluğun hâlâ varolduğunu gösteriyordu. Bir üçübirlik bileşimi ya da devrimci bir komite olmadan, yapısal değişiklikler, çalışma yöntemleri ve öğretim yöntemleri ile ilgili sorunları etkin bir şekilde ele almalarına imkan yoktu.

Bu gecikme utanç verici bir gecikmeydi ve fabrikalarda olup bitenlerle keskin bir zıtlık gösteriyordu, fabrikalarda işçiler çoktan pazarlama yöntemlerinde reformlar yapmışlar ve idari yapıyı açıklığa kavuşturmuşlardı. İdari işlerde çalışan işçilerle, üretimle uğraşan işçiler arasındaki oran büyük ölçüde azaltılmıştı, gene aynı şekilde farklı işçi kategorileri de sayıca azalma göstermekteydi. İşe başlamadan önce bürokratik bertaraf etmek amacıyla, bütün memurları, idarecileri ve danışmanları da kadrolar için vardiya usulü gerçekleştirilmişti, bunlar zamanlarının üçte birini sıradan işçiler gibi makina başında geçiriyorlardı. Ya bir haftalık çalışma gününün üçte birini, ya üç vardiyadan birini, ya da yılın üçte birini bu çalışmalara ayırıyorlardı.

Üniversitelerde ise, tam tersine, ilerleme neredeyse durmuştu ve devlet dairelerinde de gerçek bir devrimci pratiği gerçekleştirmek zor olacağı benziyordu. Mevcut yapıyı ya da çalışma yöntemlerini değiştirmek için hemen hemen hiçbir şey yapılmamıştı. Devlet dairelerindeki memurların, Kültür Devrimi sırasında tartışmalara ve mücadelelere katıldıkları olmuştu, fakat birkaç örneğin dışında somut bir sonuç elde edilememiştir. Kadrolar meselesinin, başlıca siyasi ve ideolojik meselelere değinmeden genellikle sadece sözkonusu kadrolar üzerinde döndüğü ve önemsiz tartışmaların içinde kaybolup gittiği çok olmuştur. Bürokratik işlemler meselesi de hâlâ mevcuttu ve çözümlenmekten oldukça uzak bir durumdaydı. Bu ve bunun gibi diğer, derin kökleri olan alışkanlıklar g derilmedikçe, bu alanlarda hiçbir şey başarılamazdı, çünkü aynı nedenler aynı sonuçları doğurmaya devam edecekti.

Kültür Devrimi'nin ilk aşamalarında öğrenciler, önemli hatta hayati bir rol oynamışlardı, fakat sanki o ilk katkılarının üstesine çıkıp kazançlarını pekiştirmek ve yeni yöntemler ve yapılar yaratmak için ileri atılmadan acizdiler. Bazı üniversitelerde kafa bulandıran bir teori öne sürüldü: "çok merkezcilik". Çeşitli örgütler arasındaki ittifak gerektiği gibi sağlanamadığından, bazı kimseler bu yöndeki çabaların bir kenara atılmasını ileri sürdüler. Devrim kavrayışı değişik olan iki rakip gru-

bun varolmasının iyi bir şey olduğunu iddia ediyorlardı. Nasıl iki kafa bir kafadan daha üstünse, hareketi geliştirecek ve ona hız verecek iki ayrı devrimci merkez de iyi bir şey olabilir, deniliyordu. Eğer bu önerilere uyulsaydı, merkezi yetkililerin ortadan kaldırmak istedikleri hi-zipçilik ve bölücülük kararlaştırılmış ve kurumlaştırılmış olurdu. Bu dönemde *Kızıl Bayrak'ta* ve *Halkın Günlüğü'nde* çıkan makaleler , çok merkezlik anlayışına şiddetle karşı çıkıyorlardı

" işçi Sınıfı Herşey Üzerinde Önderliğini Kurmalıdır"

Bu şartlar altında Mao ve Parti önderleri, hareketin yavaşladığı ya da durduğu bölgelerde hareketi sürdürmek amacıyla işçi sınıfına çağrı-da bulundular. 1968 yılının Temmuz ayında Mao'nun isteği üzerine "işçi denetim grupları" kurularak üniversiteler ve devlet dairelerine yollandı. Çok geniş bir şekilde yayımlanan bir makalede Mao şuna işaret ediyordu: "**Büyük Kültür Devrimi'nde ve bütün çalışma alanlarında işçi sınıfının önder rolünün tam olarak uygulanması son derece önemlidir.**"

Yao Ven-yuan'ın birkaç gün sonra çıkan bir makalesinin ise başlı-ğı şuydu: "İşçi Sınıfı Herşey Üzerinde Önderliğini Kurmalıdır". (5) Bu makalesinde Yao Ven-yuan aydınların, yani öğrencilerin ve memurların Kültür Devrimi'nin içinde bulunduğu bu aşamada yerlerinde saydıklarına dikkati çekiyordu. Yao, makalesinde; "okullardaki bazı kimseleri hâlâ gizliden gizliye faaliyet sürdürmekle" suçluyor ve şöyle diyordu; "Kitleleri birbirlerine karşı kışkırtılar ve Büyük Kültür Devrimi'ni sabote etme işine koyuldular, mücadele-eleştiri- dönüşüm'ü bozdular, büyük ittifakı ve devrimci üçübirlik bileşimi baltaladılar." Bu kişiler aynı zamanda halk düşmanlarının tasfiye edilmeleri ve Parti örgütlerinin kuvvetlenmesini engelliyorlardı. Yao şöyle devam ediyordu; "Aydınlar arasında bitmek tükenmek bilmeyen tartışmalara yol açan ve çözüm bulamayan çelişmeler, işçiler geldiğinde hızla çözüme kavuşuyor." (6)

İşçilerin üniversitelere gönderilmesi, öğrencilerin fabrikalara gitmesiyle başlayan Kültür Devriminin ilk aşamalarına bakıldığında ilginç bir değişikliği gösteriyordu.

İşçilerin oluşturduğu bu gruplar, Kültür Devrimi sırasında militan

5) Bkz. Peking Review, sayı 35, 30 Ağustos, 1968

6) Bkz. Peking Review, sayı 35, 30 Ağustos, 1968.

bir rol oynayan işçiler arasından seçiliyordu. Okullardaki ilk görevleri hizipleri silahsızlandırmaktı, sonra tutucu örgütlerin önderlerini ortaya çıkarmak gerekiyordu. İşçilere, sadece kadrolar meselesini çözümüleme görevi değil aynı zamanda eğitim programını gözden geçirerek değiştirme görevi de verilmişti. Bu uğraşından çabuk sonuçlar alındı, fakat zaman zaman bir direnişle de karşılaştıkları oluyordu. (7)

Yaz aylarının sonlarında yeni bir faaliyet dalgası esti, Eğitim kuruluşlarında tepeden tırnağa bir dönüşüm oluyordu. Bu, daha önce açıklamalardan çok daha ileri bir değişimdi. Bu, sadece, Şanghay'ın Tungçi Üniversitesi'nin açıkladığı gibi, öğrencileri üretici güçlerle bütünleştirme sorunu değildi... Sözkonusu dönüşüm, öğrencilerin bir hizip ayrı bir sosyal varlık durumundan çıkarılmalarıydı. Gelecekte öğrenciler, sadece çalışma deneyi olan işçi ve köylülere değil, fakat aynı zamanda siyasi uyanıklığı yüksek olan işçilerden ve köylülere seçilecekti.

Şimdilerde geniş bir şekilde uygulanan bu tedbir, öğrenci nüfusunun yaşama şartlarından dolayı küçük burjuvazinin bir parçası olarak kalmasını kesin olarak engellemek için küçük burjuvazinin, etkisini azaltmayı amaçlıyordu. İdari alanlardaki personelin sayısını oldukça azaltmak da bu amacın arkasında yatan bir şeydi. (8) Burada da işçi denetim grupları hem çeşitli kesimler arasında arabuluculuk yapacak hem de sağcıların ortaya çıkarılmasında soruşturma görevini yüklenecekti. Meydana getirdikleri yapısal değişiklikler, esas olarak en üst kademeyle daraltmak, idari işlerdeki memurların sayısını azaltmak oldu. Bu çaba, bu memur "fazlasını" ülke çapında harekete geçirerek, tarım ya da endüstri alanında işçiye ihtiyaç gösteren orta Çin bölgelerine aktarma işlemiyle tamamlanmış oldu. Bütün bunlar, Çin'de yeni olmayan, şehirlerin daha hızla büyümesi ve gelişmesi eğilimini tersine çevirmek, yani kırsal bölgelerin gelişmesine önem vermek gibi daha büyük bir planın parçasıydı. Büyük şehirlerdeki nüfusu azaltarak, Kültür Devrimi, hem bu siyasetin uygulanmasına yardımcı oluyor hem de diğer siyasi gereksinimleri karşılıyordu. Mesele, sadece idari işler

7) Temmuz 1971'de, ilgili Aşyalı Öğrencilerin Komitesinde bulunan bir grup Amerikalı üye ile konuşurken Çu En Lay, Zinghua Üniversitesi'nde bir işçi grubunun saldırıya uğradığını ve olay sonucunda 5 kişinin öldüğünü ve 751 kişinin yaralandığını açıkladı. Süknetin sağlanması hayli zaman aldı.

8) 1971 yılının başlarında Çu En-lay ile yapılan bu konuşmayı verirken Edgar Snow, Başbakan'ın kendisine söylediği şu sözlerden alıntı yapıyordu: "Eskiden 60.000 memurun bulunduğu merkezi hükümette şimdi sadece 10.000 memur bulunmaktadır." Bkz. Uzun Devrim, Yücel Yayınları, İstanbul.

gören dairelerin verimliliğini arttırmak değil tarım alanlarında insan gücünün azlığını kapatmaktı. Çin'de bir süre kalmış olan herhangi bir kimse devlet dairelerindeki personelde lüzumundan çok fazla insan olduğunu, bir kişilik işin iki kişi tarafından yapıldığını görebilir. Tarım alanında insan gücüne ihtiyaç olması Çin'in nüfusunu bilen bir kişiyi iyice şaşırtabilir, fakat komünleri ziyaret ettiğim sırada insan kıtlığı çektiklerini sık sık duydum. Hiç şüphesiz ki, bu durum, Çin nüfusunun yüzde 65'i, toprakların yüzde 30'u üzerinde toplandığından ve tarımın henüz makinalaşmaya başlamış olmasından ileri gelmektedir.

İşçi gruplarının idari işler gören devlet dairelerine gönderilmesi Komünist ülkelerde yeni bir şeydi. (9) Amacı, proletarya iktidarı kavramına gerçek anlamını verebilmektir. Sosyalist ülkelerde işçi sınıfı ilke olarak hakim sınıftır fakat gerçekte, yani uygulamada Parti ve sendika organları üzerinde denetimi sağlamak genellikle zor bir iş olmuştur. Genel olarak önderlik görevleri, ya gördükleri eğitimden dolayı ya da ihtiraslarından dolayı ya da ikisinin birden mevcut olmasından, aydınların eline geçer. Kapitalizm yıkıldıktan sonra işçilerin kendi devletleri üzerinde denetimi sağlamaları daha da güçleşir. Burada da hükümetin sorumlulukları ender olarak işçiler tarafından kontrol edilir, aksine hiç çalışma tecrübesi olmayan ya da az bir çalışma tecrübesi olan görevlilerin eline geçer, bu görevliler de kendilerini geçmişlerinden ve gördükleri işlerden dolayı işçilerden ayrı tutarlar. İşçi denetleme gruplarının varlığı idari işler gören dairelerde bu meseleyi çözmeye yönelikti ve halk ile önderleri biraraya getirmeyi amaçlayan büyük bir planın parçalarıydı.

Zafer Kazanılmıştı—Onikinci Plenum

Yaz aylarında, Kültür Devrimi meyvelerini verirken ülke çapında daha ileri başarılar sağlandığı bildiriliyordu: 18 Ağustos'ta Yunnan'ın, Vietnam'a sınırı bulunan güney eyaletinde devrimci komitenin kurulduğu bildirildi; 19 Ağustos'ta Fukien eyaleti de aynı yönde bir açıklamada bulundu; 5 Eylül tarihinde Tibet ve Sinkiang bunu izlediler.

7 Eylül 1968'de *Halkın Günlüğü* ve *Kurtuluş Ordusu Gazeteleri* ortak olarak yazdıkları bir makalede, Kültür Devriminin bütün Çin'de son derece başarılı bir aşamaya girdiğini ve bütün ülke halkının okuma yazma öğrenmiş olduğunu açıkladılar.

9) Bu fikrin Lenin'e ait olduğunun bu noktadan belirtilmesi yerinde bir hareket olur. Lenin henüz hayattayken bu fikrin uygulanması yolunda girişimlerde bulunulmuştu. Fakat Lenin'in ölümünden sonra nedense vazgeçilmişti.

rtık yapılması gereken şey, Kültür Devriminin dengesini belirleyebilmek ve Liucu hizibin yenilgisini halka resmen açıklamaktı. 13 Ekim 1968 tarihinde başlayan Merkez Komitesi Onikinci Plenumunun amacı işte buydu. Bu genişletilmiş bir oturumdu, yani sadece Merkez Komitesi üyeleri değil aynı zamanda, esas olarak yeni kurulan devrimci komitelerin önder durumundaki aydınları da katılıyordu. Oturumun sonunda yayınlanan bildiride Merkez Komitesinin üyelerinin ve adaylarının hazır bulunduğu açıklandı. (10)

31 Ekim 1968 tarihli bu bildiri, bundan sonra ne olup bittiğini öğrenebileceğimiz tek metindir ki bu da yetersiz kalmaktadır. Her zamanki gibi toplantılar kapalı kapılar ardında yapılmıştı. Bildiri, Mao ve Lin'in önemli konuşmalar yaptıklarını yazıyordu. Bugüne kadar bu konuşmalar yayınlanmadı ve birkaç yılda daha yayınlanacağını hiç sanmam.

Bildiride ayrıca, Liu Şao-şi'nin "dönek, hain ve bozguncu" olduğunu ispatlayan bir raporun Merkez Komitesine, sunulduğu ve Merkez Komitesinin tam bir ittifakla onayladığı belirtiliyordu. Herhalde bu rapor, Liu'nun yıllar öncesinden buyana suç işlediğini kapsamaktaydı fakat bu eski suçlarının ne olduğu belirtilmiyordu. Mao ve Lin'in konuşma metinleri gibi Liu hakkındaki rapor da tam olarak yayınlanmadı.

Buna rağmen Çin halkının, Liu'ya karşı yapılan suçlamaların niteliği hakkında oldukça bilgisi vardı çünkü Kültür Devrimi boyunca onun işlediği suçlar gazetelerde ve duvar afişlerinde sergilenmişti. 31 Ekim bildirisi, içerdiği olaylardan ziyade tarihi bakımdan çok ilginçtir: İlk defa olarak resmi bir belge Liu Şao-şi'yi karşı- devrimcilikle suçluyordu. Parti'den atılışı açıklanıyor ve resmi olarak, "suç ortakları" gibi, onun da bütün görevlerinden alındığı bildiriliyordu.

Liucular resmen tasfiye edildiklerine göre, Partinin yeniden şekillendirilmesi için yol açılmıştı. Kültür Devrimi sırasında ön saflara çıkan birçok militanın uzun zamandan beri Parti'ye alınması planlanıyordu; Kızıl Muhafızlar, genç işçiler, kitle örgütlerinin başkanları, yeni devrimci komitelerin önderleri birer Komünist olacaklardı. (11)

Bu yeni unsurlar sadece Liucuların yerlerini almış olmuyor aynı

10) "hazır bulunmaları" sözcüğü devrimci komite üyelerinin oy kullanma hakkına sahip olmaları anlamına gelebilir. "Üyeler" sözcüğüne gelince, sadece Mao'ya sadık olan üyelerin hazır bulunduğu düşünebilir. Bkz. Peking Review, sayı 44 (ek), 1 Kasım, 1968.

11) Çin'de "Komünist" Komünist Parti üyelerine denir. 880.000.000'lük nüfusun 20.000.000'na yakını Partilidir.

zamanda, bürokratzime saplanmış ya da devrimci ruhunu yitirmiş olan kişilerin de yerini dolduruyorlardı. *Kızıl Bayrak*'ın her zamanki üslûbuyla belirttiği gibi, bu bir nevi Parti'ye proletarya kanının aşılmasıydı. (12)

Kızıl Bayrak'ta çıkan makale, hareketin son aşamalarına ulaştığı bir sırada Kültür Devrimi'nin bugüne kadar olan başarılarını sıralamak açısından ve gelecekteki olayları görebilmesi bakımından önemlidir. Makale, Kültür Devrimi'nin hayati derecede önemli işler başardığını belirtiyordu. Bir kere, Çin halkı geniş bir siyasi deneye sahip olmuştu. Revizyonizmi en gizli ve örtülü halleriyle bile ayırdedebiliyordu. Bu deneyin potasında, Parti içinde ve dışında genç, dinamik, bir sürü devrimci çıkmıştı. "Parti'nin yeniden canlanmasına yardımcı olacak olan bu yeni değerli militanların akın halinde ortaya çıkışı, başka herhangi bir şekilde olamazdı," diye yazıyordu *Kızıl Bayrak*. "Ancak Mao'nun bu proleter devrimci çizgisini uygulayarak ve kapalı kapılar ardında yapılmayan kitle karakteri taşıyan Partiyi sağlamlaştırma hareketiyle, her seviyedeki Parti örgütlerinde, önderliğin Başkan Mao'ya, Mao Zedung Düşüncesine ve Başkan Mao'nun proleter devrimci çizgisine sadık olan Komünist Parti üyelerinin ellerinde bulunmasını sağlayabiliriz."

Gerçekten de, "proletarya kanının aşılması" işi nasıl başarılabaktı? Bir yandan, Kültür Devrimi sırasında militanlıklarıyla tanınan ve Partili olmayan kişiler Parti'ye alınmalıydı; diğer yandan da, eski ve yeni Parti üyeleri arasında, sanayi işçilerine öncelik tanınarak her kademede yeni üyeler seçilmeliydi. Merkez Komitesinin ve Politbüro'nun yeniden değiştirilmesini içeriyordu. Bu da ancak bir Parti Kongresiyle sağlanabilirdi. Ekim 1968'den Nisan 1969'a kadar süren dönem Kongre için yapılan hazırlıklar dönemidir.

Sonuç—Dokuzuncu Parti Kongresi

Çin Komünist Partisi Dokuzuncu Kongresi 1 Nisan 1969'da Pekin'de başladı. Bundan önceki Kongre 1956'da yapılmıştı. Yani onüç yıldır Çin Komünist Partisi genel bir toplantı yapmamıştı. Bu kadar yıl içinde kongrenin toplanmamasının nedenleri yeteri kadar açıktır: Parti içinde hüküm süren derin bölünmeler devrimci bir siyasetin benimsenmesini imkansız kılacaktır. Eğer 1969'dan önce bir

12) "Proleteriyadan Taze Kan Alalım", Peking Review, sayı 43, 28 Ekim, 1968.

kongre toplansaydı, büyük bir olasılıkla önemli anlaşmazlıkları ortaya çıkarmış olacaktı.

Birçok Çinli uzman Mao ile Lin arasındaki çatışmanın başlangıç tarihini 1958 yılı olarak görme eğilimindedirler. Giriş bölümünde 1958 yılının tayin edici yıl olduğunu belirtmekle beraber, ben, bu anlaşmazlığın başlangıcını 1956 olarak değerlendiriyorum Zaten, bazı yorumcular, hiç değilse Fransızlar, Çin'in kabaca şu son onbeş yıllık evrimini resmetmişlerdir, bence bu da tartışılacak bir şeydir.

Önemsiz de olsa meseleye nasıl baktıklarını görelim: 1958'de Mao, Çin'i, Sovyet Sosyalist modelinden ayırmak amacıyla Büyük İleri Atılım Hareketini başlattı. Sözkonusu metne göre bu atılım tam bir başarısızlıktı ve 1959'da Merkez Komitesinin büyük bir çoğunluğu bu siyasetin devam etmesine karşı çıktılar. Meselenin bu dönüm noktasında muhalefetin önderi Mareşal Peng Teh-huay'dı. Ünvan olarak hükümet başkanlığının Liu Şao-şi'ye devredildiği anda bu, Mao için, büyük bir yenilgiydi. İktadardan uzaklaştırılan Mao 1962 yılında tekrar başa geçmek için ilk önce Sosyalist Eğitim hareketiyle sonra da Kültür Devrimiyle işe koyuldu. Kültür Devrimi'nin seyrinde, Parti içindeki gruplardan destek bekleyerek ve yarı askeri bir şekilde örgütlenmiş olan (Kızıl Muhafızlar) gençlikten sonuna kadar yararlanarak, Mao yavaş yavaş düşmanlarını püskürtmeyi başardı ve iktidar değişiklikleri ve devrimci komitelerin kurulmasıyla onları görevlerinden uzaklaştırdı. Böylelikle yeniden denetimi ele aldı ve bir Parti Kongresi yoluyla siyasetlerini uygulattırarak Merkez Komitesini de istediği şekilde değiştirdi. İşte Fransız "uzmanların" çoğu meseleyi böyle özetliyorlar. Bu da bir iddiadır fakat kusurlarla doludur.

Herşeyin başında Büyük İleri Atılımın tam bir yenilgi olduğu yolundaki anlayış büyük bir abartmadır. Büyük İleri Atılımın bütün hedefleri gerçekleştirilememiştir, bu doğru bir şeydir, fakat kazançları da oldukça önemlidir. Halk komünleri bu tarihte başlar ve bunlar, sadece varolan birşey değildir, aynı zamanda gün geçtikçe de gelişmektedir. 1959 yılında, Mao'nun Merkez Komitesinin dışında kalması meselesine gelince ise bu hâlâ ispatlanması gereken bir konudur. Eğer geçekte Merkez Komitesi dışında bırakıldıysa bu toplantıda Peng Teh-huay'ın görevinden atılmasını sağlamanı nasıl izah edebiliriz? Liu'nun ise ismen hükümet başkanı olarak seçilmesi, başlı başına çok az şeyi açıklamaktadır. Çin Halk Cumhuriyetinde devlet başkanı olmak kilit bir mevki değildir; birçok başka Komünist ülkede bu durum böyledir, en önemli mevki Merkez Komitesi başkanlığıdır, Parti Genel Sekreterli-

ği ve Savunma Bakanlığıdır. Ayrıca eğer Mao Merkez Komitesi dışında tutulsaydı, iktidarı elde tutmayı katiyen başaramazdı. Öyleyse, 1962'deki Ocak ve Ağustos aylarında yapılan Merkez Komitesi alışma toplantıları sırasında sosyalizm içerisindeki sınıf mücadelesiyle ilgili görüşlerini kabul ettirmesini nasıl başarabilmişti? Daha da önemlisi, iktidardan el ektirilmif olan bir Mao nasıl olur da Liu şao-şi ve taraftarlarının, 1962 yılının Eylül ayında yapılan Merkez Komitesi Plenumunda sağ sapmacı olarak eleştirilmelerini sağlayabilirdi? (Bu meseleyi daha sonra Kültür Devrimi sırasında yapılan afişler ve dağıtılan bildirilerden renmiştik.) Daha da sıralayabiliriz... İktidarda olmayan bir Mao nasıl olur da 1963 yılında Sosyalist Eğitim Hareketini başlatabilirdi. Sosyalist Eğitim Hareketi Parti rgtleri tarafından yönlendiriliyordu ve bunun dışında hiçbir gücün müdahalesi gerçekleşmedi. 1964 yılında, Taoyuan'da Liu'nun uyguladığı izđiyi nasıl mahkûm edebilir ve bu mahkûm etme işine esas teşkil etmiş olan Yirmic Madde Makalesi nasıl yayınlatabilirdi? Ve nihayet, iktidar dışında tutulan bir insan, Çin Komünist Partisi'nin 1962 ve 1964 yıllarında Sovyetler Birliğine karşı uzlaşmaz bir tavır içine girmesini nasıl sağlayabilirdi? 1964 yılında Sovyetlerle olan anlaşmazlık, "Komünist Ve Işçi Partileri İçin Genel Bir Program" adını alan "Yirmibeş Maddelik Mektup" şeklini aldı. Bu mektuplar Komünist hareket için gerekli olan zorlu izđiyi zmlyordu. Mao, bu mektupları yazmadıysa da bunları onayladığı kesinlikle bilinmektedir. Ve nihayet, iktidarda olmayan bir Mao ve Merkez Komitesinin desteğini almayan bir Mao, 1965 yılında Kültür Devrimi gibi son derece muazzam bir olayı nasıl başlatabilirdi?

Bence Mao'nun Merkez Komitesinde sürekli olarak azınlık durumunda bulunması pek akla yakın birşey değildir ve hele iktidarı bir an için bile elinden kaçırmış olması hiç düşünülemez. Ayrıca, 1967 yılının Temmuz ayında açıkladığı gibi (13) Merkez Komitesinde bu ezici olmayan çoğunlukla siyasetlerini benimsettirebiliyor fakat muhaliflerini ortadan kaldıramıyordu. Liu, 1962 ve 1964 yıllarında sapmacılıkla mahkûm edildi fakat görevinden atılmamıştı: Böyle bir şey çok daha sağlam bir çoğunluğa ve hedefe karşı yöneltilen çok daha önemli bir siyasi kampanyayı gerekli kılıyordu. Kültür Devrimi Mao'nun bu arzu edilen sonuçları elde etmesini sağladı.

Dokuzuncu Parti Kongresini kendi içinde sıradan bir kongre olarak tanımlamak haksız bir tutum olur. Sadece bu kongrenin yapılmış olması bile bu kongreyi önemli kılar.

13) Bkz. Ek 4, "Mao Zedung'un Kültür Devrimi Tahlili"

Dokuzuncu Kongreden Bazı Göze Çarpan Noktalar

Kongreden sonra yayınlanan üç belgeye işaret etmek gerekiyor. Birincisi, Lin Biao'nun sunduğu siyasi rapordur. (14) Bu, gelecek için bir plan yapmaktan ziyade Kültür Devrimi'ni doğrulayan bir metindir ve bu nedenle de pek yeni birşey getirmemektedir. Kültür Devrimi'nin öncesini ve Kültür Devrimi tarihini açıklar, fakat bunu sadece bir özet halinde verir. Raporun sekiz bölümü Kültür Devrimi'nin başlıca tezlerini ortaya koymaktadır: Orduyu destekle ve Halkı Koru; Bireyciliğe Karşı Çık ve Revizyonizmi Boşa Çıkar; Mücadele- Eleştiri- Dönüşüm Üçlü Görevine Dört Elle Sarıl; Devrimi Kavra ve Üretimi Arttır; vb. Bu, Komünist Partisinin tezlerini yeniden doğruluyor, kitle çizgisinin izlenmesinin gerekliliği üzerinde duruyor ve Çin'in dış politikasının esaslarına işaret ediyordu.

Buna rağmen yeni Parti Anayasası bir sürü yeni unsur içerisindedir. Esas olarak aşırı merkezizyetçilikten kaçınma üzerinde duruluyor ve iç demokrasinin kuvvetlendirilmesi vurgulanıyordu. Ayrıca revizyonist önderlerin eninde sonunda kendi bireyci amaçları için Parti disiplinini ve Parti bünyesindeki katılığı kötüye kullanabilecekleri endişesi de açıkça görülüyordu. Parti sanki, iktidarı almaya çalışabilecek yeni Liu Şao-şi'ler için kendisine rahat bir yer ayırıyordu. 5. maddedeki sözler bu endişeyi dile getiriyor ve belli ölçüye kadar "karşı çıkma hakkı" tanıyordu:

...Partinin her seviyedeki önder birimleri çalışmalarını düzenli olarak kongrelere ya da genel üye toplantılarına sunacak, sürekli olarak Parti içindeki ve dışındaki kitlelerin fikirlerine kulak verecek ve onların görüşüne baş vuracaktır. Parti üyeleri, Parti örgütlerini ve her seviyedeki Parti önderlerini eleştirme ve onlara öneriler getirme hakkına sahiptir. Eğer bir Parti üyesi Parti örgütlerinin kararlarına ya da talimatlarına ilişkin olarak değişik görüşlere sahipse, bu fikirlerini muhafaza etmesine izin verilir ve bir üstündeki önderi atlayarak, Merkez Komitesi ve Merkez Komitesi Başkanlığı da dahil olmak üzere doğrudan yüksek kademelere başvurabilir... (Bu noktada vurgulanmaktadır)

14) Daha sonraları Pekin Yabancı Diller Basımevi tarafından ayrı bir broşür halinde yayımlanmıştır.

Bu, sadece Çin'de değil aynı zamanda dünya çapındaki Komünist hareketinde de yeni bir şeydir. Bu, Çinlilerin hesabına önemli bir siyasi yeniliktir.

12. Madde de açıklayıcıdır. Komünistlerin görevi, "Parti üyelerini ve geniş devrimci kitleleri, Marksizm-Leninizm- Mao Zedung Düşüncesini canlı bir şekilde inceleme ve uygulama yolunda yönlendirmektir." Ve devrimi sürdürme ruhuyla, "Parti üyelerine ve geniş devrimci kitlelere, sınıf mücadelesi ve iki çizgi arasındaki mücadele ile ilgili olarak sürekli eğitim yapması ve kitlelere, sınıf düşmanlarına karşı kararlı bir şekilde savaşmaları yolunda önderlik etmesiydi."

Dokuzuncu Kongrenin üçüncü dikkate değer maddesi ise, özellikle Politbüro üyelerinden oluşan önderlerin yeni listesiydi. Tabii ki Mao başkandı, tek başkan yardımcısı ise Lin Biao' idi. Kültür Devrimi'nde önce Çu En-lay ile Liu Şao-şi Merkez Komitesinin başkan yardımcılarıydılar, fakat 1969 Kongresinden sonra Lin, Mao'nun "yakın silah arkadaşı" ve halefi olarak tek başına başkan yardımcılığına getirildi.

Politbüro'nun tam yetki sahibi olan daimi komitesi sayıca azaltıldı. Lin ve Mao dışında şu üyeler bulunuyordu: Çen Bo-da, Çu En-lay ve Kang Şeng.

Politbüro'dan çıkarılan üyelerin listesi ise daha ilginçtir: Liu Şao-şi, Deng Siao-ping, Tao Çu, Tan Çen-lin, Peng Çen ve Lu Ting-yi. Bunların yerini alan kişiler Mao'ya tamamen sadık olanlardı, aralarında Mao'nun eşi Çiang Çing, Lin'in eşi Leh Çun da vardı. Diğerleri Yao Ven-yuan, Çang Çun-çiao, Sieh Fu-çih, Vang Tung-sing (yedek üye) ve Huan Yung-şeng.

Politbüro'dan ayrılan fakat görevlerinden uzaklaştırılmayan iki önemli kişiden biri, bir süre için Merkez Komitesi üyesi olarak kalan ve Dışişleri Bakanı olan Çen Yi idi, diğeri ise, Devlet Planlama Komisyonu sorumlusu olarak görevine devam eden ve Merkez Komitesi üyeliğinde kalan Li Fu-çun'du. Radikallerin, Çu'nun bu iki meslekdaşının görevlerinden alınmalarını sağlamak amacıyla baskı yapmalarına rağmen Çu, onların taleplerine karşı çıktı. Her şeyin başında Çu'nun bu kişilerin yeteneklerine ve desteklerine ihtiyacı vardı: Çu'nun, Kızıl Muhafızlar'ın aşırılıklarını açıktan açığa eleştiren bir kimse olan Çen Yi'yi kamuoyu karşısında savunması zor bir şeydi. Fakat Çen Yi sadece yetenekli bir diplomat değil, aynı zamanda kuvvetli bir askerdi ve Çin'in yaşayan on mareşalinden biriydi; Çu ile ilişkileri yıllar önceki Paris günlerine kadar dayanan Li Fu-çun ise Çin'in en yetenekli planlayıcılarından biriydi.

Çen Yi'nin renkli bir kişiliği vardı, hakkında bol bol hikayeler söylenmiştir. Bunlardan bir tanesi, Kızıl Muhafızlar'la, Çen'in denetimi altında çalışan kişileri tasfiye etmeye çalıştığı bir sırada yapılan değiş- tokuştur. Üçüncü Kara Kuvvetleri Komutanı olarak 1949 yılında Şanghai'yı ele geçiren yaşlı subay Kızıl Muhafız saldırganlarına karşı şöyle diyordu: "Eğer bana kırksekiz gün saldırırsanız, size kırk dokuz gün saldıracam. Eğer on tane kötü laf söylerseniz ben onbir tane söyleyeceğim."

Pekin'de yaygın olan başka bir hikaye, Dokuzuncu Parti Kongresinden hemen önce Mao ile bir konuşmasına aittir. Çen, Mao'ya Kongreye katılmamaya karar verdiğini ve siyaset hayatını bırakacağını söyledi. Mao, toplantıya gelmesi için onu ikna etmeye çalıştı. Çen ısrar ederek şöyle dedi: "Kırgın bir kişi sahneden silinecek. Kültür Devrimi sırasında sağcı tavır aldığım zamanlar oldu. Benim varlığıma ihtiyacınız yok." Mao'nun ise gülümsüyerek şöyle cevap verdiği söylenir: "Gene de gel. Sen de sağın temsilcisi olursun."

SONUÇ

Kültür Devrimi hedeflerine ulaşmış mıdır? Birçok yabancı gözlemci dönemin beraberinde getirdiği ayaklanmaların, ülkenin sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarında yol açtığı huzursuzluğun Çin'in bu hareketten oldukça zayıf olarak çıkmasına yolaçtığı görüşündedirler. Bence bu yargı hem aceleci hem de hatalıdır.

Kültür Devrimi tam bir başarı sağlamış mıdır? Bu soruya cevap verebilmek için kişi çeşitli kademelerdeki değişik hedefleri birbirinden ayırebilmelidir. Esas mücadele olan, Mao taraftarlarıyla Liu yanlısı olanların mücadelesine gelince Liucuların tamamıyla tasfiye edildiği kesin birşeydir. Birçokları bunun pahalıya malolduğu görüşündeler; Bu kimseler, Lin Biao'nun açıkladığı gibi Kültür Devrimi'nin seyirindeki "zizzaklar ve geri dönüşler"den, ekonomik bozukluklardan ve Mao yanlısı olanların karşılaştıkları direnişlerden söz ediyorlar. Büyük karışıklığa gelince, başlangıçta tesadüfi olarak görünen bu hareketin aslında baştan beri planlı ve hesaplı bir şey olduğunu göstermeye çalıştım sanırım. Kültür Devrimi'nden kırk yıl önce Mao şöyle demişti: **"Devrim bir ziyafet değildir... Devrim bir sınıfın diğer bir sınıfı yerle bir ettiği bir ayaklanma, bir şiddet hareketidir."**

Ekonominin bozulmasını nasıl değerlendireceğiz? Genel olarak ülkenin ekonomik hayatı yavaşlamış ve engellenmişti, fakat bu durum, iktisadi buhran, iktisadi durgunluk, yoksulluk ve açlık şeklinde yansıtılan ve ülke dışında çok yaygın olan abartılmış hikayelerden çok ayrı birşeydir. Kültür Devrimi yılları sırasında, dükkanlarda ya da pazarlarda hiçbir ciddi kıtlık görmediğimi samimiyetle söyleyebilirim. 1965 kışında kömür kıtlığı çektiğimiz doğrudur fakat, bunun dışında yiyecek maddeleri ve diğer maddeler yeterli derecede vardı ve hiçbir zaman kısıtlanmıyordu. Gaz ve elektrik normal bir şekilde sağlanıyordu ve ulaşım sadece ender olarak aksıyordu. Eğer bunların, sa-

dece benim Pekin'deki deneyimi gösterdiği söylenecek olursa, şunu açıklayayım: Birçok başka şehirdeki kişilerle de konuştum, Şanghay'dan Harbin'e, Tientsin'den Kanton'a kadar durum hemen hemen aynıydı.

Çok huzursuzluk olmasının, Mao'ya karşı muhalefetin gerçekten kuvvetli olduğuna, Liu'nun ise Çin halkı arasında yaygın bir etkinliği ve desteği bulunduğuna, bu nedenle de Mao'nun zaferinin gerçekten de zayıf olduğu yolundaki tezlere gelince, kitabımın bu tür tezlerin bir temenniden öteye gitmediğini kanıtladığını sanırım. Kültür Devrimi'nin karmaşık ve değişen durumu içinde hiç bir an, ne Mao yanlısı ideoloji ne de Mao yanlısı rejim tehlikeye düşmüştür. Tutucular ve devrimciler arasındaki mücadelede hiç kimse Liu'nun görüşlerini ya da fikirlerini temsil etme iddiasında bulunmamıştır; her kesimin gözü Mao'daydı, böylece de onun en üst düzeyde arabulucu olarak hareket etmesini sağladılar. Dahası, en büyük huzursuzluklar Maocularla Liucular arasındaki çatışmadan değil, Maocuların kendileri arasındaki çatışmadan kaynaklanmıştır. Bu bölünme, 1967 Yaz'ında meydana gelen sözünü etmiş olduğumuz şiddet hareketleri sırasında en yüksek düzeye ulaşmıştır; sık sık boyutları oldukça abartılan bu hareketler aslında gerçekleşti, ordunun bölünmeye ve savaşa yol açacağı tehlikesi de gerçekleşti. Bu mesele de Mao yanlıları arasındaki bir çatışmadan ibaretti ve ordunun bir kısmının Liu'nun yolunu izlemesinden dolayı ortaya çıkmadı. Eğer böyle bir şiddet hareketi varolduysa hepimizin de hatırlayacağı gibi, bu hareket, arzulanmış bir harekettir; Tabii ki her zaman, hareketin ulaştığı dereceler hoş karşılanmamıştır. Mao, genç devrimcilerden oluşan yeni bir nesli ortaya çıkarmak istiyordu. Bütün Çin neslinin, devrimin şiddet yanını iyi bilmemesi olgusu da onun itici gücünü teşkil ediyordu. Kültür Devrimi, milyonlarca genç Çinlinin katı bir tartışma, kavga ve eylem okulunu başlatmış ve onların daha önceleri karşılaşmadıkları pratik meseleleri tanımlarına yardımcı olmuştur.

Kültür Devrimi'nde, gençliğin ve onun deneyinin rolü ne olmuştur? Bu, belki de hareketin tam olarak tahlil edilebilecek en güç yanı. Kesinlikle şunu söyleyebiliriz ki, Mao'nun ısrarla üzerinde durduğu kitle hareketi gerçekleşmiştir, ve Çin'in şehirdeki nüfusunun hemen hemen hepsi bu harekete katılmıştır, tabii ki en ön saflarda gençlik yer almıştır. Gençlik, Mao'yu memnun edecek bir çatışma eğilimi göstermişti fakat örgütleyici yetenekleri kısıtlı olduğundan disiplinsizlik ve karışıklık eğilimi de gösteriyordu. Birçok genç Çinlinin gözünde, Kültür Devrimi, ardında, hararetle tartışmaların, isyanların

ve olağanüstü bir özgürlüğün olduğu bir anı bırakmalıydı. Özgürlüğü ve disiplini, merkezîyetçiliği ve demokrasiyi sınırlandırmak isteyen bir rejimin önünde, henüz eğitimi gerektiren görevler bulunuyordu.

Kültür Devrimi'nin belki de en canalıcı hedefi, revizyonizmin kökünü kazımak ve Mao yanlısı düşüncenin üstünlüğünü kanıtlamaktır. Bu, gelenekleri ve alışkanlıkları binlerce yıl öncesine dayanan ülkenin muazzam bir şekilde siyasileştirilmesini gerektiriyordu. Giriş bölümünde, Mao'nun görüşüne göre sosyalizm ve bireycilik kesin olarak bir arada bulunamazdı; bireyciliğin yani şahsi zevklerin ve dünyayı kendine dönük olarak kavramanın olduğu bir yerde sosyalizm imkansız bir şeydir. Mao'nun nihai hedefi, tam olarak kolektif bir insan yaratabilmek için kişinin mantığını kökünden değiştirmektir. Gördüğümüz gibi bu görev zor bir işti, çünkü eski alışkanlıklar ve gelenekler devam etmiş ve bugünkü rejimde bile varlığını sürdürmüştü. Çatışma esas olarak Mao yanlısı kolektiflik anlayışı ile Konfiçyüs'ün ahlak anlayışı arasındaydı ve Liucu görüşlerin Konfiçyüs'ün bazı yönlerinden nasıl etkilendiklerini görmüş bulunuyoruz. Sadece yerleşmiş olan gelenekler değil aynı zamanda, batıl itikatalar, sınıfsal duygular, mandacı eğilimler ve eski rejimlerden arda kalan diğer şeylerle de sürekli olarak mücadele edilmeliydi. Bu nedenle, geleneğin sızacağı kanalları kapatmak için yoğun bir gündelik propagandaya ihtiyaç vardı, ve Çin'de bugün böyle bir kampanya bütün yurt çapında yürütülmektedir. Heryerde devrimci eğitim yapılmaktadır ve her yerde Mao Zedung'un eserlerini incelemek için küçük sınıflar oluşturulmuştur. Propaganda mekanizması sürekli olarak devrimden ve sınıf mücadelesinden söz etmektedir. Radyo sürekli olarak Mao'nun eserlerini yayınlamakta ve militan bir atmosfer sağlamak için elinden geleni yapmaktadır. Şehir duvarları, binaların cepheleri, iş yerleri, okullar, restoranlar, parklar, hepsi de devrimci sözlerle ve eylem çağrılarıyla doludur.

Burada yeniden önemli kazançlar sağladığı belirtilmelidir. Eski rejime, Guomintang'a emparyalizme ya da revizyonizme karşı gelişen tepkiler de, halk arasında siyasi bilincin oldukça yükseldiğini göstermektedir. Dükkanların ve evlerin eski tipte döşenmesi gibi, eski tip giysiler de hemen hemen ortadan kalkmıştır. İşçiler ve işçilerin çocukları arasında insan yepyeni bir gurur duyuyor ve gerçekten de kolektivizme karşı içten bir bağlılık var. Bu meselede Mao yanlısı kişiler, değer yargılarının değiştirilmesinde, proletaryanın ve devrimci ideallerin gerçekleştirilmesinde gerçekten de büyük başarılar sağlamıştır. Bu alanda zafer kazanıldığını söylemek, proletaryanın ide-

olojisinin, burjuvazi ve feodalizm üzerinde tam bir başarı kazandığını iddia etmek meseleyi abartmak olur. Kazançlar gerçekten de büyüktür fakat gelenekler yeni ve gizli şekillerde sürmektedir ve bunlarla sürekli olarak savaşılmalıdır.

Örneğin, geleneklerle mücadele etmek için geleneklerden ödünç alınan bir yaklaşımın kullanılması gibi, şekilci bir tutum göze çarpmaktadır. Sabahları işe başlamadan önce Başkan Mao'dan alıntılar yüksek sesle okunur; mitinglerden önce ise Başkan Mao'ya uzun ömür ve sağlık dolu yıllar temenni edilir. Bilimsel buluşların, tıbbî ilerlemelerin, işçilerin, köylülerin ve askerlerin kahramanlıklarının hepsinin de Mao'nun doktrinine bağlı olduğu söylenir. Bütün bu tavırlar Mao'nun arzularına rağmen meydana geliyordu, çünkü Mao açıkça "kişiye tapma" eğilimlerinden kaçınılmasını belirtmişti. (1)

Bazı yorumcular Mao'culuğun yeni bir din olduğunu söylemişlerdir. Böyle bir şey doğru olabilir mi? Tabii ki hayır. Çin'de yapılan şey, binlerce yıldır Çinlilerin düşünce tarzına damgasını vuran Budizmin ve Konfüçyüscülüğün ahlaki kavramlarının ve ayinlerinin yerine devrimci kuralları ve kavramları getirmektir. Kitlelerin vicdanı üzerinde büyük bir ağırlık taşıyan, onları şartlandıran ve onların gündelik hayatını denetleyen geleneklerin yerine daha üstün bir kuvvetin, proletaryanın ve devrimci fikirlerin gücü getirilmeye çalışılıyordu.

Geleneklerle savaşırken geleneklerden arda kalan metodların kullanılması, geleneklerin yaşamasına yardım etme tehlikesini de beraberinde getirmektedir.

Dışardan gelen siyasi ve askeri baskıların yanısıra Çin coğrafik ve tarihi açıdan oldukça tecrit edilmiş bir ülkedir. Dış dünya ile kısıtlı bir ilişkisi olan bir ülke, iyice şartlandırılmış bir geçmişi kırmayı ve

1) 1967 yılında, hidrojen bombasının patlatıldığı sırada Mao'nun bizzat kendisi "yüce önder, yüce öğretmen, yüce kumandan, yüce yol gösterici" diye tanımlanmasına karşı çıkmıştı. 1968'de Düşüncesinin "erişilmez üstünlüğünden" sözedilmesini yasaklamıştı. Daha da yakın zamanlarda daha iyi işlerde kullanılabilecek olan metalin ziyan edildiğini söyleyerek üzerinde kendisinin portresi bulunan metal rozetlerin geniş çapta imal edilmesine karşı çıktı.

Daha sonraki bir tarihte Edgar Snow ile yaptığı bir konuşmada Mao bu eski arkadaşı ve biyografisinin yazarı olan kişiye, "kişinin putlaştırılması"ndan duyduğu hoşnutsuzluğu ifade etti. Aynı zamanda da insanların binlerce yıldır süregelen "imparatora tapma" alışkanlıklarından kurtulmalarının kolay olmayacağını söyleyerek şunları ekledi: "Fakat, şimdiki durum farklıdır." Mao, kendisine yakıştırılan dört lakabı da "gereksiz" bulunduğunu söyledi. Ona göre bu lakaplar er veya geç kaybolup gideceklerdi. Eskiden bir okul öğretmeni olduğundan ve hala da böyle olduğundan bir tek "öğretmen" lakabını kabul edebilirdi. Putlaştırmanın kaldırılması yönündeki gelişmeler için, bundan sonraki "Sonsöz" bölümüne bakınız.

ayrıca da tamamen yeni bir sosyal çevre yaratmayı sağlayacak enerjiyi ve kaynakları temin edebilir mi? Bu çok önemli soruyu, 1959-69 dönemindeki dört yılın olayları ve sonuçları esasına dayanarak olumlu bir cevap veren Proleter Kültür Devrimi tam olmasa da en iyi bir şekilde cevaplamaktadır.

Mao Zedung'un proleter devrimci idealinin, Çin'de çok derin kökleri olan feodalizm ve idealizm denizi içinde boğulmayacağını kanıtlayan nedenler vardır. Fakat bunun tam olarak gerçekleşmesi için daha ileri sınavlardan ve deneylerden de geçirilmelidir. Bu nedenden ki, Mao Zedung 1967 yılında şöyle demiştir: "Şimdi yürürlükte olan Büyük Proleter Kültür Devrimi ilerdeki çeşitlerinin sadece bir ilkidir. Gelecekte bazı durumlarda bu tür devrimler zorunlu olarak yer alacaktır... Bütün Parti üyeleri, en geniş halk kitlesi, bir, iki, üç ya da dört Kültür Devrimi'nden sonra herşeyin güllük gü-lüstanlık olacağını sanmamalıdır. Her şeyden önce devrimci uyanıklığımızı bir an için olsun elden bırakmamalıyız."

EK NOT 1973

Dördüncü bölümdeki bazı önemli noktaları açıklamak ve belirlemek için elimizde yeni bilgiler var.

28 Ocak 1968 tarihli, "Solu Destekleyin Fakat Herhangi Bir Hizibi Desteklemeyin" ve 27 Nisan tarihli "Hizipçiliğin Sınıf Tahlilini Yapalım" adlı makaleler açıkça ve kesin olarak birbirleriyle çelişiyorlardı. İkinci makale, birincisini cevaplayan bir makaleydi. Şurası açıktır ki, birbirleriyle çelişen bu görüşler, Çen Bo-da'nın belki de Lin Biao'nun, Çu En-lay'a karşı çıktıkları Parti Yönetimi içindeki anlaşmazlıkları yansıtıyordu.

Esmein ve Hinton sayesinde 1968'de görevden uzaklaştırılan Genel Kurmay Başkan Vekili Yang Çeng-vu'nun aşırı solcu olduğunu ve Onaltı Mayıs Müfrezesine mensup olmakla suçlandığını biliyoruz. Onun görevden alındığı bir sırada resmi propaganda melanizmasının aşırı solculuğ. karşı mücadeleyi değil sağcılığa karşı mücadeleyi vurguladıkları su götürmez bir gerçektir. O sırada Çin'de bulunan bizler Yang'ın tasfiyesinin, sağa karşı yürütülen mücadelenin bir parçası olduğunu düşünüyorduk ve resmi propaganda bu hatalı düşüncemizi çürütecek hiçbir açıklamada bulunmamıştı. Onu ve taraftarlarını bölümlerden birinde bir sağcı sıfatıyla, "Pekin Devrimci Komitesi Adına Pekin Devrimci Komitesine Karşı" bir unsur olarak niteledim. Gerçekten de o karışık dönemde o anda hangi aşırı akımın ağır bastığı gö-

zönünde tutularak bir kişinin hem "aşırı solculukla" hem de sağcılıkla suçlanması sözkonusu olabiliyordu. Sözüünü ettiğim dönemde esas olarak solculuk ağır basıyordu, yani o dönemde kişiler sağcılıkla suçlanıyorlardı. Yang bugün aşırı solculukla suçlanıyorsa da olayların yakın olarak incelenmesi sonucunda, benim başlangıçta vardığım sonuçların meseleye daha yakın olduğu görülecektir, çünkü o ve arkadaşları öteden beri tutucu davalara ve kişilere yakın ilişki içindeydiler. Yang, eylemlerine ve sözlerine de yansıdığı gibi esas olarak bir kanun ve düzen adamıydı. Sağcı ya da solcu olarak adlandırılmasına gelince, mesele, muhaliflerinin gözönünde hangi aşırı ucu benimsediği değil, görevinden uzaklaştırılmış olmasıydı.

Zinghua Üniversitesi'ndeki silahlı mücadele uzun ve kanlı bir mücadeleydi, gerçek bir "Yüz Gün Savaşı"ydı, ölü ve yaralı olmak üzere birçok kurban verilmişti. Çinli önderler bu olaylardan büyük ölçüde endişe duyuyorlardı ve 1968 Temmuz ayının sonlarına doğru Mao'nun, içlerinde Pekin Üniversitesi'nden Nieh Yuan-zu ve Zinghua Üniversitesi'nden Kuay Ta-fu'nun da bulunduğu başlıca Kızıl Muhafız gruplarını temsil eden beş öğrenci önderini çağırıldığı bildirilmiştir. Aşırı solculara karşı uygun olmayan tavırlarından, sekterliklerinden ve dahil oldukları delice kardeş kavgalarına değinerek onları uyardığı söylenir. Ve bugün bir şekilde bu öğrenci liderlerine kendisini bozguna uğrattıklarını belirttiği iddia edilmektedir. Eğer bu hikaye doğruysa, bu, büyük öğretmen Mao Zedung'un, rejimi yeniden canlandırmak için çok güvendiği öğrenci gençliğin Kızıl Muhafızlar'ın bu devrimci sınavda başarısızlığa uğramış oldukları anlamına gelmektedir. Acaba o sırada daha ılımlı eğilimlere taviz vermenin zamanının geldiğini görmüş müydü?

Son olaylar, benim yaptığım değerlendirmenin de gösterdiği gibi dokuzuncu Parti Kongresinden sonra Çinli liderler arasında birliğin gerçekleşmesi ümidinin zayıf olduğunu ortaya koymuştur. Bir yandan Çu diğer yanda ise Cen ile Lin aralarındaki sürtüşme bunun en belirgin örneğidir.

Diğer noktalar, yorumlar ve düzeltmeler: Eski Genel Kurmay Başkanı Huang Yung-şeng görevden atıldı, Yi, Ocak 1972'de öldü ve onun cenazesi sırasında Dışişleri Bakanının eski itibarını yeniden kazandığı açıkça görülüyordu. Nihayet 1973 yılının ortalarında Ulusal Halk Kongresi hâlâ toplantıya çağrılmamıştı.

AMERİKAN BASIMINA SON SÖZ

Bu kitabın yazılışından bu yana Çin'de birçok önemli olay meydana gelmiştir. Ping Pong diplomasisinin, Nikson'un Çin'i ziyaretine ve Çin'in Birleşmiş Milletlere kabul edilmesine yol açmasının yanısıra, en önemli iç olaylar Mao'nun halefi olarak değerlendirilen, Lin Biao'nun görevden ayrılması ve KDSG'un başkanı olan Çen Bo-da'nın aşırı sol aleyhtarı uzun ve canlı bir kampanya sonucu aşağılanmasıydı.

Bu kitabın başlıca amacı, Pekin'de bulunduğum 1966-1968 yılları arasında Kültür Devrimini, inişlerini ve çıkışlarını gördüğüm ve yaşadığım bir şekilde verebilmektir. İkincisi Çin devriminin bazı önemli yanlarını aydınlatmışımı, Batıya aktarılan ve çok yaygın olan yanlış kavramları ve yanlış yorumların bir kısmını düzeltmişimi umarım. Mao yanlısı stratejiyi ve çatışmaları en güçlü fırtınalarda dahi dengede tutmak için çaba gösteren Çu En-lay'ın oynadığı hayati rolü de iyice belirttiğim kanısındayım. Hareket sırasında su yüzüne çıkan kendiliğindencilğe ve aşırı solculuğa karşı Çu En-lay'ın yürüttüğü mücadeleyi iyice bilmeden Kültür Devrimi'ni tam olarak anlamak mümkün değildir. Çin'deki son iç gelişmeler karşısında kafası karışan kişilerin de şimdi daha net bir görüşe sahip olduklarını sanıyorum.

Bence 1968'den bu yana meydana gelen olaylar, Kültür Devrimi'nin nedenlerinin ve amaçlarının büyük ölçüde bu şekilde yorumlanmış olmasını değiştirmemektedir. Gene de şu veya bu noktada hatalı vurgulamalar ya da yorumlamalar olabilir. Ben de hiç şüphesiz birçok Çinli gibi, aşırı solculuğun Parti önderleri arasında yol açtığı meselelerin ciddiyetini gereğinden daha az değerlendirmiş olabilirim. Fakat Çin'in siyaseti eskisine oranla çok daha açık seçiktir ve Komünist Partisinin şimdiki problemlerinin hem iç hem de dış nedenlerini ayırt etmek mümkündür.

Kasım 1971'in ikinci yarısında Batı basını Lin Biao'nun ortadan kaybolduğunu açıkladı. Şubat 1972'de yüksek seviyedeki bir Çinli görevli, Çin'i ziyaret etmekte olan Fransız parlamento heyetinin başkanı M. de Broglie'ye bu haberi doğruladı. Bu haber büyük bir keşmekeşe yol açtı. Başka bir şaşırtıcı haber daha vardı; o da Çin'de "solculuğa" karşı bir kampanyanın yoğunlaşmasıydı. Pekin basınında bir komp-lonun söz konusu olduğundan söz ediliyordu ve Çen Bo-da'da görevden alınmıştı. Bu arada Çin'in siyaseti içte ve dışta gelişmeye başladı; içte, Partinin önderlik rolü daha da fazla vurgulandı; ülke dışında, Kültür Devrimi sırasındaki geri çekilmeden sonra yeni bir diplomatik saldırı başlatıldı.

Bence, Çin'in siyasetindeki yeni gelişmeleri açıklayabilmek için, Kültür Devrimi'nin başlıca olaylarına geri dönüp bakmalı ve uluslararası durumdaki son değişimleri gözönünde bulundurmalıyız. Aşağıdaki tahlil tam bir tahlil değildir ve bazı görüşler arkasından gelen olaylardan ötürü, modası geçmiş görüşler olabilir. Herşeye rağmen, varacağımız sonuçları Çin'in siyasi hayatına ve Kültür Devrimi sırasındaki bazı önemli meselelere dayandırmamız gerektiği kanısındayım. Çin ile kuzeydeki komşusu arasındaki çelişkileri dikkatli bir şekilde gözönünde bulundurarak, en azından bulmacanın bir kısmını çözebiliriz.

Lin Biao'nun görevden atıldığı, bugün artık bilinen bir gerçektir. Kültür Devrimi'nin önce Çin'in, Mao Zedung'dan Peng Çen'e kadar uzanan önder kişileri arasında Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping de bulunuyordu. Ancak altı yıl sonra Mao Zedung ve Başbakan Çu En-lay bu fırtınadan sağ salim çıkabildiler. Kültür Devrimi'nin gelişimini yakından izleyen kişiler, ilk önce Peng Çen'in Kara Çetesinin daha sonra da Liu Şao-şi'nin tasfiye edilmesine pek şaşırmamışlardır. Fakat Mao ile birlikte yönetim kademesini meydana getiren 5 kişi birbirlerine oldukça bağlı görünüyorlardı: Bunlar Çu En-lay, Kang Şeng, Lin Biao ve Çen Bo-da idi. Bunların birbirlerinden kopuşunu açıklamak daha zordur. Bir an için Çu En-lay ile Çiang Çing'i (ki bunlar açık seçik farkediliyorlardı) unutacak olursak, bunlardan ikisi Lin ve Kang, (1) tamamen defterden silindiler, Çen Bo-da ise resmi olmayan yollarla ülke içinde, bölücü entrikalar çevirmekle hatta Parti önderlerine karşı komplo düzenlemekle suçlanıyordu.

1) Yeni Çin Haber Ajansının 10 Ocak 1972 tarihli bülteninde Kang Şen'in de Çeng Yi'nin cenazesine katılanlar arasında olduğu belirtiliyordu.

Meselelerin nasıl böyle bir gelişim gösterdiğini anlayabilmek için Kültür Devrimi'nin bazı yönlerine yeniden bakmalıyız.

Bazı açılardan Kültür Devrimi, Çin Komünist Partisi önderliği içindeki sürekli buhranlarla belirlenen dramatik bir olaydır. Peng Çen, Liu Şao-şi ve Deng Siao-ping'in tasfiyelerini, Onbirinci Parti Plenumundan sonra Politbüro'nun içinde dördüncü sırada gelen Tao Çu'nun tasfiyesi izlemiştir. 1967 yazında aşırı solcuların ikinci bir akımına karşı mücadele Vang Li, Kuan Feng ve Çi Pen-yu'nun tasfiyeleriyle sonuçlandı. Öncekilere oranla bunlar daha alt sırada yer alıyorlardı, fakat bunların gözden düşmesi Kültür Devrimi sırasında ülkenin önderliğinin hızla nasıl bir sarsıntıya uğradığını göstermektedir.

Politbüro'nun Daimi Komitesinin geri kalan beş üyesi birbirlerine bağlı görünüyorlardı ve Dokuzuncu Parti Kongresinde birlikte hareket etmişlerdi. Fakat bu birliğin içinde bile bazı zaafı vardı. Çu En-lay ile Çen Bo-da'nın birbirlerinin suratına dahi bakmadıkları söylenir fakat neden böyle olduğu bir muamma olarak kalmıştır.

1966 Yazında Kızıl Muhafızlar'ın kitle mitingleri sırasında, iki türde konuşma yapılmıştı, bunlardan biri Çu En-lay'ın diğeri ise Lin Biao ya da Çen Bo-da'nındı. Mao sessiz kalmıştı. Onun sessiz kalması, iki akımın temsilcilerinin görüşlerini dile getirmeleri açısından bir arabuluculuk anlamına geliyordu. Tabii ki, yapılan konuşmalar birbirlerine çok benziyordu fakat dikkatli bir inceleme, ayrıntılardaki farklılıkları ortaya sermekteydi. Çu, diğerlerinin tersine, dinleyicilere, devrimin üretime zarar getirmemesi gerektiğini öğütüyordu. Kitle hareketlerinin doruk noktasına ulaştığı bazı zamanlarda "proleter disiplininin" unutulmaması gerektiğini belirtiyordu.

1967'de, Kültür Devrimi'nin "Şubat Karşı-akımı" diye bilinen esrarengiz aşamasında Liucu muhaliflerinden temizlenen önderlik kademesi en ciddi buhranı yaşıyordu. Şanghay'daki Ocak Devrimi'yle başlayan "iktidarın el değiştirmesi dalgası" birçok huzursuzluğu da beraberinde getirdi. Birçok alanlarda, Parti komiteleri, kadroların kitle halinde tasfiye edildiğinden yakınıyorlardı. Bu durumda Çu En-lay da dahil olmak üzere bazı önderler, orta ve aşağı kademelerdeki ve Liu Şao-şi kesimiyle henüz uzlaşmış olan kadroların yeniden eğitilmesi için mücadele ettiler. Diğerleri kitle hareketlerini hızlandırmak için hiçbir şey yapılmaması gerektiğine inanan ve aşırılıkların kaçınılmaz olduğunu savunan teorilere dayanarak bu çabalara karşı çıktılar. Çen Bo-da bu ikinci gruba dahildi.

Bu sırada Mao araya girdi ve Başbakanı savunarak bütün ağırlığını kadrolara verdi. Eleştiriye uğrayan önderlere karşı şiddet uygulanmasından kaçınılması yolunda özel bir açıklama yaptı. Görduğümüz gibi, kişilerin kendilerini gemlemesi her zaman esas ilke olmamıştır. Resmi yayında da, kadroların uygun ve saygılı bir şekilde davranılmasını talep eden birçok makaleler yayınlanıyordu. Aynı zamanda isyancılara tavırlarını düzeltmeleri yolunda da çağrılarda bulunuluyordu. Bütün bu dönem boyunca Çu başroldeydi. Bazı bakanlıklara şahsen müdahalede bulundu; bıkmak usanmak bilmeden militanlarla görüşmeler yapıyordu; kadroların özgür bırakılmasını talep ediyordu; ve hiç yılmadan fabrikaları ve üniversiteleri ziyaret ediyordu. Aynı dönemde Lin'in ortada olmayışı da ilginç bir noktadır.

Bu siyaset, sağ kanat tarafından Liu Şao-şi taraftarlarının itibarının iadesi ve "isyancı" örgütlere karşı saldırıya geçilmesi için istismar edildi. Ve Başbakanı zor durumda bırakabilecek bütün bu gelişmeler onu eleştirinin hedefi haline getiriyordu. Bu duygular afişler halinde Pekin sokaklarının duvarlarına yansdı.

İşte bu sıralarda "solcular", "sağcı karşı-akımı ezme" çılgınlıkları atıyorlardı. (2) Önderlik kademesi bölünmenin eşiğindeydi. Mart ayı ortalarında Merkez Komitesinin kitlelere pek duyurulmayan bir toplantısı karşı görüşler arasında kısmî bir uzlaşmayı getirdi. Gene de, Çu En-lay baş hedef olmak üzere, aşırı solculuk akımı güçlenmeye devam etti. Ancak 1967 Eylülünde, Çu, Mao Zedung'un desteği sayesinde bu akımı ezmeyi başardı. Bundan sonraki dönemde Çu En-lay, "bir avuç revizyonist" dışında bütün kadroların itibarlarının iade edilmesi ve kitle örgütlerinin birliği yolunda çağrıda bulunabildi.

Bu akım oldukça açık seçikti. Fakat 1968 Şubatında sağ, durumu kendi amaçları uğruna kullanmayı başarabiliyordu. İkinci "karşı-akım", "revizyonist kadroların" itibarlarının iadesiyle sonuçlandı. Bu da sonraları, Mao'nun da nispeten arka çıktığı daha ileri bir solcu tepkiye yol açtı. 27 Nisan 1968 tarihli ve muhtemelen Cen Bo-da'nın yazmış olduğu "Hizipçiliğin Sınıf Tahlilini Yapalım" adlı makale, solcu akımın yeniden canlandığını gösteriyordu. Çu En-lay geri plana düşmüş gibi görünüyordu. Bu sırada Pekin'de Çu ile Cen Bo-da arasında ciddi sürtüşmeler olduğuna dair resmi olmayan söylentiler vardı.

Herşeye rağmen Dokuzuncu Kongre genel birliği sağlamış ve ülke içinde ve dışında yoğun bir şekilde yayınlanan metinler ve kararlarla kongre sağlam bir temele oturtulmuştu Bu durumda, sadece

2) Tarım Bakanı Tan Çen-lin, karşı akıma arka çıkıyordu.

iki yıl içinde, önderlik kademesi içindeki anlaşmazlıkların uçurum noktasına gelmesinin sebebi nedir? Bu ayrıntılarıyla açıklanması güç bir sorudur. Fakat, Liu Şao-şi tipinde bir düşmana karşı mücadelede birbirlerine kenetlenmiş olabilirlerdi, bu düşman yenilgiye uğratılır uğratılmaz, gizli bölünmeler su yüzüne çıktı. Böyle bir şeye tarihte ilk defa rastlanmıyor.

Arabuluculuk rolünü oynayan Mao, bu birliği muhafaza etmeye çalıştı ve anlaşmazlıkları "düşmanca olmayan çelişkiler" seviyesinde tutmak istedi. Bazen birini bazen de diğerini teşvik ederek ve dengeyi koruyarak her biri üzerinde denetimini sağlayan bu iki zıt akım Kültür Devrimi'nin gelişiminin itici gücünü meydana getiriyordu. Üst kademede ki çelişmeler kitle hareketinin içindeki çelişmelerden kaynaklanıyordu. Son tahlilde bunlar Çin toplumundaki sınıf mücadelesinin bir ifadesiydi. Bu noktada Mao, "eğer Parti içinde çelişmeler bunları çözümlenmek için girilen ideolojik mücadeleler olmasaydı parti ölümler giderdi" diye yazıyordu. (3)

Mao, Lenin'in şu sözlerini sık sık tekrarlar: "Zıtların birliği... nisbidir. Zıtlıkların arasındaki mücadele ise mutlakdır" Uzun bir süredir, Çin Komünist Partisi içinde varolan çelişkili eğilimler birlik ve mücadele içinde varlıklarını korumuşlardır. Bugün mücadele hapsedilmek istendiği sınırları aşmış bulunmaktadır. Cen Bo-da'nın tasfiyesi son zamanlardaki aşırı solcu kampanya, bu değişimi ve Çu En-lay tarafından kabul ettirilen siyasetin başarısını gösterir.

Bu tahlil tamamen teorik bir tahlildir. 1969'dan bu yana Çin Komünist Partisi içindeki bütün iniş çıkışları tam olarak tespit etmek zor bir şeydir. Fakat çeşitli dış olguların, yani, zaten varolan iç çelişkileri muhtemelen etkilemiş olan uluslararası siyasetin çeşitli yönlerini tahlil ederek ve Çin toplumu üzerinde yeni gerilimlere neden olan Kültür Devrimi'nde meydana gelen çeşitli meseleleri inceleyerek bir sonuca varabiliriz. Gerçekten de Çin siyasetinde olayların yeni ve özel bir biçim alması içte ve dışta karmaşık ve çelişkili güçlerin karşı karşıya geldiği geniş bir sürecin birikimidir.

Çin Kültür Devrimi'ni başlatmakla, devrimci ideal muhafaza etmeyi ve komünizmi yeniden aşlamayı amaçlayan bir ülke oluyordu. Aslında bu ikili bir görevdi: bir tüketim toplumu olan Batının mad-diyatçılığına kafa tutmak ve ikincisi de Çin toplumuna göz diken Sov-yetler Birliği'ne karşı olmak.

3) Mao Zedung "Çelişme Üzerine" Seçme Eserler, Cilt I, Aydınlık Yayınları, İstanbul, 1976, S. 366-404.

Nihayet Amerikalılar sorunu Güney Asya'da baş gösterdi, Filistin direnme hareketi doğdu. Doğu Avrupa'da huzursuzluklar başladı. Batıda Yeni Sol ortaya çıktı. İşte bütün bunların sonucu bazı Çinliler meseleyi uluslararası plandaki devrimci atılımların karmaşık bir yumağı olarak görmeye başladılar.

En azından Kültür Devrimi'nden yana olan bazı Çinli önderlerin bu şekilde düşündüğü ve Çin'in siyasetinin dünya devrimine dayandırılması gerektiğine inandıkları şüphesizdir. Son bir iki yıl içinde Pekin basını sık sık, "Kültür Devrimi bütün dünyayı sarsıyor" cümlesini kullanıyordu. Bu türde bir düşünce tarzının, dünya çapındaki devrimci hareketlerle bağ kurmak amacıyla girilen bir diplomatik hareket olduğu da şüphe götürmez bir gerçektir. 1967 yılında Çin'in birçok elçisinin geri çağırılması, bu tezi doğrular.

Devrimler içinde yaşayan insanlar, kafalarında varolan o ideal şartlar içinde yaşayamazlar, sosyal ve tarihi bakımdan önceden görülemeyen ve zorlukları da beraberinde getiren seçimler yaratan şartlar içinde yaşarlar. Mao Zedung sınıf mücadelesinin insanın iradesinden bağımsız birşey olduğunu söyler. Bu, ne kapitalizmin, sınıf mücadelesini basturabileceği, ne de devrimcilerin bunu yaratabilecekleri ya da arzularına göre yön verebilecekleri anlamına gelir. Mao Zedung ve Çu En-lay, bu gerçeklerin tam olarak farkında olan, siyaseti sanat edinmiş kişilerdir. Siyaset sanatı gerçekten de, hayallerden tamamen uzak durmayı gerektirir.

Öyleyse bu yepyeni kavram, dünya çapındaki bu devrimci hareket ne derece gerçeklere dayanmaktadır: Şu halde, Çin'in uluslararası planda kendini göstermesi, ABD'nin Vietnam'daki yenilgisi, Çekoslovakya buhranı, Avrupa ve Amerika'daki huzursuzluklar hepsi de daha önce varolan iki kutuplu dengeyi alt üstü etmiştir.

II. Dünya savaşının sonundan bu yana süregelen kapitalizmin gelişme dönemi, sona ermek üzeredir ve parasal buhranlar her zamankinden daha ciddi bir hal almaktadır. Sovyetler Birliği kendine has ekonomik buhranlara sahiptir; ve Doğu Avrupa'daki kuvvet noktaları tehdit altındadır; Sovyetler Birliği'nin kendi nüfuz alanları içinde çeşitli önemli kuvvetler rol oynamaktadır. Dünyayı kendi aralarında paylaşmak isteyen her iki kuvvet de buhran ve istikrarsızlık dönemine girmiştir.

Buna rağmen çeşitli devrimci hareketler, şartlardan hemen yararlanma durumunda gözükmemektedirler. Bu durum, hem sözkonusu bölgelerin gelişme derecelerinin farklı olmasından hem de birlik ve ol-

gunluktan yoksun olmalarındandır. Mao'yu ilham kaynağı olarak gören, Güneydoğu Asya dışındaki ülkelerde Mao yanlısı strateji ve taktiklerin pek uygun düşmediği dikkati çekmektedir. Çeşitli ülkelerde halk hareketleri gerçekten de geçici bir yenilgiye uğramıştır.

Ayrıca, eğer Kültür Devrimi Uluslararası Komünist Hareketin bazı meselelerini çözmeye yardımcı olduysa da, SSCB'nin Yirminci Parti Kongresi'nde meydana gelen buhranı çözümleyebilmekten çok uzaktı. Bu bir bakımdan da Çin propaganda mekanizmasının, Kültür Devrimi'nde ortaya çıkan karmaşık olayların etkin ve ayrıntılı bir biçimde açıklanması konusunda yetersiz olmasıydı. Bu propaganda, Batı ve Sovyet kitlelere yönelik karşı propagandaya cevap vermekten öteye gidemiyordu ve bu propaganda mekanizması aşırı solcuların elinde bulunduğu zamanda ve ülke dışındaki kamuoyuna aldırılmayan aşırı dogmatiklerin elinde bulunduğu zamanlar da ilkel bir nitelik taşıyordu. Çin dışında Kültür Devrimi komünist harekette gerçek bir yeniliğin aşılınması yolunda ilham kaynağı teşkil etmemiştir.

1966 yılından 1969 yılına kadar Çin'in nispeten tecrit bir durumda kalmasının birçok nedenleri vardır: Düşmanlık sadece Batıdan değil Sovyetler Birliği'nden de geliyordu; bu üç yıl boyunca hiç denecek kadar az diplomatik ilişki kurulmuştu; dünyada ikinci bir sağlam devrimci alternatif yoktu.

Zamanın geçmesiyle, bu durum o kadar ciddileşti ki, Sovyetler Birliği ile askeri bir anlaşmazlık her geçen gün daha da yaklaşıyordu. Moskova'nın Çin'le açık oynaması için bir çok neden vardı. Birincisi, Kremlin'in son on yıldır, dünyada statükoyu korumak amacıyla ABD ile daha yakın ilişkiler kurma yolundaki siyasetin, yenilgiye uğradığı şüphe götürmez bir gerçektir, ikinci bir şanssızlık ise Rus liderler arasında başka siyasi alternatifin bulunmamasıdır. Bu dar görüşlülük bazı Ruslarda Çin'e karşı askeri bir maceraya girişme düşüncesine yol açmıştır. Bu açıdan, Rusya'da anti- Mao'culuk bir hastalık haline gelmiştir.

Kuzeydeki komşuların tehdidi altında kalan Çinli önderler, içte birliğe önem verirken uluslararası planda da bu tecrit durumlarından kurtulmak amacıyla açık bir siyaset uygulamak zorundadırlar. Çin için, aralarındaki farklılıklardan yararlanarak Sovyetler Birliği ve ABD'nin, her ikisiyle birden karşı karşıya gelmemek ve onları müttefiklerinden kopartabilmek için farklı sosyal sistemlere sahip ülkelerle ilişki kurmak ve Üçüncü Dünyadan mümkün olduğu kadar çok dost kazanmak hayati derecede önemlidir. Durumun acil olmasını da

gözönünde bulundurursak diplomasinin en önemli silah olduğunu görürüz. Şu anda açıklamış olduğumuz türden bir siyasi bakış açısı, Kültür Devrimi sırasında beliren aşırı solcu eğilimlere mutlaka ters düşecektir.

Bugün Çin'in siyaseti, bütün unsurların bilincinde olmanın sağladığı bir temel üzerinde durmaktadır. İki süper gücün karşılaştığı buhranlardan tam olarak haberdar olan Çinli önderler yakın bir gelecekte bu buhranların genel bir devrimci saldırıya yol açmayacağını da bilmektedirler. Bu görüşü, uzak bir ihtimal olarak da olsa akılda tutmalarına rağmen, Çinli önderler, herşeyden önce kendilerine karşı bir birleşik cephenin kurulmamasını garanti altına almak isterler.

Böyle düşünmek, dünya devriminin hızlı bir gelişim izleyeceğine inanan kişilerin hesabına yarar. Lin Biao'nun görevden atılması, büyük bir ihtimalle onun, Mao ve Çu En-lay ile uluslararası durum meselesindeki başlıca anlaşmazlıklarından olabilir. Fakat Çu En-lay'ın savunduğu akımın başarısı, son üç yılda Başbakanın pozisyonundaki sürekli güçlenmeden ve Mao Zedung'un kendisini desteklemesinden anlaşılmaktadır. Çin'in siyasetindeki yeni yön, içteki yeni dengenin bir sonucudur. Dış siyaset, iç siyasetin bir uzantısı ve Çin'de süregelen devrimin özel bir anlayışa sahip olmasıdır.

Bazılarına göre Çu En-lay, siyasi yaşantı üzerinde nüfuzunu yeniden sağlamaya kararlı bulunan, bunu sağlamak için de Kültür Devrimi ruhunu bastıran Parti cihazının bir temsilcisi olarak görülebilir. Her zaman Çin'in gerçekleriyle ilgilenildiğinde olduğu gibi, bu noktada da insan meseleyi basitleştirmekten kaçınmalıdır.

1970 yılının Sonbaharında, Çu, Edgar Snow'a Çin'de iktidarı yürüten gücün ordu olmadığını söylemiş ve kısa bir süre içinde bu gerçeğin açığa çıkacağını belirtmişti. (4) Çu'nun bu sözleri o sırada pek dikkate alınmamıştı fakat bugün bu sözler çok anlam ifade etmektedir. Ordunun siyasi rolü meselesi belki de çözümlenmiş olmasına rağmen her zaman önderliğin en üst kademelerini düşündüren bir konu olmuştur. Şu anda Çin'de propaganda esas olarak şu tez üzerinde durmaktadır: "Partinin önderlik rolünü kuvvetlendirelim."

Bu nedenle, iktidar, bilinen Parti yollarıyla sağlanmalıdır. Parti komitelerinin tam olarak örgütlenmediği zamanlarda ve hangi kadroların görevden atılıp hangilerinin görevlerine devam edeceği meselesi henüz çözümlenmeden, yönetici ve idari görevleri üstlenen ordu

4) Bkz. Le Nouvel Observateur, 5 Nisan, 1971.

mensupları bu sorumluluklarından yavaş yavaş kurtulacaklarını iyi biliyorlardı. Bu eğilim şimdiden çok açıktır.

Çin'in siyasi hayatında ordunun önemi yavaş yavaş kaybolma durumundadır. Böyle bir değişikliğin Çinli önderler arasında bir anlaşmazlığa ve gerilime yol açmadan meydana geldiği konusunda spekülasyon yapılabilir. Bazıları, ordunun, Kültür Devrimi'nin başarılarının devam etmesini en iyi bir şekilde sağladığını düşününcebilirler. Son bir kaç yıl içinde "Ordudan öğren" sloganı en çok kullanılan bir slogan değil miydi? Lin Biao olayının, dolaylı ya da dolaysız bu değişiklikle ilgili olduğu büyük bir olasılıktır.

Zekası ve itibarı ne kadar büyük olursa olsun Çu En-lay nasıl oldu da kendi siyasetini kabul ettirebilirdi ve Lin Biao ve Cen Bo-da kadar güçlü kişileri bu siyasete tabi kıldı ve neden ordu buna karşı bir tepki göstermedi. Çu En-lay, Parti mekanizmasının desteğine güvenmiş olabilirdi, fakat bu mekanizma Kültür Devrimi'yle oldukça sarsılmıştı ve hâlâ da nazik bir durumdadır. Fakat tayin edici bir desteği vardı, o da Mao Zedung'un desteği idi.

Başkan Nikson'u davet ederek ve daha önce, Etiyopya'nın Haile Selassiesi ve Burma Devlet Başkanı General Ne Win için yaptığı gibi ABD Başkanını Çin'de bizzat ağırılarak dış politikanın sadece Çu En-lay'a ait birşey olmadığını kendisinin de bu siyaseti desteklediğini açıkça göstermişti. Aynı şekilde mevcut iç siyasi durumda da gerek siyasi gerekse moral bakımından bütün ağırlığını koyarak ülke içinde de Çu En-lay'ı desteklediğini rahatlıkla söyleyebiliriz. (5)

Bütün bunlar Başbakanın son yıllarda oynadığı önderlik rolünü açıklamaktadır. Bazılarının, girişimde bulunulması için çağrı yapan kişinin Çu olduğu yolundaki anlayışları tamamen saçmadır. Mao, kimsenin, kendisine fikrini empoze etmesine izin verecek bir insan değildir.

Mao'nun, tercihlerini Dokuzuncu Parti Kongresinde halefi olarak adlandırılmasına rağmen Lin Biao ile olan ilişkilerini kesmesi izledi. Böyle bir karar çok kritik şartlar altında ve ancak Çin'in iç ve dış durumunun ihtiyaçlarını iyice gözden geçirdikten sonra alınabilirdi.

Bu zorunlulukların uluslararası zorunluluklar olduğunu gördük. Fakat ülke içi zorunluluklar neydi? Bu konuda bilgi yetersizliği olduğundan ancak akıllıca tahminlerde bulunabiliriz. İlk önce Mao ve ta-

5) 30 Nisan 1971 tarihli Life dergisinde çıkan ve Çin'de geniş bir şekilde yayınlanan, Mao, Edgar Snow ile yaptığı son görüşmesi sırasında, Kültür Devrimi sırasında aşırı solcuların Çu En-lay'ı hedef alan faaliyetlerden yakınıyordu.

raftarlarının Parti Merkezi içindeki güçlü muhalefeti tasfiye edebilmelerini sağlayan Kültür Devriminin başlıca ve tek amacı bu değildi. Bu "tasfiye" hareketi, Çin toplumundaki çelişmeler yumağını açıkca ortaya serecek olan bir kitle hareketinin sonucu olmalıydı. Böylelikle Çin halkı sosyalizmi inşa etmede ve nihayet kendini siyasi bakımdan eğitmede daha büyük bir uyanıklık kazanabilecekti. Bu devrim anlayışı cesaret ve daha önce görülmeyen bir geniş görüşlülük istiyordu. Devrimci çizginin zaferiyle ve Liu Şao-şi'nin gözden düşmesiyle sonuçlandı. Fakat bedeli büyük huzursuzluk ve karışıklıklar oldu.

Bugün mesele hareketin yararlarını muhafaza edebilmektedir ve aynı zamanda Çin toplumunun geçirdiği buhranları ve karışıklıkları azaltmaktadır. Ordunun, ülkenin idarecisi olarak oynadığı rol bu çarpıtmalardan biridir.

Bazıları, Çin'de Parti ve Ordu arasındaki özel bağları, bu ordunun halkçı ve eşitlikçi tabiatını, üretime katılmasını ve izlediği "siyaset herşeye kumanda eder" ilkesine bağlı bulunmasını, ordu ve sivil güçler arasında her hangi bir muhalefetin çıkabileceğini inkar edebilirler. Fakat arada ayrılıklar olduğundan böyle bir muhalefet vardır şeklinde sık sık kullanılan slogan da bu meselenin çözümünü amaçlar.

Birçok kesimlerde Parti örgütü çökmüştür ve yarattığı boşluğu ordu doldurmuştur. Böyle bir durum tabii ki geçicidir ve yeni dengeleri gerektirmektedir. Böyle bir dengenin zorlamalar ve disiplin olmadan başarılılabileceğini düşünmek saflık olur. Çin'de ordu ile sivil güçler arasındaki ilişki, sürekli olarak çelişkilerin varolduğu Üçüncü Dünya ülkelerindekine benzemez fakat herşeye rağmen gerilimler mevcuttur.

Dahası, mesele son otuz yılını getirdiği perspektif içerisinde incelenmelidir. Rejimin geleceği, kurucuları öldükten sonra Çin siyasetinin başlıca meselesi haline gelecektir. Tamamen bağlı oldukları Leninizm ilkeleri ve bütün ideolojik geçmişleri ile Mao yanlısı önderler, orduyu değil Partiyi geleceğin mirasçısı ve garantisi haline getireceklerdir.

Aynı düşünceler, Mao'nun putlaştırılmasına bir son vermek için alınan tedbirleri de açıklığa kavuşturmaktadır. Kasım 1970'de, Edgar Snow ile yaptığı görüşmede (6) Mao, bizzat kendisi böyle bir putlaştırmanın yaratıldığını söyledi ve bunun hafifletileceğini bildirdi. Bundan sonra Mao'nun portreleri ve büstleri ortadan kalkmaya başladı

6) Bkz. Uzun Devrim. Yücel Yayınları, İstanbul.

ve basında eskisine oranla kendisinden çok daha az alıntılar yapılıyordu. Çinliler, Enternasyonal'i söylerken eskiden öğretildiği gibi şu mısraları artık dışarda bırakmıyorlardı: "Dünyada hiçbir olağanüstü kurtarıcı yoktur. Ne Allah, Ne Sezar, ne de demokratik bir lider."

Bu putlaştırma aynı zamanda Kültür Devrimi'nin ürünlerinden biridir. Propaganda servisinde çalışan ve çok solda olduğu ileri sürülen kişiler, kendilerini, Mao'yu abartarak pohpohlamak zorunda hissederdiler. Mao, Edgar Snow'a bu tür kişilerin tam bir iki yüzlü olduklarını söylemişti. Ayrıca bu putlaştırmanın bir dönem için gerekli olduğunu da belirtmişti. Bununla ne demek istemişti? Bu noktada, Batıda çok yaygın olan, yönetici-bürokrat sınıfının gücüne destek olmayı amaçlayan bir putlaştırma olduğu yolundaki yanlış kavrayışa kapılmamak için çok dikkatli olmalıyız. Gerçekten de tam tersi doğruydü: Hedefi, bürokratizme karşı savaşmak ve onun etkisini azaltmaktı. Bu nedenle Parti makinasının daha seri çalışması için güçlü bir önder seçildi ve böyle yaparak da bazı düşman muhalif kesimlerin de varlığını sürdürmesine izin verildi.

Kültür Devrimi sırasında, bu "putlaştırma" Mao'nun kitlelerin doğrudan sempatisini kazanmasına ve Liu Şao-şi ve Peng Çen hiziplerinin tarafsızlaştırılmasına yol açtı. Şimdi Parti devrimci dinanizmini yeniden kazandığına göre, bu yöntem gereksiz olmuştur ve bu nedenle de ortadan kalkmaktadır. Aynı zamanda Partinin önderlik rolü yeniden kanıtlanmıştır.

Stratejik yönelimi sağlayarak, haksız olarak görevden uzaklaştırılan kadroları koruyarak, "kendiliğindencilerin" ve "bölücü grupların" yolaçtığı aşırılıkları sınırlayarak, Çu En-lay, Mao'nun da sık sık gösterdiği destekle, diğer önderlerden çok daha fazla kendisini ispat ederek Kültür Devrimi sırasında Parti ruhunu muhafaza edebileceğini göstermiş oldu.

Önderlik kademesindeki bütün değişiklikler, Komünist partisinin oynadığı üstün rolle açıklanabilir. Son tablilde, Mao'nun seçimleri hep bu ilkeye dayandırılmıştır. Sağcı da olsa solcu da olsa Kültür Devrimi'nin silip süpürdüğü kişiler Partiyi tehdit eden kişilerdi çünkü ya gereğinden fazla bağımsız, ya da gereğinden fazla güçlü özel grupların çıkarlarını temsil ediyorlardı.

EKLER

1.

TENG TO'NUN YENŞAN'DAKİ AKŞAM SOHBETLERİ PARTİ VE SOSYALİZM ALEYHTARI İKİ YÜZLÜ KONUŞMALARDIR

Bu belge, Çin'deki Komünist Rejimde muhalefetin nasıl faaliyet gösterdiği hususunda oldukça iyi bir fikir verir. Muhalefet, imalara ve konuşmalarda genellikle ustaca yapılmış değişik numaralara başvurarak, gerçek tavrını asla ortaya koymaz.

YORUM: Bizim kanımızca, Teng To'nun Yenşan'da *Akşam Sohbetleri Parti ve Sosyalizm* aleyhtarı iki yüzlü konuşmalarla doludur. Bu nedenle *Akşam Sohbetleri*'ne ait pasajları biz kendimiz derledik ve sonlarına, kendi yorumlarımızı ekledik. Okuyucuların bizim derlemelerimizle, Cephe Hattı ve Pekin Günlüğü ve Pekin Akşam Haberlerinin yaptıkları derlemeleri karşılaştırarak inceleyeceklerini umarız.

1. YÜCE PARTİMİZE KARŞI ZEHİRLİ SALDIRILAR

Bilimsel Tezlere Yapılan Saldırılar:

"Doğu Rüzgarı Batı Rüzgarını Bastırıyor" — "Boş Konuşmalar" ve "Klişeler" üzerine yazılan yazılar.

Bazı insanlar doğuştan gevededir. Akıp duran bir nehrin üzerindeki çiçekler gibi, bir mesele üzerine sonsuz konuşmalar yapabilirler. Bununla birlikte bu gibileri dinledikten sonra, dediklerini hatırlamak istediğinizde, söylenenlerden hiçbirinin aklınızda kalmadığını görürsünüz.

Gerçekte hiçbir şey söylemeyerek, uzun konuşmalar yapmak, kötü açıklamalarda kafalarda karışıklıklar yaratmak, açıklayıcı olmayan açıklamalarda bulunmak, boş konuşmaların özellikleri bunlardır.

Belirli özel durumlarda, bu tür boş konuşmaların kaçınılmaz olduğunu, bu bakımdan da bir anlamda gerekli olduğunu inkar etmiyoruz. Eğer bu uygulama yaygın bir hale getirilir ve her fırsatta uygulanan bir iptila haline ya da özel bir maharet haline getirilirse bu, üzüntü verici bir durum olur. Çocuklarımızın bu mahareti öğrenip, boş konuşma ustası haline gelmeleri daha da zarar verici bir şeydir.

Komşumun oğlunda büyük şairleri taklit etme huyu vardı ve son zamanlarda bir sürü boş lafı kaleme almıştı. Kısa bir süre önce, "Vahşi Bitkilere Övgü" başlığını taşıyan ve boş sözcüklerle dolu bir şiir yazdı. Şiir şu şekilde devam ediyor:

Kutsal Gök bizim babamız
Yüce Toprak anamız
Güneş ebemizdir;
Doğu Rüzgarı yardımcımız
Batı Rüzgarı Düşmanımızdır.

Gök, toprak, baba, ana, güneş, ebe, Doğu Rüzgarı, Batı Rüzgarı, yardımcısı ve düşman sözleri, gözümüze çarpıyor; bütün bu sözcükler hiç bir amaç güdülmeden kullanılmıştır, boş klişelerdir.

Başvuralan en güzel kelime ve sözler hiç bir anlam taşımamakta olup daha da fazla klişeleşmiş laf kullanılması, daha da kötü bir durumun ortaya çıkmasına yol açacaktır. Bu bakımdan boş konuşmalar yapan dostlarıma, daha çok okumalarını, daha fazla düşünmelerini ve daha az konuşmalarını ve konuşmadan önce bir an durup düşünmelerini tavsiye ederim.

Bu şekilde sadece kendi zamanınızı ve enerjinizi değil, aynı zamanda başkalarının zaman ve enerjisini de boş yere harcamamış olacaksınız.

("Boş Konuşmalar", *Cephe Hattı*, s. 21, 1961)

YORUM: "Doğu Rüzgarı Batı Rüzgarını Bastırıyor" Mao Zedung tarafından 18 Kasım 1957'de Komünist ve İşçi Partileri Toplantısında ileri sürülen bilimsel bir tezdır. Mao bu tezinde, güçlü bir imaj kullanarak, uluslararası durumun yeni bir dönüm noktasına gel-

diğini ve sosyalizm güçlerinin emperyalizm güçlerine üstün geldiğini söylemektedir. Batı Rüzgarı, güçsüz düşen emperyalizmi ve bütün dünyadaki gerici güçleri simgelemektedir. Öyleyse Teng To neden "Doğu Rüzgarı bizim yardımcımızdır, Batı Rüzgarı düşmanımızdır" sözünü seçip, bunu boş bir laf ve klişe olarak tanımlamaktadır? Kruşçev revizyonistlerinin, halkı, "Batı ile Doğu rüzgarları arasındaki ef-sanevi rekabetten söz eden dogmatik teorilere gittikçe daha cesur ve kararlı bir biçimde karşı çıkmaya" ittiklerini biliyoruz. Ten To burada Kruşçev'le aynı telden çalıyor.

Bundan, Partimizin önderliğinin "abesle iştigal ettiği" ve "hiç bir şeye sahip olmayıp, kitleleri hor gördüğü" şeklinde bir anlam çıkar.

İnsan aklı asla sınırsız değildir. Sadece bir manyak, gerçekte ke-sinlikle imkansız olduğu halde, herşeyi bildiğini ve bitmek tükenmek bilmez bir akıl kaynağına sahip olduğunu çılgınca iddia edebilir. Bazı insanlar zeki gibi gözükürler, fakat doğru konuşursak onlar akıllı ol-mayı bir yana bırakın sadece görünüşte ya da yüzeysel bir biçimde ze-kidirler.

Lao ze bu meselede aşırı bir tavır almıştır. Daha sonra Altı Kral-lığın kralları da diğer bir aşırı uca gitmişlerdir. Birincisi, aklı, iyi duy-guları silmek ve herşeyi inkar etmek isterken, ötekiler de sadece kendi akıllarına güvenip, körcesine bir kendini beğenmişliğe kapılmışlardır. Tabiatıyla, hiç biri olumlu bir sonuç elde edememişlerdir. Hataları, kit-lelerin aklı selimine yeterli önemi vermemiş olmalarından gel-mektedir.

En iyi fikir yalnızca kitlelerden edinilebilir. Han Hanedanına men-sup olan, İmparator Yuan zamanında, Baş Vezir Kuang Heng, İm-paratoru şöyle uyarıyordu: "İnsanın, çoğunluğa danışması ve onun öğüt-lerini izlemesi, böylelikle Tanrının arzusuna göre hareket etmesi gerektiğini duymuştum" Aynı Hanedana mensup olan İmparator Kuang Vu zamanında yaşamış olan, ünlü bilgin Çeng Sing de İmparatora şu şekilde tavsiyede bulunmuştu: "Herkesin tavsiyelerinden ya-rarlanmaya bakın ve tebaanızın uyarılarını dikkate alın" Sung Ha-nedanından Fan Çung-yen'in oğlu olan Fan Ya-fu da Suma Kuang'a şu tavsiyede bulunmuştu: "Mütavazi olup, kitlelerin fikrini alacağınızı umarım. Bir insanın her şeyi kendi başına planlamasına gerek yoktur. Bir insan her şeyi kendi başına planladığında, dalkavuklar onu hoşnut edecek sözleri söyleme şansını ele geçirirler." Atalarımızın bu gö-

rüşleri çok derindir. Fan Ya-fu'nun, " bir insanın her şeyi kendi başına planlamasına gerek yoktur" şeklindeki görüşü, özel bir dikkat gösterilmesi gereken bir görüştür. Bazı insanlar, daima kendini öven ve gururlu kişiler oldukları halde, insanları aşağı görürler, orjinal fikirlerle başarı elde edecekleri umuduyla bütün kararlarını tek başına alıp, tabanın iyi öğütlerini göz önüne almazlar. Eğer bu insanlar hatalarının farkında olmaz, bunların üstesinden gelmeye çalışmazlarsa, ağır kayıplara uğrayacakları kaçınılmazdır.

"Akıla Güvenilebilir mi?" *Yenşan'da Akşam Sohbetlerinden*, cilt 55, s. 17-19, ilk olarak 22 Şubat 1962'de *Pekin Akşam Haberleri'nde* yayınlandı.)

YORUM: Bugün Ten To, Kuang Heng'in İmparator Yuan'a "çoğunluğa danış ve onu izle" şeklindeki öğütüne ve Ceng Sing'in İmparator Kuang Vu'ya "tebaanızın tavsiyelerini dinleyin" şeklindeki tavsiyelerine ait hikayeleri anlatıp duruyor. Teng To açıkça, yüce Partimizi, "kibirli olmak ve halkı aşağı görmekle" suçlayıp ona saldırıyor. Söylediklerini Kruşçev revizyonistlerinin yaydıkları iftiralarla karşılaştırdığımızda, bu açıklığa kavuşuyor. Teng To'nun sözleri, modern revizyonistlerin iftiraları ile aynı değil mi?

Partimizden eleştirici bir şekilde söz ediliyor ve Partimiz, " sözü tutmamakla" ve "güvenilmez olmakla" suçlanıyor.

Şu veya bu türden dert çeken bir çokları vardır (.....); bu dertlerden birisi de "bunaklıktır", bundan muzdarip olan bir insan kolay kolay iyileşemez.

Bu hastalığın bir belirtisi de, bu illete tutulmuş olan kimsenin, dediğini unutmaması ve sözlerini yerine getirmemesidir. İnsan, bu tür kişilerin yalancıkdan budala gibi göründüğünden şüphelense, o kişi artık insanın güvenini yitirmiş demektir.

Aitse'den Yeni Hikayeler'de, Ming Hanedanı zamanında yaşamış bulunan Lu Çu, tipik bir "bunaklık" olayından söz eder.

Krallığında birisi o kadar dalgındı ki, yürümeye başladığında durmasını unutuyor ve bir kez yere oturduğunda ayağa kalkması gerektiğini hatırlayamıyordu. Karısı bu duruma üzülüyordu ve ona bir gün biraz nasihatta bulundu: "Aitse'nin çok akıllı bir insan olduğunu duydum. Seni bütün dertlerinden kurtarabilir, neden bir gidip ona gö-

rünmüyorsun?" Kocası "peki gideceğim" dedi ve okunu yayını da beraberinde alıp, ata bindi. Feci bir krize yakalandığında, daha henüz kısa bir yol gitmiş bulunuyordu. Attan indi, oklarını toprağa sapladı ve atını da bir ağaca bağladı. Kendine geldiğinde, kafasını sola çevirdi ve oklarını gördü. Bunun üzerine, "Allahım ne kadar yakınlar! Bu oklar da nerden geldi?" diye bağırdı. Başını sağa çevirip de atı gördüğünde "Feci korkmuştum ama bir ata sahibim" diye sevinçli bir çığlık attı. Yeniden ata bindi ve dizginler elinde olmak üzere, yola koyuldu. Kendi pisliğine bastığında, ayaklarını hafifçe vurdu ve ağlamaklı bir sesle, "Allah kahretsin, köpek pisliğine basıp, ayakkabılarımı mahvettim" dedi. Ata bir şaplak indirdi ve kendi evine doğru yola çıktı. Evine geldiğinde kendi kapısının önünde tereddüt etti ve kendi kendine "ben neredeyim, yoksa burası Şerefli Aitse'nin evi mi?" diye sordu. Karısı onu kendi kendine mırıldanırken gördüğünde, gene hafızasını yitirdiğini anladı ve onu paylamaya başladı. Adam şaşırıp ve "hanımefendi keyfimizden yapmıyoruz, bana niçin bu yakışsız sözleri söylüyorsunuz?" dedi.

Bu kişi bütün belirtileri ile, ciddi bir bunaklık vakası teşkil etmektedir. Had safhaya vardığında nasıl bir hal alacağı kesinlikle söylenemez ama, büyük bir ihtimalle aptallık ya da budalalıkla sonuçlanacaktır.

Eski Çin tıp kitaplarına göre... bunaklığın nedenlerinden biri, "hayat ağacının" anormal çalışmasıdır. Bu nedenle hasta sadece hafızasını yitirmekle kalmaz, fakat yavaş yavaş ne yapacağını kestiremez bir hale gelir, konuşmada büyük zorluk çekmeye başlar, asabi, saçmalayan ve zır deli bir insan halini alır. Başka bir neden de, beyin tümörüdür. Hasta, zaman zaman giderek artan bir miskinliğe kaplar, kan beyne hücum eder ve baygınlık nöbetlerine yol açar. Eğer zamanında tedavi edilmezse, bir manyak haline gelir. Bu belirtileri kendinde gören bir kimse, iyice dinlenmeli, konuşmak ve herhangi bir faaliyette bulunmaktan kaçınmalıdır. Konuşmada ısrar etmekle kendine daha fazla zarar vermiş olur.

Bu hastalığı tedavi edecek herhangi bir yararlı ve doğru yöntem yok mudur? Elbetteki vardır. Örneğin, kriz geldiğinde, köpek kanı ile dolu bir kova alıp hastanın üzerine dökün ve daha sonra da zihnini temizlemek için üzerine soğuk su atın. Batı tıbbına göre, sırf bu amaçla yapılmış kör bir aletle hastanın kafasına vurmak ve böylelikle onu "güçlü bir şoka tabi tutmak" ve daha sonra da yeniden ayıltmak için gerekli tedbirleri almak gibi bir yöntem vardır. ("Özel Bunaklık Tedavisi" *Cephe Hattı*, s. 14. 1962)

YORUM: Bu makaledeki saldırı, Partimize karşı duyulan derin nefreti ortaya koymaktadır.

Tıbbi kitapların hiç birinde, hafızayı kaybetmenin belirtilerinden birinin de, hastanın "bildiğini yapmasının ve sözlerine sadık kalmamasının", "beklenmedik bir şey", "mantıksızlık" ya da "zır delilik" olduğundan söz edilmektedir. Tedavide köpek kanı ile herhangi bir şeyden söz edilmemektedir. Lu Çu'nun *Aitse'den Yeni Hikayeleri* siyasi bir hiciv türündedir ve tıbbi hiçbirşeyle ilgili değildir. Bu olgu değiştirilemez.

Bu kitapta Parti önderliği ile alay edilmekte ve ona "Ağlayan Çukeh Liang" denilmektedir.

Hiçbir şey, ağlayan bir Çukeh Liang'dan daha acıklı olamaz.

Bu takma isim, Yue Fei'nin torunu Yue Ko'nun kitabının 15. cildindeki "Kuo Ni kendisini Çukeh Liang'a benzetiyor" başlıklı fıkrada görülmektedir. Hikaye şöyledir:

Huai ırmağının doğusundaki garnizonun komutanı iken Kuo Ti, her iki şehri saran duvarlar yaptırmıştı. Kua Ni(...) onunla birlikteydi. Kuo Ni o kadar cesurdu ki kimse onunla baş edemiyordu. Bir gün şunları kaleme aldı:

Devlet meseleleri üzerine danışmak için samanlı kulübeye üç ziyarete bulunmak.

İki önder denetiminde eski bakan iktidarını kuvvetlendirdi,

Böylece Kuo Ni kendisini Kongming (Çukeh Liang) yerine koydu... Bir yaz Setçov'a gittim ve orada misafirler için ayrılan yelpazelerin üzerinde yukarıdaki sözleri gördüm. O zaman, duyduğumun sıradan bir söylenti olmadığını anladım. Kuo Çu'nun, Fuli'de ve Kuo Çouan'ın, Yitçen'de yenilmesinden sonra Kuo Ni, iktidarsızlığın verdiği hırçınlığa kapılarak durumu düzeltmek için misafirlerinin önünde ağlamaya başladı. Bir hakim olan Peng Fa-çuan bu olaya tanık olan bir kişi olarak arkadaşlarına şunu açıkladı: "Burada ağlayan bir Çukeh Liang vardır." Bu akıllıca benzetmesi sık sık tekrarlandı, çok beğenilmişti. Bu benzetme Kuo Ni'nin kulağına gidince Kuo Ni çok hiddetlendi ve Peng'i cezalandırmak istedi. Fakat bu planını gerçekleştirmeden Kuo Ni bütün görevlerinden alınmıştı.

Kuo Ni gibi ağlayan Çukjeh Liang'lar saçma ve sıkıcıdır. Buna rağmen, Çukeh Liang gibi kendinden geçen bir kimse kendinden

başka kimseyi küçük düşürmez ve eninde sonunda maskesi düşer ve herkesin maskarası olur.

("Üç Türlü Çukeh Liang"
Yenşan'da Akşam Sohbetleri, Cilt IV,
s.12, ilk defa Pekin Akşam Haberleri'nin
1 Mart 1962 tarihli sayısında çıktı.)

YORUM: Teng To, "Ağlayan Çukeh Liang" derken ve "kendinden geçen bir kimsenin" "eninde sonunda maskesi düşer" diye ateş püskürürken kimden söz etmektedir? Eğer burjuvaziyi ya da toprak ağalarını kastediyorsa, böylesine soyut bir terminolojiye başvurmanın ne gereği vardır? Çıkarılacak tek sonuç, bu hareketlerin Parti önderliğini hedef aldığıdır.

2. GÖREVLERİNDEN UZAKLAŞTIRILAN SAĞCI OPORTÜNİSTLERE HAKSIZLIK YAPILDIĞI YOLUNDAKİ ŞİKAYETLER, ONLARIN PARTİ ALEYHTARI "KATILIKLARINA" İTİBAR ETMEK VE ONLARI YENİDEN DÖNMEYE TEŞVİK ETMEK

Görevinden uzaklaştırılmış bulunan İçişleri ve Maliye Bakanı Li San-zay'ın Savunulması Konuşması

Pekin'in tarihi şahsiyetleri arasındaki Tingçov'un yerlisi olan Ming Hanedanından Li San-zay çoktan unutulmuştu. Yörelere tarihini öğrenmekte olan öğrenciler için bu büyük bir şanssızlıktır.

Son zamanlarda hepsi de tarihçi olan birkaç arkadaşımınla konuştuğumda ismi birden ortaya çıkıverdi. Eve döndüğüm zaman bazı tarih kitaplarını karıştırdım ve ancak o zaman, eski tarihçilerin Li San-zay hakkındaki yargılarının pek de güvenilir olmadığını ve yeniden kanıtlanması gerektiğini gördüm.

Tao Fu ve Siu Vu adlarıyla da bilinen Li San-zay Vang Li hükümdarlığının ikinci yılında doktorasını tamamlamıştı. Bundan sonra sırasıyla, "İmparatorluk Savcı Temsilciliği", "Fengyang Valiliği" ve "Sansür Heyeti Sekreterliği" yaptı. Maden vergilerinin toplanmasında daha önce izlenen yöntemlere karşı çıktı, faal bir Tunghin Partisi taraftarıydı. Ming Hanedanı Tarihinin çok iyi bilinen bir şahsiyetidir.

Çang Ting-yu ve diğerleri tarafından Çing Hanedanının ilk günlerinde toparlanan Ming Hanedanı Tarihi, Li San-zay'ın bir bi-

yografisini de içermektedir. Bu biyografinin sonu şu sözlerle özetlenmektedir: "Büyük yeteneklere sahip olan San-zay, Şao Fu-çung ve Su Çao-kuey gibi hainler listesinde adları bulunan Vey Çing-sien'in izleyicileriydi, öte yandan onu örnek gösteren Ku Sieng-çeng, Sou Yuan-piao, Çao Nan-sing ve Liu Sung-çu tanınmış yüksek rütbeli subaylardı. Bu nedenle halk, San-zay'ı akıllı bir adam olarak değerlendirmiyordu."

Ming Hanedanı Tarihi Li San-zay'ı, tuzaklardan hoşlanan ve kendisini mahkeme görevlilerine sevdirmede usta bir adam olarak tanımlar. Bu pek de iyi bir tanıtma değildir. Eğer bu doğru olsaydı Li San-zay siyasi bir komplocu ve entrikacı olurdu. Fakat gerçekler durumu başka türlü açıklamaktadır. İmparator Şen Zung'un Gerçekçi Raporuna göre Vang Li hükümdarlığının "İmparator Şen Zung" yirmiyedinci ve yirmisekizinci yıllarında Li San-zay, imparatoru madenlerin vergilenmesi ile ilgili olarak yapılan suistimaller konusunda uyarmıştır. Harem ağalarının bu vergileri toplarken işledikleri suçları ve kanuna karşı giriştikleri zorbalıkları ve ihlalleri cesaretle açığa çıkarmıştır. Hükümdarlığın otuzuncu ve otuz birinci yıllarında, yine defalarca imparatora sık sık başvurarak madencilik vergilendirilmesine karşı çıktığını ve ırmaklara baraj koyarak, kanallar açarak kuraklığın ve sellerin önlenmesini, kontrol altına alınmasını önerdi. Hükümdar bu önerilerin hiçbirini kabul etmedi, tam tersine Li San-zay'ı "kendisini beş aylık maaşından mahrum etmekle" suçladı. Li San-zay gibi bir insan nasıl tuzaklardan hoşlanan ve mahkeme görevlilerine kendisini sevdirmeyi iyi bilen bir kişi olarak değerlendirilebilir?

Hükümdardan istenilen hiçbir talebin yerine gelmemesi üzerine Li San-zay, görevinden istifa etmek ve emekli olmak istedi.

Tabii ki, "Tunglin Partisi" de bu sıradaki feodal siyasetlere saldırmak için ortaya çıktı ve "San-zay bu partinin üyeleriyle samami ilişkiler kurmayı sağladı." Bu nedenle yozlaşmış iflah olmaz güçler Li San-zay'a saldırdıkları gibi Ku Sieng-çeng ve Kao Pan-Lung gibi Tunglin Partisi üyelerine de şiddetle saldırıyorlardı. Vey Çin-sien ve çetesinin de eninde sonunda Li San-zay'ı ve Tunglin Partisini yeminli düşmanları olarak gördükleri şüphe götürmez bir gerçektir.

Haremağalarının kıskırtmasıyla yozlaşmış ihlaf olmaz güçlerin bütün suistimalleri Li San-zay'a yığması tabii bir şeydir. Onu, "sadakati ayaklar altına alan büyük bir hain ve büyük bir ikiyüzlü olmakla suçladılar" ve "yozlaşma, aldatma, ihanet ve hilekârlık yo-

lundaki dört büyük suçunu sıraladılar." Li San-zay'ın emekli olmasından sonra da onu, "özel malikhanesini yaptırmak üzere imparatorluk hazinesinden çalmakla" itham ettiler. Ming Hanedanı Tarihinde, ondan "kendisini yozlaşmadan uzak tutmadı" şeklinde sözedilmesinin nedeni belki de budur. Fakat Li San-zay sürekli olarak imparatora başvurarak, "haremağalarının mahkeme huzuruna çıkarılmasını" "mahkeme görevlilerinin soruşturma yapmalarını ve imparatorun olayı bizzat dinlemesini talep ediyordu. Doğru bir yol izliyordu ve kendisine güveni vardı, fakat imparator Vang Li'nin mahkemesi olayların böylesine ayrıntılı bir soruşturmasını yapmaya cesaret edemiyordu. Mesele gün ışığı gibi açık değil midir?

Li San-zay hakkındaki olayları yaşadığı süre içinde değerlendirecek ve ölümünden sonra ortaya çıkan gerçekleri de ekleyerek onu olumlu tarihi bir şahsiyet olarak görmemiz gerekir, fakat tamamen hatasız bir karaktere sahip olduğunu da söyleyemeyiz.

("Li San-zay'ın Savunulması" *Yenşan'da Akşam Sohbetleri*, Cilt V, s. 1,2, 104, *İlk defa Pekin Akşam Haberleri'nin* 29 Mart 1962 tarihli sayısında çıktı.)

YORUM: Li San-zay fazla önemli olmayan bir tarihi şahsiyetti. O, köylü ayaklanmalarını bastıran bir kasaptı. Fakat Teng To onu, halkın yararına konuşan ve halkın refahı için çalışan iyi bir memur olarak değerlendiriyordu. Görevden uzaklaştırılmasını da savunuyor ve "haklı ve kendine güvenen bir adam" olduğunu söylüyordu. Neden böyleydi? Li San-zay'ın Hay Juy tipinde bir adam olduğunu görebilmek kolay bir şeydir. Gerçekte, Li San-zay'ı savunma maskesi altında gizlenen Teng To, sağcı oportünistler yararına adalet talep etmekten başka bir şey yapmıyordu. (1)

1) Sağcı oportünistler ateri mi Peng Teh-huay ve onun taraftarları için kullanılmaktadır.

2.

16 MAYIS TAMİMİ

Bu kitabın başında Kültür devriminin aşağıdaki ana belgesinin, hangi şartlar altında ortaya çıktığını anlatmışım. Altında her hangi bir şahsın imzasının bulunmamasına rağmen, kendine özgü stili ve birçok kişisel değinmelerinin de gösterdiği gibi, Mao'nun kaleminden çıkmış olması ihtimal dahilindedir. Gerçekten de, 4. Ek'de, Parti Başkanı'nın Çin Komünist Partisi merkez Komitesinin bu 16 Mayıs 1966 tarihli Tamiminin yazarı olmayı kabul ettiğini göreceğiz.

Merkez Komitesinin bütün bölgesel bürolarına, eyalet, il ve özerk bölge Parti komitelerine, Merkez Komitesine bağlı bütün şube ve komisyonlara, bütün yönetici Parti üyeleri gruplarına ve hükümet daireleri ile kitle örgütlerindeki Parti komitelerine, ve Halk Kurtuluş Ordusunun Genel Siyasi Şubesine:

Merkez Komitesi, Kültür Devrimi'nden Sorumlu Grup tarafından Yürütülen Mevcut Akademik Tartışmalar üzerine yazılan ve 12 Şubat 1966 tarihinde dağıtılması kabul edilen Rapor Taslağının iptaline; "Kültür Devrimi'nden Sorumlu Grubun" ve bütün şubelerinin dağıtılmasına ve Siyasi Büro'nun Daimi Komitesine doğrudan doğruya bağlı yeni bir Kültür Devrimi Grubu'nun kurulmasına karar vermiş bulunmaktadır. " Grubun" bu sözde Rapor Taslağı temelden yanlıştır. Merkez Komitesi ve yoldaş Mao Zedung tarafından tesbit edilen sosyalist kültür devrimi çizgisine ve sınıflar ve sosyalist toplumda sınıf mücadelesi üzerine Parti Merkez Komitesinin 1962 tarihli Sekizinci Genişletilmiş Oturumunda formüle edilmiş bulunan yol gösterici ilkelere karşı bir çizgi izlemektedir. Rapor, kabul edermiş gibi gö-

rünerek, aslında Yoldaş Mao Zedung tarafından bizzat başlatılan ve yönetilen Büyük Kültür Devrimi'ne karşı çıkmakta ve ona karşı inatçı bir direniş göstermektedir. Merkez Komitesinin 1965 Eylül ve Ekim aylarındaki çalışma Konferansında (Siyasi Büro Daimi Komitesinin, Merkez Komitesinin bütün bölgesel bürolarındaki yönetici yoldaşların da katıldığı, oturumu) Vu Han'ın eleştirilmesine ilişkin olarak verdiği talimatlar da buna bir örnektir.

"Grubun" bu sözde Rapor Taslağı aslında Peng Çen'in tek başına kaleme aldığı bir metindir. Peng Çen, "Grup" üyesi bulunan Yoldaş Kang Şen ve diğer yoldaşlardan gizli olarak, bu Rapor Taslağını kendi görüşlerine göre hazırlamıştır. Peng Çen, Kültür Devrimi'nin baştan aşağı bütün durumunu etkileyen önemli sorunlara ilişkin bu tür belgeyi ele alırken "Grup" içinde ne bir tartışma açmış ne de görüş alış-verişinde bulunmuştur. Her hangi bir mahalli Parti komitesinin fikrini almış, ne de resmi bir belge olarak Rapor Taslağının incelenmek üzere Merkez Komitesine gönderileceği meselesini açıklığa kavuşturmuştur. Hele, Merkez Komitesi Başkanı olan Yoldaş Mao Zedung'un onayını hiç almamıştır. En dürüst olmayan metodlara başvurarak, keyfi davranmış, yetkisini kötüye kullanmış ve Merkez Komitesi adına hileye başvurarak, Rapor Taslağını bütün Parti içinde acele ile dağıttırmiştir.

Rapor Taslağı'nın ana hatları şunlardır:

1. Mevcut durumu ve mevcut akademik eleştirinin niteliğini değerlendirmede, Rapor, burjuva tavrından ve burjuva bakış açısından kalkarak, birini diğerinin yerine koyarak, düşmanla bizim yerimizi tamamen değiştirmiştir. Ülkemiz, burjuvazinin ve feodal artıkların halen elinde bulunan bütün ideolojik ve kültürel mevkiilere ağır darbeler indiren Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin yükselişi içinde bulunmaktadır. İleriye doğru atılım yapabilmeleri için, geniş işçi, köylü, asker ve savaşçı kitlelerini proleter kültürü için ayağa kaldırmada Partiyi cesaretle teşvik edeceğine, Rapor, hareketi Sağ bir çizgiye yöneltmek için elinden geleni yapmıştır. Rapor, bulanık, kendi içinde çelişkili ve iki yüzlü bir dil kullanarak, kültürel ve ideolojik cephedeki keskin sınıf mücadelesini gözlerden saklamaktadır. Özellikle de, bu büyük mücadelenin Vu Han ve burjuvazinin diğer hatırı sayılır dercede çok parti aleyhtarı ve anti-sosyalist temsilcilerini (Merkez Komitesinde, Partide eyalet, il ve özerk bölge düzeyinde olduğu kadar Parti merkezinin şubelerinde de bu gibi birçok unsur vardır) eleştirme ve reddetmek şeklindeki amacını, gözlerden saklamaktadır.

Başkan Mao'nun sürekli olarak işaret ettiği, Vu Han'ın *Hay Juy*

Daireden Kovuldu adlı oyunun özünü, daireden kovulmanın teşkil ettiği gerçeğine değinmekten kaçınan Rapor, mücadelenin ciddi siyasi netiliğini örtbas etmektedir.

2. Rapor, bütün sınıf mücadelelerinin, siyasi mücadeleler olduğu şeklindeki temel Marksist tezi ihlal etmektedir. Basın, Vu Han'ın *Hay Juy Daireden Kovuldu* adlı oyunu da dahil olmak üzere siyasi metinlere değinmeye başladığında, Raporu kaleme alanlar, "basındaki tartışma siyasi sorunlara hasredilmemeli, tamamen çeşitli akademik ve teorik sorunlara girilmelidir" diyebilecek kadar ileri gittiler. Vu Han'ın eleştirilmesiyle ilgili olarak, çeşitli vesilelerle meselenin özüne inilmesine, yani 1959'daki Luşan Toplantısında Sağ oportünistlerin kovulmalarının ve Vu Han ile diğerlerinin Parti ve sosyalizme karşı çıkmalarının ele alınmasına izin veremeyeceklerini açıkladılar. Yoldaş Mao Zedung'un bize sık sık söylediği gibi, burjuvaziye karşı yürütülen ideolojik mücadelede, aceleci ve düşüncesiz siyasi sonuçlarla çözüme kavuşturulamayacak olan, uzun süreli bir sınıf mücadelesidir. Buna rağmen, Peng Çen, Başkan Mao'nun Vu Han'ın eleştirilmesinin getirdiği siyasi sonuçların iki ay sonra ortadan kalkacağına inandığı şeklindeki söylentileri, kasıtlı olarak etrafa yaydı. Amacı, burjuvazinin sık sık başvurduğu gibi, kültürel alandaki siyasi mücadeleyi sözde salt akademik tartışmalara kanalize etmektir. Bu açıkça, proletaryanın siyasetine ağırlık verilmesine karşı çıkarken, burjuvazinin siyasetine ağırlık vermek demektir.

3. Rapor, "geniş görüşlülük" denilen şeye özel bir önem vermektedir. Fakat şeytanca bir hileyle, 1957 Mart'ında, Partinin Propaganda Çalışması Üzerine Ulusal Konferansında Yoldaş Mao tarafından açıklanan "geniş görüşlülük" siyasetini fena halde tahrif etmekte ve "geniş görüşlülük" siyasetinin sınıf muhtevasını inkar etmektedir. Yoldaş Mao Zedung'un belirttiği gibi, bu siyaset şu hususlarla ilgiliydi.. *"Biz burjuva ve küçük-burjuva ideolojisine karşı hâlâ uzun süreli bir mücadele vermek durumundayız. Bunu anlamak ve ideolojik mücadeleye son vermek hatalıdır. Bütün hatalı fikirler, bütün zehirli otlar ve bütün cinler ve ucubeler, eleştiri konusu yapılmalıdır. Hiçbir şart altında serbestçe yayılmalarına izin verilemez."* Yoldaş Mao Zedung şunu da söylemiştir, *"kapıları geniş tutmak insanlara görüşlerini serbestçe ifade etmelerine izin vermek ve böylelikle onların konuşmaktan, eleştirmekten ve tartışmaktan çekinmemeleri demektir..."*

Buna rağmen Rapor, Proletaryanın burjuvazinin gerici tavrını teş-

hir etmesini değil, kapıların geniş tutulmasını istiyor. Bu, "kapıları geniş tutmak" siyasetinin burjuva liberalizmi olduğu, sadece bu burjuvaziye "kapıları geniş tutmak", "kapıların" proletaryaya "geniş tutulmasına" izin vermemek ve burjuvazinin korunması anlamına geldiği açıktır. Başka bir söyleyişle, Vu Han gibi burjuvazinin gerici temsilcilerine bir sığınaktır. Bu raporun "kapıları geniş tutun" siyaseti, Mao Zedung Düşüncesi'ne karşıdır ve burjuvazinin ihtiyaçlarına cevap vermektir.

4. Tam burjuvaziye karşı şiddetli saldırıları başlattığımız sırada, Rapor'u kaleme alanlar, "Herkes gerçeğin karşısında eşittir" sloganının ortaya attılar. Bu bir burjuva sloganıdır. Gerçeğin sınıfsal niteliğini tamamen inkar etmektedir ve bu sloganı burjuvaziye korumak, proletaryaya, Marksizm-Leninizme ve Mao Zedung Düşüncesi'ne karşı çıkmak için kullanılmaktadırlar. Proletarya ile burjuvazi; Marksizm gerçeği ile burjuvazi ve diğer sömürücü sınıfların yalanları arasındaki mücadelede, ya Doğu Rüzgarı Batı Rüzgarını altedecektir, ya da Batı Rüzgarı Doğu Rüzgarını. Kesinlikle bu tür eşitlik yoktur. *Proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesi, proletaryanın burjuvazi üzerindeki diktatörlüğü, çeşitli kültürel alanlar dahil olmak üzere proletaryanın üst yapıdaki diktatörlüğü, Komünist Partisine sızan ve kızıl bayrağa karşı çıkmak için "kızıl bayrak" sallayan burjuvazinin temsilcilerini ayıklamak için proletaryanın gösterdiği sürekli çabalar, bu gibi temel sorunlar üzerinde bir eşitliğe izin verebilir mi? Onlarca yıl, eski çizgideki Sosyal Demokratlar ve on yıldan fazla bir zamandır modern revizyonistler, proletarya ile burjuvazi arasındaki eşitliğe asla izin vermemişlerdir. Binlerce yıllık insanlık tarihinin, sınıf mücadeleleri tarihli olduğunu tamamen inkar etmişlerdir. Proletaryanın burjuvaziye karşı sınıf mücadelesini, burjuvaziye karşı proleter devrimini ve proletaryanın burjuvazi üzerindeki diktatörlüğünü tamamen inkar etmişlerdir. Tersine, burjuvazi ve emperyalistlerin sadık uşaklarıdır. Burjuvazi ve emperyalistlerle birlikte, proletaryanın ezilmesi ve sömürülmesi şeklindeki burjuva ideolojisine ve kapitalist sisteme yapışmışlardır ve Marksist-Leninist ideolojiye ve sosyalist sisteme karşıdır. Komünist Partisine ve halka karşı çıkan karşı-devrimciler takımındırlar. Bize karşı yürüttükleri mücadele bir ölüm kalım mücadelesidir ve eşitlik söz konusu edilemez. Bu nedenle bizim de onlara karşı yürüttüğümüz mücadele bir ölüm kalım mücadelesidir ve onlarla olan ilişkimizde eşitlik söz konusu olamaz. Tersine bu, bir sınıfın diğer bir sınıfı baskı altına aldığı, yani proletaryanın burjuvazi üzerinde*

diktatörlüğünü kurması şeklinde bir ilişkidir. Sömüren ve sömürülen sınıflar arasında eşitlik veya barış içinde birarada yaşamak gibisinden ya da bu sınıflar arasında nezaket ve alicenaplık gibi sözüm ona ilişkilere yer yoktur

5. Rapor şöyle bir açıklamada bulunuyor, "öteki tarafı sadece siyasi bakımdan vurmak gerekmez, fakat aynı zamanda gerçekten geniş çapta akademik ve profesyonel standartlarda da onları geçmek ve yenilgiye uğratmak gerekir." Bu kavrayış akademik sorunlarda sınıf ayırımı gözetmediği için, son derece hatalıdır. Akademik sorunlardaki gerçek, Marksizm-Leninizm gerçeği, proletaryanın kavradığı Mao Zedung Düşüncesi, burjuvaziyi çoktan geride bırakmış ve onu yenilgiye uğratmıştır. Rapordaki formülasyon, Raporu kaleme alanların burjuvazinin sözde akademik yetkililerine övgüler düzenlediklerini ve prestijlerini yeniden kazanmalarına yardımcı olduklarını, akademik çevrelerde proletaryanın temsilcileri olan yeni güçlerden nefret ettiklerini ve bu güçleri baskı altına aldıklarını göstermektedir.

6. Başkan Mao sık sık, yıkım olmadan inşa olmaz der. Yıkım, eleştiri ve red yani devrim demektir. Bu meselelerin çözümlenmesini de yani inşayı da kapsar. Öne yıkımı koyun. Gelişim içinde inşayı da gerçekleştireceksiniz. Marksizm-Leninizm, Mao Zedung Düşüncesi, burjuva ideolojisini yok etme mücadelesi içinde oluştu ve sürekli bir gelişim gösterdi. Fakat bu Rapor, "inşa olmadan, gerçek ve kapsamlı bir yıkım olamaz" diye iddia ediyor. Bu burjuva ideolojisinin yıkılmasını ve proletarya ideolojisinin inşasını yasaklamak anlamına gelir. Başkan Mao Zedung'un düşüncesine taban tabana zıttır. Burjuva ideolojisinin geniş çapta yok edilmesi için yürüttüğümüz, devrimci mücadeleye karşıdır. Proletaryanın her hangi bir şekilde devrim yapmasını yasaklamaktadır.

7. Rapor, "Daima kendi başlarına buyruk hareket eden ve insanları kendi güçleriyle bastırmaya çalışan, yıkıcı öğrenciler gibi hareket etmemeliyiz" diye açıklamada bulunuyor, ve devamla "Sol'un akademik işçilerinin burjuva uzmanlarının ve yıkıcı öğrencilerin yolunu tutma şeklindeki herhangi bir eğilimine karşı tedbir almalıyız" diyor. "Yıkıcı öğrenciler"den kasıt nedir? "Yıkıcı öğrenciler" kimlerdir? Proletarya burjuvaziye boyun eğdirmek için diktatörlüğe başvurmamalı mıdır? Proletaryanın akademik çalışmaları, burjuvazinkileri bastırmamalı yerlerinden söküp atmamalı mıdır? Ve eğer proletaryanın akademik çalışması, burjuvazinin akademik çalışmasını bastırır ve onun bulunduğu yerden söküp atarsa, bu " yıkıcı öğrenciler" gibi hareket

etmek şeklinde kabul edilebilir mi? Rapor, saldırısını proleter Sol'na yöneltmektedir. Açığı ki, Rapor'un amacı Marksist-Leninistlere "yıkıcı öğrenciler" damgasını yapıştırmak, böylelikle gerçek burjuva yıkıcı öğrencileri desteklemek ve onların akademik çevrelerde tekel kurmalarını sağlamaktır. *Gerçekten de, bu yetki sahibi Partili kişiler, burjuva yıkıcı öğrencileri ve Partiye sızan burjuva temsilcilerini destekleyerek, kapitalist yolu tutmakla, Partinin adını emellerine alet eden büyük Parti yıkıcılarıdır. Kitap okumazlar, günlük basını izlemezler, kitlelerle bağları yoktur, hiçbir şey öğrenmezler ve sadece "başına buyruk bir biçimde hareket etmeye ve insanları güçleri ile boyun eğdirmeye" bel bağlarlar.* 8. Bu Rapor'u hazırlayanlar, gizli amaçları için, kasıtlı çabalarla, karışıklık yaratmak, sınıfsal çizgiyi bulandırmak ve halkı mücadelenin hedeflerinden saptırmak için güvenilir Sol hakkında iadei itibar kampanyasının açılması talebinde bulunuyorlar. Sol hakkında dosya tutmakla yola çıktılar, ona saldırmak için türlü bahaneler icat etmeye çalıştılar. "iadei itibar kampanyası" vasıtasıyla Sol'un saflarını parçalama şeklindeki boş bir umutla, saldırılarını daha da arttırmaya niyetlendiler. Başkan Mao'nun Sol'un korunması ve desteklenmesi, onun inşasına ve saflarının genişlemesine özenle dikkat gösterilmesi şeklindeki, berrak politikasına açıkça karşı koydular. Öte yandan, burjuva temsilcilerine, revizyonistlere ve dönklere, Partiye sızan ve onun içinde sığınan bu unsurlara "Güvenilir Sol" ünvanını verdiler. Burjuva Sağcılarının gururunu okşamaya çalışmakta ve proleter Sol'un ruhunu boğmaya çalışmaktadırlar. Yüreklere, proletaryaya kin, burjuvaziye sevgi ile doludur. Raporun yazarları, işte böylesine bir burjuva kardeşlik anlayışını kaleme almışlardır.

9. İdeolojik cephede, proletaryanın burjuvazinin temsilcilerine karşı yeni ve şiddetli mücadelesinin henüz başladığı bir sırada mücadelenin daha başlamamış ya da henüz başlamış olduğu bir çok yer ve çevrede, Parti komitelerinin çoğu büyük mücadeledeki önderlik görevi hakkında çok geri bir anlayışa sahiptirler. Önderlikleri de bilinçli ve etkin olmaktan uzaktır. Rapor, mücadelenin "yönetim altında", "basiretli bir şekilde", "ihtiyatla" "ilgili yönetici kademelerin onayıyla" yürütülmesi gerektiğini tekrar tekrar vurguluyor. Bütün bunlar Proleter solunun kısıtlanmasına, elini kolunu bağlamak için önüne tabular, emirler konmasına, Proleter Kültür Devrimi'nin önüne her türlü engelin çıkartılmasına hizmet etmektedir. Tek kelime ile, Raporu yazarlar, Kültür Devrimi'ni frenlemeye ve intikam hırsıyla dolu olarak

karşı saldırıya geçmeye hazırlanmaktadırlar. Gerici burjuva "yetkilileri"ni reddeden ve proleter Sol'u tarafından yazılmış bulunan makalelere gelince, bu makalelerin yayınlanmış olanlarından nefret etmek, henüz yayınlanmamış olanlarını ise bastırmaya çalışmaktadırlar. *Öte yandan, yıllardır basınımızı, radyomuzu, dergilerimizi, kitaplarımızı, ders kitaplarımızı, platformlarımızı, edebi çalışmalarımızı, sinemamızı, dramamızı, balat ve hikayelerimizi, güzel sanatlarımızı, müziğimizi, dansımızı v.s'yi yıllarca işgal edip, proletaryanın önderliğine başvurmayanları, her hangi bir onaylanmanın ihtiyacını duymayanları, kötü kişilerin dizginlerini kapıp koyuyorlar*

10. Şimdiki mücadele Mao Zedung çizgisinin Kültür Devrimi'ne uygulanması veya buna karşı çıkılması üzerinde odaklaşmaktadır. Buna rağmen Rapor şu açıklamada bulunuyor. "Bu mücadelede, Mao Zedung Düşüncesi'nin yol göstericiliğinde, bu sorunun çözüm yolunu bulacağız (yani, akademik alanda burjuva ideolojisinin tasfiyesi)" Yoldaş Mao Zedung kültürel ve ideolojik cephede proletarya için yolu yıllar önce, "Yeni Demokrasi Üzerine" "Yenan Forumunda Edebiyat ve Sanat Üzerine Konuşmalar", "Liangşan İsyancılarına Katılmak İçin Kaçış" adlı oyunu gördükten sonra "Yenan Pekin Tiyatro ve Operasına Mektup", "Halk İçindeki Çelişkilerin Doğru Bir Biçimde Ele Alınması" ve "Çin Komünist Partisinin Propaganda Çalışması Üzerine Ulusal Konferansındaki Konuşma" başlıklı yazılarıyla açmıştı. Buna rağmen Rapor, Mao Zedung Düşüncesi'nin bu yolu açmadığını ve şimdi açması gerektiğinde ısrar ediyor. Rapor, "Mao Zedung Düşüncesi'nin öncülüğü altında" sancağını bir kalkan olarak kullanıp açıkça, Mao Zedung düşüncesine karşı bir yol, modern revizyonizm, kapitalizmin restorasyonunun yolunu açmaya çalışmaktadır.

Kısacası, Rapor, sosyalist devrimin sonuna kadar götürülmesine, Başkan Mao Zedung'un başında bulunduğu Parti Merkez Komitesinin Kültür Devri'ni çizgisine karşı çıkmakta, proleter Sol'u'na saldırmakta, burjuva Sağ'ını korumakta, böylelikle kapitalizmin restorasyonuna kamuoyunu hazırlamaktadır. Bu, Parti içinde burjuva ideolojisinin bir yansımasıdır. Tamamen revizyonizmdir. Bu revizyonist çizgiye karşı mücadele etmek Parti ve devletin kaderi ve geleceği, Parti ve devletin kaynaşmasının ve dünya devriminin geleceği bakımından hayati öneme haiz birinci dereceden bir meseledir.

Bütün düzeydeki Parti komiteleri, KDŞG'nun hazırladığı Mevcut Akademik Tartışmalar Üzerine Rapor Taslağı'nı uygulamaya derhal son vermelidirler. Bütün Parti, *Yoldaş Mao Zedung'un, Proleter Kül-*

tür Devrimi'nin yüce sancağını yükseklerde tutun, Partiye ve sosyalizme karşı çıkan sözde akademik yetkililerin gerici burjuva tavrını enine boyuna teşhir edin, akademik çalışma, eğitim, gazetecilik, edebiyat ve sanat ve yayın alanındaki gerici burjuva fikirlerini enine boyuna eleştirin ve reddedin, kültür alanında önderliği ele geçirin. Bunu gerçekleştirebilmek için de, Partiye, hükümete, orduya ve bütün kültür alanlarına sızmış olan bu burjuvazinin temsilcilerinin eleştirilmesi ve reddedilmeleri de gereklidir. Ve onların temizlenmeleri, bazılarında da başka mevkiilere transfer edilmeleri gerekir. Hepsinin ötesinde, kültür devriminin yönetilmesi çalışmasında bu kişilere güvenmemeliyiz. Buna rağmen, bazılarının hala bu tür çalışmalarda buldukları ve bulunmaya devam ettikleri de bir gerçektir ve son derece tehlikelidir, şeklindeki talimatlarını izlemelidir.

Partiye, hükümete, orduya ve çeşitli kültür alanlarına sızmış bulunan burjuvazinin bu temsilcileri, karşı-devrimci revizyonistler takımındır. Şartlar elverdiğinde, siyasi iktidarı ele geçirecek ve proletaryanın diktatörlüğünü, burjuvazinin diktatörlüğüne dönüştüreceklerdir. Bazılarını şimdiden tesbit etmiş bulunuyoruz. Bazılarını ise daha henüz değil. Aramızda hala barınan Kruşçev gibi bazı şahıslara, hala güven besliyor ve onlara halef muamelesi yapıyoruz. Her düzeyden Parti komitesi bu meseleye tam bir dikkat göstermelidir.

Bu Tamim, 12 Şubat 1966 tarihinde Merkez Komitesince yayınlanan hatalı belge ile birlikte, Parti ilçe komiteleri, kültür örgütlerindeki Parti komiteleri, ordudaki alay düzeyindeki Parti komitelerine kadar ulaştırılmalıdır. Bu komitelerden bu iki belgeden hangisinin doğru, hangisinin yanlış olduğunu, bu belgeler üzerine kavrayışlarını, başarı ve hatalarını tartışmaları talep edilmektedir.

3.

ONALTI MADDE KARARI

Aşağıdaki belge, Kültür Devrimi'nin anlaşılması için zorunlu bir belgedir. Özü itibarıyla devrim adına yapılan bir açıklama durumundadır. Mao'nun kişisel denetimi altında yazıldığı söylenmektedir. Bu da, özü itibarıyla metni Mao'nun kaleme almasıyla aynı şeydir. Metin, Kültür Devrimi'nin nasıl ve neden düzeltmeye tabi tutulduğunu açıklamaktadır. İnsan bu metinde, Mao'nun halkın "Devrim yaparken aynı zamanda üritimi de arttırması" gerektiğini hatırlatması gibi, bir huzursuzluk durumunda takınılacak tavır üzerine olağanüstü derecede uzak görüşlü öğütlerini bulmaktadır.

Belgenin başlığının tamamı, Çin Komünist Partisi Merkez Komitesinin Büyük Proleter Kültür Devrimine ilişkin Kararı'dır. 1-12 Ağustos 1966 tarihleri arasında Mao Zedung'un başkanlığında yapılan Komünist Partisi Merkez Komitesinin Onbirinci Plenumunda, 8 Ağustos 1966 tarihinde kabul edilmiştir. Çin'de, bu "Karar"dan genellikle "Onaltı Madde" diye söz edilir.

1. Sosyalist Devrimde Yeni Bir Aşama

Büyük Proleter Kültür Devrimi artık, halkın ruhuna işleyen, daha geniş ve daha derin bir aşamayı, ülkemizde sosyalist devrimin gelişinde yeni bir aşamayı açan, büyük bir devrim haline gelmektedir.

Partinin Sekizinci, Merkez Komitesinin Onuncu Genişletilmiş Oturumunda, Yoldaş Mao Zedung "Bir siyasi iktidarı yıkabilmek için, her şeyden önce kamuoyu oluşturmak, ideolojik alanda çalışma yapmak gerekir. Bu karşı-devrimci sınıf için olduğu kadar devrimci sınıf

için de doğrudur" demişti. Yoldaş Mao Zedung'un bu tezinin tamamen doğru olduğu pratik içinde kanıtlanmıştır.

Burjuvazi yıkılmış olmasına rağmen, kitleleri yozlaştırmak, onların aklını çelmek için hâlâ, eski fikirlerden, eski kültürden, sömürücü sınıfların adet ve alışkanlıklarından yararlanmaya çalışmakta ve geriye dönüş için çaba göstermektedir. Proletarya tam zıddını yapmak zorundadır: Bütün toplumun manevi bakış açısını değiştirmek için, burjuvazinin ideolojik alandaki karşı çıkışlarının hepsini göğüslemeli ve yeni fikirlerden, yeni kültürden ve proletaryanın alışkanlık ve adetlerinden yararlanmalıdır. Bugün objektif hedefimiz, kapitalist yolu tutan yetki sahibi kişilere karşı mücadele etmek onları devirmek, gerici burjuva akademik "yetkilileri" burjuvazi ile birlikte ve diğer bütün sömürücü sınıfların ideolojisini eleştirmek ve reddetmek, eğitim, sanat ve edebiyatın, yani üst yapının sosyalist ekonomik temelle uyum halinde olmayan diğer yanlarının değişimi için mücadele vermek ve sosyalist sistemin sağlaşmasını onun gelişmesini kolaylaştırmaktır.

2. Ana Akım ve Zikzaklar.

İşçi, köylü, asker, devrimci aydınlar ve devrimci kadrolar, bu büyük Kültür Devrimi'nin ana gücünü oluştururlar. Eskiden bilinmeyen çok sayıda devrimci genç, cesur ve yiğit devrimciler olduklarını göstermişlerdir. Eyleme geçmede arzulu oldukları gibi, akıllıdır da. Büyük harfli afişler ve büyük tartışmalar ortamında, meseleleri ortaya koymakta, etraflı teşhir ve eleştirilerde bulunmakta ve burjuvazinin gizli ve açık temsilcilerine karşı kararlı saldırılara girişmektedirler. Böylesine büyük bir devrimci harekette, şu ve bu türden bazı hataların olması kaçınılmazdır; bununla beraber, genel devrimci yönelimleri baştan beri doğrudur. Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin ana akımı budur. Devrimin ilerleyişinde genel yön budur.

Kültür Devrimi, bir devrim olduğundan, kaçınılmaz olarak direnişle karşılaşmaktadır. Direniş esas olarak, Partiye ustaca sokulan ve kapitalist yolu tutmuş bulunan yetkililerden gelmektedir. Aynı zamanda eski toplumun alışkanlıklarından da kaynaklanmaktadır. Şu sıra bu direniş hâlâ oldukça güçlü ve dik başlıdır. Fakat herşeye rağmen, Büyük Kültür Devrimi karşı konulamayacak genel bir akım haline gelmiştir. Kitleler bir kere ayaklandırıldığında, böylesine bir direnişin kolaylıkla ezileceğine dair bir sürü kanıt vardır.

Fakat direniş oldukça güçlü olduğundan, bu mücadelede geriye dönüşler hatta ard arda geriye dönüşler olacaktır. Bundan kaygılanacak bir şey yoktur. Bu durum, proletaryayı ve diğer emekçileri, özellikle de genç kuşuğı pişirmekte onlara dersler vermekte, tecrübe kazandırmakta, devrimin yolunun hep düz olmayıp zikzaklar da çizdiğini anlamalarına yardım etmektedir.

3. Cesareti Herşeyin Üstünde Tutun ve Kitleleri Cesaretle Ayaklandırın

Bu Büyük Kültür Devrimi'nin geleceğı, Parti önderliğinin kitleleri cesaretle ayaklandırıp ayaklandırmaması ile belirlenecektir.

Halen, farklı düzeylerdeki Parti örgütlerinin kültür devrimi hareketini sağladıkları önderlikle ilgili olarak dört farklı durum söz konusudur.

1. Parti örgütlerindeki sorumlu kişilerin harekete öncülük ettikleri, kitleleri cesaretle ayaklandırabildikleri bir durum söz konusudur. Bunlar cesareti herşeyin üstünde tutan korkusuz komünist savaşılar ve Başkan Mao'nun iyi nitelikli öğrencileridirler. Büyük harfli afişlerin ve büyük tartışmaların taraftarıdır. Kitleleri her türlü kötülüğü teşhir etmeleri ve çalışmalardaki sorumlu kişilerin hatalarını eleştirmeleri için teşvik etmektedirler. Bu doğru önderlik, Mao Zedung Düşüncesi'nin önderliğinde, proleter siyasetini her şeyin üstünde tutmanın sonucudur.

2. Bir çok birimde, sorumlu kişilerin bu büyük mücadelede önderlik görevine ilişkin anlayışları çok zayıftır ve böylelerinin önderliği etkin ve bilinçli olmaktan uzaktır. Bunlar, kendilerini yetersiz ve zayıf bir konumda bulurlar. Korkuyu herşeyin üstünde tutarlar, modası geçmiş yöntem ve yönetmeliklerin karşısında apışıp kalırlar. Böyleleri, klasik uygulamaları bir kenara fırlatıp ileriye atılmada cesaretsizdirler. Olayların getirdiğı yeni düzenin, kitlelerin devrimci düzeninin farkında değildir ve bunun bir sonucu olarak da olayların, kitlelerin gerisinde kalmaktadırlar.

3. Bazı birimlerde geçmişte şu veya bu türden hatalar yapmış sorumlu kişiler, korkuyu her şeyin üstünde tutmaya daha da eğilimlidirler. Kitlelerin kendilerini yakalayacağı korkusu içindedirler. Oysa açıktır ki, ciddi bir özeleştiriye bulunup, kitlelerin eleştirilerini kabullenseler, Parti ve kitleler onların hatalarını bağışlayacaklardır. Ama sorumlu mevkiilerdeki bu kişiler bunu yapmadıkları takdirde,

hata işlemeye devam edip, kitle hareketinin önünde engel teşkil edeceklerdir.

4. Bazı birimler, Partiye sızmış olup kapitalist yolu tutanların kontrolü altındadır. Bu gibi kişiler kitleler tarafından teşhir edilmekten son derece korkarlar ve bu nedenle kitle hareketini bastırmak için her türlü bahaneye başvururlar. Hareketi yanlış yola sevk etme çabasıyla, saldırılacak hedefleri çarpıtmak, siyahı beyaz göstermek gibi taktiklere başvururlar. Kendilerini son derece tecrit edilmiş ve işleri artık eskisi gibi sürdüremez halde bulunca, insanların arkasından konuşarak, daha fazla entrikaya başvururlar, dedikodu yayarlar, devrimle karşı devrim arasındaki ayrımı mümkün olduğu kadar bulandırmaya çalışırlar. Bütün bu yapılanların amacı, devrimcilere saldırmaktır.

Parti Merkez Komitesi'nin her düzeydeki parti komitelerinden istediği şey; bu komitelerin, doğru bir önderlik göstermede sebat etmeleri, cesreti her şeyin üstünde tutmaları, kitleleri cesretle ayaklandırmaları ortaya çıktığı her yerde zayıflık ve yetersizliği değiştirmeleri, hta yapmış olan fakat manevi yüklerinden kurtulmak ve mücadeleye katılmak için bu hatalarını düzeltmek isteyen yoldaşları teşvik etmeleri, kapitalist yolu tutan bütün yetkili kimseleri mevkiilerinden kovmaları ve proleter devrimcilerinin önderliği yenden ele geçirmelerini sağlamalarıdır.

4. Kitlelerin Kendilerini Hareket İçinde Eğitmelerini Sağlayalım

Büyük Proleter Kültür Devrimi'nde kitlelerin kendilerini kurtarabilmelerinin tek yolu budur ve onların arzularının tersine hiçbir metoda başvurulmamalıdır.

Kitlelere güvenin, onlara dayanın ve inisiyatiflerine saygı gösterin. Korkumuzu bir kenara bırakalım. Huzursuzluklardan korkmayalım. Başkna Mao devrimcilerin çok seçkin tavırlı, çok kibar, çok ılımlı, çok nazik, çok hürmetkar, çok ölçülü ve alicenap olamayacaklarını bize sık sık söylemiştir. Bırakalım, kitleler bu büyük devrimci hareket içinde kendilerini eğitsinler, doğru ile yanlış ayırtmasını ve doğru hareket ile yanlış hareket tarzı arasındaki farkı görebilmesini öğrensinler.

Meselelerin ortaya çıkartılması için, büyük harfli afişlerden ve büyük tartışmalardan alabildiğine yararlanılmasını sağlayalım. Kitleler bu sayede doğru görüşleri açıklıkla görebilir, yanlış fikirleri eleş-

tirebilir ve kötü niyetli kişileri teşhir edebilirler. Kitleler bu yolla, mücadelede siyasi bilinçlerini yükseltebilir, yeteneklerini geliştirebilir, doğruyu yanlıştan ayırabilir ve düşmanla bizim aramızda kesin bir hat çekebilirler.

5. Partinin Sınıf Çizgisini Kararlılıkla Uygulayın

Bizim dostlarımız düşmanlarımız kimlerdir? Bu devrim için olduğu kadar büyük kültür devrimi için de birinc idereden önemli bir sorundur.

Parti önderliği Sol'u keşfetmede ve Sol'un saflarını geliştirip sağlamlaştırılmada başarılı olmalıdır; Parti önderliği devrimci Sol'a güvenmede kararlı olmalıdır. Hareket boyunca gerici Sağcı'ları iyice tecrit edebilmenin, ortadakileri kazanabilmenin ve en büyük çoğunlukla birleşebilmenin biricik yolu budur. Bu sayede hareketin sonunda kadroların % 95'yle ve kitlelerin % 95'inden fazlasını birleştirmeyi başarmış oluruz.

Bütün güçleri bir avuç aşırı gerici burjuva Sağcı'larına ve karşı devrimci revizyonistlere vurmak için bir araya getirin bunların Partiye, sosyalizme ve Mao Zedung düşüncesine karşı işledikleri bütün suçları teşhir edin ve eleştirin, böylece azami ölçüde tecrit olmalarını sağlayın.

Şimdiki hareketin ana hedefi Parti içindeki bu yetki sahibi olan ve kapitalist yolu izleyen kişilerdir.

Parti ve sosyalizm aleyhtarı Sağcı'larla, Parti ve sosyalizmi destekleyen fakat bazı yanlış işler yapmış, bazı kötü makaleler yazmış olanlar arasında en titiz bir biçimde ayırım yapmasını bilmek gerekir.

Gerici burjuva despotlar ve "yetkililer" ile sırdan burjuva akademik fikirleri olanlar arasında en titiz bir biçimde ayırım yapmasını bilmek gerekir.

6. Halk Arasındaki Çelişkileri Doğru Bir Biçimde Ele Alın

İki farklı tipten çelişki arasında, yani halk içindeki çelişkilerle, düşmanla bizim çelişkimiz arasında titiz bir ayırım yapılmalıdır. Halk arasındaki çelişkiler, düşmanla bizim aramızdaki çelişkiler haline dönüştürülmemelidir. Gene aynı şekilde, düşmanla bizim aramızdaki çelişki de halk arasındaki bir çelişki gibi ele alınmamalıdır.

Kitlelerin farklı görüşlere sahip olmaları normal bir şeydir. Farklı

görüşler arasında çatışma çıkması kaçınılmazdır ve aynı zamanda da gerekli, yararlı olan bir şeydir. Normal ve yoğun bir tartışma içinde, kitleler hangisinin doğru hangisinin yanlış olduğunu tesbit edecek ve giderek kendi aralarında görüş birliğine varacaklardır.

Tartışmalarda kullanılacak metod, gerçekleri sunmak, olayları mantıklı bir biçimde açıklamak ve mantığın kullanılmasında ısrar etmektir. Azınlık korunmalıdır. Çünkü bazen doğru azınlıkla birliktedir. Azınlık yanlış düşünüyor olsa bile, olayı tartışmalarına ve görüşlerini saklı tutmalarına izin verilmelidir.

Bir tartışma olduğunda mantık yürütülerek bu tartışma yönetilmeli. Baskı ya da zor yoluna gidilmemelidir.

Tartışmalarda, her devrimci olayları kendi kendine değerlendirmede başarılı olmalı, cesaretle düşünme, cesaretle konuşma ve cesaretle hareket etme şeklindeki Komünist ruhunu geliştirmelidir. Yönelimlerinin aynı olduğu küçük görüş ayrılıklarında, devrimciler, birliğin güçlendirilmesi uğruna, konu dışı sonsuz tartışmalara girişmekten kaçınmalıdırlar.

7. Devrimci Kitleleri "Karşı devrimciler" Olarak Damgalayanlara Karşı Tavır Alın

Bazı okullarda, birimlerde ve Kültür Devrimi'nin çalışma gruplarında, bazı sorumlu kişiler kendilerini eleştiren büyük harfli afişler asan kişilere karşı saldırılar düzenlediler. Hatta şu tür sloganlar bile atıldılar: Bir birimin ya da çalışma grubunun liderlerine muhalefet etmek. Parti Merkez Komitesine, Pratiye ve sosyalizme muhalefet etmek demektir. Karşı devrim demektir. Bu şekilde bazı gerçek devrimcilere de saldırmış olacakları doğaldır. Bu meselelere, yaklaşımda bir hatadır, bir çizgi hatasıdır ve kesinlikle kabul edilemeyecek bir şeydir.

Ciddi ideolojik hatalardan muzdarip olan birçok kişi ve özellikle bazı Parti aleyhtarı ve sosyalizm aleyhtarı Sğçılar, belirli hatalardan yararlanmakta, ajitasyona girişmekte ve dedikodular yaymakta, kitlelerin bir kesimini "karşı devrimciler" olarak damgalamaktadırlar. Bu sahtekarlardan sakınmak ve onların hilelerini zamanında teşhir etmek gerekir.

Hareketin seyrinde, aktif karşı devrimcilerin teşkil ettiği istisnanın dışında, cinayet, kundakçılık, sabotaj veya devlet sırlarını çalmanın dışında, üniversitelerdeki, kolej, orta okul ve ilkokullardaki öğrencilere karşı hareket içinde çıkan meselelerden ötürü hiçbir şekilde bir tedbir

uygulamasına gidilmemelidir. Mücadelenin ana hedefinden sapmasını engellemek için, hangi bahaneyle olursa olsun, kitlelerin ya da öğrencilerin birbirleriyle mücadele etmeleri için kısıktırılmalarına izin verilemez. Hatta tescilli Sağcılar bile hareketin bir sonraki aşamasında, durumun gerektirdiği şekilde ele alınmalıdırlar.

8. Kadrolar Sorunu

Kadrolar, kabaca şu dört kategoriye ayrılabilir:

- 1) İyi
 - 2) Nispeten iyi
 - 3) Ciddi hatalar işleyen fakat, Parti ve sosyalizm aleyhtarı Sağcılar haline gelmeyenler
 - 4) Parti ve sosyalizm aleyhtarı az sayıda Sağcı
- Olağan durumlarda, ilk iki kategori (iyiler ve nispeten iyiler) büyük çoğunluğu oluştururlar.

Parti ve sosyalizm aleyhtarı Sağcılar tamamen teşhir edilmeli, reddedilmeli, alaşağı edilmeli, tamamen itibardan düşmeli ve etkileri ortadan kaldırılmalıdır. Aynı zamanda da yeni bir sayfayı açmaları için onlara bir şans da tanınmalıdır.

9. Devrimci Kültür Grupları, Komiteler ve Kongreler

Büyük kültür devrimi içinde birçok şey ortaya çıkmaya başladı. Kitleler tarafından, birçok okul ve birlikte devrimci kültür grupları, komiteler ve diğer örgütsel biçimler yarıldı. Bunlar yeni ve büyük tarihi öneme sahip şeylerdir.

Bu devrimci kültür grupları, komiteler ve kongreler, kitlelerin Komünist Partisinin yol göstericiliğinde kendilerini eğittiği yeni ve fevkalade örgütsel biçimlerdir. Partimizin kitlelerle bağ kurmasında mükemmel bir köprü vazifesi görmektedirler. Proleter kültür devriminin iktidar organlarıdırlar.

Sömürücü sınıfların binlerce yıllık eski fikirlerine, kültürüne, adet ve alışkanlıklarına karşı proletaryanın mücadelesi çok, çok uzun bir zaman alır. Bu nedenle, devrimci kültür grupları, komiteler ve kongreler, geçici değil sürekli ve kalıcı örgütler olmalıdırlar. Bu tip örgüt biçimleri sadece kolejler, okullar, hükümet ve diğer örgütler için değil, fakat genellikle fabrikalara, madenler diğer işletmeler, şehirler ve köyler için de uygundur.

Devrimci kültür gruplarına, komitelere devrimci kültür kongrelerine üye seçilmesi için, Paris Komünü'ndeki gibi, genel bir seçim sistemini oluşturmak gereklidir. Aday listeleri, kitleler tarafından enine boyuna tartışıldıktan sonra öne sürülmeli ve kitleler listeler üzerine tekrar tekrar tartıştıktan sonra seçimlere geçilmelidir.

Kitleler, g erektiğinde kültür devrimi gruplarını ve komitelerinin mensuplarını ve devrimci kültür kongrelerine seçilen delegeleri eleştirme hakkına sahiptir. Eğer bu delegeler veya üyeler yetersiz olduklarını ispatlarsa, seçim yoluyla yerlerine yenileri getirilebilir veya bunlar tartışıldıktan sonra kitleler tarafından geri çağrılabilirler.

Kolej ve okullardaki devrimci kültür grupları, komiteler ve kongreler esas olarak devrimci öğrenci temsilcilerinden oluşmalıdır. Bu örgütler aynı zamanda devrimci öğretim kadrolarından, idari kademededen ve işçilerden de belirli sayıda temsilciye sahip olmalıdırlar.

10. Eğitimde Reform

Büyük Proleter Kültür Devrimi'nde en önemli görev, eski eğitim sisteminde ve eğitimin eski ilke ve metodlarında dönüşümü sağlamaktır.

Bu büyük kültür devriminde, okullarımızın burjuva aydınların hakimiyeti altında olması gerçeği, tamamen değiştirilmelidir.

Her tür okulda, Yoldaş Mao Zedung'un eğitimin proletaryanın siyasetine hizmet etmesi ve üretici emekle birleştirilmesi böylelikle eğitim görenlerin moral bakımından, entelektüel ve fiziksel bakımdan gelişip, sosyal bilinç ve kültüre sahip emekçiler haline gelmeleri şeklindeki siyaseti tam olarak uygulanmalıdır.

Okullarda eğitim süresi kısaltılmalıdır. Dersler seyreltilmeli ve bunun yanısıra iyileştirilmelidir. Eğitim malzemesi tamamen değiştirilmeli ve bazı durumlarda karmaşık materyalin basitleştirilmesiyle işe başlanmalıdır. Öğrenciler esas görevleri ders çalışmak olmakla birlikte, diğer şeyleri de öğrenmelidirler. Yani, çalışmalarına ilaveten, endüstriyel çalışmaları, tarımcılığı ve askeri meseleleri de öğrenmeli ve burjuvaziye eleştirmek için kültür devrimindeki mücadelelere de katılmalıdırlar.

11. Basında İsim Vererek Eleştirme Sorunu

Kültür devriminde kitle hareketlerinin seyrinde, burjuva ve feodal ideolojinin eleştirisi, proletaryanın bakış açısının, Marksizm-

Leninizmin ve Mao Zedung düşüncesinin yaygınlaştırılmasıyla iyi bir şekilde birleştirilmesi gerekir.

Partiye sızan burjuvazinin tipik temsilcilerine ve tipik gerici burjuva akademik "yetkililere" karşı eleştiriler düzenlenmelidir. Ve bu eleştirinin içine, felsefe, trih, ekonomi politik ve eğitimdeki, edebiyat-sanat faaliyet ve çalışmalarındaki, tabii bilimlerin teorilerindeki ve diğre alanlardaki çeşitli gerici fikirlerin eleştirisi de girmelidir.

Bir insanın basında adı verilerek eleştirilmesi, önceden aynı düzeydeki Parti komitesinde görüşüldükten sonra kararlaştırılmalı ve bazı hallerde de daha yüksek düzeydeki bir Prati komitesinin onayına başvurulmalıdır.

12. Teknisyenlere ve Çalışan Sıradan Kişilere Karşı İzlenecek Politika

Bilim adamları, teknisyenler ve idari kademelerin sıradan mensupları, yurtsever kaldıkça, enerjik bir şekilde çalışıkça ve Prati ve sosyalizm aleyhtrı olmadıkça, yabancı ülkelerle kanuna aykırı ilişkilere sahip olmadıkça, bunlara karşı izleyeceğimiz politika, "birlik, eleştiri, birlik" politikası olmalıdır. Bilim adamlarına ve katkılarda bulunan bilimsel ve teknik adamlar karşı özel bir ilgi gösterilmelidir. Dünya görüşlerini ve çalışma tarzlarını tedricen değıştirmelerine yardımcı olmak için çaba gösterilmelidir.

13. Şehirlerdeki ve kırsal alandaki Sosyist Eğitim Hareketinin Bütünleşmesi İçin Düzenlemelerde Bulunulması Sorunu

Büyük ve orta büyüklüklerdeki şehirlerde yer alan kültür, eğitim birlikleri, yönetici Parti organları ve idari teşkilatlar, şimdiki proleter kültür devriminin yoğunlaştığı noktaları teşkil etmektedir.

Büyük Proleter Kültür Devrimi, hem şehirde hem de kırsal alanda sosyalist eğitim hareketini zenginleştirmiş ve onun seviyesini yükseltmiştir. Bu iki hareketin arasında dahyakın bir uyum sağlamak için çaba gösterilmelidir. Bunu sağlayacak düzenlemelere, özel şartların ışığında çeşitli bölge ve şubeler vasıtasıyla gidilebilir.

Kırsal alanda ve şehirlerdeki işletmelerde sürdürülen şimdiki sosyalist hareket, orjinal düzenlemelerin uygun olduğu ve hareketin seyirinin iyi olduğu yerlerde alt üst edilmemeli, orijinal düzenlemelere uygun olarak hareket etmeye devam edilmelidir. Bununla birlikte, pro-

letarya ideolojisini dah ada canlandırmak ve burjuva ideolojisini tasfiye etmek için, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nde şu anda ortaya çıkan sorunlar zamanında tartışılmak üzere kitlelere getirilmelidir.

Bazı yerlerde, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nden sosyalist eğitimi hareketini hızlandırmak ve siyasi, ideolojik, örgütsel ve ekonomik alanlardaki meseleleri halletmede yararlanılmaktadır. Mahalli Parti Komitesi'nin uygun gördüğü yerlerde böyle bir yola gidilebilir.

14. Devrimi Sıkıca Kavrayın ve Üretimi Hızlandırın

Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin amacı, halkın ideolojisini devrimciye çevirmek ve bunun sonucu olarak bütün çalışma alanlarında dah abüyük; dha hızlı, daha iyi ve dah ekonomik sonuçlar almaktır. Kitleler tamamen yaklandırıldığında e uygun düzenlemelere gidildiğinde, birbirlerini engellemeyecek bir biçimde hem kültür devrimini hem de üretimi sürdürmek ve bütün çalışmalarda yüksek kaliteyi garantilemek mümkündür.

Büyük Proleter Kültür Devrimi, ülkemizde üretici sosyal güçlerin gelişiminde güçlü bir iticidir. Büyük kültür devriminin üretimin gelişmesini engellediği şeklindeki her hangi bir görüş, hatalıdır.

15. Silahlı Kuvvetler

Silahlı kuvvetlerde, kültür devrimi ve sosyalist eğitim hareketi, Parti Merkez Komitesi Askeri Komisyonu'nun ve Halk Kurtuluş Ordusu Siyasi Bölümü'nün talimatlarına uygun bir biçimde yürütülmelidir.

16. Mao Zedung Düşüncesi, Büyük Proleter Kültür Devrimi'nde Hareketlerimize Yol Göstermektedir.

Büyük Proleter Kültür Devrimi'nde, Mao Zedung düşüncesinin yüce kızıl bayrağını yükseklerde tutmak ve proleteryanın siyasetini bu düşüncenin kumandası altına sokmak son derece önemlidir. Mao Zedung'un eserlerinin yaratıcı bir biçimde incelenmesi ve uygulanması hareketi, işçiler, köylüler, askerler, kadrolar ve aydınlar arasında daha da geliştirilmeli ve Mao Zedung düşüncesinin kültür devrimindeki hareketlerimize yol gösteren düşünce olduğu kabul edilmelidir.

Bu karmaşık, büyük kültür devriminde, her düzeydekiPrati komiteleri, Başkan Mao'nun eserlerini daha da bilinçli ve canlı bir biçimde incelemeli, ve uygulamalıdır. Özellikle, Başkan Mao'nun; "Yeni Demokrasi Üzerine", "Yenan Forumunda Edebiyat ve Sanat Üzerine Konuşmalra", "Halk İçindeki Çelişkilerin Doğru Bir Biçimde ele Alınması Üzerine", "Çin Komünist Partisi'nin Ulusal Konferansında Propaganda Çalışması Üzerine Yapılan Konuşma", "önderlik Metodları İle İlgili Bazı Meseleler" ve "Parti Komitelerinin Çalışma Metodları" gibi kültür devrimi ve Prti önderliği üzerine yazmış olduğu yazılarını tekrar tekrra incelemelidirler.

Her düzeydeki Parti komiteleri, Başkan Mao tarafından yıllardır verilen talimatlara uymalı, yani "kitlelerden kitlelere" şeklinedki kitle çizgisini etraflı bir biçimde uygulamalı ve öğretmen olmadan önce öğrenci olmalıdırlar. Tek ynlılıktan ve dar görüşlülükten kaçınılıdırlar. Diyalektik materyalizi desteklemeli ve metafiziğe, skolastizme karşı çıkmalıdırlar.

Büyük proleter kültür devrimi, yoldaş Mao Zedung'un başında bulunduğu Prati Merkez Komitesi4nin önderliği altında parlak zaferler kazanmak üzeredir.

4.

MAO ZEDUNG'UN KÜLTÜR DEVRİMİNİ TAHLİL EDİŞİ

Aşağıdaki metin, Mao Zedung'un muhtemelen 1967 Temmuzunda söylediği sözlerin bir derlemesidir. Bu sözler, Pekin sokkalarında afişler halinde "yayınlandılar" ve takriben iki ay kadar sonra da küçük broşürler ve bildiriler halinde bütün ülkeye yayıldılar. Gerçekliği konusunda hiçbir kuşkuyla yer olmamakla birlikte, bir makaleyi oluşturmadıkları ya da Başkan'ın görüşlerinin tamamı tamamına, düzenli bir derlemesini teşkil etmediklerini de hatırlamakta yarar var. Mao'nun kendisine sorulan sorulara verdiği cevapları ihtiva ettiği düşünmek de akl uygundur.

Pekin sokaklarında gördüğümüz bu afişler, Mao'nun bu sözleri yabancı heyetlere hitab ederken söylediği kanısını uyandırıyor.

1. Büyük Proleter Kültür Devrimi İçinde Yer Alan Dört Aşama

Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin ilk yılı düzenlemeler yapmakla geçti; ikincisi ise geçici iktidar organlarının kurulmasıyla ve düşüncenin devrimcileştirilmesiyle, zafere ulaşmak amacıyla gösterilen çabalarla geçti; üçüncü yıla düzenin sağlandığı yıldı. Şu sıra yapılacak olan şey geniş eleştirilerde bulunmak, büyük ittifakları sağlamak ve elde edilen bileşimleri üç katına çıkarmaktır.

Yao Ven-yuan'ın makalesi bir sinyaldi. Bu makaleye, Png Çen ve diğerleri tarafından şiddetle karşı konuldu; bu makalenin bir broşür şek-

linde yayınlanması için benim bulunduğum öneri dahi kesinlikle reddedildi. Sonuç olarak, iki çizgi ve iki yol arasındaki meselelerin açıkça ortaya konulduğu 16 Mayıs Tmiminin taslağını hazırlamka zorunda kaldım. O sırlar insanların çoğu benim eski kafalı bir insan olduğum düşüncesindeydi ve kendi görüşlerimle fikir birliğinde olan yegane varlık da gene kendimdim. Daha sonra, bu haleti ruhiye içinde Sekizinci Merkez Komitesinin Onbirinci Plenumuna gittim. Az bir çoğunluk tarafından destekleniyordum. Bir çok yoldaş görüşlerimi kabul etmediler; örneğin Li Çing-çuan ve gene eeLiu Lan-tao (1) Olayların nasıl geliştiğini göreceğiz. Yao Ven-yuan 'ın makalesinin yayınlanmasından Onbirinci Plenuma kadar geçen süre Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin ilk aşamasıydı.

Merkez Komitesi toplantısından sonra burjuv gerici çizginin eleştirilmesine ağırlık verildi. Bu çizginin eleştirilmesi, bir çok devrimcinin devrimci çöşküsünü artırdı. Devrimci gelişmenin kanunlarına uygun olarak, devrimci aydınlar ve genç öğrenciler ilk olarak bilinçlenenlerdi. Ocak fırtınası bütün ülkeyi srdığında, bu yılın Ocak yında Şangay işçileri ve tüm ülkenin işçi ve köylüleri ayaklandılar. Hareketin gelişimi işçi ve köylülerin hla ana gücü oluşturduklarını gösterdi. Askerler aslında üniforma giymiş işçi ve köylülerdi. Burjuva kademeler, ancak geniş işçi ve köylü kitleleri ayaklandığında tam olarak ezilmişti. O sıra devrimci aydınlar ve genç öğrenciler geri plana düşmüşlerdi.

Öyle değil mi? İşçiler ayaklanmalarıyla birlikte, gerici ekonomizmi ezmişler, kapitalist yolu tutunlardan iktidarı geri almışlar ve büyük devrimci ittifakları ve üçlü bileşimleri hızlandırmışlardı. Üçlü bileşim, devrimci hareketin gelişiminde olduğu gibi, demokratik hareketin ve büyük proleter kültür devriminin gelişiminin de kanunudur. Demokratik devrimin 4 Mayıs Hareketinin (2) ilk uyandırdığı kesim devrimci aydınlardı. Fakat kısa bir süre sonra, Kuzey Harekatının (3) ve Uzun Yürüyüşün ana kuvveti haline gelen işçi ve köylüler oldu.

Sekizinci Merkez Komitesinin Onbirinci Plenumundan Ocak Fırtınasına kadar geçen süre ikinci aşama olarak kabul edilebilir. Ocak Fırtınasından, iktidarın ele geçirilmesi, büyük ittifklar ve üçlü bi-

1) Seçuan ve Şensi'nin liderleri

2) Pekin'deki tarihi gösteri ile başlayan öğrenci hareketi. Bu hareketi bütün ülkeyi kaplayan grevler izledi. 1927 yılında trajik bir yenilgiye uğrayan 4 Mayıs Hareketinden çok farklı siyasi, ekonomik, sosyal ve ulusal duygular bir araya gelmişti.

3) 1926 yılında 1927'nin başında Guomindang orduları ülkeyi savaş ağalarından kurtarmak için Kanton'dan kuzeye kayan Komünist ordularıyla ittifak yaptılar.

leşimler ve ötesi de üçüncü aşama olarak ele alınabilir. Geniş işçi ve köylü kitlelerinin büyük ittifaklara hayat vermiş olmasına ve Merkez Komitesinin büyük ittifakların hızlı gerçekleştirileceği umudunda olmasına rağmen, proletarya gene de dünyayı değiştirmede kendi dünya görüşünü izlemek durumundaydı. Burjuvazi de dünyayı kendi dünya görüşünce değiştirmek istemekteydi.

Bununla birlikte aydınlar ve genç öğrenciler arasında yaygın bulunan küçük burjuva ve burjuva ideolojisi, bu durumu bozdu. Her sınıf inatla kendi varlığını ifade etmek istiyordu. Sınıf mücadelesinin kanunları, kişilerin sübjektif arzularına göre değişmeyeceğinden ittifaklar oluşturamadık ve oluşturuln ittifaklar da kısa zamanda parçalandılar ve biz onları tekrar bir araya getiremedik. Biz gidişatımızı bir dereceye kadar yavaşlatmak zorundaydık.

Çi Pen-yu'nun "Yurtseverlik mi Ulusal İhanet mi?" ve "Proletarya Diktatörlüğüne İhanet Kendi Kendini Yetiştirme Adlı Kitapta Başlıca Unsuru Oluşturur" adlı eserleri yayımlandıktan sonra hareket dördüncü şamaya girdi. Bu iki çizgi iki sınıf arasındaki mücadelede kritik bir nokta idi. Aldatılanların tavrı meselesi üzerine, bir kaç şey söylemem gerekiyor. Çoğu, işçiler, köylüler ve Parti ile Birliğin kilit kadroları idi. Kitlelerin ve kadroların % 95'inden fazlasına karşı güven beslemeleydik. Gene aynı şekilde geçici olarak aldatılanlara da... Bu herkesin üzerinde oturup ciddi ciddi düşünmesi gereken bir sorundur.

İşçilerin, köylülerin ve askerlerin karşı devrimci revizyonistlerle doğrudan ilişkileri yoktu. Her şeyin ötesinde, bu karşı devrimci revizyonistler, kızıl bayrağa saldırmak için, kızıl bayrak sallamışlardı. Merkez Komitesinin talimatlarının, ardına sığınmışlardı. Buna rağmen, Partiye ve Birliğe bağlı kadrolar gibi, işçi, köylü ve asker kitleleri de sağlam proleter duygulara sahiptiler.

Artık gözler sınıf mücadelesine çevrilmiş bulunuyordu. İşçi ve köylü kitleleri gerçekten Marksizm-Leninizmle silahlanmış bulunuyorlardı: bu güçlü bir maddi kuvvettir. Aydınlar işçiler ve köylülerden daha çabuk geliyorlardı ve çok daha esnek olup, uyum gösteriyorlardı ama, oportünizme çoğu kez kesin bir eğilim taşıyorlardı. Eğer devrimci aydınlar devrimci mücadeleyi sonuna kadar sürdürmek istiyorlarsa, emek yoluyla kendilerini reforma tabi tutmak zorundadırlar. Bunlar, genç öğrenciler de dahil olmak üzere, aldıkları eğitimden dolayı, onlarca yıldır esas olarak burjuvaydılar. Burjuva düşüncesi kınlarına işlemişti. Dünyaya bakış açılarını değiştirmek için büyük çab sarfetmedikleri sürece, olaylar zıttına dönüşmeye devam

edecektir. Partimize dahil olsunlar veya olmasınlar, hal aydınların büyük bir çoğunluğunun esas olarak burjuva kaldıkları kanısındayım. Bu görüşün günümüze uyup uymadığı hususunda lütfen düşünün. Sınıf mücadelesinin bu kritik anında, hepimiz bakış açımızı reform tabi tutmanın üzerinde önemli durmalıyız.

2. Şimdiki Büyük Stratejik Durum, Büyük Devrimci Eleştiri İçin Büyük İttifaklı ve Üçlü Bileşimleri Oluşturmaktır.

Şimdiki büyük kültür devrimi kısa bir süre içinde sona erecek gibi değildir. Daha da derinleşmiş bir halde çok daha geniş bir çapta sürecektir. Parti içinde iktidar sahibi bir avuç kpitlist yol izleyicisi, daha da yoğun güçler tarafından eleştiriye tabi tutulmalıdırlar. II. Plenum hakkında propaganda yapmalı, başarılarımız ve çizgimiz hakkında konuşmalıyız. Eğer iktidar sahibi bir avuç kapitlist yol izleyicisini yıkmak istiyorsak, bunu sadece örgütsel olarak değil fakat aynı zamanda siyasi ideolojik olarak da teorik alanda yapmalıyız. Bu ülke ve dünya açısından hayti bir meseledir. Revizyonizm yenilgiye uğrılmadığı takdirde, yeniden restorsyon aşamasına girecektir. Bu nedenle bu, büyük bir tarihi görevdir. İleriye baktığımızda, bu işin tamamlanmamış olduğunu görürüz.

Bu büyük mücadelede, sldırıy iktidar sahibi kapitalist yol izleyicilerine, revizyonistlere yönelmeliyiz. Bu insanların bazıları Partiye sızmış olup liderlik mevkiilerini ele geçirmişlerdir. Bütün kötülüklerin bütün günahların, destekleyicisi ve koruyucusudurlar. Sömürücü sınıfların bütün iki yüzlülüklerine sahiptirler.

İçten bir itaat göstermezken, verilen emirlere uyar gibi görünürler. Bunlara güvenilmez. Yüzünüze gülüp, arkanızdan kuyunuzu kazarlar. Büyük bir gürlütle ile sık sık Marksist-Leninist sözler ederler. Ne varki bu sözün hemen arkasından bir "fakat"ı eklerler. Bu kızıl bayrak sallayanlar, daha da tehlikelidirler. Bunlara karşı kendimizi daha fazla kollamalıyız.

Bence dikkat edersek, düşmana karşı, Parti içinde büyük iktidar sahibi olup kapitlist yolu tutanlara karşı mücadeleden vazgeçildiğine dair, var olan belirtileri görebiliriz. Son tartışma toplantısında bu soruyu ortaya attığımda, Parti içinde kapitalist yolu tutanları hedef alan bir program yapmamız gerektiğini söylemiştim. Bu çelişki şu sıralar yoğunluğunu kybedip büyük ölçüde azalmıştır. Bu parti, içinde büyük iktidar sahibi olup, kapitalist yolu tutunların, tamamen teşhir edilmedikleri sürece, eleştirilmelerinin çok zor olduğu anlamına gelir.

Son yıl içinde gelişen muazzam değişiklik içinde, doğal olarak her yanda kargaşalık hüküm sürüyor. Farklı yerlerdeki kargaşalıklar rsında bir bağ yoktur. Çelişkiler bir kez ortaya çıktı mı çözümlenmelerinin kolaylaşması bakımından, şiddetle mücadele gene de iyi bir şeydir. Bu büyük kültür devriminde, kayıplar çok az, kazançlar ise muazzamdır.

Ordunun solu desteklemesinin en büyük avantajı, bizzat ordunun kendini eğitmiş olmasıdır. Tabii mücadeleler yoluyl, busorunu kavrmış oldular. Devrimci kitleleri ve so kanat örgütleri desteklemekle, toplumun her kesiminde iki çizgi mücadelenin var olduğunu ve sınıf mücadelesini anlamakla kalmayıp, aynı zamanda iki çizgi arsındaki mücadelenin ve sınıf mücadelesinin ordu içinde de var olduğunu gördüler. Ordu solu desteklediğinde, ordunun güçlenmesi ve askerlerimizin ideolojik düzeyinin yükselmesi şeklinde bir sonuçla birlikte, bu mesele de açıklığa kavuşmuş oldu.

Gürültü patırtıdan korkmamalıyız. Ne kadar büyük olursa o kadar iyidir. Yedi sekiz kadar gürültü patırtıile, birbirine bağlı olan şeyler ayrışır ve bir sonuç alınır. Ne tür bir gürültü olursa olsun korkmamalıyız. Çünkü bz korktukça o kadar kötü olacaktır. Fakat bu gürültü patırdı içinde silah kullanmamalıyız. Her hangi bir zamanda silh kullanmak kötü bir şeydir.

Bütün ülke büyük bir kavgaın içindedir. Bu kaynaşma, içinde tohumları tşır ve bu tohumlar da zamanı gelince açılırlar. Burjuva akademik yetkilililerinin düşüncelerine karşı çıkılmalıdır. Bu düşünce ezilmedikçe, sosyalizm kurulmaz, mücadele-eleştiri-dönüşüm asla gerçekleştirilemez.

Eğer bir yük arabası çok hızlı kullnılırsa, tepetaklak olur. Size selam vereni dinlemelisiniz. Bugün esas olan şey, büyük ittifaklar, üçlü bileşimler ve kötü kişilerin, iblislerin kovulmasıyla, parti örgütlerinin yeniden canlandırılmasıdır. Bence, Dokuzuncu Parti Kongresi de dahil her düzeyde ki parti kongreleri, gelecek yıl bu zamana bırakılabilirdi. Yorulmuş ve her şeyden kurtulmak ister bi ruh hali içine girmemelisiniz.

Bugün, büyük ittifakların oluşturulmasının önüne dikilen engeller, iki yerden kaynaklanmaktadır; bir yandan Prti içindeki kapitalist yolun izleyicisi yetkililerden, diğer yndn ise, isyancılar arsında büyük ittifaklar oluşturmada isteksizlik şeklinde kendini gösteren kendini dağın tepesinde göre (4) duygusundan...

4) Bazı devrimci grupların bağımsız hareket etme ve kendi çıkarlarını gözeterek, stratejik ve taktik açıdan zararlı olmaları.

Devrimci komiteler kurulduğunda, küçük burjuva devrimcilerin çok iyi yönetilmeleri gerekir. Kurtuluş Ordusu için, "Orduyu Destekle, Halkı Korum" sloganına ihtiyacımız vardı. Silahlı mücadeleye ilişkin bütün ülkeden gelen son derece detaylı sloganlara bakıldığında, bunun o kadar da çok olmadığı görülür. Bazı silahlı mücadele örnekleri vardır ama bazı raporlar da, tıpkı fazladan tahıl yardımı almayı amaçlayan bii fetlere ilişkin bir takım raporlar gibi asılsızdır. Kadrolar meselesine gelince, halen ülkede olduğu gibi "azınlığı korumak için, çoğunluğa saldırmak" anlayışını eleştirmeliyiz. Büyük ittifaklar, üçlü bileşimler ve solun desteklenmesi değişmez ilkelerdir. İktidarın ele geçirilmesi, ordu ve kadrolar günümüzün büyük sorunlarıdır. İktidar ele geçirildiğinde onun elde tutulması, halen büyük bir sorundur. Bu sorunlar kavrandığı takdirde siyasetin ana çizgisi elde edilir. Aksi takdirde başarısızlığa uğranılır. Biz eleştiriyi ve meselelerin özünü de kavramalıyız. Kızıl Bayrak'da öze ilişkin bir makale yayınlandı.

Haen, yükselen yeni bir dalga halinde eleştiriyi yürütmeli ve bunu he şeyin üstünde tutmalıyız. Partinin en üst kademesinde yer alıp kapitalist yolu tutan bir avuç kişinin eleştirisi ile, kendi bölgemizde kendi kolumuzda bulunan kapitalist yolun izleyicilerinin eleştirisi arasında bir bütünlük sağlamalıyız. Gazetelerde, dergilerde her şeyin ötesinde, Liu Şao-çi, Deng Sio-ping, Tao Çu, Peng Çen, Lu Juy-çing, Lu Ting-yi ve Yang Şang-kun'a ağırlık verilmelidir. Ordu içinde eleştirinin ağırlığı, Liu Şao-çi, Peng Teh-huay, Ho Lung ve Lo Juy-çing üzerinde olmalıdır.

3. Devrimci İsyancılar Dünya Görüşlerini Yeniden Şekillendirmede Çok Gayretli Olmalıdırlar.

Sınıf mücadelesi içinde böyle bir kritik anda, kendi dünya görüşümüzü yeniden şekillendirmenin üzerinde önemli durmalıyız. Devrimci solcular, her zamankinden daha fazla burjuvaziyi tasfiye etmenin ve proletaryayı ilerletmenin zorunluluğu altındadırlar. Aksi takdirde burjuva ideolojisi daha uzun bir zaman temizlenemeyecek ve olayları zıttına dönüştürecektir. Bun inanmıyor musunuz? O halde size, sosyalizmden komünizme nasıl geçeceğimizi soracağım. Eğer kapitalist yolun izlenmesi şeklindeki hatanın bir daha tekrarlanmamasını garanti altına almak istiyor ve ulusun meseleleri ile gerçekten ilgileniyorsak, kendi dünya görüşümüzü yeniden şekillendirmede çok gayretli olmalıyız.

Bu, büyük ittifakın oluşturulmasında iki ön koşulun son derece önemli olmasına bakar. Birincisi, ancak mücadele içinde yaratılan bir ittifak güçlü olabilir. Çünkü mücadele esas, birlik talidir. Bazıları Çin halkının barıştan çok hoşlandığını söyler. Ben pek o kanıda değilim. Çin halkı, kavgacı bir tabiata sahiptir.

"Devrim bir suç değildir, isyan haklıdır" anlayışı, şu sırada aşırı ölçüde uygulanmamalıdır. Devrimin de, sünmanın da güçlü sınıfsal nitelikleri vardır. Devrimci kadrolar, tam bir haklılıkla ve cesaretle korunmalıdırlar. Sağcı olmaksız, solcu olmak iyidir. Aslında sağcılık olan, görünüşteki "solculuk" gerçek olmaktan ziyade dha çok dıştan bakıldığında devrimci gözükür. Ama biz bunu kastetmiyoruz. Bu burjuvaziye ait olan bir şeydir.

Dört Mayıs döneminin göze çarpan veetkin kişileri arasında, dah sonra ABD emperyalizminin köpeği olan Hu Şih (5) gibi solcular; Dört Mayıs Hareketinde meşhur olup, dah sonra bir karşı devrimci olan Cen Tuh-siu (6); o sıralarda fazla makale yazmayan fakat daha sonra kendini çalışmasına hredip, devrimci bir solcu olan Li Ta-çao (7) ve sosyal araştırmaların ve bağısız düşüncenin üzerinde önemle duran, dha sonra büyük bir Marksist olan Lu Sun (8) vardır. Tarihten çok şey öğreniyoruz. Sonuç vermeyen çabaların içinde olmamalıyız. Proletyanın devrimci yolunda, saflarımızdaki küçük burjuva düşüncesini başarıyla fırlatıp atmamızdır. Büyük kültür devriminde zaferi kazanmada, ana mesele budur.

4. Çin Dünya Devriminin Donatım Merkezi Olmalıdır.

Modern silahlar, güdümlü roketler ve atom bombaları çok çbuk imal edildiler. Bir hidrojen bombasının sadece iki yıl sekiz ayda imal ettik. Amerika, Fransa ve İngiltere'den daha hızlı bir gelişme içindeyiz. Şu anda dünyada dördüncü sırayı tutuyoruz. Güdümlü roketler ve atom bombası büyük başarılarıdır.

5) Amerikan tipi eğitim görmüş bir John Dewey hayranı olan bir aydın. ABD'deki Çin elçisiydi.

6) Çin Komünist Partisinin kurucusu ve Partinin ilk Genel Sekreteri. Çin'de 1927 felaketinden sorumlu tutulmuştu.

7) Çin Komünist Partisinin eski liderlerinden olan Li, 1927'de öldürülmüştü. Pekin Üniversitesinde tarih profesörlüğü ve kütüphanecilik yapmış olan Li, orada genç Mao Zedung için bir yer temin etmişti.

8) Lu sun (1881-1936) en büyük modern Çin yazarı olarak değerlendirilir. Onun bağımsız ve savaştı pozisyonu her zaman Mao'nun duygularında özel bir yere sahip olmasına yol açmıştır.

Bütün bunlar Kruşçefin "yardımları" sonucu olmuştur. Onunla zorla ülkemize soktuğu uzmanlarının bizi kendi yolumuz tutmaya itmeleri ve ülkeden tımları ile başarılmıştır. Ona büyük bir madalya borçluyuz.

ABD emperyalizmi daha da tecrit bir durumdadır. Bütün dünya hlkları ABD emperyalizminin savaşa yol açan bşlıca etken olduğunu bilmektedirler. Bütün dünya halkları, hatta

5.

DOKUZUNCU PARTİ KONGRESİNİN BASIN BİLDİRİSİ

Çin Komünist Partisi Dokuzuncu Ulusal Kongresi Prezidyumun Sekreterliğinin Basın Bildirisi 24 Nisan 1969'da yayınlandı ve Dokuzuncu Kongre'nin sonunda Pekin 'de Yabancı Diller Basımevi tarafından broşür halinde bastırılıp dağıtıldı.

Çin Komünist Partisi'nin Dokuzuncu Ulusal Kongresi, 24 Nisan günü öğleden sonra muzaffer bir kapanışın eşliğine geldi.

Büyük önder Başkan Mao bugünkü oturuma katıldı.

Başkan yardımcısı Lin Biao bugünkü oturumu yönetti.

Çin Komünist Partisi Dokuzuncu Merkez Komitesi, bugünkü genişletilmiş oturumda seçildi. Seçim, son derece coşkun ve devrimci bir atmosferde, oylama usulü ile yapıldı. Büyük önder Başkan Mao'nun ve onun yakın silah arkadaşı Başkan Yardımcısı Lin Biao'nun oturumda seçilenlerin listesinde adları okunduğu zaman, şu yürekten haykırışlar salonu çınlattı: "Yüce, şanlı ve doğru Çin Komünist Partisi çok yaşasın!", "Partinin Birleşik ve Muzaffer Dokuzuncu Ulusal Kongresi çok yaşasın!" "Yenilmez Mao Zedung Düşüncesi çok yaşasın!" "Büyük önderimiz Başkan Mao'ya uzun, uzun ömürler!" (1)

15 Nisan günü Kongrede gündemin üçüncü maddesi ele alındığında, delegeler içten bir şekilde büyük bir sorumluluk duygusuyla çalışmaya koyuldular.

(1) Kültür Devrimi boyunca ve Kültür Devriminden bu yana, edebi çevirilerde, apostroflar ve tireler terkedilerek isimlerde basitleştirme eğilimi görülmüştür. Bu durum, özellikle sözkonusu paragrafta böyledir.

Kongre Prezidyumunca tespit edilen kurallara göre, Merkez Komitesi üye ve yedek üye adayları, ilk önce delegeler tarafından serbestçe önerildiler. Delegelerin fikirlerini alan Prezidyum, adayların bir ön listesini hazırlayıp bunu delegelere geri verdi ve tam bir istişareden sonra bir delege listesi ortaya çıkarıldı. Daha sonra gizli oyla, bir ön seçim yapıldı. Bunun tekrarlanmasından sonra, taban ve tavan arasında tam manasıyla demokratik bir istişarede bulunulduktan sonra, nihai bir liste tesbit edildi ve bu nihai aday listesi gizli oyla seçime gidilmesi için Kongre Prezidyumunun iradesine bırakıldı. Çin Komünist Partisinin Dokuzuncu Merkez Komitesi seçiminde izlenen yol, demokratik merkezîyetçiliğin ve kitle çizgisinin tam bir ifadesini oluşturmaktadır.

Merkez Komitesine seçilen 170 üye ve 109 aday üye arasında, Partimizin eski kuşağına mensup proleter devrimcileri ile, Büyük Proleter Kültür Devrimi sırasında kendini gösteren, yeni proleter savaşçılar bulunmaktadır. Gene bu Merkez Komitesi'nin içinde, hükümetten, ordudan, fabrikalarda ve kırsal alanlarda üretim faaliyetinden; Anavatanımızı koruyan Halk Kurtuluş Ordusu'nun kahraman savaşçılarından, kültürel ve bilimsel çalışmalar içinde bulunan komünistlerden ve çeşitli milliyetlere mensup, kadın ve erkek savaşçılardan gelme önder kadrolar bulunmaktadır. Delegeler Dokuzuncu Merkez Komitesi'nin bileşiminin, Partimizin Mao Zedung düşüncesinin kızıl bayrağı altında sahip olduğu misli görülmemiş hayatiyetini ve devrimci birliğini ifade ettiğini söylemişlerdir.

Bugünkü platformun ön sırasında oturanlar arasında; Çu En-lay, Cen Bo-da, Kang Şen, Çiang Çing, Çang Çun-çia, Yao Ven-yuan, Sieh Fu-çih, Huang Yung-şen, Vu Fa-sien, Yeh Çun, Vang Tung-sing ve Ven Yu-çeng yoldaşlar bulunmaktaydı.

Günün platformunda gene; Tung Pi-vu, Liu Po-çeng, Cu Deh, Çen Yun, Li Fu-çun, Çen Yi, Li Sien-nien, Zu Siang-çien, Nieh Cung-çen ve Yeh Cien-ying yoldaşlar da yer almaktaydı.

Delegeler sevinçle şu sözleri söylemişlerdir: Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi'nin kızıl bayrağını yükseklerde tutalım, Kongre, Başkan Mao'nun proletarya diktatörlüğü altına devrimin sürdürülmesi teorisini ciddi ve sorumlu bir biçimde incelemiş, ülkemizin Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin zaferlerini ve ana tecrübelerini özümlemiş, iç ve dış meselelere ilişkin olarak Partimizin görev ve siyasetini kararlaştırıp, yeni Merkez Komitesini seçmiştir. Dokuzuncu Kongre, gerek siyasi, gerekse ideolojik ve örgütsel bakımdan, Başkan

Mao'nun Kongrenin, "bir birlik ve zafer kongresi" haline getirilmesi şeklindeki çağrısını gerçekleştirmiş bulunmaktadır. Kongrenin, Partimiz tarihinde çok uzun bir etkisi olacağı kesindir. Kongrenin sonuçlanmasından sonra da, Başkan Mao önder ve Başkan Yardımcısı Lin Biao da onun yardımcısı olarak kaldıkları sürece, büyük önderimiz Başkan Mao'nun ve Dokuzuncu Merkez Komitesinin yönetimi altında "bütün ülkede daha da büyük zaferler kazanılacağı" kesindir.

Kongre, Mao Zedung Düşüncesi'nin bütün ülkede yaratıcı bir biçimde incelenip, uygulanması, Başkan Mao'nun çeşitli vesilelerle Kongrede yaptığı son derece önemli konuşmaların ve Başkan Yardımcısı Lin'i sunduğu rapor ile Çin Komünist Partisi Tüzüğü'nün dürtüştü ele alınması ve son kırksekiz yıldır özellikle de sosyalist devrimin başlangıcından bugüne geçen süre içinde, Parti içinde devam eden iki çizgi arasındaki mücadelenin, tarihi tecrübesini inceleyebilmek için, büyük kitle hareketinin daha da yaygınlaştırılması gerektiğini kavramış bulunmaktadır. Böylesine bir inceleme çalışması ile, durumun, görevlerin ve uygulanması gereken siyasetlerin açıkca kavranılması, Liu Şao-şi'nin daha da fazla eleştirilebilmesi ve onun zararlı etkilerinin tasfiyesi sağlanabilir, Mao Zedung'un kızıl sancağı altında bütün Parti, Ordu ve çeşitli milliyetlerden halk tarafından, düşüncede, siyasette, planda, kumandada ve eylemde ülke çapında bir birlik gerçekleştirilebilir. Kongrenin tesbit ettiği çeşitli görevlerin yerine getirilebilmesinin ve daha da büyük zaferler elde edilebilmesinin temel garantisi işte bunda yatmaktadır.

Kongre, bütün Partiye, Orduya, ülkemizdeki çeşitli milliyetlerden bütün halka, Başkan Mao'nun proleter devrimci çizgisinin kararlılıkla yürütülmesi, proletarya diktatörlüğünün güçlendirilmesine ve sağlamlaştırılmasına devam edilmesi, edebiyat ve sanat gibi bütün kültürel alanlar da dahil olmak üzere, basın ve sağlık işlerinde, yani bütün üst yapıda devrimin sonuna kadar sürdürülmesi, Başkan Yardımcısı Lin'in Raporunda ortaya konan mücadele-eleştiri-dönüşüm'e ilişkin görevlerin yerine getirilmesi çağrısında bulunur. Kitlelere güvenmeli, onlara dayanmalı ve inisiyatiflerine saygı göstermeliyiz. Her fabrikada, her okulda, her komünde ve her birimde, bu görevleri adım adım, derinlemesine, son derece titiz ve meselenin özüne inen bir şekilde, uygun bir yoldan yerine getirmeliyiz. Farklı yerlerde farklı şartların somut bir tahlilini yapmalı, hareketin düz bir hat izlemediğini hesaba katmalı, ülke çapında mücadele-eleştiri-dönüşüm'ün bütün

safhalarında görevlerin yerine getirilebilmesi için gerekli planmaları yapmalıyız.

Kongre, her düzeydeki Parti üyelerine, Ordu mensuplarına ve geniş devrimci kitlelere, Başkan Mao'nun "*siyaset ve taktiklerini Partinin hayatı demek olduğu*" şeklindeki öğretisini iyice kavramaları ve Başkan Mao'nun proleter siyasetini içtenlikle uygulamaları çağrısında bulunur. Bizler, proleteryanın önderliği altında, işçi köylü ittifakını sağlamlaştırmalı, aydınları yeniden eğitmeli bütün halkı düşmana karşı ittifakla mücadele edebileceği şekilde birleştirmeliyiz. Proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesinin içinde yer alan eğilimlere dikkat etmeli, geriye dönüş için boşuna gayret sarfetmekte olan bir avuç karşı-devrimciyle mücadele etmeli ve Başkan Mao'nun siyasetine karşı olan "sol" ya da "sağ" bütün hatalı eğilimlere karşı mücadeleye girerken, burjuva dünya görüşünün her türlü belirtisine karşı savaşmalıyız.

Kongre, Partili bütün yoldaşlara ve her düzeyden bütün komitelere kitle çizgisini içten bir şekilde sürdürmeleri, Başkan Mao'nun gösterdiği gibi sosyal şartların incelenmesi ve araştırılmasında Marksist bilimsel metodu kullanmaları, çalışmalarını birin ikiye bölünmesi şeklinde diyalektik materyalizm vasıtasıyla tahlil edip çözümlemeleri için çağrıda bulunur. Bizimle düşman arasındaki ve halkın kendi içindeki olmak üzere iki ayrı tip çalışmayı birbirinden ayırdetmesini bilmeli ve farklı çalışmaları farklı metodlarla ele almayız. Bir sorunu çözümlerken, onun olumlu ve olumsuz yanlarını ele almalıyız. Bir eğilime dikkat gösterirken onun zıttı olan birincisinin yerini alabilecek öteki eğilimi de dikkate almamız gerekir. Ufak meseleleri bir bir çözerken, esas meselenin ele alınmasına tam bir dikkat göstermeliyiz. Her düzeydeki önder yoldaşlar bütün durumu anlayabilmeli, tipik örnekleri kavrayabilmeli, tecrübeleri özetleyebilmeli, eğilimleri yakından izlemeli, çalışmalarını derinlemesine ve kılı kırk yaran bir biçimde sürdürmeli ve genelleşme hatasına düşen eğilimlerin üstesinden gelmesini bilebilmelidirler. Yoldaşlarımız, muzaffer bir durumdayken de, şevkle mücadele etme ve planlı bir biçimde yaşama tarzını ve mütevazı, uyanık olma stilini korumalı, kibirden ve acelecilikten uzak dururken, burjuvazinin şekere bulanmış mermilerine ve onun Partimizi, devrimci safları parçalama, çökertme şeklindeki çabalarına karşı tedbirli olmalıyız.

Çin Komünist Partisi Dokuzuncu Ulusal Kongresi, Büyük Proleter Kültür Devrimi'ne dikkate değer katkılarda bulunan, işçi sınıfına, yok-

sul ve aşağı-orta köylülüğe, Kızıl Muhafızlar'a, devrimci kadrolara ve devrimci aydınlara; kutsal anavatan toprağını korumada, sanayii, tarımı ve Sol'un geniş kitlelerini desteklemede iten hizmetlerde bulunan, askeri kontrolü sağlayan, siyasi ve askeri eğitim veren Halk Kurtuluş Ordusu'nun subay ve erlerine sıcak proleter devrimci selamlarını sunar. Kongre, deniz aşırı ülkelerdeki geniş yurtsever kesimlere, Hong Kong ve Makao'daki dostlarımıza, ABD-ang gericilerinin baskı ve sömürüsü altında bulunan Tayvan'daki dostlarımıza, sosyalizmi destekleyen ve anavatanı seven, devrimin ve anavatanın yararına yıllar boyu çalışmış olan herkese iten selamlarını sunar. Kongre, işçi sınıfına, yoksul ve aşağı-orta köylülüğe ve ülkemizdeki bütün milliyetlerden halka, sosyalizmi bağımsız bir biçimde, kendi inisiyatifimizle ve kendi gücümüze güvenerek inşa etmede ısrar etmeleri, bütün bunlardan kalkarak daha büyük, daha hızlı, daha iyi ve daha ekonomik sonuçlar elde etmeyi amaçlayarak, devrimde ve üretimde yeni bir yükselişi sağlamak için, devrimi kavramada, üretimi ve diğer faaliyetleri ilerletmede ve savaşa karşı hazırlıklı olmada sınıf mücadelesinin  büyük devrimci hareketinde, üretim ve bilimsel deney mücadelesinde yeni başarılar kazanılmasında somut girişimde bulunmaları çağrısında bulunur.

Çin Komünist Partisi Dokuzuncu Ulusal Kongresi, kahraman Arnavutluk Emek Partisine, bütün dünyadaki kardeş Marksist-Leninist Parti ve örgütlere, başını ABD'nin çektiği emperyalizme ve dönek Sovyet revizyonist kliğinin başını çektiği revizyonizme ve çeşitli ülkelerdeki gericiliğe karşı mücadele eden beş kıta halkına, ABD saldırısına karşı, ulusal kurtuluş için direniş savaşını sonuna kadar sürdürmeye azimli kahraman Vietnam halkına en sıcak ve militanca selamlarını sunar. Kongre, yüce nder Başkan Mao tarafından eğitilen Çin Komünist Partisi'nin proleter enternasyonalizmini daima ykselerde tuttuğunu ve proletarya ile dünyadaki ezilen halk ve ulusların devrimci mücadelesini desteklediğini gururla ilan eder. Bütün dünyadaki geniş Marksist-Leninistlerle, geniş proleter kitleleri ile ve bütün ülkelerdeki devrimci insanlarla dünyayı yeniden paylaşmak isteyen ABD-Sovyet ittifakını ezmek üzere birleşmeye, emperyalizme, revizyonizme ve her türden gericiliğe karşı sonuna kadar mücadele etmeye kararlıyız.

ABD emperyalizmi, Sovyet revizyonizmi ve dünyadaki bütün gericiler kağıttan kaplanlardır. Mahvolmaktan kurtulamayacaklardır. stesinden gelinilemeyecek güçlükler içindedirler. Dünya halklarının

mücadelesi mutlaka zafere ulaşacaktır. Önümüzde hâlâ güçlüklerin var olduğunun, zikzakların bulunduğu, iç ve dış gericilerin hâlâ mücadele etmekte olduklarının farkındayız. Fakat bütün bunlar, sosyalizmin muzaffer ilerleyişini asla durduramaz. Mao Zedung Düşüncesi ile silahlanmış bulunan Çin halkı ve Çin Halk Kurtuluş Ordusu yenilmezdir. Tayvan'ı kurtamaya kararlıyız! Yüce anavatanımızın kutsal toprak bütünlüğünü ve egemenliğini korumaya kararlıyız! ABD emperyalizminin, Sovyet revizyonizminin ve dıştaki gericilerin bütün tertipleri, sabotajları ve hayasızca saldırıları, içteki gericilerin sabotajları ile birlikte Çin halkının ve Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun demirden yumruğu altında ezileceklerdir. Emperyalizmin toptan bir çöküşe, sosyalizmin dünya çapında zafere doğru gittiği, Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi'nin bütün dünyada zafere ulaştığı yüce bir çağda yaşıyoruz. Yüce önder Başkan Mao'yu yakından izleyelim ve yeni, daha büyük zaferler kazanmak üzere cesurca ilerleyelim.

Partinin Dokuzuncu Ulusal Kongresi'nin zaferi çok yaşasın!
Büyük Proleter Kültür Devrimi'nin zaferi çok yaşasın!
Proletarya diktatörlüğü çok yaşasın!
Bütün ülkelerin işçileri birleşiniz!
Proletarya, dünyanın ezilen halkları ve milletleri birleşiniz!
Kahrolsun ABD emperyalizmi! Kahrolsun Sovyet revizyonizmi!
Kahrolsun çeşitli ülkelerdeki gericiler!
Ülkemizde bütün milliyetlerden halkın yüce birliği çok yaşasın!
Dünya halklarının yüce birliği çok yaşasın!
Yenilmez Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi çok yaşasın!
Yüce, şanlı ve doğru Çin Komünist Partisi çok yaşasın!
Yüce önderimiz Başkan Mao çok yaşasın! Başkan Mao'ya uzun, çok uzun ömürler!

PROLETER KÜLTÜR DEVRİMİNİN KRONOLOJİSİ

Birinci Aşama

10 Kasım 1965'den, 1966 Nisan'ına
Vu Han'a saldırı ve Peng Çen"
in direnişi

10 Kasım: Şanghai'da, " Hay Juy Daireden Kovuldu adlı Yeni Tarihli Oyun" üzerine yazılan makalenin yayınlanması

Peng Çen'in, Ocak 1966 tarihli "Kısa Raporu"

Nisan- Haziran 1966

Peng Çen ve "Siyah Çete"nin
eleştirisi

Merkez Komitesinin "16 Mayıs Tamimi"

Kültür Devriminin Üniversiteleri ele geçirmeye başlaması
27 Mayıs; Pekin Üniversitesinde ilk dazubao (büyük harfli afiş)

Haziran- Temmuz 1966

Çalışma gruplarının Liu ve Deng tarafından yönetildikleri dönem.
Mao'nun "Elli günlük yokluğu.

17 Temmuz: Mao Zedung'un Pekin'e dönüşü.

1-12 Ağustos 1966

Çin Komünist Partisi Merkez Komitesinin 11. Plenumu Pekin'de toplandı.

Çalışma grupları kınandı ve Liu Şao şî ile Deng Siao-ping gözden düşüldü.

8 Ağustos: Merkez Komitesinin 16 Maddelik Kararı benimsemesi

İkinci Aşama

Ağustos- Eylül 1966

Kızıl Muhafızların ortaya çıkması ve Tao Çu'nun manevrası

18 Ağustos: Tien-an-Men ve Kutsal Barış Bahçesindeki kitle toplantıları. Bir milyondan fazla Çinli, Mao ve diğer liderleri dinlemek üzere, Pekin'de bir araya geldiler.

Devrimci alışverişler

Kızıl Muhafızların bütün ülkeye yayılması.

Kültür Devriminin fabrikalara sıçramaya başlaması.

Ekim-Aralık 1966

İşçi Sınıfının Kültür Devrimine katılması

3 Ekim: Kızıl Bayrağın 13. sayısında Liu'nun çizgisine karşı mücadele edilmesi çağrısında bulunan başmakalenin yayınlanması.

Liu ve Deng'e karşı saldırıların başlanması

Liu hizbinin direnişi.

23 Ekim, Liu'nun ilk öz-eleştirisini yapması

Kızıl Muhafızların birliğinin parçalanması

Şanghay'daki olaylar

9 Kasım: Ançing olayı.

Devrimci karşı saldırı.

Tao Çu'ya saldıran büyük

harfli afişler

Üçüncü Aşama

Ocak- Şubat 1967:

Şanghay'da Ocak devrimi

31 Ocak: Heylungkiang Devrimci Komitesinin kurulması.

Şanghay'da meydana gelen iktidar değişikliklerinin bütün ülkeye yayılması

5 Şubat: Şanghay Komünü

Devrimci Komitelerin gelişmesi.

13 Şubat: Kveyçov Devrimci Komitesinin kurulması.

"Kendiliğindenci" eğilimlerin ortaya çıkması.

Şubat-Mart 1967:

Kitle örgütlerinin ıslahı kampanyası

22 Şubat: Kızıl Muhafız Kongresi

Şubat ayının sağcı karşı akımı

2 Mart: Şantung Devrimci Komitesinin kurulması

Devrimci karşı saldırı.

18 Mart: Şansi Devrimci Komitesinin kurulması

Yetkililerin Büyük İttifak ve birlik çağrısında bulunmaları.

Kültür Devrimi'nden Sorumlu Grup içinde anlaşmazlık çıkması

Mart ayı ortası: Parti liderlerinin bugüne kadar çıkan sorunları tartışmak üzere yaptıkları önemli toplantı.

Mart sonundan 1967 Nisan'ına kadar.

Resmi Parti basının Liu'ya dolaylı olarak saldırması

22 Mart: İşçi Kongresi

1 Nisan: "Yurtseverlik mi yoksa Ulusal İhanet mi?" adlı yazının yayınlanması.

Liu'nun "İyi bir Komünist nasıl olunur?" adlı kitabına saldırılması

Devrimci kitle eleştirisinin başlaması.

20 Nisan: Pekin Devrimci Komitesinin kurulması.

1 Mayıs- 15 Temmuz, 1967:

Bir yanda aşırı solcular, öte yanda Çu En-lay çizgisi olmak üzere Kültür Devrimi grubu arasında ihtilaf çıkması; Mao yanlısı güçlerin bölünmesi

Kitle örgütlerinin parçalanmaları

Temmuz-Ağustos 1967:

"Kendiliğindenci" akımın hem Kültür Devrimi'nden Sorumlu grup içinde, hem de kitle örgütlerinde gelişmesi

20 Temmuz: Vuhan Olayı

5 Ağustos: Liu Şao-şi'nin yeni bir özeleştiri daha yapması.

Geniş çaplı siyasi hizipleşme

20 Ağustos: Kanton'da şiddet olaylarının doruğuna ulaşması

Orduya karşı girişilen saldırılar

Pekin'de Çu En-lay'a saldıran afişlerin görülmesi.

22 Ağustos: Pekin'de, İngiliz Elçiliğinin yakılması

Eylül 1967:

Mao Zedung'un eyaletleri dolaştıktan sonra, Pekin'e dönmesi ve bir çok önemli emri yayınlatması. Ordu ve Çu En-lay'ı desteklemesi; aşırı solcuların Kültür Devrimi'nden Sorumlu Grup'tan kovulmaları.

Liu'cu hizbin kesinlikle yenilgiye uğratıldığı açıklandı.

Dördüncü Aşama

Eylül 1967- Şubat 1968:

Düzenin yeniden sağlanması

1 Ekim: Lin Biao'nun bir söylevinde Başkan Mao'nun eserlerini inceleme gruplarının kurulduğunu açıklaması

Devrimci uyanıklığın güçlendirilmesi

1 Kasım: İç Moğolistan Devrimci Komitesinin kurulması.

Mao'nun öğretilerini uygulamak üzere çalışma gruplarının kurulması.

20 Ocak 1968: Vuhan Devrimci Komitesinin kurulması

Yeni devrimci komitelerin kurulması ve önceden kurulmuş olanların güçlendirilmeleri.

Hizipçiliğe karşı mücadele

21 Şubat: Kanton'da ve Kvantung eyaletinde devrimci komitelerin kurulmaları.

Parti örgütünün yeniden şekillendirilmesi çağrısında bulunulması

28 Ocak: *Kurtuluş Ordusu* adlı günlük gazetede " Solu Destekleyin, Fakat Hiçbir Hizbi Desteklemeyin" başlıklı bir başmakale yayınlandı.

Yeni eğitim programlarının başlatılması.

Beşinci Aşama

Şubat- Nisan 1968:

İkinci Şubat karşı-akımı

Şubat başı (?): Çi Pen-yu'nun kovulması.

Pekin'de, Sieh Fu-çih'ye çeşitli gruplarca saldırıldı ve diğerleri tarafından savunuldu. Parti liderlerinin desteğini gördü.

18 Mart: *Halkın Günlüğü*, Sieh Fu-çih'in ön sayfada bir resmini yayınladı.

Solla mücadele maskesi altında, revizyonizmi ihya etmeyi amaçlayan, karşı bir sağ akımın gelişmesi.

Önemli askeri liderlerin kovulmaları: Yang Çeng-vu, Yu Li-çin ve Fu Çung-pi

Nisan- Temmuz 1968:

İkinci karşı-akımla mücadele

Nisan sonu ile Mayıs başı

Üniversitelerde hizipleşmenin yeniden su yüzüne çıkması.

Mao'nun devrimci komitelerin savunulması ve sınıf mücadelesinin bir parçası olan hizipçilikten korkulmaması çağrısında bulunuşu.

27 Nisan: *Halkın Günlüğü*"nde, "Hizipçiliğin sınıf tahlilini yapalım" başlıklı bir yazının yayınlanması.

İşçi gruplarının, düzeni sağlamak üzere üniversitelere ve daha sonra da idari bürolarla, kültür hizmetlerine girmeleri.

Temmuz ortası: İlk işçi takımlarının Zinghua üniversitesine gelmeleri.

Temmuz- Ekim 1968:

Devrimci komitelerin kök salmaları

5 Eylül: Sinkiang ve Tibet'de Devrimci Komitelerin kurulması.

1 Ekim'den itibaren ülkenin devrimci komiteler ağı ile kaplanması

7 Eylül: Pekin'de, kitlelerin katıldığı bir geçit.

Merkez Komitesi 12. Plenumu'nun, Liu Şao-şi'nin partiden kovulduğunu resmen açıklaması ve Kültür Devrimi'nin bilançosunu yayınlaması.

Ekim-ortası: *Kızıl Bayrak*' da "Proletaryadan Taze Kan Alalım" başlıklı makalenin yayınlanması

13-31 Ekim: Merkez Komitesi 12. Plenumu.

Ekim 1968- Nisan 1969:

9. Parti Kongresi için yapılan hazırlıklar ve ülkenin öğretim idari ve işletme yapısının yenilenmesi.

Partinin yeniden örgütlenmesi, devrimci komitelerin güçlendirilmeleri.

Nisan 1969

1 Nisan: 9. Parti Kongresinin Açılışı

Çin Komünist Partisi'nin 9. Ulusal Kongresi; yeni, genişletilmiş Merkez Komitesinin seçilmesi ve yeni Parti tüzüğü'nün kabulü.

14. Nisan: Yeni tüzüğü'nün onaylanması.

23 Nisan: Yeni Merkez Komitesinin isimlerinin açıklanması; 9. Parti Kongresinin kapanışı

121